

**Карл
Май**

Преследване в Ориента

1

ПРЕЗ ПУСТИНЯТА

Превод от немски Мария Нейкова, 1992

Издателство „Атика“, София

Съдържание

Опасно пътуване
 Пред съда
 В харема
 Отвличането
 Абу Саиф
Отново на свобода
 В Мека
По бреговете на река Тигър
 На разузнаване
 Победата
При поклонниците на дявола
 Големият празник
 Послеслов

Първа глава

ОПАСНО ПЪТУВАНЕ

— Наистина ли, сихди, искаш да останеш гяур, неверник, по-жалък от псе и по-отвратителен от плъх, който яде само нечистотии?

— Да.

— Сихди, аз мразя неверниците и се радвам, че след смъртта си отиват в джихенна¹, там, където живее дяволът. Но теб искам да спася от вечната гибел, която ще те сполети, ако не се обърнеш към екраар бил лисан (към правата вяра). Ти си много по-добър и по-различен от другите господари, на които съм служил, и затова ще те спечеля за правата вяра, щеш или не щеш.

Така говореше Халеф, моят слуга и водач, с когото се промъквахме през клисурите и овразите на Джебел Аурес, а след това се спуснахме към Дра ал Хауа, за да стигнем през Джебел Тарфауи до Седада, Крие и Дгаше, откъдето минаваше пътят за Фетнаса и Кбили, през прочутото с мрачната си слава Шот² ал Джерид.

Халеф беше чудато човече. Толкова дребен, че едва ми стигаше до под мишниците, и на всичко отгоре така кльошав и тънък, та би могло да се твърди, че е престоял най-малко десет години между листовете попивателна в някой хербарий. А лицето му почти не се виждаше под големия тюрбан, чийто диаметър беше най-малко половин метър. Бурнусът³ му, който някога е имал бял цвят, е бил правен за някой много поедър човек, така че щом слезеше от коня и се опиташе да върви, трябваше да го повдига, както дама роклята си за езда. Но въпреки невероятната му невзрачност човек трябваше да внимава с този дребосък. Той имаше изключително остър ум, беше много смел и сръчен, а с издръжливостта си можеше да преодолее и най-големите трудности. Тъй като владееше всички диалекти, които се говореха от Уеляд Бу Седа до устието на

¹ Джихенна – геената, адът. – Бел. пр.

² Шот (араб.) – солено блато или езеро в пустинята. – Бел. пр.

³ Бурнус – наметало. – Бел. пр.

Нил, той се ползваше с пълното ми доверие и аз се отнасях с него повече като с приятел, отколкото като със слуга.

Всъщност Халеф имаше едно качество, с което понякога доста ми дотягаше: беше фанатичен мюсюлманин и от любов към мен бе решил да ме спечели за исляма. И ето че сега пак се беше заел с един от поредните си безплодни опити да направи това, а на мен ми идеше да избухна в смях, толкова комично изглеждаше в този момент.

Аз яздох малък, полудив берберски жребец, поради което краката ми се влачеха по земята. Халеф обаче, за да подчертае изключителната си външност, си беше избрал една стара и мършава, но страшно висока кобила (хаси-фердшаан) и седейки върху нея, можеше да ме гледа отвисоко. Той разговаряше с мен много оживено: мяташе краката си, които не стигаха до стремената, размахваше мършавите си кафяви ръчички из въздуха и докато говореше, правеше такива физиономии, че аз полагах всички усилия да остана сериозен.

Като не отговорих на последните му думи, той продължи:

— Знаеш ли, сихди, какво става с гяурите след смъртта им?

— Какво?

— След смъртта си всички хора, независимо от това дали са мюсюлмани, християни, евреи или нещо друго, попадат в бараш.

— Това състоянието между смъртта и възкръсването ли е?

— Да, сихди. От това състояние всички излизат събудени от звука на тръби, когато дойдат ал Джоом ал ахър (денят на Страшния съд) и ал ахирет, краят. Тогава всичко загива освен ал курс (Божият трон), ал рух (Светия дух), ал лаух ал мафус и ал калам (дъската и калема на Божието провидение).

— И нищо друго ли не оцелява?

— Не.

— Ами раят и адът?

— Сихди, ти си умен и мъдър. Веднага забеляза какво пропуснах и затова е страшно жалко, че искаш да си останеш проклет гяур. Но аз се заклевам в брадата си, че ще приемеш правата вяра, щеш или не щеш.

При тези думи по челото на Халеф се появиха шест заплашителни бръчки, той подръпна седемте косъма на брадичката си, осемте влакна вдясно и деветте вляво от носа си, всичко това наречено мустаци, размаха крака из въздуха и със свободната си ръка така здраво сграбчи гривата на кобилата, сякаш тя беше дяволът, от когото трябваше да бъде изтръгнат.

Смутено по такъв жесток начин в размишленията му, животното направи опит да подскочи напред, но тъй като веднага си спомни за достопочтената си възраст, отново гордо се вгълби в себе си. Халеф обаче продължи речта си:

— Да, дженнет (раят) и джехенна (адът) също трябва да останат, защото къде иначе ще отиват блажените и прокълнатите?

Преди това обаче възкръсналите трябва да минат по моста Сърат, който се извива над ал Халахк, бездната на гибелта, и е тесен и остър като острието на добре наточен меч.

— Забрави още нещо – забелязах аз.

— Какво?

— Появата на Деджаал.

— Наистина! Сихди, ти познаваш Корана и всички свещени книги и не искаш да приемеш правото учение! Но не се безпокой. Ще направя от теб вярващ мюсюлманин! И така пред съда ще се появи Деджаал, когото гяурите наричат Антихрист, нали така, сихди?

— Да.

— После за всеки се отваря ал китааб (книгата), в която са записани неговите добри и лоши дела, и се тегли чертата (ал хесаб), проверка на направеното от него. Тя трае повече от петдесет хиляди години. Време, което за добрите отминава като миг, а на лошите им се струва цяла вечност. Това е ал хюкм (претеглянето на всички човешки дела).

— А след това?

— След това се произнася присъдата. Хората с повече добри дела отиват в рая, а невярващите грешници попадат в ада, но грешните мюсюлмани ги наказват само за известно време. Е, виждаш ли, сихди, какво те чака дори и да си извършил повече добри, отколкото лоши дела? Но ти трябва да бъдеш спасен! Трябва да дойдеш с мен в дженнет (в рая), защото дори и да не искаш, ще те накарам да смениш вярата си!

Изразявайки тази своя увереност, моят спътник отново замахна с крака така, че старата кобила учудено го изгледа с ококорени очи и наострайки уши.

— А какво ме очаква във вашия ад? – попитах го аз.

— В джехенната гори ен нар (вечният огън). Там текат потоци, които така вонят, че прокълнатият не пожелава да пие от тях въпреки изгарящата го жажда. Освен това има ужасни дървета. Едно от тях е страшното дърво саккум, на което растат дяволски глави.

— Бррррр!

— Да, сихди, зловещо е. Владетелят на джехенна е ангелът на изкушението Табек. Адът има седем кръга, към които водят седем врати. В Джехеннем, първия кръг, грешните мюсюлмани трябва да се каят, докато се пречистят. Ладха, вторият кръг, е за християните. Хутхама е третият – за евреите. Сааир – четвъртият – за сабиер. Сакаар – петият – за магьосниците и поклонниците на огъня, а Джехим – шестият – за всички, които почитат идоли или фетиши. Но седмият кръг Заовиат, наречен още Дерк асфал, е най-дълбокият и опасният – в него отиват всички лицемери. Във всички тези кръгове деветнайсет отливат духове мъкнат прокълнатите през огнени потоци, като ги карат и да ядат от растящите по дървото саккум дяволски глави, които пък после разкъсват вътрешностите им. О, сихди, довери се на Пророка, за да не оставаш задълго в джехенна!

— Тогава пък ще ида в нашия ад, който не е по-малко страшен от вашия – отвърнах аз.

— Не вярвам, сихди! Кълна се в Пророка и всички халифи, че ще идеш в рая! Да ти го опиша ли?

— Какво има там?

— Ел дженнет се намира над седмото небе и има седем врати. Най-напред се приближаваш до големия кладенец Хавус кевсер, от който могат да пият едновременно стотици хиляди правоверни. Водата му е по-бяла от мляко, миризмата по-великолепна от мускус и миро, а на ръба му има милиони златни бокали, украсени с диаманти и скъпоценни камъни. След това стигаш до едно място, където праведните си почиват върху златоткани възглавници. Безсмъртни юноши и вечни хурии им поднасят прекрасни ястия и напитки. А слухът им непрестанно се наслаждава на песните на ангел Исрафил, както и на звъна на камбаните, постоянно поклащани от изпратения от Божия трон вятър. Всеки праведник е висок шейсет лакътя и вечно си остава на 33 години. Сред всички дървета там се отличава дървото ет теба (дървото на блаженството), чийто дънер е в двореца на Пророка, а клоните му достигат до жилищата на праведниците, като по тях виси всичко необходимо за пълното им блаженство. От корените на дървото извираат райски реки, в които тече мляко, вино, кафе и мед.

Въпреки картинността на това описание трябва да отбележа, че образът на Мохамед тук е почерпан от християнските представи и е моделиран за номадския му народ. Сега Халеф ме погледна с такава физиономия, по която се четеше очакването, че неговото описание на рая ме е поразило.

— Е, какво ще кажеш сега? – попита той, защото аз мълчах.

— Честно казано, не бих желал да бъда шейсет лакътя дълъг. Пък и за хуриите не искам да знам, защото ненавиждам жените и момичетата.

— Защо? – попита учуден дребосъкът.

— Защото Пророкът казва: „Гласът на жената е като песен на бюлбюл¹, но езикът ѝ е отровен като езика на пепелянка. Не си ли чел за това?

— Чел съм го.

Спътникът ми сведе глава. Бях го победил с думите на собствения му Пророк. Тогава той каза вече малко по-неуверено:

— И въпреки това не е ли хубаво нашето блаженство? Не е необходимо да гледаш хуриите!

— Оставам си християнин!

— Не е чак толкова трудно да се каже: „Ла иляха илялах ве Мохамед расул Аллах.“

— А трудно ли е да се помолиш: „Я абууна иледси фиис семацати ята – каддесо’смока“?

Халеф ядосано ме погледна.

— Много добре знам, че Иса Бен Мариям, когото вие наричате Исус, ви е научил на тази молитва. Наричате я „Отче наш“. Ти непрекъснато се опитваш да ме спечелиш за твоята вяра, но не си мисли, че можеш да ме превърнеш в изменник на Таухиид, на вярата на Аллах!

— Тогава не се опитвай да ме отклоняваш от моята вяра, както аз не те отклонявам от твоята! – отвърнах аз.

Вече много пъти се бях опитвал да отвърщам на опитите му да Ме спечели за вярата си, като от своя страна правех същото. И въпреки че се бях уверил в бесплодността на подобни усилия, все пак това беше единственият начин да го накарам да млъкне.

Този метод помогна и сега.

Той измърмори нещо под носа си и после изръмжа:

— И все пак ще приемеш правата вяра, щеш или не щеш! Щом съм си наумил нещо, ще го направя, защото аз съм Хаджи Халеф Омар Бен Хаджи Абул Аббас Ибн Хаджи Дауд ал Госарах!

— Значи ти си син на Абул Аббас, сина на Дауд ал Госарах?

— Да.

— И двамата са били пилигрими според предписанията на вашата вяра?

¹ Бюлбюл – славей. – Бел. пр.

— Да.
— И ти ли си хаджия?
— Да.
— Значи и тримата сте били в Мека и сте видели свещената Кааба?
— Дауд ал Госарах не е.
— Аха! И въпреки това го наричаш хаджия?
— Да, защото е бил такъв. Дядо ми живееше до Джебел Шур Шум и като младеж е тръгнал на поклонение. Пристигнал благополучно през ал Джуф¹, която наричат душа на пустинята, но се разболял и трябвало да остане до кладенеца Траза. Там се оженил, но като се родил синът му Абул Аббас, умрял. Е, не заслужава ли да се нарече хаджия, пилигрим?
— Хм! Но Абул Аббас сигурно е бил в Мека?
— Не.
— Да, но ти наричаш и баща си хаджия!
— Да. И той се е отправил на поклонение, стигнал до равнината Адмар, където е трябвало да спре.
— Защо?
— Там Абул Аббас видял Амарех, перлата на Джунет, и, се влюбил в нея. Амарех станала негова жена и му родила Халеф Омар, когото виждаш тук пред себе си. После баща ми умрял. Е, не е ли бил хаджия?
— Хм! Ти обаче сигурно си бил в Мека.
— Не.
— Защо тогава казваш, че си пилигрим?
— Когато майка ми умря, аз тръгнах на поклонение. Вървах от изгрев до залез, денем и нощем. Оpozнах всички оазиси в пустинята и всички селища в Египет. Още не съм бил в Мека, но и дотам ще стигна. Е, не съм ли хаджия?
— Хм! Мисля, че само който вече е бил в Мека, има право да се нарича хаджия.
— Наистина е така, но все пак аз съм на път за там!
— Възможно е! Предполагам, че и ти ще намериш някъде хубава девойка, при която да останеш, и синът ти сигурно ще има същата съдба, защото такъв е, изглежда, късметът на рода ви, а след сто години твоят правнук ще казва: Аз съм Хаджи Мустафа Бен Хаджи Али Ибн Хаджи Саид Ибн Хаджи Тофали Ибн Хаджи Халеф Омар Ибн Хаджи Абул Аббас Ибн Хаджи Дауд ал Госарах и никой от тези седем пилигрими няма да е виждал Мека, а ще е станал истински хаджия. Не мислиш ли?

¹ Ал Джуф – свещена местност. – Бел. пр.

Халеф се засмя на тази безобидна подигравка. Сред мохамеданите има много, които се представят пред непознатите за хаджии, без да са виждали Кааба, без да са минали разстоянието между Сцафа и Меруа или да са били в Арафах, без да са били остригани и обръснати в Минах. Моят почтен Халеф се чувстваше победен, но понесе поражението, без да се сърди.

— Сихди – попита той смутено, – нали няма да издаваш, че не съм бил още в Мека?

— Ще казвам това само когато пак започнеш да ме убеждаваш да приема исляма. Но иначе ще си мълча. Я погледни тук! Не са ли това следи в пясъка?

Отдавна бяхме завили към У ад и Тарфауи и бяхме стигнали до едно място, където пустинният вятър беше издухал наносния пясък върху високия скалист бряг. В този пясък ясно се виждаше една следа.

— Оттук са минали ездачи – каза Халеф безгрижно.

— Тогава да слезем и да огледаме отпечатъците.

Спътникът ми въпросително ме погледна.

— Сихди, но това не е нужно. За какво ти е да се вираш в следи от копита?

— Винаги е добре да знаеш кой е пред теб.

— Ако проучваш всички следи, които видим по пътя си, и след два месеца няма да стигнем до Седада. Какво те интересуват ездачите, които са пред нас?

— Бил съм в далечни страни, където има пустош и често животът ти зависи от това, да се следят зорко всички пътеки и следи, за да разбереш дали ще срещнеш приятел или враг.

— Тук няма да срещнеш враг, сихди.

— Това никога не се знае.

Скочих от седлото и различих следите на три животни, една камила и два коня. Ако се съдеше по отпечатъците на камилата, тя беше с ездач. Като разгледах следите по-внимателно, ми направи впечатление една особеност, която ме накара да предположа, че единият от конете куца. Това предизвика учудването ми, защото се намирах в страна, където изобилието от коне даваше възможност на всеки да язди здрав кон. При тежателят на тази кранта или не беше арабин, или беше много беден човек.

Халеф се смееше на старанието, с което изследвах пясъка, и когато отново се изправих, ме попита:

— Е, какво видя, сихди?

— Били са два коня и една камила.

— Два коня и една камила! Аллах да благослови очите ти! И аз видях същото, и то без да слизам от кобилата си. Ужким си учен човек, а пък правиш работи, на които и един мулетар ще се смее. И какво ти помогнаха богатите знания, с които се перчиш?

— Засега знам, че тримата ездачи са минали оттук преди около четири часа.

— Пукната пара не струва твоята мъдрост! Вие, хората от Билад ар-Рум¹, сте много странни!

Казвайки това, „хаджията“ направи физиономия, по която можеше да се прочете най-дълбоко състрадание, но аз предпачетох мълчаливо да продължа пътя си.

Вървахме по следите почти цял час, докато неволно спряхме конете си там, където долината изведнъж правеше завой и ние трябваше да кривнем по него. Видяхме три лешояда, които клечаха зад една дюна недалеч от нас и като ни съзряха, излетяха с дрезгав крясък.

— Ел бюдш² – каза Халеф. – Там, където се появи, със сигурност има мърша.

— Вероятно са намерили умряло животно – отвърнах аз, яздейки след него.

Дребосъкът пришпори бързо коня си напред, така че аз изостанах. Едва бе стигнал до дюните, когато рязко дръпна юздите и нададе вик на ужас:

— Машаллах³! Какво е това? Онова, дето лежи там, не е ли човек, сихди?

Халеф имаше право. Наистина беше човек и лешоядите бяха направили зловещия си пир с неговия труп. Бързо скочих от коня и коленичих до него. Дрехите му бяха разкъсани от ноктите на птиците. Но нещастникът беше умрял съвсем скоро, както установих, като го докоснах.

— Аллах керим! (Господ е милостив!) Сихди, този човек от естествена смърт ли е умрял? – попита Халеф.

— Не. Не виждаш ли раната на врата му и дупката на тила? Бил е убит.

— Аллах да погуби човека, който е направил това! А може би мъртвият е загинал в почтена борба?

— Какво наричаш ти почтена борба? Сигурно е жертва на кърваво отмъщение. Хайде да претърсим дрехите му!

¹ Билад ар-Рум – Европа. – Бел. нем. изд.

² Ел бюдш – брадат лешояд.

³ Машаллах – за Бога! – израз на учудване.

Халеф ми помогна. Не намерихме абсолютно нищо, докато погледът ми не попадна върху ръката на убития. На нея забелязах обикновен златен пръстен с формата на нашите венчални халки и го извадих. От вътрешната страна ясно беше изписано ситно, но четливо: ЕП 15 юли 1830 г.

— Какво намери там? – попита Халеф.

— Този човек не е ибн араб¹ – отвърнах.

— А какъв?

— Французин.

— Французин, християнин? Откъде разбра?

— Когато някой християнин се жени, младоженците си разменят по един пръстен без камък, на който обикновено се изписват името и денят, в който е сключен бракът.

— И това такъв пръстен ли е?

— Да.

— А откъде разбра, че мъртвецът е бил французин? Със същия успех той би могъл да бъде ингилиз² или немзи³, какъвто си и ти.

— Написаното тук е на френски.

— Но той все пак би могъл да е от друг народ. Не мислиш ли, сихди, че пръстенът може да е намерен или откраднат?

— Да, така е. Но я виж ризата, която мъртвият носи! Тя е европейска.

— Кой го е убил?

— Двамата му спътници. Не виждаш ли, че земята наоколо е разровена от борбата. Не забелязваш ли, че...

Спрях наред изречението. Изправих се, за да огледам земята, и недалеч от мястото, където лежеше мъртвият, започваше широка кървава следа, която се губеше между скалите. Тръгнах по нея с готово за стрелба оръжие, тъй като убийците можеше да са някъде наблизо. Но не бях изминал голямо разстояние, когато един лешояд излетя нагоре със силно пляскане на крилето, а на мястото, откъдето той се вдигна, видях една камила. Тя беше мъртва; в гърдите ѝ зееше дълбока рана. Халеф плесна с ръце.

— Сива хеджин⁴, сива туарег-хеджин и тези убийци, тези мерзавци, тези кучета са я застреляли!

Ясно беше, че моят спътник съжالياва за великолепно

¹ Ибн араб – арабин. – Бел. нем. изд.

² Ингилиз – англичанин. – Бел. нем. изд.

³ Немзи – австриец, но тук се има предвид немскоезичен. – Бел. нем. изд.

⁴ Хеджин – камила. – Б. пр.

ездитно животно повече, отколкото за французина. Като истински син на пустинята, за когото и най-дребният предмет може да бъде скъпоценен, той се наведе и претърси седлото на камилата. Не намери нищо. Дисагите бяха празни.

— Убийците вече са взели всичко, сихди. Дано цяла вечност се пържат в ада. Нищо, абсолютно нищо не са оставили освен камилата и хартиите там в пясъка.

Думите привлякоха вниманието ми и недалеч от нас забелязах няколко смачкани на топка, явно хвърлени като ненужни листове хартия. Може би щях да разбера нещо от тях и отидох да ги взема. Бяха листове от вестник. Пригладих с ръка смачканите парчета, наредих ги едно до друго и се получиха две страници от „Вижи Алжериен“ и още толкова от „Л'ъндепендан“ и „Мауна“. Първият вестник излизаше в Алжир, вторият в Константин, а третият в Гелма. Въпреки различните места на издаване, като ги прегледах по-внимателно, забелязах явното сходство в тези вестници по отношение на съдържанието; а именно и трите съдържаха съобщения за убийството на богат френски търговец в Блида. Най-голямото подозрение падало върху един арменски търговец, някой си Хамд ал Амасат, който избягал и бе пусната публична обява за задържането му.

Каква причина е имал убитият, чиято е била камилата, да носи тези вестници със себе си? Дали случаят лично го е засягал? Бил ли е роднина на търговеца в Блида? Той ли е убиецът, или е бил полицаи, преследвал престъпника?

Взех листовете със себе си, а пръстена сложих на пръста си и се върнахме с Халеф при трупа. Над него упорито кръжаша лешоядите, които след отдалечаването ни отново се спуснаха към камилата.

— Какво възнамеряваш да правиш сега, сихди? – попита Халеф.

— Не ни остава нищо друго, освен да погребем човека.

— В земята ли ще го заровиш?

— Не, нямаме инструменти за това. Ще го затрупаме с камъни, така нито едно животно няма да може да се приближи до него.

— Наистина ли мислиш, че е гяур?

— Християнин е.

— Все пак е възможно да грешиш. Сихди, може и да е правоверен. Затова ми позволи да те помоля нещо! Нека го обърнем така, че лицето му да гледа към Мека!

— Нямам нищо против, защото същевременно ще гледа и към Ерусалим, където е страдал и умрял Спасителят. Хващай!

Тъжно беше делото, което вършехме в пълно усамотение. Когато купчината камъни върху нещастника стана толкова висока, че да осигурява пълна защита на трупа срещу животните от пустинята, се постарях да я оформя като кръст, след което сплетох ръце, за да прочета молитва. Като свърших, Халеф се обърна на изток, за да започне със сто и двайсетата сура от Корана:

— В името на всемилостивия Бог! Кажете: Господ е единственият и вечен Бог. Той не създава и не е създаден, и нито едно същество не е подобно нему. Човекът обича тленния живот и не обръща внимание на бъдещия. Но часът на твоето заминаване настъпи и ето че ще бъдеш отведен при твоя господар, който ще те събуди за нов живот. Дано греховете ти са малко, а броят на добрите ти дела да е колкото пясъкът на пустинята, в която заспиваш!

След тази молитва Халеф погледна първо надясно, а след това наляво и каза:

— Аллах да му даде покой!

Накрая той се наведе, за да почисти с пясък ръцете си, които беше изцапал с трупа.

— Така, сихди, сега пак съм тахир – каза той – и мога отново да докосвам всичко, което е чисто и свещено. Какво ще правим сега?

— Трябва да тръгнем бързо след убийците, за да ги настигнем.

— Искаш да ги убиеш ли?

— Не съм им съдия. Ще говоря с тях и ще узная защо са убили човека. Тогава ще реша какво да правя.

— Може и да не са умни мъже – отбеляза Халеф, – иначе нямаше да убият една хеджин, която е много по-ценна от конете им.

— Хеджин можеше да ги издаде. Ето виж следите им. Напред! Имат пет часа преднина. Може би утре ще ги настигнем още преди да се доберат до Сеада.

Въпреки непоносимата жегата и трудния, скалист път галопирахме с такава бързина, сякаш бяхме на лов за газели, а при това положение беше изключено да се води някакъв разговор. Но добрият ми приятел Халеф не можеше да издържи толкова дълго, без да говори.

— Сихди – извика той след мен, – сихди, да ме изоставиш ли искаш?

Обърнах се към него.
— Да те изоставя ли?
— Да. Краката на моята кобила са по-стари от тези на твоя берберски жребец.

Наистина от старата кобила вече капеше пот, а от устата ѝ – пяна.

— Но днес не можем да правим почивка в голямата жега както обикновено – възразих аз, – трябва да яздим, докато падне нощта, иначе няма да настигнем онези двамата.

— Който много бърза, бавно стига, сихди, защото – Аллах акбар¹ – я погледни надолу!

Намирахме се пред един стръмен склон на долината и видяхме долу под нас, на разстояние около четвърт час езда, двама души да седят до една локва, в която се беше задържала малко вода. Конете им гризяха изсъхналите, бодливи мимози, растящи наблизко.

— А, ето ги!

— Да, сихди, това са убийците! И на тях им е станало прекалено горещо и са решили да изчакат да мине големият пек.

— Или са спрели, за да си разделят плячката. Назад, Халеф, назад, да не ни забележат! Ще напуснем долината и ще пояздим малко на запад, все едно, че идваме от Шот Рхарса.

— Защо, сихди?

— Двамата не бива да се досетят, че сме намерили трупа на убития.

Конете ни се изкачиха по брега на Уади и поехме направо на запад към пустинята. След това направихме завой и пак стигнахме до мястото, където се намираха двамата. Убийците не можеха да забележат появата ни, защото седяха ниско в долината, но сигурно щяха да ни чуят, като се приближим достатъчно до тях!

И наистина, щом доближихме ръба на падината, двамата вече се бяха изправили и държаха оръжията си готови за стрелба. Дадох вид, че съм също толкова изненадан, колкото и те, тъй неочаквано да срещна хора тук, в самотата на пустинята, но не сметнах за необходимо да посягам към карабината си.

— Ес селям алейкюм!² – извиках към тях, спирайки коня си.

— Бе'алейкюм ес селям! – отговори по-възрастният. – Кои сте вие?

¹ Акбар – милостив. – Бел. пр.

² Ес селям алейкюм – арабски поздрав при среща: Мир вам! Ве'алейкюм ес селям – отговор на поздрава. – Бел. нем. изд.

— Ние сме мирни ездаци.
— Откъде идвате?
— От запад.
— И накъде отивате?
— Към Седада.
— От кое племе сте?
Аз посочих Халеф:
— Този тук е от равнината Адмар, а аз съм от Бени Сачха. А вие кои сте?

— Ние сме от прочутото племе уеляд хамалек.
— Уеляд хамалек са добри ездаци и храбри воители. А откъде идвате?

— От Гафса.

— Значи много път сте изминали. Накъде отивате?

— Към Бир¹ Сауди, където имаме приятели.

Това, че идвахме от Гафса и отивахме към Бир Сауди, беше лъжа, но се престорих, че вярвам на думите им, и продължих да питам:

— Ще ни позволите ли да си починем при вас?

— Ще останем тук до сутринта – гласеше отговорът, като всъщност не отговаряше на въпроса ми нито с „да“, нито с „не“.

— И ние възнамеряваме да отидем тук до разсъмване – обясних аз. – Има достатъчно вода за всички, а и за конете ни. Може ли да останем при вас?

— Пустинята е на всички. Мархаба, добре си дошъл при нас!

Въпреки утвърдителния отговор не беше трудно да се забележи, че оставането ни тук им е неприятно. Ние обаче не обърнахме внимание на това, спуснахме се с конете си по склона, а като стигнахме до водата, слязохме от седлата и безгрижно седнахме.

Лицата на двамата, които сега можех да разгледам спокойно, в никакъв случай не будеха доверие. По-възрастният, с когото бях разговарял, беше дълъг и сух. Бурнусът му висеше като на бостанско плашило. Изпод мръсното покривало на главата му гледаха страшно две малки, пронизващи очи. Около тесните, безкръвни устни се опитваше да загатне присъствието си рядка брада. Острата му брадичка показваше странна склонност да стърчи нагоре, а носът – да, този нос живо ми напомняше за лешоядите, които неотдавна бях прогонил от трупа на убития. Това не беше нос на орел или сокол, а наистина имаше формата на човка на лешояд.

¹ Бир (араб.) – кладенец. – Бел. нем. изд.

Другият беше млад, необикновено красив мъж. Но страстите бяха замъглили погледа му, изхабили нервите му, а челото и страните му рано се бяха покрили с бръчки. Невъзможно беше човек да му се довери.

По-възрастният говореше арабски с акцент, който можеше да се чуе по бреговете на Ефрат, а за по-младия предполагам, че въобще не е азиатец, а европеец. Стоящите наблизко коне бяха лоши и видимо преуморени. Облеклото на двамата имаше ужасно занемарен вид, но оръжията им бяха изключително хубави. Там, където допреди малко бяха седели, се виждаха разни предмети, които рядко можеха да се видят в пустинята и сигурно само затова бяха оставени така на показ. Явно двамата не бяха имали време да ги скрият: копринена носна кърпа, златен часовник с ланец, компас, един великолепен револвер и подвързан с кожа бележник.

Направих се, че не съм забелязал тези неща, извадих от торбата на седлото шепя фурми и започнах да ям с безразлична физиономия.

— Какво ще правите в Седада? – попита ме дългият.

— Нищо, ще продължим нататък.

— Накъде?

— През Шот ал Джерид към Фетнаса и Кбили.

Скритият поглед, който той хвърли към спътника си, ми подсказа, че и те бяха тръгнали натам. После той продължи да пита:

— Работа ли имаш във Фетнаса или Кбили.

— Да.

— Стадата си ли ще продаваш там?

— Не.

— А може би робите си?

— Не.

— Или ще препродаваш стоки от Судан?

— Не.

— А какво тогава?

— Нищо. Един син на моето племе не върти търговия с Фетнаса.

— Тогава сигурно ще си вземаш жена оттам. Направих сърдита физиономия.

— Не знаеш ли, че е оскърбление да говориш с някой мъж за жена му? Или си гяур, който пренебрегва тази Божя заповед?

Мъжът видимо се стресна, вследствие на което предположих, че съм отгатнал истината. Той въобще не приличаше на

бедуин; лица като неговото сигурно ми бяха правили впечатление при мъжете с арменски произход и... ах, дали той не беше арменецът, убил търговеца в Блида, обявата за когото носех в джоба си? Когато тази мисъл проблесна в съзнанието ми, погледът ми отново попадна върху револвера. На дръжката му имаше сребърна табелка, върху която бе издълбано някакво име.

— Ще позволиш ли?

Същевременно посегнах към револвера и прочетох: „Пол Галингре, Марсилия“. Най-вероятно това не беше името на фабриканта, а на притежателя му. Но не издадох подозрението си с някаква гримаса, а разсеяно попитах:

— Какво е това оръжие?

— Това... това... това е револвер.

— Би ли ми показал как се стреля с него.

Мършавият ми обясни. Слушах го внимателно и след това казах:

— Ти не си никакъв уеляд хамарлек, ами гяур.

— Защо?

— Виждаш ли, че познах? Ако беше последовател на Пророка, веднага щеше да ме застреляш, защото те нарекох гяур. Само неверниците имат револвери. Как е попаднало това оръжие в ръцете на един уеляд хамалек! Подарък ли ти е?

— Не.

— Да не би да си го купил?

— Не.

— Тогава е плячка. От кого?

— От един френец.

— С когото си се бил ли?

— Да.

— Къде?

— На бойното поле.

— Кое по-точно?

— Би Ел Гуерара.

— Лъжеш!

Сега вече арменецът изгуби търпение. Той се надигна и посегна към револвера.

— Какво каза? Че лъжа ли? Ще те застрелям като...

— ... Като френеца там горе в Уади Тарфауи? – прекъснах го аз.

Ръката, в която държеше револвера, се отпусна, а лицето му пребледня. Но той се окопоти и попита заплашително:

— Какво искаш да кажеш?

— Със сигурност смятам, че не си никакъв уеляд хамалек. Знаем името ти. То е Хамд ал Амасат. Той отстъпи назад и ме погледна изумен.

— Откъде ме познаваш?

— Познавам те и това е достатъчно.

— Не, не ме познаваш – разлюти се той. – Не се казвам така, както твърдиш. И съм уеляд хамалек.

Небрежно махнах с ръка и попитах:

— На кого са тези неща?

— Мои са.

Грабнах бързо носната кърпа. На нея имаше монограм „ПГ“. Отворих часовника и върху вътрешната страна на капаката видях същите букви.

— Откъде имаш този часовник?

— Не е твоя работа. Върни ми го обратно!

Вместо да се подчиня на арменеца, отворих бележника. На първата страница прочетох името Пол Галингре; съдържанието обаче беше стенографирано, а за съжаление нито можех да пиша, нито да чета стенографско писмо.

— Остави книгата, ти казвам! – заплаши той. Казвайки това, той я избви от ръцете ми, така че тя излетя в локвата. Станах и се опитах да я спася, но срещнах двойна съпротива, защото по-младият от двамата застана между мен и водата.

Досега Халеф беше следил словесния ни двубой с привидно безразличие, но видях, че показалецът му беше върху спусъка на пушката. Достатъчен беше само един мой знак, за да стреля. Наведох се да взема и компаса.

— Стой, всичко това е мое! Върни ми нещата! – извика противникът ми.

Той ме хвана за ръката, за да придаде тежест на думите си.

Но възможно най-спокойно аз казах:

— Сядай долу! Още не сме свършили разговора си.

— Не искам да имам нищо общо с теб!

— Аз пък искам. Седни, ако ти е мил животът!

Тази заплаха, придружена с многозначителен поглед към Халеф, изглежда, подейства. Хамд ал Амасат седна и аз направих същото. Тогава извадих моя револвер.

— Погледни! И аз имам същото оръжие! Остави пистолета си, защото иначе ще заговори моят.

Хамд ал Амасат се видя натясно и бавно остави револвера до себе си, но беше готов всеки момент да го сграбчи.

— Значи ти си син на племето уеляд хамалек? – подех аз отново.

— Да, такъв съм.

— От Гафса ли идваш?

— Оттам.

— От колко време яздиш през Уади Тарфауи?

— Какво те засяга това?

— Засяга ме, и то много. Там горе има труп на един мъж, когото ти си убил.

Сянка премина по лицето на арменеца.

— Дори и да съм го направил, защо разпитваш за него?

— Искам да знам само няколко неща. Кой беше човекът?

— Не го познавам.

— Защо уби него и камилата му?

— Защото така ми харесваше.

— Правоверен ли беше?

— Не, беше чужденец.

— Взел си всичко, което е носел със себе си.

— Да му го оставя ли трябваше?

— Не, защото сега ще ми дадеш всичко.

— На теб ли?... Не те разбирам.

— Веднага ще ме разбереш. Мъртвият е бил християнин.

Аз също съм такъв и ще отмъстя за него.

— Кръв за кръв ли?

— Не. Ако беше така, вече нямаше да си жив. Намираме се в пустинята, където важи само правото на по-силния. Не бих искал да установявам кой от нас двамата е по-силният; предавам те на Божието отмъщение на Всезнаещия и Всемогъщия, който всичко вижда и наказва всяко злодеяние. Едно нещо искам от теб: да извадиш всичко, което си взел от мъртвеца.

Хамд ал Амасат се засмя невъзмутимо.

— Мислиш ли, че наистина ще го направя?

— Мисля.

— Взemi каквото искаш.

Той посегна към револвера. Но аз бях по-бърз и насочих срещу него дулото на моя.

— Спи или ще стрелям!

Положението, в което се намирах, беше доста сериозно. Държах се така, сякаш всички козове бяха в ръцете ми, а това съвсем не беше вярно. За щастие, противникът ми явно беше повече хитър, отколкото смел. Той нерешително отдръпна ръката си.

— Какво ще правиш с тези неща? – попита той.
— Ще ги предам на роднините на убития.
Усмивката, която се появи на лицето му, бе почти състрадателна.
— Лъжеш – каза той самоуверено. – Искаш да ги задържиш за себе си.
— Не лъжа.
— А какво ще предприемеш срещу мен?
— Сега нищо. Но се пази, ако пак се срещнем!
— Ти наистина ли отиваш в Седада?
— Да.
— И ако ти дам нещата, ще оставиш ли мен и моя спътник необезпокоявани да заминем за Бир Сауди?
— Да.
— Обещаваши ли?
— Да.
— Закълни се.
— За такива дреболии не се кълна. Ще удържа на думата си и без клетва.
— Ето, вземи револвера, часовника, компаса и кърпата!
— Какво още имаше убитият в себе си?
— Нищо.
— Сигурно е имал и пари.
— Тях ще задържа.
— Нямам нищо против. Но ми дай портфейла или кесията, в която са се намирали.
— Ще ти я дам.
Хамд ал Амасат бръкна в пояса си и извади обшита с мъниста кесия, която изпразни и след това ми подаде.
— Нищо друго ли нямаше човекът у себе си? – осведомих се аз отново.
— Не. Ако искаш, претърси ме.
— Не е необходимо.
— Значи можем да тръгваме.
— Да.
Той като че с облекчение въздъхна. А спътникът му явно беше доста страхлив човек, който видимо се радваше, че могат така лесно да се измъкнат. Събраха нещата си и се качиха на конете.
— Ес селям алейкюм!
Не им отговорих. След няколко мига убийците изчезнаха зад възвишението на Уади.

До този момент Халеф не беше казал нито дума, но сега наруши мълчанието си.
— Сихди!
— Какво?
— Мога ли да ти кажа нещо? Познаваш ли птицата шраус?
— Да.
— Знаеш ли каква е?
— Каква?
— Глупава, много глупава.
— И после!
— Извинявай, сихди, но ми се струваш по-глупав и от шраус.
— Защо?
— Защото остави тези мерзавци да избягат.
— Не можеш нито да ги задържа, нито да ги убия.
— Защо да не можеш? Ако бяха убили някой правоверен, можеш да бъдеш сигурен, че щях да ги изпратя при шейтана¹. Но тъй като убитият е гяур, на мен ми е все едно дали ще бъдат наказани или не. Но ти си християнин и оставяш убийците на един християнин да се измъкнат.
— Кой ти каза, че са се измъкнали?
— Ами че негодяите вече изчезнаха. Ще стигнат до Бир Сауди и оттам ще идат в Дебила и Ел Уед и ще изчезнат в Арег² сред дюните.
— Няма да стане.
— Как така? Нали казаха, че отиват към Бир Сауди.
— Излъгаха. Потеглиха към Седада.
— Кой ти каза?
— Очите ми.
— Аллах да благослови очите ти, с които гледаше стъпките в пясъка. Но като теб може да постъпи само един неверник. Аз обаче ще те накарам да приемеш правата вяра, можеш да бъдеш сигурен, щеш или не щеш.
— Тогава ще се нарека хаджия, без да съм бил в Мека.
— Сихди... Нали ми обеща повече да не споменавах за това.
— Докато не се откажеш да сменяш вярата ми.
— Ти си господарят – изпъшка дребосъкът – и трябва да се примиря с това. Но кажи, какво ще правим сега?
— Най-напред трябва да се погрижим за сигурността си. Тук лесно бихме могли да бъдем улучени от куршуми. Трябва да се уверим дали двамата негодници наистина са си тръгнали.

¹ Шейтан – дявол. – Бел. пр.

² Арег – местност с дюни. – Бел. нем. изд.

Изкачих се до ръба на клисурата и наистина видях, че двамата ездачи бяха на доста голямо разстояние от нас и се отда-
лечаваха в югозападна посока. Халеф ме беше последвал.

— Натам отиват – каза той. – Това е посоката към Бир Сауди.

— Като се отдалечат достатъчно, ще свърнат на изток.

— Ако направят това, пак ще се натъкнат на нас.

— Негодниците си мислят, че ще тръгнем чак утре сутринта, и се надяват да спечелят голяма преднина.

— Ти само гадаеш и пак няма да познаеш.

— Мислиш ли? А като бяхме там горе, не ти ли казах, че един от конете им куца?

— Да, каза, а и аз се убедих, когато си тръгнаха.

— Така че и сега ще позная, като твърдя, че убийците ще свърнат към Седада.

— Тогава защо не ги последваме веднага?

— Дори бихме могли да ги изпреварим, ако тръгнем по прекия път, но тогава те може да се натъкнат на нашите следи и ще се пазят от повторна среща с нас.

— Сигурно имаш право – призна той. – Хайде да се върнем до водата и да си починем, докато стане време за тръгване.

Отново се спуснахме долу. Протегнах се върху одеялото си, преметнах края на тюрбана през лицето си като воал и затворих очи, но не за да спя, а за да помисля над това наше приключение. Но кой би могъл дълго време да размишлява върху сами по себе си неясни неща в ужасния зной на Сахара? Задрямал съм против волята си и сигурно бях спал повече от два часа, когато се събудих. Тръгнахме.

Уади Тарфауи свършва в Шот Рхарса. Така че за да стигнем на изток до Седада, трябваше да я напуснем. След около час се натъкнахме на водешите от запад на изток следи от два коня.

— Е, Халеф, познаваш ли тази асаар¹?

— Наистина, ти имаше право, сихди! Негодниците яздат към Седада.

Слязох и разгледах отпечатъците.

— Минали са оттук преди около половин час. Трябва да яздим по-бавно, иначе ще забележат, че ги следим.

Склоновете на Джебел Тарфауи постепенно се спускаха към равнината, а щом слънцето залезе и след известно време луната изгря, видяхме, че Седада е долу пред нас.

— Ще продължим ли? – попита Халеф.

¹ Асаар – следа (араб.) – Бел. нем. изд.

— Не. Ще спим под маслиновите дървета, там до склона на планината.

Отклонихме се малко от посоката си и намерихме под маслиновите дървета прекрасно място за нощен лагер. Тъй като и двамата бяхме привикнали с воя на чакалите, джавкането на фенеките¹ и на гърлените звуци, издавани от дебнешите хиени, тези нощни шумове не пречеха на съня ни. Като се събудихме, първата ми работа беше да потърся вчерашните следи. Бях убеден, че тук близо до населеното място едва ли щяха да са ми от голяма полза, но за моя изненада открих, че те не водеха към Седада, а завиваха на юг.

— Защо негодниците не са се спуснали долу? – попита Халеф.

— За да не ги видят. Преследваните убийци трябва да бъдат предпазливи – обясних му аз.

— Но къде отиват тогава?

— Сигурно в Крие, за да минат през Шот ал Джерид. Ще напуснат Алжир и тогава ще бъдат, така да се каже, в безопасност.

— Но сега сме в Тунис. Границата минава от Бир ал Кхла до Бир Сауди през Шот Рхарса.

— За хора като тях това не е достатъчно. Обзалагам се, че ще продължат през Фесан към оазисите на Куфре, защото чак там ще са на сигурно място.

— Но те и тук са в безопасност, ако имат буюрулду² от султана.

— Това едва ли би могло много да им помогне пред някой консул или полицейски чиновник.

— Мислиш ли? Никого не бих посъветвал да върши прегрешения пред могъщия гьолгеда падишанюн³.

— Говориш така, сякаш си свободен арабин.

— Да. В Египет видях на какво е способен султанът. Но в пустинята не се страхувам от него. Сега ще отидем ли в Седада?

— Да, за да купим фурми и още веднъж да пийнем хубава вода. Но след това ще продължим пътя си.

— Към Крие ли?

— Към Крие.

След около четвърт час вече се бяхме снабдили с необходимото и яздохме по пътя, водещ от Седада към Крие. От лява-

¹ Фенек – пустинна лисица. – Бел. нем. изд.

² Буюрулду (тур.) – паспорт. – Бел. нем. изд.

³ Гьолгеда падишанюн – буквално: под сянката на падишаха. – Бел. нем. изд.

та ни страна блестеше Шот ел Джерид, гледка, на която искаха да се насладя изцяло.

Сахара е една голяма, все още неразгадана загадка. Още от времето на Вирлет д'Ут съществува план част от пустинята да бъде превърната в море, а разположените наоколо райони – в плодородна земя и по този начин да се приобщят към прогреса и цивилизацията живеещите по тези места хора. Но по това, дали подобно начинание е осъществимо и дали ще се увенчае с успех, би могло да се спори.

В подножието на южния склон на Джебел Аурес и на продължението на тази планинска верига в източна посока, тоест на Драел Хауа, Джебел Тарфауи, Джебел Ситина и Джебел Хадифа, се простира една необозрима, тук-там леко хълмиста равнина, чиито най-ниски места са покрити със солени пластове и като останки от някогашни големи затворени езера в алжирската област носят името Шот, а в тунизийската част – името Собха или Себча. Границите на тази странна местност образуват на запад склоновете на платото Бени-Мсаб, на изток провлака на Габес и на юг областта с дюните от Суф и Нифсауа заедно с разпрострялата се Джебел Тебага. Може би тази падина се нарича заливът на Тритона, за който говори още Херодот, бащата на историографията.

Освен няколкото по-малки блата, които през лятото пресъхват, в тази местност има три големи солени езера, чиито имена, изброени от запад на изток, са Шот Мелгахир, Рхаса и Джерид, последното от които някои наричат също и Ал Кебир¹. Тези три басейна образуват зона, чиято западна половина е по-ниско разположена, отколкото Средиземно море при Габес по време на отлив.

Низината с езерата и до днес в голямата си част е запълнена с наносен пясък и само в средата на отделните вдлъбнатини са се запазили значителни по размер водни маси, които арабските писатели и пътешественици сравняват ту с килим от камфорова смола или покривка от кристал, ту със сребърна тепсия или повърхността на разтопен метал. Този външен вид на езерата придават солени пластове, с които са покрити и чиято дебелина е най-различна и достига до 12 см. Само на някои места е възможно да се стъпи върху тях без опасност за живота. Горко на този, който се отклони от тясната ивица дори само на педа! Пластът поддава и бездната за миг поглъща жертвата си. В следващия миг отворът над главата на потъващия

¹ Ал Кебир – голям, велик. – Бел. нем. изд.

незабавно се затваря. Тесните пътеки, минаващи по повърхността, стават особено опасни, когато вали, защото дъждът оголва и размива покрития с нанесен пясък солени пласт.

Водата на тези езера е зелена и гъста и много по-солена от тази на морето. Един опит да измериш дълбочината на бездната под себе си не би довел до резултат заради терена, но може да се приеме, че нито едно от тези солени блата не е по-дълбоко от петдесет метра. Непосредствената опасност при пропдане през солената покривка идва от пластове свободен подвижен пясък, който плува под светлозеления воден слой и е последица от хилядолетното действие на самума, навял пясъка от пустинята във водата.

Още най-старите арабски изследователи, като Ибн Джубаир, Ибн Батута, Ел Бекри, Ел Ъстакри и Ибн ал Уарди, са единодушни в преценките си колко опасни са тези езера. Шот ел Джерид е погълнал вече хиляди камили и хора, които безследно са изчезнали в дълбините му. През 1826 г. през това езеро е трябвало да мине един керван, състоящ се от над хиляда камили. Злополучно обстоятелство отклонило от тесния път водещата камила. Тя потънала в бездната на езерото, но я последвали и всички останали животни. Керванът бил погълнат, а соленият пласт веднага приел първоначалния си вид и ни най-малка следа не издавала ужасното нещастие. Подобна случка изглежда почти невъзможна, ако човек не си представи, че всяка камила е свикнала сляпо да следва вървящата пред нея, за която понякога е вързана с въже, и че пътеката, минаваща по повърхността на езерото, е толкова тясна, че дори за едно-единствено животно (а какво остава за цял керван) е невъзможно да се върне назад.

Понякога тези коварни площи, под които дебне смъртта, напомнят на огледало от разтопено олово със синкави отенъци. Соленият пласт може да е твърд и прозрачен като стъкло на бутилка и при всяка крачка отеква като земята при Солфатара¹ край Неапол; най-често обаче прилича на мека, кашообразна маса, която изглежда здрава, но в нея има толкова много вода, че може да задържи на повърхността си само много тънък слой пясък.

Струпаните тук-там камъни показват пътя на водачите. Тези купчинки камъни, наречени „гмаир“, разбира се, липсват на местата, където в продължение на няколко метра почвата е покритата с вода, с дълбочина, достигаща до гърдите на кон. Преди в

¹ Солфатара – вулкан край Неапол. – Бел. изд. ред.

езерото Ал Кебир за маркиране на пътя са използвали забучени в дъното палмови клони. Клонът на финиковата палма се нарича джерид и на това обстоятелство всъщност езерото дължи своето общоприето име.

Впрочем соленият слой на езерото съвсем не е еднообразна, плоска равна повърхност. Тъкмо обратното, тя е на вълни, които достигат до трийсет метра височина. Гребените на тези земни вълни всъщност са пътеките, които керваните използват, а между тях в дълбоките места дебне гибелта. Дори и при умерен вятър соленият слой става неустойчив и водата изтича през различни отвори и дупки със силата на извор.

Ето тази приветливо блещукаща, но коварна равнина се намираще от лявата ни страна, докато следвахме пътя си към Крие, откъдето една пътека водеше през соленото езеро за Фетнаса към срещуположния полуостров Нифсауа. Халеф протегна ръка и посочи надолу.

— Виждаш ли соленото езеро, сихди? Минавал ли си някога през него?

— Не.

— Тогава трябва да си благодарен на Аллаха, защото иначе щеше да си при прадедите си! А ние наистина ли трябва да минем от другата страна?

— Разбира се.

— Бисмиллях! (В името на Бога!) Приятелят ми Садек сигурно е още жив.

— Кой е той?

— Садек е най-известният водач през Шот ал Джерид. Той е от племето мерсиг и е роден в Муи Хамад, но живее в Крие със сина си, който е смел млад мъж. Няма друг, който да познава соленото езеро така добре, и само на него бих могъл да те поверя, сихди. Сега направо към Крие ли ще яздим?

— Колко ни остава дотам?

— Малко повече от час.

— Тогава хайде да завием на запад. Трябва да видим дали ще можем да открием следите на убийците.

— Наистина ли смяташ, че са отишли в Крие?

— Те сигурно също са пренощували на открито и вече са пред нас, за да минат през соленото езеро.

Изоставихме пътя, по който вървахме, и поехме право на запад. Близко до пътеката видяхме много следи, които трябваше да пресечем, но след това те намаляваха, а после изведнъж изчезваха. А най-накрая, където пътеката водеше към Ал Ха-

ма, забелязах в пясъка следите на два коня и щом ги огледах най-внимателно, стигнах до убеждението, че са тези, които търся. Вървахме по тях, докато наближихме Крие, където обаче те се изгубиха в широкия път.

Халеф се беше умълчал.

— Сихди, да ти кажа ли нещо?

— Какво?

— Все пак е добре човек да може да чете в пясъка.

— Хубаво е, че си го проумял. Но това там е Крие! Къде е жилището на приятеля ти Садек?

— Следвай ме!

Яздихме около селището, което се състоеше от няколко палатки и колиби в сянката на високи палми, докато стигнахме до група бадемови дървета. Под тях имаше широка, ниска къщичка, от която при пристигането ни излезе един арабин, който радостно се запъти към моя дребничък Халеф.

— Садек, братко мой, любимецо на Пророка!

— Халеф, приятелю, благословен от Пророка! После арабинът се обърна към мен.

— Добре дошли! Влезте в къщата ми, тя е ваша. Приехме поканата. Садек беше сам и ни поднесе какви ли не неща да се подкрепим и ние здравата си похапнахме. Накрая Халеф рещи, че е дошло време да ме представи на приятеля си.

— Това е Кара Бен Немзи, голям алим² от Запад, който може да говори с птиците и да чете в пясъка. С него вече извършихме велики дела. Аз съм негов приятел и слуга и ще го направя правоверен.

Халеф ме беше питал веднъж за името ми и оттогава бе запомнил думата Карл. Но тъй като не можеше да изрече това име, той бързо го прекрои на Кара и добави към него Бен Немзи, което ще рече потомък на немците. За съжаление не можах да си спомня къде съм говорил с птиците. Във всеки случай това твърдение трябваше да ми отреди място до някои от героите на източните легенди, които имали дарбата да разговарят с животни. Не можах да се сетя също и за великите дела, извършени от нас, освен че веднъж се бях заплел в един гъсталак, вследствие на което здравата се изтърсих от коня, който използва възможността да си поиграе с мен на гоненица. Върхът в словоизлиянието на Халеф обаче беше твърдението, че съм искал той да ме спечели за правата вяра. За това нещо той си получи заслуженото, когато попитах Садек:

² Алим – учен. – Бел. нем. изд.

— Ти знаеш ли цялото име на твоя приятел Халеф?
— Да.
— И как е то?
— Казва се Хаджи Халеф Омар.
— Не е достатъчно. Името му е Хаджи Халеф Омар Бен Хаджи Ибн Абул Аббас Ибн Хаджи Дауд ал Госарах. Е, както чу, той произхожда от благочестиво семейство с големи заслуги, всички членове на което са били хаджии, въпреки че...
— Сихди – прекъсна ме Халеф с неопишваем жест на ужас, – не говори за заслугите на своя слуга! Знаеш, че винаги ще ти се подчинявам с охота.
— Надявам се, Халеф. Не бива да говориш за себе си и за мен! По-добре попитай приятеля си Садек къде е синът му, за когото си ми разказвал!
— Той наистина ли ти е говорил за него, ефенди? – осведоми се арабинът. – Аллах да те благослови, Халеф, че си спомняш за тези, които те обичат! Омар, синът ми, тръгна през соленото блато към Сефтими, но ще се върне още днес.
— И ние искаме да минем през соленото блато и ти трябва да ни преведеш – каза Халеф.
— Вас ли? Кога?
— Веднага.
— Накъде, сихди?
— До Фетнаса. Какъв е пътят дотам?
— Много опасен. Има само две съвсем сигурни пътеки към отсрещния бряг. Те са Ал Тосерия между Тосер и Фетнаса и Ас Суида между Нефта и Сарсин. Пътят оттук към Фетнаса обаче е много лош и само двама души го познават както трябва. Единият съм аз, а другият е Афран Ракедин, тук в Крие.
— И синът ти ли не познава пътя?
— Не.
— Ако тръгнем по обяд, кога ще пристигнем във Фетнаса?
— Преди изгрев-слънце, ако животните ти са добри.
— Ти и през нощта ли можеш да минеш през соленото езеро?
— Ако свети луната, мога. Но ако е тъмно, прекарвам нощта в езерото. Има места, където солта е толкова дебела, че може да издържи цял керван, спрял на бивак.
— Ще ни преведеш ли?
— С удоволствие, ефенди.
— Хайде тогава най-напред да поразгледаме езерото.
— Още ли не си минавал през солено езеро?

— Не.
— Тогава ела! Трябва да видиш блатото на смъртта, мястото на гибелта, морето на мълчанието, през което ще те преведа с твърда крачка.
Излязохме от колибата и тръгнахме на изток. След като минахме през широка блатиста ивица, стигнахме до същинския бряг на соленото езеро, чиято вода, покрита от соления пласт, не се виждаше. Забих ножа си на няколко места и установих, че соленият слой е с дебелина 14 см. При това бе толкова здрав, че можеше да издържи човек с нормално тегло. Беше изду хана от вятъра и солта проблясваше със синкавобяло сияние.
Докато се занимавах с това проучване, зад нас се чу глас:
— Ес селям алейкюм!
Обърнах се. Пред нас стоеше слаб, кривокрак бедуин, комуто някоя болест или може би изстрел беше отнел носа.
— Ве'алейкюм ес селям! – отговори Садек. – Какво прави моят приятел Арфан Ракедим тук, на соленото езеро? Ти си облечен за път? Чужденци ли ще превеждаш през собха?
— Така е – отвърна попитаният. – Двама мъже, които ще дойдат след малко.
— Къде искат да отидат?
— Във Фетнаса.
Мъжът на име Арфан Ракедим беше всъщност другият водач, за когото Садек беше говорил. Той посочи към мен и Халеф.
— Тези двама чужденци също ли искат да минат през блатото?
— Да.
— Закъде са?
— Също за Фетнаса. Аз ще ги водя.
— Могат да тръгнат веднага с мен; ще си спестиш труда.
— Те са ми приятели и това няма да ме затрудни.
— Знам, че си стиснат и не изпускаш нищо. Винаги си ми отнемал най-богатите пътища.
— Никого не отнемам. Водя само хората, които доброволно идват при мен.
— Мълчи! Защо Омар, синът ти, също стана водач? Вие брутално ми отнемате хляба, за да умра от глад. Но Аллах ще ви накаже и ще отклони стъпките ви така, че блатото да ви погълне.
Възможно бе борбата за хляб да е раздухала вражда меж-

ду тях, но очите на този човек съвсем не бяха доброжелателни, а това бе достатъчно, за да нямам желание да му се доверя. Афран Ракедим се обърна и се отдалечи от брега, където на известно разстояние се появиха двама ездаци. Бяха двамата мъже, които бяхме срещнали в пустинята, а след това и преследвали.

— Сихди – извика Халеф, – познаваш ли тези негодници? Ще ги оставим ли спокойно да се измъкнат?

Той вече беше вдигнал оръжието си за стрелба. Но аз го възпях.

— Кои са тези мъже? – попита нашият водач.

— Убийци! – отговори Халеф.

— Убили са някого от твоето семейство или племе?

— Не.

— За кръв ли имаш да им отмъщаваш?

— Не.

— Тогава ги остави на мира! Няма смисъл да се месиш в чужди работи.

Садек говореше като истински бедуин. Не смяташе за необходимо дори да удостои с поглед хората, които му бяха описани като убийци. Те също ни забелязаха и ни познаха. Видях как се разбързаха да тръгнат по соления пласт. Когато потеглиха, чухме презрителния им смях, след което ни обърнаха гръб.

Върнахме се в колибата, почивахме до обяд, а после се запасихме с необходимите провизии и поехме по опасния път.

Зимно време съм изминавал дълги разстояния със снегоходки върху непознати реки и съм очаквал всеки момент да пропадна в леда, но никога не съм изпитвал усещането, което ме обзе, щом стъпих върху коварното солено блато. Това бе нещо като чувството, изпитвано от въжеиграча, несигурен дали въжетото, върху което е стъпил, е закрепено както трябва. Вместо лед – сол. Това беше необичайното. Странният звук, цветът, формата на този солен пласт – всичко ми изглеждаше много по-чуждо, отколкото сигурно ми се искаше да го чувствам. Проверявах всяка стъпка и търсех белези за здравината на пласта. На места той беше толкова твърд и гладък, че биха могли да се използват кънки, след това обаче отново ставаше мръсен и рохкав, подобно на топящ се сняг, и не беше в състояние да издържи и най-малкия товар.

Едва след като попривикнах към необичайните условия, отново се качих на коня, за да се доверя на водача и на инстинкта на моето животно. Изглежда, дребният жребец не минаваше за първи път през такова място. Той весело стъпваше, кога-

то се чувстваше сигурен, а там, където увереността му беше разколебана, показваше похвално предпочитание към най-добрите места на пътеката, чиято ширина обикновено бе само една стъпка. Тогава прилепяше уши към главата си, подушваше земята, пръхтеше несигурно или замислено, а понякога предпазливостта му стигаше дотам, че пробваше съмнителното място с няколко удара на предното си копито.

Отпред крачеше водачът, аз го следвах, а след мен яздеше Халеф. Пътят до такава степен беше погълнал вниманието ни, че почти не разговаряхме. Вече повече от три часа бяхме вървели така, когато Садек се обърна към мен.

— Внимавай, ефенди, сега приближаваме най-опасното място по целия път. Пътеката често минава през дълбока вода и става толкова тясна, колкото да сложиш върху нея една до друга двете си длани.

— А здравината достатъчна ли е?

— Не мога да ти кажа точно. Тя непрекъснато се променя.

— Тогава ще слеза, за да разпределя тежестта.

— Не прави това, ефенди! Конят ти ще се ориентира много по-добре от теб.

Тук господар и учител беше водачът. Послушах го и останах върху седлото. Но и до днес тръпки ме побиват, като си спомня за това, което преживяхме през следващите десет минути. При такива обстоятелства тези десет минути се превръщат във вечност.

Бяхме стигнали до терен, където се редуваха равнина и възвишения. Вярно, че вълнообразните височини се състояха, от здрава, издръжлива сол, но пък равнинните места представляваха гъста, кашообразна маса, в която имаше само отделни тесни ивици, по които хората и животните можеха да вървят само при условие, че внимават изключително много, но бяха изложени на голяма опасност. Въпреки че седях върху седлото, зелената вода често стигаше до коленете ми, а проходимите места трябваше да се търсят предварително под водата. Найлошото беше обаче, че водачът, а след това и животните трябваше да проверяват тези места, преди да се осмелят да тръгнат по тях с цялата си тежест, но опората под краката ни беше толкова несигурна и измамна, че човек не биваше да спира нито за миг, ако не искаше да потъне. Беше ужасно!

Стигнахме до едно място, което ни предлагаше горе-долу сигурна, почти двайсет метра дълга и около двайсет и пет сантиметра широка пътека.

— Ефенди, внимавай! Сега сме в ръцете на смъртта – извика водачът.

Садек се обърна с лице на изток и започна да чете на висок глас свещената Фатиха, първата сура на Корана:

— В името на всемилостивия Господ. Хвала и слава на Бога, на господаря на света, на Всемилостивия, който ще ни съди в деня на Страшния съд! Ние ще ти служим и искаме да те помолим да ни преведеш по верния път, по този, по който ще се радваш на милосърдието си, а не по...

Зад мен Халеф също беше потънал в молитва. Но изведнъж и двамата едновременно млъкнаха. Между двете най-близки вълнообразни възвишения изтрещя изстрел. Водачът размаха ръце във въздуха, нададе вик, стъпи встрани и изчезна под солената покривка, която веднага пак се затвори над него.

В подобни моменти човешкият ум работи с такава бързина, че през него за секунди минават толкова мисли и изводи, за които иначе е необходим четвърт, ако не и цял час. Още изстрелът не беше отзвучал и Садек не беше потънал напълно, когато вече бях проумял всичко. Двамата убийци искаха да ликвидират обвинителите си. И тъй като техният водач беше враждебно настроен към нашия, не бе трудно да го спечелят за плана си. Нямахше нужда да предприемат срещу нас каквото и да било. Ако убиеха водача ни, с нас и бездруго щеше да е свършено. И ето че подлеците ни бяха издебнали на най-опасното по целия път място и застреляха Садек. Сега само трябваше да гледат как ще потънем и ние.

Въпреки бързината, с която се случи всичко, видях, че Садек бе улучен в главата. Дали куршумът одраска и моя кон, или той се беше изплашил от изстрела? Берберският ми жребец трепна, изгуби равновесие и политна назад.

— Сихди! – изкрещя Халеф зад мен с неописуем ужас. С мен щеше да е свършено, ако нещо не ме бе спасило. Още докато конят потъваше и напразно се опитваше да се задържи с предните си копита, аз опрях двете си ръце върху седлото, преметнах краката си назад и направих кълбо през главата на бедното животно, като по този начин безмилостно го натиснах под солената покривка. В този момент, докато прелитах във въздуха, Господ чу най-горещата молитва, която бях изричал в живота си! Паднах върху уж твърда почва, но тя моментално подаде. Тръгнах, събирайки всичките си сили. Потъвах и се издигах, подхлъзвах се, стъпвах, където не трябва, но успях да стигна до здраво място. Теглеше ме надолу и въпреки това вър-

вах напред и не потънах. Не чувах нищо край себе си, не чувствах нищо. Не виждах нищо друго освен тримата мъже на хълма, двама от които ме чакаха с насочено оръжие.

И ето че най-сетне усетих здрава почва под краката си. Здрава и широка, от сол наистина, но ме издържаше. Изтрещяха два изстрела – Господ пожела да продължа да живея. Спънах се и паднах, а куршумите префучаха край мен. Пушките ми все още бяха на гърба. Истинско чудо бе, че не ги бях изгубил. Но сега няхах време да мисля за карабината „Хенри“ и за „Мечкоубиеца“, а се нахвърлих срещу негодниците със свити юмруци. Те не очакваха атака от моя страна. Арфан Ракедим избяга, Хамд ал Амасат знаеше, че без водач е изгубен, и го последва моментално. Успях да хвана само най-младия нехранимайко. Той се отскубна и скочи, но аз го следвах по петите. Той беше заслепен от страх – аз от яд. Не обръщахме внимание накъде води пътеката. Той нададе сърцераздирателен, дрезгав вик, а аз веднага отскочих назад. Човекът изчезна под солените води, докато аз стоях на метър от коварния му гроб.

Тогава зад мен се чу изпълнен с ужас вик.

— Сихди, помощ, помощ!

Обърнах се. Точно на онова място, където преди малко бях стъпил, Халеф се бореше за живота си. Вярно, че вече беше пропаднал във водата, но, за щастие, се държеше здраво за твърдия солен пласт. Спуснах се към него, свалих мечкоубиеца, легнах долу и протегнах тежката пушка към потъващия.

— Хвани ремъка!

— Улових го, сихди! О, Аллах, Аллах!

— Отблъсни се с краката. Не мога да се приближа много до теб. Дръж се обаче здраво!

Халеф употреби всичките си сили, за да оттласне тялото си нагоре, а в същото време аз дърпах здраво. Накрая успяхме – той лежеше върху здравия пласт на блатото. Едва поел дъх, дребосъкът се изправи на колене и започна да чете шейсет и четвъртата сура от Корана:

— Всичко, което е на небето и земята, слави Бога; негово е царството небесно и нему дължим възхвала, защото той е всемогъщ!

Той, мюсюлманинът, се молеше, а аз, християнинът, не можех да намеря думи, ако трябва откровено да си призная. Страшната солена повърхност зад мен лежеше така спокойна, неподвижна, блестяща, въпреки че беше погълнала нашите две животни и водача ни а пред нас виждах как бяга убиецът, при-

чинил това нещастие. Всяка фибра на тялото ми трепереше и мина доста време, докато се успокоя.

— Сихди, ранен ли си? – попита Халеф.

— Не, но я ми кажи как се спаси?

— Скочих от коня, точно както направи и ти, сихди. Понататък не знам. Можех да мисля отново едва когато стигнах до ръба на соления пласт. Но въпреки всичко с нас е свършено.

— Защо?

— Нямаме вече водач. О, Садек, приятелю на моята душа, духът ти ще ми прости, че съм виновен за смъртта ти. Но аз ще отмъстя за теб, тържествено ти обещавам, ще отмъстя за теб, ако не загина тук.

— Няма да умреш, Халеф.

— Ще загинем, ще умрем от глад и жажда.

— Ще имаме водач: Омар, сина на Садек.

— И как ще ни намери тук?

— Не чу ли, че е отишъл в Сефтими и днес щял да се върне?

— Въпреки това Омар няма да ни намери.

— Ще ни намери. Не каза ли Садек, че пътят за Сефтими и за Фетнаса съвпада в две трети от разстоянието?

— Сихди, ти ми даваш нова надежда и нов живот. Да, ще чакаме Омар да мине оттук.

— За него ще е истинско щастие, ако ни намери. Защото иначе ще загине на това място зад нас, тъй като предишната пътека потъна, а той не знае това.

Седнахме един до друг. Слънцето така прежуряше, че дрехите ни изсъхнаха за няколко минути и се покриха с коричка сол дотам, докдето се бяха намокрили.

Втора глава

ПРЕД СЪДА

Въпреки дълбокото ми убеждение, че синът на убития ни водач ще дойде, той можеше, вместо да мине през езерото, да го заобиколи. И така чакахме с нарастваща тревога. Следобедът отмина, а до вечерта имаше само още два часа. Тогава различихме очертанията на човешка фигура, бавно приближаваща се от изток към мястото, където се намирахме ние. Тя приближаваше все повече и повече и ето че също ни забеляза.

— Хамдулиллях! Това е Омар Бен Садек – каза Халеф, сви ръце пред устата си като тръба и извика: – Омар, насам!

Човекът ускори крачките си и не след дълго стигна до нас. Той позна приятеля на своя баща.

— Добре дошъл, Халеф Омар! – поздрави той.

— Хаджи Халеф Омар! – поправи го Халеф.

— Извинявай! Радостта ми, че те виждам, е виновна за тази грешка. В Крие при татко ли си ходил?

— Да – отговори Халеф.

— Къде е той? Щом ти си в блатото, и той сигурно е някъде наблизо.

— Да, наблизо е! – обясни Халеф тържествено.

— Къде?

— На Омар Бен Садек, вярващия, му подобава да бъде силен, щом му е такъв късметът.

— Говори, Халеф, говори! Нещастие ли се е случило?

— Да. Аллах прибра баща ти при прадедите му.

Младежът стоеше пред нас, неспособен да каже нито дума. Той гледаше говорещия с изпълнени с ужас очи, а лицето му пребледня. Най-сетне успя да продума, но каза нещо свършено различно от онова, което бях очаквал.

— Кой е този човек? – попита той.

— Това е Кара Бен Немзи, когото заведох при баща ти. Преследвахме двама убийци, които тръгнаха през блатото.

— Баща ми ли ви водеше?

— Да, той. Убийците бяха подкупили Арфан Ракедим и ни устройоха засада. Те застреляха баща ти. Той и конете потънаха в блатото, а нас Аллах спаси.

— Къде са убийците?

— Единият умря под солта, а другият замина с водача си за Фетнаса.

- Значи пътеката тук е разрушена?
— Да, не можеш да вървиш по нея.
— Къде потъна баща ми?
— Там, на трийсет крачки оттук.

Омар отиде дотам, докдето соленият пласт беше здрав, гледа известно време втренчено пред себе си и след това се обърна на изток:

— Аллах, ти, Бог на всемогъществото и справедливостта, чуй ме, Мохамед, ти, Пророк на най-височайшия, чуй ме! Вие, халифи и мъченици на вярата, чуйте ме! Аз, Омар Бен Садек, няма да обръсна брадата си и няма да вляза в джамия, докато убийците на моя баща не идат в ада! Заклевам се!

Бях дълбоко потресен от тази клетва, но не можех да възразя срещу нея. След това Омар седна при нас и помоли с почти неестествено спокойствие:

— Разкажете ми!

Халеф изпълни желанието му. Когато той свърши, младежът стана.

— Елате! – Само тази единствена дума изрече той и тръгна по посока на Фетнаса.

Преди това бяхме минали през най-трудните места на пътя. Вече нямаше такава голяма опасност, от която да се страхуваме, въпреки че вървахме през нощта. Сутринта стъпихме на брега на полуостров Нифсауа и видяхме пред себе си Фетнаса.

— И сега какво? – попита Халеф.

— Само ме следвайте – отговори Омар.

Това бяха първите думи, които чух от него от вчера насам. Той тръгна към най-близката до брега колиба. Пред нея седеше един възрастен мъж.

— Ес селям алейкюм! – поздрави Омар.

— Ве'алейкюм ес селям! – благодари старецът.

— Ти си Абдуллах ел Хамис, продавачът на сол, нали?

— Да.

— Виждал ли си водача Арфан Ракедим от Крие?

— Той пристигна тук с един чужденец малко преди разсъмване.

— И какво направиха след това?

— Водачът остана при мен да си отпочине, а после отиде при Бир Рекеб, за да се върне оттам към Крие. Чужденецът обаче си купи кон от сина ми и попита къде е пътят за Кбили.

— Благодаря ти, Абулмилх.¹

¹ Абулмилх – баща на солта. – Бел. нем. изд.

Омар продължи пътя си мълчаливо и ни заведе в една колиба, където хапнахме малко фурми и пийнахме по чашка лагми. След това тръгнахме към Бешни, Негуа и Мансурах, където на запитванията си получавахме отговори, според които следвахме търсения от нас човек. От Мансурах не беше далеч до големия оазис Кбили. Тогава там все още имаше един турски векил, който под надзора на бея в Тунис управляваше полуострова Нифсауа. За целта на разположение му бяха предоставени десет войници.

Най-напред се насочихме към едно кафене. Но Омар не го свърташе на едно място. Той ни остави и се върна чак след час.

— Видях го – съобщи той.

— Къде? – попитах веднага.

— При векила¹. Той е негов гост и е облечен в разкошни одежди. Ако искате да говорите с него, трябва да побързате, защото сега е време за прием.

Любопитството ми беше възбудено във висша степен. Един преследван, с обявена за главата му награда убиец беше гост на султански наместник! Странно!

Омар ни преведе през празен мегдан до ниска, каменна къща, по чиито външни стени нямаше и следа от прозорци. Пред вратата стояха войници, които се упражняваха под ръководството на един онбашия², а таббаала³ гледеше облеганат на вратата. Пуснаха ни, без да се формализират, а един негър ни попита какво желаем. Той ни отведе в селямлъка, помещение с голи стени, чиято единствена подредба се състоеше от стар килим, постлан в един от ъглите на стаята. Върху него седеше човек с безизразни черти на лицето и пушеше тютюн от една прастара персийска хукаа⁴.

— Какво искате? – попита той.

Тонът, с който бе зададен този въпрос, не ми се понрави. Затова му отговорих с контравъпрос:

— Кой си ти?

Той ме погледна слисано.

— Векилът! – изплъзна се от устата му.

— Искаме да говорим с госта, който днес или вчера е пристигнал при теб.

— Кой си ти?

¹ Векил – султански наместник.

² Онбашия – младши сержант.

³ Таббаала – майор.

⁴ Хукаа – вид лула. – Бел. нем. изд.

— Ето паспорта ми.
Подалох документа на турчина. Той му хвърли един поглед, сгъна го и, го пхна в джоба на шалварите си.
— Кой е този човек? – продължи да пита той, сочейки към Халеф с ръка.
— Моят слуга.
— Как се казва?
— Името му е Хаджи Халеф Омар.
— А кой е другият?
— Това е водачът Омар Бен Садек.
— А ти самият кой си?
— Нали прочете.
— Не съм го прочел.
— Написано е в паспорта ми.
— Написано е със знаците на неверниците. От кого го имаш?
— От френския консул в Алжир.
— Френският консул в Алжир няма власт тук. Паспортът ти има стойност на празен лист хартия. И така, кой си?
— Реших да използвам името, което ми даде Халеф.
— Казвам се Кара Бен Немзи.
— Ти си син на немзите? Не ги познавам. Къде живеят?
— На запад от Турция до държавата на французите и англичаните.
— Оазисът, в който живееш, голям ли е, или имате само много малки оазиси?
— Населяваме един-единствен оазис, но той е толкова голям, че в него живеят петдесет милиона души.
— Аллах акбар! (Велики Боже!) Има оазиси, в които гъмжи от твои творения. Този оазис има ли потоци?
— В него има петстотин реки и милиони потоци. Много от тези реки са толкова големи, че по тях плават кораби, които събират повече хора, отколкото живеят в Басма или Рахмат.
— Аллах керим! (Милостиви Боже!) Какво нещастие, ако всички тези кораби бъдат погълнати в един и същи час от реките! В кой Бог вярват немзите?
— Вярват в твой Бог, но не го наричат Аллах, а Отец.
— Значи не са сунити, а шиити?
— Те са християни.
— Господ да те погуби! Значи ти си християнин?
— Да!
— Гяур? И се осмеляваш да говориш с векила на Кбили?

Ще заповядам да те набият с тояги по ходилата, ако не се постараш веднага да се махнеш от очите ми!

— Сгреших ли нещо, закона ли престъпих, или те обидих?
— Да. Един гяур не може да си позволява да се явява пред очите ми. Но давай по-нататък! Как се казва водачът ти?
— Омар Бен Садек.
— Добре! Омар Бен Садек, откога служиш на този немзи?
— От вчера.
— Не е много. Ще бъда милостив и ще заповядам да ти ударят само двайсет тояги по ходилата. После се обърна към мен и продължи:
— А как се казва слугата ти там?
— Аллах акбар (Господ е велик), но за съжаление ти е дал толкова малко ум, че не можеш да запомниш наведнъж две имена. Както вече ти казах, името на слугата ми е Хаджи Халеф Омар!
— Ти да ме опозориш ли искаш, гяур? След това ще произнеса присъдата ти! И така, Халеф Омар, ти си хаджия, а служиш на неверник? Това налага двойно наказание. Откога си при него?
— От пет седмици.
— Значи ще получиш шейсет удара по ходилата и ще стоиш пет дни без храна и вода. А сега пак ти, как беше името ти?
— Кара Бен Немзи.
— Добре, Кара Бен Немзи, извършил си три големи престъпления.
— Какви, сихди?
— Не съм ти никакъв сихди: трябва да ме наричаш дженабънъс или хасретинъс, тоест Ваша милост или Ваше височество! Престъпленията ти са следните: първо, подмамил си двама правоверни да ти служат. Това прави 15 удара с тояги. Второ, ти се осмели да нарушаваш кефа ми. Това прави още петнайсет удара. Трето, ти се усъмни в умствените ми способности. Затова получаваш двайсет удара, или общо петдесет удара по стъпалата. И тъй като е мое право за всяка присъда да изискам верги, налог, всичко, което имаш в себе си, отсега нататък ще принадлежи на мен; конфискувам го.
— О, велики господарю, възхищавам ти се. Твоята справедливост е огромна, мъдростта ти е още по-голяма, милостта ти безгранична, а благоразумието и хитростта ти нямат равни на себе си! Моля те, благородни бей на Кбили, разреши ни да видим госта ти, преди да изгърпим наказанието си.

— Какво искаш от него?
— Предполагам, че е мой познат, и искам да му се полюбувам.

— Гостът ми не е твой познат. Защото той е велик воин, верен поданик на султана, когото Аллах ще благослови, и е ревностен последовател на Корана; тоест той никога не е бил познат на някой неверник. Но за да види как векильът на Кбили наказва престъпленията, ще пратя да го извикат. Не ти ще му се любуваш, а той ще се наслаждава на наказанието, което ще получиш. Моят гост знаеше, че ще дойдете.

— А! И откъде знаеше?

— Минали сте покрай него, без да го забележите, и той веднага ми съобщи за вас. Ако не бяхте дошли сами, щях да изпратя да ви доведат.

— Той е дал сведения за нас? Какви?

— Ще узнаете. А после ще изтърпите по едно още по-тежко наказание.

Във всеки случай нашето посещение при този султански служител взе много странен обрат. Един векил с десет войници в такъв отдалечен оазис не би могъл да бъде нищо друго освен най-много чауш¹ или мюлязъм², а по онова време в Турция притежателите на такива звания не са били нещо по-различно от слуги, които чистели ботушите и пълнели лулите на по-високопоставените от тях. Бяха изпратили добрия човечец в Кбили, за да му дадат възможност да се погрижи сам за себе си, а после го бяха забравили. Впрочем бегът на Тунис вече бе изгонил всички турски войници от страната, а бедуинските племена бяха под закрилата на султана дотолкова, че всяка година той изпращаше на вождовете им уговорените почетни наметала, а те му се отблагодаряваха, като изобщо не мислеха за него. Така че за препитанието си почтеният векил трябваше да разчита само на изнудването и понеже по отношение на туземците това беше опасно дело, един чужденец като мен му бе добре дошъл. Той не знаеше нищо за Германия, нямаше представа за значението на консулствата, живееше сред разбойнически номадски племена, беше убеден, че съм беззащитен и безнаказано може да прави с мен всичко, каквото си поиска.

Без съмнение вярно беше и това, че разчитах само на себе си, но и през ум не ми минаваше да се страхувам от „негово височество“. Нещо повече, доставяше ми удоволствие, че той

¹ Чауш – фелдфебел. – Бел. нем. изд.

² Мюлязъм – лейтенант. – Бел. нем. изд.

така безочливо искаше да ни ощастливи с боя с тояги. Същевременно бях любопитен да узная дали неговият гост наистина бе търсеният от нас арменец. Вече предчувствах какво престъпление ни беше преписал. Във всеки случай той бе стар познат на векила и използваше това обстоятелство, за да ни обезвреди по някакъв начин.

Наместникът плесна с ръце и веднага се появи един черен слуга, който се хвърли на земята пред него като пред самия султан. Векильът му прошепна няколко думи, след което слугата отново се оттегли. Не след дълго вратата се отвори и влязоха десетте войници със своя онбашия. В съшитите си от всякакви парцали дрехи, които по нищо не приличаха на военна униформа, те представляваха доста жалка гледка. Повечето от тях бяха боси, обаче всички носеха пушки, с които можеше да се прави всичко друго, но не и да се стреля. Те безразборно се хвърлиха един през друг на пода пред векила, който най-напред ги изгледа с възможно най-господарския си поглед, а след това издаде своята заповед:

— Калкънъз! (Станете!)

Войниците се изправиха, а онбашията извади от ножницата тежкия си сарас.

— Сърия гиринис! (Стройте се в редица!) – изръмжа той с глас като на мечка.

Те се строиха един до друг; държейки пушките в кафявите си ръце кой както му падне.

— Сиях омуза! (Пушки на рамо!) – заповяда после онбашията.

Пушките се вдигнаха нагоре, блъскаха се една в друга, в стената или в главите на представителните юнаци, но след известно време все пак се озоваха върху раменете на притежателите си.

— Селям дур! (За почест!)

Пушките отново се оплетоха в забъркан възел и нищо чудно, че на една от тях цевта падна. Войникът невъзмутимо се наведе, взе я, огледа я от всички страни, за да се убеди, че дупката, от която се стреля, е все още там, след това извади от джоба си канап от палмово лико и внимателно завърза цевта за ложата на пушката. Най-накрая с доволна физиономия той постави поправеното оръжие в онова положение, в което беше разпоредено в последната заповед.

— Рахат дурун! Лаф етмейин! (Мирно! И не говорете!)

При това нареждане бойците видимо здраво стиснаха ус-

тни и със сериозно намигане дадох да се разбере, че безспорно имат намерение да не издадат нито звук. Те забелязаха, че са ги довели да охраняват трима престъпници, а това означаваше да ни направят впечатление.

Наистина трябваше да полагам големи усилия да остана сериозен при това необикновено зрелище. Както забелязах, в резултат на ведрото ми настроение двамата ми придружители бяха добили смелост.

И ето че вратата отново се отвори. Очакваният гост влезе. Беше Хамд ал Амасат.

Без да ни удостои с поглед, той се запъти към килима, седна до векила и пое лулата от ръката на негъра, който се беше появил. Едва тогава вдигна глава и ни изгледа с презрение.

Тогава наместникът взе думата и ме попита:

— Този ли е човекът, когото искаше да видиш? Познат ли ти е?

— Да.

— Ти каза истината, той е твой познат. Това означава, че го познаваш, но не ти е приятел.

— Бих му бил много задължен за приятелството. Как се казва той?

— Нарича се Абу ен Насър.

— Това не е вярно. Името му е Хамд ал Амасат.

— Гяур, не се осмелявай да ме обвиняваш в лъжа, иначе ще получиш двайсет тояги повече! Приятелят ми наистина се казва Хамд ал Амасат. Но трябва да знаеш, кучи сине, че още когато бях миралай в Стамбул, една нощ бях нападнат от гръцки бандити; тогава дойде Хамд ал Амасат, поговори с тях и ми спаси живота. От онази нощ насам той се казва Абу ен Насър, баща на победата, защото никой не може да му се противопостави, а какво остава за един гръцки бандит.

Не можах да се сдържа и високо се изсмях.

— Ти си бил в Стамбул миралай, тоест полковник? В кои части?

— В гвардията, сине чакалов.

Пристъпих една крачка към него и вдигнах дясната си ръка.

— Само да се осмелиш още веднъж да ме обидиш, такъв шамар ще ти зашлевя, че утре сутринта носът ти ще прилича на минаре. Ти, негодник, ще ми разправяш, че си бил полковник! Тия можеш да ги дрънкаш само тук, на твоите бабаити в оазиса, но не и на мен! Разбра ли?

Наместникът се изправи изненадващо бързо. Досега не му

се беше случвало подобно нещо и главата му не можеше да го побере. Той ме гледаше втренчено, сякаш бях призрак, а след това не знам дали от яд или от стеснителност, заеквайки, каза:

— Гяур, аз можех да стана дори лива-паша¹, ако не ми харесваше повече службата тук, в Кбили.

— Да, ти си истински образец на смелост и храброст. Бил си се с бандити, които твоят приятел е победил само с думи. Чуваш ли: с думи! Явно той им е бил много добър познат, а може би и член на бандата им. Хамд ал Амасат извърши убийство с грабеж в Алжир. В Уади Тарфауи уби един човек, а в Шот ал Джерид застреля моя водач, бащата на този младеж, защото искаше да погуби мен. Преследвах го до Кбили и ето че го намирам като приятел на един човек, който твърди, че бил на служба при султана с чин полковник! Обвинявам го пред теб в убийство и, искам от теб да го арестуваш!

Сега се изправи и „бащата на победата“.

— Този човек е гяур! – извика той. – Пил е вино и не се чува какво говори. Първо трябва да изтрезнее и тогава да се оправдава.

Това вече беше прекалено. В следващия миг сграбчих арменца, вдигнах го и го тръшнах на пода. Той отново скочи и извади нож.

— Кучи сине, ти посегна на един правоверен и трябва да умреш!

След тези думи той яростно се нахвърли върху мен. Аз обаче му отвърнах с добре премерен удар в слепоочието, от който той се строполи и остана да лежи неподвижен на пода.

— Хванете го! – заповяда векилът на войниците си, сочейки към мен.

Очаквах, че те веднага ще се нахвърлят върху мен, но за мое удивление видях да правят нещо съвсем друго. А именно онбашията излезе пред хората си и заповяда:

— Сиялхваръ йере койун! (Оставете оръжието!) Всички едновременно се наведоха, оставиха пушките си на пода и после отново се върнаха в предишното си положение.

— Сага дъон! (Надясно!)

Смелите бойци се обърнаха надясно и сега стояха в колона един зад друг.

— Адамъ ортайа альнъз, кошунус! (Обградете го, ходом марш!)

Като на плац за учение те вдигнаха левия крак и фланго-

¹ Лива-паша – генерал-майор. – Бел. нем. изд.

вият започна да отмерва такта: „сол-сага, сол-сага“ (Леви-десни, леви-десни!), замаршируваха те около мен и като се нарешиха в кръг, спряха по команда на онбашията.

— Тутунус! (Хванете го!)

Двайсет ръце със сто кафяви, мръсни пръсти се протегнаха напред към мен отляво и дясно и ме хванаха за наметалото. Положението беше толкова комично, че от смях не можех да направя и едно движение, за да се освободя.

— Бей хазретлерим, херифи тутук! (Ваше височество, хванаме го!) – обяви командващият храбривия отряд.

— Бир даха коювермеин! (Не го изпускайте!) – заповяда наместникът със строга физиономия.

Стоте пръста се впиха в наметалото ми още по-здраво отпреди и само церемониалното достойнство, с което се извършваше всичко, беше виновно, че едва сдържах смеха си.

Докато ставаше това, Абу ен Насър отново се беше изправил. Очите му горяха от гняв и жажда за отмъщение, когато каза на векила:

— Заповядай да го застрелят!

— Да, той трябва да бъде убит. Преди това обаче трябва да го разпитам, защото съм справедлив съдия и не искам да осъждам никого, преди да съм го чул. Изложи обвинението си!

— Този гяур – започна убиецът – вървеше с един водач и слугата си през соленото блато. Там той се натъкна на нас и събори спътника ми във водата и моят приятел злочесто се удави.

— Защо го направя?

— За да си отмъсти.

— За какво искаше да си отмъщава?

— В Уади Тарфауи уби един човек. Ние го заварихме и искахме да го заловим, но той успя да избяга.

— Можеш ли да се закълнеш в думите си?

— Кълна се в брадата на Пророка!

— Това е достатъчно... Чу ли обвинението? – бях запитан после аз.

— Да.

— И какво ще отговориш?

— Че обвинителят е подлец. Той беше убиецът и в разказа си просто размени извършителите.

— Абу ен Насър се закле, а ти си гяур. Не вярвам на теб, а на него.

— Питай слугата ми! Хаджи Халеф ми е свидетел.

— Той служи на неверник и затова думите му нищо не

струват. Ще наредя да свикат Великия съвет на оазиса, който, ще чуе думите ми и ще произнесе присъдата си над теб.

— Ти не искаш да ми повярваш, защото съм християнин, а все пак се доверяваш на един неверник. Този Хамд ал Амасат или, от мен да мине, Абу ен Насър, е арменец, тоест също не е мюсюлманин, а християнин.

— Моят приятел се закле в Пророка.

— Това е низост и грях, за което Господ ще го накаже. Щом ти не искаш да ме чуеш, ще го обвиня пред съвета на оазиса.

— Един гяур не може да обвинява правоверен, а съветът на оазиса не би могъл и с пръст да го докосне, защото приятелят ми притежава буюрулду и с него е „под сянката на падишаха“¹.

— И аз съм под сянката на своя крал. И също разполагам с редовен паспорт. Той е в джоба ти.

— Той е написан на езика на гяурите и ще се омърся, ако го прочета. С твоя случай ще се занимаем още днес, но най-напред ще си получите заслужения бой: ти петдесет, твоят слуга шейсет, а водачът ти двайсет удара по стъпалата. Изведете ги на двора, аз идвам след вас!

— Алькоюн еллери! (Отдръпнете ръцете си!) – заповяда онбашията.

Стоте пръста ме пуснаха.

— Тюфеклери кадърънъз! (Вдигнете пушките!)

Юнаците се спуснаха към пушките си и отново ги взеха.

— Ортая алън хер ючуну! (Обградете тримата!)

Те веднага обкръжиха Халеф, Омар и мен. Отведоха ни на двора, в средата на който имаше каменен блок във формата на скамейка. По това личеше, че е предназначен за тези, които трябва да бъдат наказвани.

Тъй като се бях подчинил спокойно, моите двама спътници ме следваха също без да се съпротивляват, но по очите им познавах, че само чакат да видят какво ще направя аз, за да сложат край на този фарс.

След като ни държаха известно време пред каменната скамейка, се появи векилът с Абу ен Насър. Пред тях вървеше негърът и носеше килима. Той го разстла на земята и щом двамата седнаха, им подаде огън за изгасналите лули. Наместникът посочи към мен.

— Елли даяк вурун она! (Ударете му петдесет тояги!) Моментът настъпи!

¹ Под сянката на падишаха – под закрилата на падишаха. – Бел. пр.

— Паспортът ми още в джоба ти ли е? – попитах аз наместника.

— Да.

— Дай ми го!

— Никога няма да си го получиш обратно.

— Защо?

— Защото нито един правоверен не бива да се омърсява с него.

— Ти наистина ли смяташ да ги накараш да ме бият?

— Определено!

— Тогава ще ти покажа какво прави един немзи, когато е принуден да търси своята справедливост.

Малкият двор беше обграден от три страни с висок зид, а четвъртата беше препречена от сградата. Към пътя имаше само един изход, там, откъдето бяхме дошли. Нямаше зяпачи, значи бяхме трима срещу тринайсет. Не бяха ни взели оръжието, така изискваше рицарският закон на пустинята. Векилът беше абсолютно безопасен, а и войниците му също. Само Абу ен Насър можеше да стане опасен. Преди всичко трябваше да обезвредя него.

— Имаш ли някаква връв? – попитах тихо Омар.

— Да, тази на наметалото ми.

— Извади я! – А на Халеф казах: – Застани на изхода и не пускай никого!

— Потърси си я! – беше отговорил междуременно векилът.

— Веднага! – Казвайки това, аз внезапно се измъкнах от войниците и скочих върху Абу ен Насър, извих ръцете му на гърба, така че в позата, в която беше седнал, не можеше да се помръдне:

— Завържи го! – заповядах на Омар.

Тази заповед бе излишна, защото Омар веднага ме беше разбрал и вече омотаваше с връвта си ръцете на арменец. Още преди някой да успее да предприеме нещо срещу нас, той бе завързан. Неочакваната ми атака страшно изненада векила и неговата охрана. Сега с дясната ръка извадих ножа си, а с лявата хванах наместника за тила. От страх той разпери крака и ръце, сякаш беше умрял. За сметка на това пък се оживиха войниците.

— Кошун имдад арайън! (Идете да доведете помощ!) – изръмжа онбашията, който пръв дойде на себе си.

Сабята му пречеше, той я хвърли и побягна към изхода.

Другите го последваха. Там обаче вече бе застанал славният Халеф с готово за стрелба оръжие.

— Гери, бурада дураджаксънъз! (Назад! Не мърдайте от тук!) – извика той.

Храбрите бойци се стъписаха, обърнаха се и се разбягаха на всички страни, за да търсят закрила в ъглите на зидовете.

Омар също беше извадил ножа си и седеше до мен с мрачен поглед, готов да забие острието в сърцето на Абу ен Насър.

— Мъртъв ли си? – попитах аз векила.

— Не, но ти сигурно ще ме убиеш?

— Това зависи от теб, въплъщение на справедливостта и смелостта. Животът ти виси на косъм.

— Какво искаш от мен?

Още преди да му отговоря, се разнесе ужасеният вик на жена. Погледнах нагоре и забелязах ниска, дебела женска фигура, която се носеше към нас с видимо усилие, почти търкаляйки се.

— Дур! (Стой!) – изпищя тя. – Йолдюрме ону беним коджам дър. (Не го убивай, той е мой мъж!) ; Значи тази закръглена дама, която изпод диплите на дрехите си се носеше към мен с движения, наподобяващи плуване, беше милостивата госпожа наместничка. Явно зад прозореца с решетките на женските покои тя е искала да наблюдава изпълнението на наказанието, но за свой ужас е трябвало да установи, че наказанието щеше да бъде наложено на съпруга ѝ. Попитах я спокойно:

— Коя си ти?

— Векелин каръсыйъм (Аз съм жената на векила) – отвърна тя.

— Евет, авратъмдър кбилинир гюлю (Да, това е жена ми – розата на Кбили) – потвърди векилът, пъшкайки.

— Как се казва тя?

— Адъм Айша (Казвам се Айше) – съобщи тя.

— Евет, адъ Айша (Да, тя се казва Айше) – прозвучаха като ехо думите от устата на турчина.

Значи това бе розата на Кбили и се казваше Айше. Към такава едно нежно същество трябваше да бъда отстъпчив.

— Ако ми покажеш руменината на лицето си, о цвете на оазиса, ще отдръпна ръката си от него – казах аз.

Яшмакът веднага се отметна от лицето ѝ. Тя беше живяла достатъчно дълго време сред арабите, чиито жени ходеха с незакрити лица, и затова беше станала по-малко сдържана, от-

колкото трябваше да бъде една туркиня. Впрочем тук, както тя си мислеше, ставаше дума за скъпоценния живот на съпруга ѝ.

Видях едно безцветно, безизразно женско лице, което беше толкова пълно, че в него едва можеха да бъдат различени очите и чипото носле. Мадам Айше бе сигурно на четирийсет години, но беше решила да заличи белезите на възрастта си с високо изписани черни вежди и начервени устни. По една черна точка на всяка от страните ѝ придаваше особен израз, а щом ръцете ѝ се подадоха изпод дрехите до лактите, забелязах, че не само ноктите, но и целите ѝ ръце бяха боядисани с къна.

— Благодаря ти, слънце на Джерид – поласках я аз. – Ако ми обещаеш, че векильг ще остане на мястото си, без да мърда, няма да му се случи нищо лошо.

— Каладжак. Сана, съос вериним. (Ще стои кротко. Обещавам ти.)

— Тогава трябва да е благодарен на твоята прелест, че няма да го размажа като инджир¹, сложен в пресата за изсушаване. Гласът ти е мелодичен като флейта, очите ти блестят като слънцето, а фигурата ти е като на Шехеразада. Само заради теб правя тази жертва и го оставям да живее.

Аз отдръпнах ръката си от наместника. Той се изправи със стон на облекчение, но послушно остана в седящата си поза.

Айше внимателно ме огледа от главата до петите, а след това любезно ме попита.

— Кой си ти?

— Аз съм Кара Бен Немзи, чужденец, чиято родина е далеч отвъд морето.

— Хубави ли са вашите жени?

— Хубави са, но не приличат на жените от Шот ал Кебир.

Мадам Айше се усмихна доволно и аз разбрах, че съм спечелил нейната благосклонност.

— Немците са много умни, много храбри и учтиви хора, вече бях чувала за това – заключи тя. – Добре си дошъл при нас! Но я ми кажи, защо си вързал този човек? Защо войниците ни избягаха от теб? И защо искаше да убиеш великия наместник?

— Вързах този човек, защото е убиец. Войниците ви избягаха от мен, защото разбраха, че ще ги победя. А векила вързах, защото искаше да ме налага с тояги, а след това и вероятно да ме осъди на смърт, без да ми даде дължимата справедливост.

¹ Инджир – смокиня. – Бел. нем. изд.

— Ще получиш справедливост!

Тези думи ме наведоха на натрапчивото убеждение, че и в Ориента чехълът има същата магическа сила, както и на Запад. Векильг усети, че авторитетът му е застрашен, и се опита да го защити.

— Аз съм справедлив съдия и ще...

— Сен сус! (Ти сега мълчи!) – заповяда му тя. – Знаеш, че познавам този човек, който се нарича Абу ен Насър, баща на победата, но е по-добре, ако се казва Абу ал Ялан, баща на лъжата. Той е виновен, че те изпратиха в Алжир тъкмо когато щеше да станеш мюлязъм. Той е виновен, че и след това дойде в Тунис и че тук ще бъдеш погребан в самота, и колкото пъти е идвал при теб, все е трябвало да правиш неща, които са ти причинявали вреда. Аз го мразя и нямам нищо против този чужденец да го убие.

— Абу ен Насър не може да бъде убит, той е под сянката на падишаха.

— Тут агзънъ! (Затваряй си устата!) Той е под сянката на падишаха, но този чужденец е под сянката на наместничката, под моята сянка! Чуваш ли? А който е под моята закрила, ти не можеш да пипнеш с пръст. Стани и тръгвай след мен!

Той се изправи. Тя се обърна и тръгна, а той направи физиономия, че трябва да я последва. Това обаче не съответстваше на моите намерения.

— Стой! – заповядах аз, като пак го хванах за врата. – Ти оставаш тук!

Тогава госпожа Айше се обърна.

— Нали каза, че ще го освободиш? – попита тя.

— Да, но само при условие, че остане на мястото си.

— Но той не може да седи тук цяла вечност!

— Имаш право, о, роза на Кбили, но ще трябва да остане тук, докато се уреди моят въпрос.

— Той вече е уреден.

— По какъв начин?

— Нали ти казах, че си добре дошъл при нас?

— Да, вярно е.

— Това означава, че си наш гост и можеш да останеш тук с хората си, докогато искаш.

— А Абу ен Насър, когото ти нарече Абу ел Ялан?

— Той е твой и можеш да правиш с него каквото пожелаеш.

— Истина ли е това, векил?

Турчинът се поколеба, преди да отговори, но един строг поглед на неговата господарка го накара да проговори.

— Да – увери ме послушният векил.

— Заклевах ли се?

— Заклевам се.

— В Аллах и неговия Пророк ли?

— Трябва ли? – попита той мадам, розата на Кбили.

— Трябва! – отговори Айше решително.

— Е тогава се кълна в Аллах и Пророка!

— Сега може ли да дойде с мен? – попита ме тя.

— Може – отвърнах.

— Ела след това да ядеш с нас овнешко с кускус.

— Има ли тук някое сигурно място, където мога да затворя Абу ен Насър? – попитах аз господарката.

— Не. Вържи го за ствола на палмата, там до зида! Няма да ти избяга, защото ще заповядам на войниците да го пазят.

— Аз сам ще го охранявам – отговори Омар вместо мен.

— От мен няма да може да избяга и със смъртта си ще заплати за живота на моя баща. Ножът ми е остър като погледа ми.

От момента на залавянето му убиецът все още не беше проронил нито дума, но той ни гледаше сърдито и страшно, докато ни следваше към палмата, за която го завързахме. Нямах намерение да го убивам, но беше станал обект на кърваво отмъщение и знаех, че никакво застъпничество пред Омар нямаше да помогне, за да го помилва. Еддем биддем, или както турците казват кан кань йодер, за кръв с кръв се плаща. Въпреки всичко, което се беше случило, на мен ми се искаше без мое знание да успее да избяга, макар че той сигурно не би ме пощадил, ако имах нещастieto да попадна в ръцете му.

И така аз поверих Хамд ал Амасат на Омар и се отправих с Халеф към селямлъка. По пътя дребното човече ме попита:

— Сихди, ти твърдеше, че този човек е арменски християнин, но трябва да се съгласиш, че е много зъл. Съзнаваш ли сега, че християните са лоши хора? Ти трябва да приемеш правата вяра, ако не искаш вечно да се пържиш в ада.

— Ти самият ще се пържиш там.

— Защо?

— Нали ми разказа, че в Дерк асфал, в седмия и най-дълбок кръг на ада, се пържат всички лъжци и лицемери и трябва да ядат от дяволските глави, растящи по дървото саккум.

— Да, но какво общо имам аз с това?

— Ти си лъжец и лицемер!

— Аз ли, сихди? Езикът ми говори само истината, а в сърцето ми няма притворство. Който ме нарича такъв, какъвто ме нарече ти, ще получи от мен куршум.

— Ти лъжеш, че си видял Мека, и се представяш за хаджия. Да разкажа ли това на векила?

— Аман, аман – извинявай! Не можеш да причиниш толкова нещо на Халеф Омар, на най-верния си слуга, когото можеш да намериш.

— Добре, няма да го направя, но ти знаеш при какво условие ще мълча.

— Знам го и ще го спазвам, но ти ще станеш истински правоверен дори и да не искаш, сихди!

Влязохме в селямлъка, където векилът вече ни очакваше. Физиономията, с която ме посрещна обаче, не беше особено любезна.

— Седни! – покани ме той.

Приех поканата му и седнах съвсем близо до него, а Халеф се зае с лулите, които междуременно бяха поставени в единия ъгъл на стаята.

— Защо поиска да видиш лицето на жена ми? – започна той разговора.

— Защото съм европейец и съм свикнал да гледам лицата на тези, с които разговарям.

— Лоши обичаи имате! Нашите жени се забулват, а вашите се излагат на показ. Нашите жени носят дълги горни и къси долни дрехи, а вашите носят къси горни и дълги долни дрехи, а често и горните, и долните са къси. Виждали ли сте някога някоя от нашите жени при вас? А вашите момичета идват при нас и защо? От любопитство! Айб! (Позор!)

— Векил, това ли е гостоприемството, което ми обещахте?

Откога имате обичай да посрещате гостите си с обиди? Не ми трябва нито овнешкото ти, нито кускусът ти и затова пак слизам в двора. Последвай ме!

— Извинявай, ефенди! Исках само да ти кажа какво си мислех, но не съм възнамерявал да те обиждам.

— Който не иска да обижда, не бива винаги да казва каквото мисли. Бъбривият мъж прилича на счупена стомна, от която никой няма нужда, защото тя нищо не може да задържи.

— Седни пак – помоли ме той – и ми разкажи къде срещна Абу ен Насър.

Подробно му разказах нашето приключение. Той ме изслуша мълчаливо и накрая направи недоверчива физиономия.

— Значи смяташ, че той е убил търговеца в Блида?
— Да.
— Но не си бил там?
— Да, обаче си направих съответните изводи.
— Само Аллах може да предполага, той е всезнаещ. А мисълта на човека е като лош ездач, когото непослушният кон отвежда не там, където той иска да отиде.
— Само Аллах може да предполага, защото е всезнаещ ли? О, векил, умът ти е уморен от многото овнешко с кускус, което си изял! Тъкмо защото Аллах е всезнаещ, няма нужда да прави изводи. Който прави предположения, той търси резултат от възприятията си, без предварително да знае нещо.
— Чувам, че си алим, който е посещавал много училища, защото говориш с думи, които никой не може да разбере. И значи смяташ, че Абу ен Насър е убил човека в Уади Тарфауи?
— Да.
— Беше ли там?
— Не.
— Мъртвият ли ти го разказа?
— Всеки, дори и овните, които ядеш, знаят, че мъртвите не могат да говорят.
— Ефенди, сега ти самият говориш непочтително. Значи не си бил там, а мъртвият не е могъл да ти каже. Откъде знаеш тогава, че Абу ен Насър е убиец?
— Видях една следа и тръгнах по нея, а когато го срещнах, той си призна за убийството.
— Това, дето си намерил следа, не е доказателство, че той е убиец, защото никой досега не е убивал някого, оставяйки след себе си следа. А това, че ти е признал за убийството, въобще не може да ме заблуди; той е шакаджъ, шегаджия, който просто е искал да си направи шега.
— С убийства никой не си прави шеги.
— Е, защо пък не с човек като теб. Значи ти смяташ, че той е застрелял водача Садек?
— Да.
— Ти беше ли там?
— Разбира се.
— И видя всичко?
— Дори много добре. Хаджи Халеф Омар също е свидетел.
— Е добре, значи Абу ен Насър е застрелял Садек. И затова ти твърдиш, че той е убиец?
— Естествено.

— Ефенди, дано Аллах избистри мисълта ти, защото трябва веднага да признаеш, че човек не бива да прави изводи.
— Как така?
— Тъй като си бил свидетел как Абу ен Насър е застрелял водача, ти си правиш извода, че той е убиец?
— Да. Точно така.
— Не е така! А ако е било кръвно отмъщение? Има ли в твоята страна кръвно отмъщение?
— Не.
— Тогава ти казвам, че този, който убива заради кръвно отмъщение, не е убиец. Никой съдия не може да го порицае. Само роднините на убития имат право да го преследват.
— Но Садек не е обиждал твоя гост.
— Тогава племето, към което принадлежи Садек, го е обидило.
— Но в случая няма нищо такова. Този Абу ен Насър, който всъщност се казва Хамд ал Амасат, а преди това, разбира се, е носил арменско име, застреля водача Садек, чийто син Омар е тук, а както ти преди малко обясни, този Омар има право върху живота на убиеца. Трябва да се споразумееш с Омар, но се погрижи този „баща на победата“ повече да не ми се мярка пред очите, иначе ще си разчистя сметките с него. Впрочем я първо ми върни паспорта! Ще ми трябва на други места.
— Ефенди, сега от думите ти струи мъдрост. Ето ти паспорта! Веднага ще говоря с Омар да освободи Абу ен Насър. Но ти можеш да бъдеш мой гост колкото дълго пожелаеш.
Той стана и излезе на двора. Предварително знаех, че всичките му усилия пред Омар щяха да бъдат напразни. И действително след известно време наместникът се върна с мрачна физиономия и не изрече нито дума, докато не донесоха опеченото на шиш овнешко, приготвено от прелестните къносани пръсти на „розата на Кбили“. Халеф и аз здравата си похапвахме и тъкмо векилът ми казваше, че Омар ще се храни във на двора, защото не биваше да се отделя от жертвата си, във се чу силен вик. Ослушах се, а викът се повтори:
— Брех, ефендине! (Ефенди, на помощ!)
Този вик беше отправен към мен. Скочих и изтичах на двора. Омар лежеше на земята и се боричкаше с войниците, но от пленника нямаше и следа. На изхода към улицата стоеше негърът и ми се усмихваше с невинна физиономия.
— Избяга, сихди – ето го, прпуска там!
С три скока се озовах навън и видях как Абу ен Насър

изчезва между палмите. Той яздеше бързоходна камила, която явно чудесно се справяше с разстоянията. Разбрах всичко. Мисията на векила в двора беше завършила с неуспех, но въпреки това той е искал да спаси Абу ен Насър. Беше заповядал на негъра да приготви камила, а на войниците – да хванат Омар и да освободят заловения. Единайсетте храбри юнаци все пак се бяха решили на нещо и номерът бе успял.

Разбира се, те скъпо заплатиха този успех. Омар беше използвал ножа си и след като най-сетне разпръснах кълбото борец се, видях, че повечето от тях бяха ранени.

— Той избяга, ефенди! – изпъшка от яд и напрежение младият водач.

— Видях.

— Накъде?

— Натам.

С ръка показах посоката.

— Накажи тези хора тук, ефенди, а аз ще тръгна след убицеца.

— Той обаче има бързоходна камила – напомних му аз.

— Въпреки това ще го настигна.

— А какво ще яздиш?

— Ефенди, тук имам приятели, които ще ми дадат добро ездитно животно, както и фурми и мехове с вода. Преди още убиецът на баща ми да стигне до линията на хоризонта, аз ще съм по следите му. А ако ме последваш, ще попаднеш на моите дири.

Омар Бен Садек бързо се отправи на път. Халеф бе видял всичко и ми помогна да освободя Омар от ръцете на войниците. Той кипеше от гняв.

— Защо освободихте този човек, кучи синове, потомци на мишки и плъхове?

Разгневеният човек сигурно щеше да продължи конското си евангелие, ако не се беше появила жената на векила. Тя бе плътно забулена.

— Какво се е случило? – попита тя.

— Твоите хора нападнаха водача ми...

— Ах вие, подледи и мерзавци! – извика Айше, тропайки с крак и размахвайки червените си юмруци изпод фереджето.

— ... и освободиха арестувания...

— Вие, разбойници и измамници! – гневно продължи розата на Кбили и ръкомахаше така, сякаш искаше да ги хване.

— По заповед на векила – добавих аз.

— На векила ли? Този непокорен червей, некадърник и инат! Но ръката ми ще го достигне, и то веднага, на момента!

Айше се обърна и се понесе към селямлъка, изпълнена с гняв.

О, ти, благословено влияние на чехъла, твоят скиптър е един и същ и на север, и на юг, на изток и на запад. Халеф направи доволна физиономия и каза:

— Тя е наместникът, а той – наместничката, а ние сме на по-сигурно място тук, отколкото ако имахме буюрулду и бяхме под сянката на султана. Хамдулиллях (слава на Аллаха), че не съм толкова щастлив, да съм векил с такава наместничка!...

Трета глава

В ХАРЕМА

Беше по онова време на деня, когато слънцето изпращаше в долината на Нил най-знойните си лъчи и всеки, на когото се налагаше да е под открито небе, гледаше да се скрие под някой покрив и да си почине на хладина.

Аз също лежах на мекия диван в жилището, което бях наел, сърбах ароматно кафе и се наслаждавах на уханието, излизащо от натъпканата ми с джебели¹ лула. Дебелите стени, които нямаха прозорци от външната страна, спираха зноя, а пропускливите глинени съдове, през чиито стени се изпаряваше вода от Нил, правеха въздуха до такава степен поносим, че почти не усещах иначе обичайната обедна умора.

Тогава навън се чу хокащият глас на моя слуга Халеф ага.

Халеф ага ли? Да, моят добър, дребничък Халеф беше станал ага, господар и кой го направи такъв? Смешен въпрос! Кой иначе, ако не той самият!

Бяхме дошли в Египет през Триполи и Куфарех. За преживяванията ни по дългия път няма да говоря, защото нямат тясна връзка със случките от това пътуване. За тях ще разкажа по-късно в специална книга.

След това посетихме и град Кайро, който египтяните наричат просто столицата, но предпочитат да го споменават като ал Кахира, победоносния. Изкачихме се нагоре по течението на Нил, доколкото ми позволяваха ограничените средства, и накрая си наехме жилище в Кертаси, в което щях да се чувствам много добре, ако диванът ми и всички килими не бяха гъсто населени с онези подскачащи и хапещи създания, за които Фишарт² пише:

„Хапе ме нещо, какво ли е то?“

и от които освен *pulex canis*³ с големите очи и червеникавите *Pulex musculi*⁴ са познати и обичаните от всички *Pulex irritans*⁵ и злите *Pulex penetrans*⁶. За съжаление трябва да кажа, че в Египет бяха ловните полета не на човешките, а на „*penetrans*“, тоест не на дразнещите, а на проникващите бълхи, затова не е

¹ Джебели – вид много хубав сирийски тютюн. – Бел. нем. изд.

² Фишарт, Йохан – нем. писател. 1546 – 1590 г. – Бел. пр.

³ *Pulex canis* – кучешки бълхи. – Бел. пр.

⁴ *Pulex musculi* – миши бълхи. – Бел. пр.

⁵ *Pulex irritans* – човешки бълхи. – Бел. пр.

⁶ *Pulex penetrans* – проникващи в тялото бълхи. – Бел. пр.

необходимо да добавям, че моят кеф, обедната ми почивка, не остана необезпокояван.

И така, навън се чуваше гълчащият глас на моя Халеф ага, който ме изтръгна от дрямката ми.

— Какво? Как? С кого?

— С ефенди – чу се плах отговор.

— Искаш да нарушиш спокойствието на ефенди, на великия господар и учител?

— Трябва да говоря с него.

— Какво, ти трябва да говориш с него? Сега, когато си почива? Дяволът – Аллах да ме пази от него – да не ти е намазал главата с нилска тиня, та не можеш да разбереш какво означава да си ефенди, хеким¹, човек, когото Пророкът е надарил с мъдрост, така че да може всичко, дори и мъртвите да съживява, ако успеят да му кажат от какво са умрели!

Да, трябва да призная, че тук, в Египет, моят Халеф много, страшно много се беше променил. Сега той се държеше изключително гордо, безкрайно грубо и лъжеше неимоверно много, което в онези земи беше от голямо значение.

В Ориента смятат всеки немец за голям градинар и всеки чужденец за добър стрелец или за виден лекар. За нещастие, в Кайро в ръцете ми попадна една стара, полупразна аптечка с хомеопатични лекарства на Вилмар Швабе. Раздавах, където ми попадне, на познати и непознати по пет зрънца в разтвор едно към трийсет, а след това по време на пътуването ни по Нил давах на лодкарите млечна захар на върха на ножа срещу всички възможни въображаеми болести и с невероятна бързина си спечелих славата на лекар, който е в съюз с дявола, защото с няколко зрънца дурхаирсе можел да съживи дори и мъртвец.

Тази слава бе събудила в главата на моя Халеф, меко казано, грандомания, която обаче, за щастие, не му пречеше да бъде най-верният ми и най-внимателен слуга. Това, че обикновено той самият допринасяше за разпространяването на славата ми, е резултат от казаното по-горе. Той бе завладян от най-позорния порок на барон Мюнхаузен и наред с това се опитваше да блесне с грубост, която заплашваше да се превърне в класическа.

Между другото с мизерната си заплата той си бе купил камшик от хипопотамова кожа и не се разделяше вече с него при никакви обстоятелства. Познаваше Египет отпреди и твърдеше, че тук човек въобще не може да мине без камшик, който правел

¹ Хеким – лекар. – Бел. пр.

много по-големи чудеса от учтивостта и парите, а от последните и бездруго не ми бяха останали кой знае колко много.

— Чул те Господ, сихди – долових аз отново умолителния глас, – но аз наистина трябва да видя твоя ефенди и да говоря с него, великия лекар от Франкистан.

— Сега не може.

— Много е наложително, иначе господарят ми нямаше да ме изпрати.

— Кой е господарят ти?

— Богатият и могъщ Абрахим Мамур, Аллах да му дари хиляда години живот.

— Абрахим Мамур ли? Кой е пък този Абрахим Мамур, как се казва баща му? Кой е бил бащата на неговия баща и кой е баща на бащата на баща му? Къде е роден и къде живеят тези, на които дължи името си?

— Не знам, сихди, но той е могъщ господар, както се вижда от самото му име.

— От името му ли? Какво имаш предвид?

— Абрахим Мамур. Мамур означава чиновник. Той беше околийски управител, началник на една провинциална околия.

— Бил е? А сега не е ли вече?

— Не.

— Така си и помислих. Никой не го познава, дори и аз, Халеф ага, храбрият приятел и закрилник на моя господар, никога досега не съм чувал за него и никога не съм виждал пискула на неговия тарбуш. Върви си, господарят ми няма време!

— Е добре, кажи ми какво да направя, за да стигна до него!

— Не знаеш ли поговорката за сребърния ключ, който отваря всички врати?

— Аз нося в себе си този ключ.

— Тогава отключвай!

Напрегнато се заслушах и долових тихото подрънкване на монети, а след това отново гласа на Халеф:

— Един пиастър? Скъпернико, казвам ти, че отворът на ключалката е доста по-голям от твоя ключ. А той не става, защото е много малък.

— Тогава ще го направя по-голям.

Навън отново се чу дрънкането на дребни сребърни монети. Не знаех дали да се смея, или да се ядосвам. Халеф бе станал изключително отракан портиер.

— Три пиастъра? – казваше той тъкмо. – Добре, поне мога да те попитам какво те води при ефенди.

— Той трябва да дойде и да донесе вълшебните си лекарства.

— Червей, ти какво си въобразяваш! Че за три пиастъра ще го подлъжа да дава лекарство, което му носи една бяла фея през всяка първа нощ на новолунието?

— Наистина ли?

— Аз, Хаджи Халеф Омар Ага Бен Хаджи Абул Аббас Ибн Хаджи Дауд ал Госарах, твърдя това. Аз самият съм виждал феята, а ако не вярваш, ще опиташ този кърбадж, камшика ми от хипопотамова кожа.

— Вярвам, вярвам.

— Това е хубаво.

— Освен това ще ти дам още два пиастъра.

— Дай ги тук! Кой е болен в дома на господаря ти?

— Това е тайна, която само ефенди може да узнае.

— Само ефенди ли? Негодник, аз не съм ли ефенди, който е виждал феята? Върви си. Халеф ага не позволява да го обиждат.

— Извинявай, ефенди! Ще ти кажа.

— Изобщо не искам да знам. Омитай се оттук!

— Но моля ти се...

— Омитай се!...

— Да ти дам ли още един пиастър?

— Не искам нито един повече!

— Ефенди!

— Дори и два!

— О, ефенди, челото ти сияе от доброта. Ето ти два пиастъра!

— Добре. Кой е болен?

— Жената на господаря.

— Жената на твоя господар ли? – попита Халеф учудено. – Коя по-точно?

— Той има само една.

— И е бил началник на провинциална околия?

— Абрахим Мамур е толкова богат, че би могъл да има сто жени, но обича само една-единствена.

— Какво ѝ е?

— Никой не знае. Но тялото ѝ е болно, а душата ѝ е още по-болна.

— Аллах керим. Господ е милостив, но аз не! Аз държа в ръка камшика от хипопотамова кожа и ще го опитам върху гърба ти. Кълна се в брадата на Пророка, устата ти говори такива мъдрости, сякаш умът ти е паднал в реката. Не знаеш ли,

че жените нямат душа и затова нямат право да отидат на небето? Как тогава може душата на една жена да е болна?

— Така ми казаха. Пусни ме вътре при ефенди!

— Не мога да го направя.

— Как така?

— Моят господар презира жените. Най-хубавата перла сред жените за него е като скорпион в пясък, а ръката му никога не е докосвала дрехата на някоя жена. Той не бива да обича никоя земна жена, иначе феята повече няма да дойде.

Трябваше да признае, че от минута на минута Халеф ага ставаше все по-ловък, но въпреки това изпитвах голямо желание да го накарам да опита собствения си камшик.

— Трябва да знаеш – прозвуча отговорът на пратеника отвън, – че той няма нито да докосва дрехите ѝ, нито пък ще види тялото ѝ. Само ще говори с нея през решетката.

— Възхищавам се на умните ти думи и на мъдростта на речта ти. Не ти ли прави впечатление, че великият хеким не може да говори с нея тъкмо през решетката?

— Че защо да не може?

— Защото здравето, което ефенди трябва да ѝ даде, въобще няма да стигне до жената, а ще остане да виси на решетката. Върви си.

— Не мога да си ида, защото, ако не заведе мъдрият ефенди, ще получа сто тояги по ходилата.

— Благодарни на добрия си господар ти, египетски робе, че ще окаже такова благоволение на краката ти. Аллах да е с теб и да ти помогне да получиш сто тояги!

— Нека ти кажа още нещо, храбри ага! Нашият господар има в хазната си повече кесии с пари, отколкото можеш да преброиш. Той ми заповяда да заведе и теб и ще получиш бакшиш, подарък, по-богат от който не би могъл да ти даде и самият хадиф¹ на Египет.

Най-сетне посетителят поумня и попритисна малко по-силно моя Халеф на слабото място, което човек трябва да направи, ако иска да настрои благосклонно към себе си който и да е ориенталец. Дребничкият портиер също веднага смени тона и отговори с подчертано любезен глас:

— Аллах да благослови устата ти, приятелю! Но един пиастър в моята ръка ми е по-скъп от десет кесии пари в чужда. За съжаление твоята е мършава като чакал в клопка или като на някой изпаднал в безпомощно състояние в пустинята.

¹ Хадиф – вицецрал. – Бел. пр.

— Послушай съвета на сърцето си, братко!

— Аз твой брат! Червей, я само си спомни, че си роб, докато аз съм свободен човек и придружавам и пазя своя господар! Съветът на сърцето ми ще почака. Как може нивата да роди плодове, щом от небето падат само няколко капки роса?

— Ето ти още три капки!

— Още три! Е, ще видя дали мога да обезпокоя моя ефенди при положение, че господарят ти наистина ще даде такъв бакшиш.

— Ще го даде.

— Тогава чакай!

Халеф най-сетне реши, че „би могъл да ме обезпокои“, лисицата му с лисица! Впрочем той действаше по обичайните в Ориента лоши привички, така че до известна степен можеше да бъде извинен, особено ако се има предвид, че онова, което искаше от мен за службата си, изобщо няма смисъл да се споменава.

Но това, което най-много ме удивляваше в цялата тази работа, беше обстоятелството, че трябваше да отида при болна жена. За разлика от странстващите номадски племена мюсюлманинът крие обитателката на женските покои от очите на чужденци, а още повече тук явно ставаше дума за някоя съвсем не млада жена, която благодарение на доброто си сърце и душа бе успяла да запази любовта на Абрахим Мамур.

Халеф влезе.

— Спиш ли, сихди?

Обесник! Сега се обръщаше към мен със сихди, а навън караше другите да наричат него така.

— Не – отговорих. – Какво искаш?

— Отвън чака един човек, който желае да говори с теб. Дошъл е да те вземе и каза, че и аз трябва да дойда.

Хитрецьт добави това само за да си осигури обещания бакшиш. Не исках да го карам да се сконфузва и се направих, че нищо не съм чул.

— Защо е дошъл да ме вземе?

— Имат болен.

— Спешно ли е?

— Много спешно, сихди. Духът на болния вече се кани да напусне земята. Затова трябва да побързаш, ако искаш да му попречиш да направи това.

Хм, Халеф беше необикновен посредник.

— Кажете на човека да влезе!

Халеф излезе и доведе пратеника. Мъжът се поклони доземи. Според обичаите на страната той беше събул сандалите си навън и смирено чакаше да го заговоря.

— Ела по-близо! – подканих го аз.

— Ес селям алейкюм! (Бъди благословен, господарю!) – поздрави той. – Аллах да ти помогне да чуеш смирената молба на най-нищожния от твоите роби!

— Кой си ти?

— Аз съм Хамид, слуга на великия Абрахим Мамур, който живее по горното течение на реката.

— Какво трябва да ми кажеш?

— Голяма мъка сполетя дома на моя господар, защото Гюзела, короната на неговото сърце, линее в сянката на смъртта. Нито един лекар, факир или светец не успя да спре болестта ѝ. Тогава моят господар – Аллах да го зарадва – чу за теб и твоята слава и че гласът ти прогонва смъртта. Той ме изпрати да ти кажа: „Ела и махни росата на гибелта от моето цвете, а благодарността ми ще е сладка и светла като блясъка на златото.“

Корона на сърцето! Цвете! Гюзела означава красавица! Такива сравнения за жена на почтена възраст ми се струваха малко прекалено възторжени.

— Не знам къде живее господарят ти. Далеч ли е отгук?

— Господарят ми живее на брега и ти изпраща лодка. За един час ще стигнем при него.

— А кой ще ме върне обратно?

— Аз.

— Добре, идвам. Чакай навън!

Хамид излезе. Аз станах, сложих си друго наметало и взех сандъчето си с аконит, сяра, съсънка и всякакви други средства, които може да съдържа една ръчна аптечка със сто преградки. След пет минути вече седяхме в караната от четирима гребци лодка; аз потънал в мислите си, а Халеф горд като паша с три конски опашки. В пояса си носеше подарения му в Кайро пистолет със сребърен обков и острата, лъскава кама, а в ръка държеше неизбежния камшик от хипопотамова кожа – най-доброто средство да накара населението на Египет да му засвидетелства внимание, почит и признателност.

Наистина горещината не беше приятна, но носещата се по течението лодка ни осигуряваше освежителен полъх.

Известно време плавахме край малки плантации с финикови и малмирски палми с чаталести клони и разкошни ветрилообразни корони. След това отминахме няколко малки сели-

ща с развалини от античността. В издигащите се край нилската долина скалисти склонове се виждаше гранит. Долината се стесняваше и сега можеха да се забележат вълните на един бързей. Това беше Бааб ал Калабшех, няколко километра дълго дефиле. В началото му се издигаше четириъгълен зид, в който сякаш нямаше вход.

Като пристигнахме, забелязах, че един тесен канал от реката водеше под стената и снабдяваше обитателите с вода, без да е необходимо те да излизат от къщата си. Хамид вървеше пред нас. Той ни преведе покрай два ъгъла от външната страна на зида, обърната към водата, и до една врата даде знак, в отговор на който ни отвориха.

Видяхме срещу нас ухилената физиономия на един негр.

Бегло отвърнахме на почтителния му поздрав и минахме покрай него. Тук едва ли можеше да се очаква някаква красота в архитектурно отношение, така че не бях изненадан от голата, без никакви прозорци фасада на къщата пред нас. Атмосферните условия бяха оказали страшно разрушително влияние върху стените и намирах, че тази къща е съвсем неподходящо жилище за една нежна, болна жена.

По-рано пространството между зида и сградата е било украсено с декоративни растения, които са представлявали прекрасна гледка за обитателите. Но те отдавна бяха увехнали и изсъхнали. Накъдето и да погледнеш човек, не можеше да види нищо друго освен мъртва, гола пустош. Само ятата лястовици, гнездящи в многобройните пукнатини и цепнатини на къщата, внасяха малко живот и движение в мъртвата картина.

Крачещият напред пратеник ни въведе през тъмен нисък тунел в малък двор, наскрел който имаше басейн. Дотук значи водеше каналът, който бях забелязал. Човекът, строил самотната къща, явно се беше погрижил да набави за себе си и близките си достатъчно от онова, което в местност като тази е необходимо.

В двора се издигаха множество дървени решетки, зад които сигурно се намираха жилищните помещения. Но не можех да отделя много време за разглеждане на тези неща и дадох знак на Халеф, който беше праметнал аптечката през рамо, да ме чака и последвах пратеника в селямлъка на къщата.

Това беше широка, полутъмна стая, през чиито закрити с решетки прозорци падаше приятна, мека светлина. Килимите и разните украси по стените ѝ придаваха уют, а намиращите се наблизо съдове с вода създаваха наистина приятна прохла-

да. Един парапет разделяше помещението на две половини: предната – за прислугата, а задната – за господаря и неговите гости. По-високата задна част на стаята се украсяваше от широк диван, който се ширеше от единия до другия ъгъл на стаята. Върху него седеше Абрахим Мамур, притежателят на много кесии.

Когато влязох, той се изправи, но съгласно обичая остана на мястото си. Тъй като не бях обут с характерните за страната обувки, а с високи ботуши за езда, не можех да ги събуя и затова нехайно -минах през скъпите килими и седнах до господаря на дома. Слугите донесоха неизменното кафе и още по-неизбежните лули и вече можехме да минем по-нататък.

Първият ми поглед бе насочен към лулата на Абрахим Мамур. Всеки познавач на Ориента знае, че по лулата се преценяват материалните възможности на нейния притежател. Дългата благоуханна, обвита с позлатена сребърна жица лула сигурно струваше хиляда пиастъра. Още по-скъп беше обаче мундшукът от кехлибар, състоящ се от две части, между които блестеше покрит със скъпоценни камъни пръстен. Този човек явно наистина притежаваше „много кесии“, но това не можеше да бъде причина да се притеснявам, че някакъв си притежател на лула на стойност десет хиляди пиастъра е придобил богатството си, като е ограбвал подвластните си поданици. Значи по-добре щеше да е да проуча лицето му!

Но къде бях виждал вече тези красиви, фини и въпреки това заради неподходящото си съчетание сатанински черти? Изпитателно, пронизателно, остро, направо пронизващо се устреми към мен погледът на малките очи без мигли, а после студено и като че успокоен, се отвърна. Изпепеляващи, изтощителни страсти бяха оставили дълбоки следи по това лице. Любовта, омразата, отмъщението, честолюбието си бяха помагали взаимно, за да потопят тази великолепно моделирана натура в блатото на порока и да придадат на външността на този мъж онова неописуемо нещо, което за други е сигурно предупреждение.

Къде бях срещал този човек? Бях го виждал. Само трябваше да си спомня къде. Но чувствах, че не е било при приятни обстоятелства.

— Нехаарак саид! (Да бъде щастлив денят ти!) – поздравих аз.

— Нехаарак саид ве мубаарак! (Да е щастлив и благословен и твоят!) – прозвуча бавно изпод гъстата, великолепна,

но боядисана черна брада. Този глас беше студен, глух, без живот и душа; от него можеха да те побият тръпки. – Аллах да направи така, че по следите от стъпките ти балсам да расте, а от върховете на пръстите ти мед да капе, за да не чува сърцето ми повече гласа на своята мъка!

— Господ да те дари с мир, а на мен да помогне да открия отровата, която руши живота на твоето щастие – отвърнах аз на поздрава му, защото лекарят няма право да пита за жената на мохамеданина, ако не иска да направи най-голямото нарушение на учтивостта и обичаите.

— Чух, че си много мъдър хеким. В кое медресе¹ си учил? – продължи Абрахим Мамур.

— В никое. Аз съм немзи!

— Немзи? О, аз знам, че немзите са умни хора. Вие владеете камъка на мъдростта² и абракадабра, който прогонва смъртта.

— Няма нито философски камък, нито абракадабра.

Египтянинът ме погледна в очите с леден поглед.

— Не е необходимо да криеш от мен. Знам, че лекарите не говорят за уменията си, а и нямам намерение да ти го отнемам с хитрост. От теб се иска само да ми помогнеш. С какво прогонваш болестта от човека, с думи или с талисман?

— Нито с думи, нито с талисман, а с лекарства.

— Казах ти да не криеш от мен. Вярвам ти, защото ръката ти е надарена със способности, сякаш е благословена от Пророка, въпреки че не си мюсюлманин. Ти ще откриеш и победиш болестта.

— Само Господ е всемогъщ, той може да спасява и погубва, и само нему дължим уважение. Но щом трябва да ти помогна, говори!

Тази пряма подкана да издаде дори и най-незначителната тайна на дома си, изглежда, неприятно засегна Абрахим, въпреки че трябваше да е подготвен за подобно нещо. Но той веднага се опита да прикрие това и започна с въпрос:

— Ти си от страната на неверниците, където не е срамно да се говори за тази, която е дъщеря на една майка?

Досмеша ме от начина, по който той се опитваше да говори за „жена си“ със заобикалки, но запазих сериозното си изражение и отговорих спокойно:

— Искаш да ти помогна, а ме ругаеш?

— Как така?

¹ Медресе – мохамеданско училище от по-висока степен в Ориента. – Бел. нем. изд.

² Камък на мъдростта – философски камък. – Бел. пр.

— Наричаш родината ми страна на неверниците.
— Ами че вие сте си неверници!
— Ние вярваме в същия Бог, в който вярвате и вие, но не го наричаме Аллах. От твоя гледна точка за теб съм неверник, но със същото право и аз бих могъл да те нарека такъв от своя гледна точка. Но не го правя, защото ние, немзите, никога не нарушаваме правилата на учтивостта.

— Хайде да не говорим повече за вярата! Мюсюлманинът не бива да говори за своята жена, но ти ще разрешиш да говоря за жените във Франкистан, нали?

— Разрешавам.

— Когато жената на един франк е болна...

Абрахим ме погледна, сякаш очакваше забележка от мен. Дадох му знак с ръка да продължава по-нататък.

— ... и така, ако тя е болна и не хапва абсолютно нищо ...

— После!

— ... очите ѝ загубят блясъка си, а бузите ѝ – пълнотата си, ако е уморена, а въпреки това не може да понесе насладата на съня...

— По-нататък!

— ... ако може да стои права само ако се е опряла на нещо, и ходи, бавно влачейки крака, зъзне от студ и гори от огън...

— Слушам! Говори!

— ... при всеки шум се стряска и трепва – ако нищо не желае, нищо не обича, нищо не мрази и трепери от биенето на сърцето си...

— Продължавай по-нататък!

— ... ако дъхът ѝ е като на малка птичка, ако не се смее, не плаче, не говори – ако не казва нито една дума от радост или нито дума на горест и дори въздишките ѝ вече не се чуват, ако повече не иска да вижда светлината на слънцето, а през нощта се сгушва в ъглите...

Египтянинът отново ме погледна, а в искрящите му очи се забелязваше страх, който сякаш се увеличаваше при изброяването на всеки следващ признак на болестта. Той сигурно обичаше болната с последната, тъжна и най-силна жар на почти изпепеленото си сърце и без да иска, с думите си ми бе издал отношението си към нея.

— Още не си свършил! – подканих го аз.

— ... ако понякога изведнъж надава вик, като че ли забиват кинжал в гърдите ѝ, ако непрестанно повтаря някоя чужда дума...

— Коя дума?

— Едно име.

— По-нататък!

— ... ако кашля и след това по бледите ѝ устни потече кръв. Абрахим ме гледаше така втренчено и страхливо, че не можех да не забележа, че моето решение беше за него присъда. За живот или смърт. Не се поколебах ясно да му дам да я разбере.

— Тя ще умре – казах аз.

Най-напред той стоя няколко мига като вкаменен, сякаш го беше ударил гръм, но след това скочи и се изправи пред мен. Червеният фес се беше плъзнал от бръснатата му глава, а лулата си бе изпуснал. Лицето му конвулсивно потръпваше от противоречиви чувства. То беше особено и страшно и напълно приличаше на онези изображения на дявола, които само изкусният молив на Доре¹ можеше да рисува, не с конска опашка, копита и рога, а с изключителна симетричност на телосложението. Всяка отделна черта сама за себе си е свършена красота, но в съчетание една с друга са така отблъскващи, грозни – дяволски. Насоченият към мен поглед беше изпълнен с ужас, който все повече и повече се превръщаше в гняв, за да избухне накрая в заплаха:

— Гяур! – изкрещя той.

— Какво каза? – попитах аз хладно.

— Казах гяур! Това ли се осмеляваш да ми предложиш, кучи сине? Камшикът трябва да те научи кой съм и че трябва да правиш това, което ти заповядвам. Ако тя умре, ще умреш и ти, но ако я излекуваш, можеш да си идеш и да искаш каквото пожелае сърцето ти.

Бавно и спокойно станах, изправих се пред него в целия си ръст и го попитах:

— Знаеш ли какъв е най-големият позор за един мюсюлманин?

— Какъв?

— Виж къде ти е фесът! Абрахим Мамур, какво ще каже Пророкът за това, че показваш темето си пред един християнин?

В следващия миг египтянинът покри главата си и с почервеняло от ярост лице извади камата си от пояса.

— Ти трябва да умреш, гяур! Кажи последната си молитва!

— Ще умра, ако е угодно на Бога, но не когато ти искаш, Абрахим Мамур – отговорих му спокойно както преди. – Ло-

¹ Гюстав Доре – френски художник. – Бел. пр.

вил съм мечки, стрелял съм по слонове, улучвал съм лъв. Благодарни на Аллах, че си още жив, и го помоли да укроти твоя гняв. Ти самият не си способен на такова нещо, защото си прекалено слаб, но ако не стане веднага, ще умреш.

Това беше тежка обида. Абрахим понечи да ме хване и светкавично скочи, но веднага се отдръпна, защото и в моята ръка блесна оръжието, което в онези страни човек никога не биваше да оставя. Стояхме един срещу друг сами, защото веднага след поднасянето на кафето и лулите той беше отпратил прислугата, за да не чуят разговора ни.

С моя храбър Халеф няхах ни най-малка причина да се страхувам от обитателите на старата къща. В случай на нужда ние двамата бихме могли да държим в шах живеещите тук няколко мъже и да се измъкнем невредими. Но аз изобщо няхах такива намерения. Вече предполагах доста неща за съдбата на болната. Трябваше да я видя и по възможност да разменя няколко думи с нея.

— Ти искаш да стреляш? – попита египтянинът ядосан, сочейки пистолета ми!

— Разбира се.

— Тук, в моя дом?

— Защо не, щом съм принуден да се защитавам?

— Кучи сине! Това, което си помислих, когато влезе тук, се оказа вярно!

— Какво е вярно, Абрахим Мамур?

— Че вече съм те виждал някъде.

— Къде?

— Не знам, но е сигурно, че не е било при приятни обстоятелства.

— Точно както днес, защото щях да се учудя, ако тази среща завършеше добре. Ти ме нарече „кучи син“, а аз ти казвам, че ако още веднъж произнесеш тази дума, ще получиш куршум в главата. Запомни това добре, Абрахим Мамур!

— Ще извикам слугите си!

— Извикай ги, ако искаш да видиш труповете им, а после и теб да просна мъртъв до тях.

— Охо, само че ти не си Господ!

— Но съм немзи. Опитвал ли си някога ръката на един немзи?

Египтянинът презрително се изсмя.

— Внимавай да не ти се случи да я опиташ някога! – предупредих го аз. – Тя не е къпана като твоята в розова вода. Но

аз ще оставя къщата ти в мир. Сбогом! Ти не искаш да те убия и аз ще изпълня желанието ти. Раббена халиек! (Господ да те пази!)

Прибрах револвера си и тръгнах към вратата.

— Стой! – извика Абрахим. Но аз продължих да вървя.

— Стой! – заповяда той още по-високо.

Почти бях стигнал до вратата, ала не се обърнах.

— Умри, гяур!

Аз рязко се извърнах и само успях да отскоча встрани. Камата му прелетя край мен и се заби в облицовката на стената.

— Сега си мой!

Казвайки това, аз скочих върху него, хванах го, както ми попадна, вдигнах го нагоре и го хвърлих срещу стената.

Абрахим Мамур остана да лежи няколко секунди, но след това с мъка се изправи. Очите му бяха широко отворени, вените на челото му – изпъкнали до пръсване, а устните му посинели от яд. Държах револвера си насочен срещу него, а той стоеше изплашен пред мен.

— Сега вече опита ръката на един немзи! – казах аз. – Само посмей още веднъж да ме ядосаш!

— Гяур!

— Страхливец! Или как се нарича някой, който моли лекар за помощ, след това го ругае, а накрая дори се опитва да го убие, нападайки го вероломно в гръб. Вяра, която има такива привърженици, нищо не струва.

— Магьосник!

— Магьосник ли? Защо?

— Ако не беше такъв, камата ми щеше да те улучи, а и нямаше да имаш сила да ме хвърлиш във въздуха като топка.

— Е добре! Магьосник съм и бих могъл да спася живота на Гюзела, твоята жена.

Умишлено изрекох името ѝ, а то произведе очаквания ефект.

— Кой ти каза това име? – избухна Абрахим Мамур.

— Хамид, твоят пратеник.

— Един неверник няма право да произнася името на правоверна!

— Само казвам името на една жена, която утре може да е мъртва.

Абрахим пак ме погледна с леден, втренчен поглед, но след това закри с ръце лицето си.

— Вярно ли е, хеким, че Гюзела още утре може да е мъртва?

— Вярно е.
— Може ли да бъде спасена?
— Вероятно.
— Не казвай вероятно, ами сигурно! Готов ли си да ми помогнеш? Ако тя оздравее, можеш да поискаш всичко, което ти хрумне.
— Готов съм.
— Дай ми тогава твоя талисман или лекарство!
— Талисман нямам, а и лекарство все още не мога да ти дам.
— Защо да не можеш?
— Лекарят може да излекува болния едва след като го види. Ела, хайде да вървим!
Той отстъпи назад като ударен.
— Ти луд ли си? Духът на пустинята е изгорил мозъка ти и не знаеш какво искаш. Жената умира, щом върху нея падне погледът на чужд мъж!
— Още по-сигурно е, че Гюзела ще умре, щом не мога да отида при нея. Трябва да измеря пулса ѝ, а и да чуя отговорите на много въпроси, които засягат болестта ѝ, от самата нея. Само Господ е всезнаещ и няма нужда да пита никого.
— Ти наистина ли не лекуваш с талисман?
— Не.
— И с думи ли не лекуваш?
— Не.
— И с молитви ли?
— Да, аз се моля за страдащите, но Господ вече ни е дал в ръка средствата, с които да лекуваме.
— Какви средства са това?
— Това са цветя, метали и метални съединения, чиито сокове и сили ние извличаме.
— Да не са някакви отрови?
— Аз не троя болните.
— И трябва да говориш с нея ли?
— Трябва да я разпитам за болестта ѝ, както и за всичко, свързано с нея.
— Но няма да говориш с нея за това, което не разрешавам, нали?
— Така да бъде.
— И ще трябва да пипаш ръката ѝ?
— Да.

— Разрешава ти се, но само за една минута. А лицето ѝ трябва ли да видиш?
— Не, болната може да остане забулена. Но трябва да направи няколко крачки напред-назад из стаята.
— Защо?
— Защото по походката и стойката могат да се разберат много неща, свързани с болестта:
— Добре, и това ти се разрешава. Ще отида да доведа болната.
— Остави това.
— Защо?
— Трябва да я видя там, където живее, трябва да разгледам стаята ѝ.
— На какво основание?
— Има много болести, които възникват от обитаване на неподходящо жилище, а това може да забележи само окото на лекаря.
— Значи искаш да влезеш в харема ми?
— Разбира се.
— Това не разрешавам.
— Тогава тя ще умре. Аллах йекуун маак! (Господ да те пази!)
Обърнах се да си тръгна. Макар от изброяването на признаците на болестта да бях забелязал, че Гюзела страда от много силна душевна депресия, се престорих, че смятам болестта за телесна. И тъкмо защото предполагах, че страданията ѝ са резултат от принуда, която я беше подчинила на властта на този човек, исках да си обясня колкото може повече подробности по случая. Той ме остави да стигна до вратата, но после извика:
— Спри, хеким, остани! Ще влезеш в покоите ѝ!
Обърнах се и тръгнах отново към него, без да проявявам задоволството си. Победих и бях доволен от отстъпките, които ми беше направил. Любовта на египтянина, а в резултат на това и тревогите му трябва да бяха изключително големи, щом се съгласи да изпълни условията ми. Разбира се, по лицето му много добре се четеше спотаената злоба, която изпитваше към мен, защото бях неизбежен натрапник в светинята на интимния му живот, и стигнах до убеждението, че дори и в случай на щастливо излекуване на болната жена щях да си остана за него непримирим враг.
Египтянинът се отдалечи, за да се разпореда лично за всич-

ко необходимо, тъй като никой от прислугата не биваше да знае, че той разрешава на чужд мъж достъп до светилището на дома си.

Доста време мина, докато Абрахим се върне. Върху здраво стиснатите му устни беше изписан израз на твърда решителност и с поглед, изпълнен с омраза, той заяви:

— Можеш да идеш при нея...

— Това вече го обеща.

— ... и да видиш стаите ѝ...

— Разбира се.

— ... както и самата нея...

— Забулена и покрита.

— ... и да говориш с нея.

— Това е наложително.

— Разрешавам ти безкрайно много неща, чужденецо. Но в името на блаженството в царството небесно и на вечните мъки в ада, ако изречеш някоя дума не по вкуса ми или направиш и най-малкото непозволено от мен нещо, ще понижа Гюзела. Ти си силен и добре въоръжен, затова камата ми ще бъде насочена не към теб, а към нея. Кълна ти се във всички сури на Корана и във всички халифи, Аллах да благослови паметта им!

Все пак той ме беше опознал добре и смяташе, че това предупреждение ще му е по-полезно, отколкото отправени към самия мен високопарни заплахи. Всъщност на мен и през ум не ми бе минавало да накърнявам правата му. Но съдейки по поведението му, не можех да не си направя извода, че в отношенията му с болната имаше нещо нередно.

— Можем ли вече да тръгваме? – попитах аз.

— Ела!

Египтянинът вървеше напред, а аз го следвах. Най-напред минахме през няколко полусрутени помещения. Там сигурно спокойно си живееха всякакви нощни твари. След това влязохме в някаква стая. Тя, изглежда, служеше за вестибюл и чак после следваше помещението, което по всичко личеше, че служи за женски покои. Наоколо имаше всякакви дреболии, каквито жените имат обичай да ползват.

— Това са стаите, които искаше да видиш. Огледай се дали ще можеш да намериш в тях духа на болестта! – каза Абрахим Мамур с подигравателна усмивка.

— А съседната стая?

— В нея е болната. И нея трябва да видиш, но първо искам да се убедя дали слънцето е закрило лицето си за очите на

чужденеца. Да не си посмьл да ме последваш! Чакай, докато се върна!

Абрахим излезе, а аз останах сам.

Значи там се намираше Гюзела. Цялото поведение на египтянина разколеба предишното ми предположение, че става дума за жена на възраст.

Плъзнах поглед из стаята. И тук обзавеждането беше същото като в стаята на господаря: парапетът, диванът, нишата със съдове, пълни с вода за разхлаждане.

След малко Абрахим се появи отново.

— Огледа ли помещенията? – попита ме той.

— Да.

— Е?

— Нищо не може да се каже, преди да съм бил при болната.

— Хайде, ела, но още веднъж те предупреждавам!

— Добре де! Съвсем точно знам какво трябва да правя.

Влязохме в другата стая. В дъното седеше покрита с дълги дрехи и плътно забулена женска фигура. От нея не се виждаше нищо друго освен малките, обути в кадифени пантофи крака.

Започнах с въпросите си, чиято съдържаност явно задоволяваше египтянина. Накарах болната малко да се раздвижи из стаята и накрая я помолих да ми подаде ръка. Въпреки сериозността на положението едва не избухнах в смях. Дланта ѝ бе увита в дебела кърпа, така че беше невъзможно да се види положението или формата на някой от пръстите ѝ. Дори и нагоре ръката ѝ бе увита по същия начин.

Тогава се обърнах към Абрахим:

— Тези превръзки трябва да се махнат.

— Защо?

— Не мога да напипам пулса.

— Махни кърпите! – заповяда той на жената. Тя прибра ръката си под дрехите, а след това се подаде една нежна ръчица, на чийто безимен пръст съзрях тясна халка. Абрахим наблюдаваше движенията ми с напрегнато внимание. Като сложих трите си пръста върху китката ѝ, наведох ухо надолу, сякаш не исках само да напипам пулса, но и да го чуя – и не се бях излъгал – през воалите долетя тихо, едва чуто:

— Зеница куртар! (Спаси Зеница!)

— Готов ли си? – попита Абрахим и бързо се приближи.

— Да.

— Какво ѝ е?

— Тя има голямо, дълбоко страдание, най-голямото, което съществува, но аз ще я спася!

Последните четири думи, които бях произнесъл бавно и натъртено, се отнасяха повече за нея, отколкото за него.

— Как се нарича тази болест?

— Има чуждо име, което само лекарите разбират.

— Колко време ще мине, докато оздравее?

— Може да стане скоро, но също и след много дълго време, в зависимост от това дали ще ми се подчиняваш.

— В какво трябва да ти се подчинявам?

— Трябва редовно да ѝ даваш лекарствата ми.

— Ще го правя.

— Необходимо е да стои сама и да бъде предпазвана от всякакви тревоги.

— Ще бъде.

— Трябва всеки ден да разговарям с нея.

— Ти ли? Защо?

— За да мога да определям лекарствата според състоянието на болната.

— Аз непрекъснато ще ти съобщавам как се чувства.

— Не можеш да го правиш; защото не си в състояние да прецениш как се чувства болната.

— За какво ще говориш с нея?

— Само каквото ти ми позволиш.

— И къде трябва да става това?

— Тук, в тази стая, точно както днес.

— Кажете точно колко време трябва да идваш!

— Ако следваш съветите ми, смятано от днес, тя ще се освободи от болестта си за пет дни.

— Дай ѝ лекарството!

— То е долу на двора при слугата ми.

— Тогава ела!

Обърнах се към болната, за да се сбогувам по същия начин мълчаливо с нея. Тя вдигна молитвено ръце под покривалото и се осмели да каже три срички:

— Евв'аллах! (С Бога!)

Но египтянинът веднага се обърна.

— Мълчи! Ще говориш само когато те питат!

— Абрахим Мамур – предупредих го аз строго, – не ти ли казах, че жена ти трябва да бъде пазена от тревоги? Не се говори така с болен човек, който е близо до смъртта.

— Най-напред тя самата трябва да се погрижи да не дава повод да я обиждат. Тя знае, че не бива да говори. Ела!

Върнахме се в селямлъка, където изпратих да повикат Халеф, и той незабавно се появи с аптекката. Предписах игнация¹, дадох необходимите указания и се приготвих да си тръгна.

— Кога ще дойдеш утре?

— По същото време.

— Отново ще ти изпратя лодка. Колко искаш за днес?

— Нищо. Като оздравее болната, ще ми дадеш каквото сметнеш за добре.

Въпреки това Абрахим бръкна в джоба си и измъкна една натъпкана догоре кесия, извади от нея няколко монети и ги подаде на Халеф.

— Ето, вземи ги!

Доблестният Халеф ага посегна към тях с такава физиономия, сякаш правеше голямо благоволение на египтянина, и пускайки бакшиша в джоба си, без да го погледне, каза:

— Абрахим Мамур, ръката ти е щедра, а и моята също. Винаги ще ти протегна ръка за помощ, защото Пророкът казва, че протегнатата ръка е първото стъпало към царството на блажените. Аллах да е с теб, а също и с мен!

Вървахме, придружавани от египтянина до градината, където един слуга ни отвори вратата в зида. Като останахме сами, Халеф бръкна в джоба си, за да види какво е получил.

— Три златни цехини, сихди! Пророкът да благослови Абрахим Мамур и да държи жена му колкото може по-дълго болна.

— Халеф! – казах аз с укор.

— Сихди, не искаш ли да спечеля няколко цехини?

— Напротив. Но повече бих се радвал на оздравяването на болната.

— Колко пъти ще ходим още, докато оздравее болната?

— Може би още пет пъти.

— Пет по три прави петнайсет цехини. А като оздравее, сигурно ще получа още петнайсет, което прави трийсет цехини. Ще проуча дали тук, по Нил, няма и други болни жени.

Стигнахме до лодката, където гребците вече ни очакваха. Нашият водач Хамид стоеше до кормилото и щом се качихме, лодката бързо се понесе по течението на реката, така че след половин час стигнахме до Кертаси.

¹ Игнация – бобово растение, съдържащо стрихнин. Екстракт от него в малки дози действа успокоително на нервите, а в големи количества предизвиква тетанус. – Бел. нем. изд.

Спряхме близо до един дахабие, който беше хвърлил котва тук, докато сме били на брега. Въжетата му бяха опънати, платната прибрали и според благочестивия мохамедански обичай рейсът, корабният капитан, канеше хората си на молитва.

— Хай алла ссая! (Ставайте, пригответе се за молитва!) Вече се канех да отмина, но още веднъж бързо се обърнах. Този глас ми беше познат. Правилно ли бях чул? Това наистина ли беше старият Хасан, когото наричаха Абу ер Реисан, баща на корабните капитани? Срецнахме се с него в Куфарах, където заедно с Халеф и мен той посети един от синовете си. Обикнахме се взаимно и аз бях убеден, че много ще се зарадва да ме срещне отново. Изчаках да свърши молитвата и след това извиках към палубата:

— Абу ер Реисан, охио!

Старото му добро, брадато лице веднага се появи и той попита:

— Кой е? Аллах акбар! (Господ е велик!) Това не е ли моят син Немзи Кара ефенди?

— Той е, рейс Хасан.

— Ела горе, синко! Искам да те прегърна.

Качих се при него, а той сърдечно ме поздрави.

— Какво правиш тук? – попита ме Хасан.

— Почивам си от пътуването, а ти?

— Идвам с кораба си от Донгола, където натоварих на борда майчин лист¹. За съжаление коритото ми се проби и трябва да хвърля котва.

— Колко време ще останеш тук?

— Само днес и утре. Къде живееш?

— Ей там вдясно, в самотната къща.

— Хазяинът ти добър ли е?

— Да. Той е шейх ал белед². Доволен съм от него. Тази вечер ще бъдеш мой гост, нали, рейс Хасан?

— Ако не са ти счупени лулите, ще дойда.

— Имам само една, значи ще трябва да си донесеш своята. Но ще пушиш най-великолепния тютюн, който някога въобще е съществувал.

— Разбира се, че ще дойда. Ти дълго ли ще останеш тук?

— Не. Искам да се върна в Кайро.

— Тогава тръгвай с мен. Ще хвърля котва в Булак³.

¹ Майчин лист – лековита билка. – Бел. пр.

² Шейх ал белед. – кмет на селото. – Бел. нем. изд.

³ Булак – предградие на Кайро, с пристанище.

При това предложение ми хрумна една мисъл.

— Рейс Хасан, ти ме наричаш свой приятел.

— Да, и си такъв. Искай от мен каквото и да е и то ще бъде твое, ако го имам или мога да го набавя!

— Искам да те помоля за нещо голямо.

— Какво е то?

— Ще научиш довечера, като пиеш с мен кафе.

— Аз ще дойда и... о, но, сине мой, забравих, че вече съм поканен.

— Къде?

— В същата къща, в която живееш и ти.

— При шейх ал белед ли?

— Не, при човека от Стамбул, който пътува с мен два дни и слезе тук. Той нае там стая за себе си и място за слугата си.

— Какъв е?

— Не знам, не ми е казвал.

— Но неговият слуга можеше да ти го каже.

Капитанът се засмя, което иначе не беше обичайно за него.

— Този човек е хитрец, който е чувал всички езици, но нито един не е научил достатъчно добре. По цял ден пуши, свири и пее и когато го попитат нещо, дава отговори, които днес са истина, но на другия ден вече не са... Завчера беше турчин, вчера черногорец, днес е сириец и само Аллах знае какъв ще бъде утре или в другиден.

— Значи сигурно няма да дойдеш при мен.

— Ще дойда, след като изпуша една лула с другия. Аллах да те пази! Но сега имам още работа.

Халеф вече се беше прибрал. Аз също го последвах и се изтегнах на дивана в стаята си, за да премисля днешното преживяване. Това обаче не ми се удаде, защото само след няколко минути при мен дойде хазяинът ми.

— Нехарак саиид ве мубарак. (Ефенди, идвам да ти поискам разрешение.)

— За какво?

— При мен дойде един чужденец и ме помоли за стая, каквато му дадох.

— И къде е тази стая?

— Горе.

— Човекът изобщо няма да ми пречи. Направи каквото намериш за добре, шейх.

— Но твоята глава има да премисля много неща, а чужденецът има слуга, който, изглежда, много свири и пее.

— Ако не ми харесва, ще му забраня да прави това.
Угриженият хазяин излезе и аз отново останах сам, но не можах да размишлявам на спокойствие, защото долових стъпките на двама мъже. Единият идваше от двора, а другият отвън и се срещнаха точно до моята врата. Познах Халеф по гласа.
— Кажй първо кой си и какво правиш в тази къща? – подпита другият.
— Аз ли? Аз съм от тази къща! – отбеляза Халеф възмутен.
— Аз също.
— Какво търсиш тук? Кой си?
— Ти кой си?
— Аз съм Хамсад ал Джербая.
— А аз Хаджи Халеф Омар Ага.
— О, ага!
— Да. Придружител и закрилник на моя господар.
— Кой е този господар?
— Великият хеким, който живее в тази стая.
— О, велик лекар! И какво лекува?
— Всичко.
— Всичко ли? Не ме занасяй. Има само един-единствен лекар, който наистина може да лекува всичко, и това съм аз.
— Ти ли? Ти също ли си лекар?
— Не. Аз също съм закрилник на господаря си.
— Кой е господарят ти?
— Това не се знае. Преди малко се нанесохме в тази къща.
— Може да не останете в нея.
— Охо! Така ли?
— Да, защото сте неучтиви мъже и не отговаряте, като ви питат. Ще ми кажеш ли кой е господарят ти?
— Да.
— Е?
— Той е... той е... мой господар, а не твой.
— Обесник!
След тази последна дума чух как моят Халеф ядосан се отдалечава. Другият остана на входа и заподсвирква. После започна тихо да си тананика. Последва пауза, след която започна да пее една песен.
Едва не подскочих от радостна изненада, защото, макар да пееше на арабски, аз знаех немска песен с подобно съдържание, а и мелодията беше съвсем същата, нота по нота.
След като свърши вторият куплет, скочих към вратата, отворих я и погледнах човека. Беше облечен в широки сини

шалвари, също такава жилетка, кожени ботуши и с фес на главата. Той напето се изправи пред мен и попита:
— Хареса ли ви песента, ефенди?
— Много! Откъде я знаеш?
— Сам си я измислих.
— Тия ги разправяй на някой друг, но не и на мен! А мелодията?
— Сам си я измислих, съвсем честно!
— Мошеник!
— Ефенди, аз съм Хамсад ал Джербая и не разрешавам да ме обиждат.
— Ти си Хамсад ал Джербая и въпреки това си голям лъжец! Аз знам тази песен.
— Сигурно ви я е пял или свирил някой, който я е чул от мен.
— А ти от кого я чу?
— От никого.
— Непоправим си, както се вижда. Тази мелодия е от една немска песен.
— Ефенди, ти какво знаеш за Германия?
— Песента се казва „Какво се промъква там в хресталака“.
— Ура, но какво е това! – прекъсна ме той, ликувайки, тъй като бях произнесъл думите на немски. – Вие да не сте немец? – започна да говори той вече на немски.
— Разбира се.
— Наистина ли? Един немски ефенди! И откъде сте, ако мога да попитам, господин хеким баши?
— От Саксония.
— Саксонец! Ще се пръсна от радост! И да не сте станали турчин?
— Не. Вие прусак ли сте?
— Да. Прусак от Ютербок.
— Как стигнахте дотук?
— С железница, кораб, на кон и камила, а също и с краката.
— А какъв сте били преди?
— Нецо като бербер. Но не ми харесваше повече вкъщи и тръгнах по широкия свят, ту насам, ту натам, та дотук.
— Трябва да ми разкажете всичко най-подробно. На кого служите сега?
— Моят господар е син на един константинополски търговец и се казва Исла Бен Мафлай. Има страшно много пари момчето.

— Какво прави той тук?
— Знам ли? Търси нещо.
— Какво?
— Мисля, че някаква девойка.
— Девойка ли? Много странно.
— Но сигурно ще я намери.
— И каква е тази девойка?
— Една черногорка, Занича или Зеница, или както там се произнася.
— Какво! Зеница ли се казва?
— Да.
— Сигурен ли сте?
— Разбира се. Първо, той има нейна снимка и, второ... но трябва да свършвам, той ми пляска с ръце отгоре, ефенди. Трябва да се качвам.

Затворих вратата, но не си легнах отново, защото не ме свърташе в стаята. Сега този берберин от Ютербок, който така благозвучно се наричаше Хамсад ал Джербая, вече не ми се виждаше толкова банален и, още повече, у мен се беше събудило съпричастие към неговия господар, който търсеше тук на Нил една черногорка на име Зеница. За нещастие, сега пък дойдоха няколко фелахи¹, които имаха главоболие или болки в тялото и моите вълшебни зрънца трябваше да им помогнат. По ориенталски обичай те седяха при мен цял час, докато разбере с какво мога да им помогна, а след като приключихме с лекуването, останаха по местата си, докато накрая сами решиха да си тръгнат.

Ето че настъпи вечерта. Капитанът дойде и се качи горе, но след половин час провлечената му походка отново се чу и той влезе при мен. Халеф поднесе тютюна и кафето, а след това се оттегли. Малко по-късно го чух да се кара с ютербокския турчин.

— Ремонтираха ли ти пробива? – попитах аз Хасан.
— Още не. Днес успяхме само да запустим дупката, и да изпомпим водата. Но Аллах и утре е дал ден.
— И кога ще отплаваш?
— Вдругиден рано сутринта.
— Ще вземеш ли и мен?
— Душата ми би се радвала да те има до себе си.
— А ако искам да доведе някого с мен?
— На кораба ми има още много място. За кого става дума?

¹ Фелахи – местно египетско население. Бел. нем. изд.

— За една жена.
— Жена ли? Да не си купил тук някоя робиня, ефенди? ?
— Не. Тя е жена на друг.
— И той ли ще пътува?
— Не.
— Значи си я купил от него?
— Не.
— Тогава той ти я е подарил?
— Също не. Ще му я отнема.
— Аллах керим! (Господ да е милостив!) Искаш да му я отнемеш против неговата воля?
— Може би.
— Ефенди, знаеш ли какво е това?
— Разбира се. Ихтитаф, отвличане.
— Отвличане, което се наказва със смърт. Да не ти се е замъглил умът, а душата ти да е помръкнала, та искаш да извършиш престъпление?
— Нищо подобно! Цялата работа е просто много съмнителна. Знам, че си ми приятел и умееш да пазиш тайна. Ще ти разкажа всичко.

— Отвори портите на сърцето си, сине мой! Слушам!
Разказах му за днешното си приключение. Той слушаше внимателно. Като свърших, той се изправи.
— Ставай, сине мой, вземи лулата си и ме последвай.
— Къде?
— Веднага ще разбереш.

Подозирах какво е намерението му и го последвах. Той ме водеше нагоре към стаята на търговеца. Прислужникът му не беше там, затова влязохме, като преди това съобщихме за себе си с леко подраскване на вратата.

Мъжът, който се изправи пред нас, беше все още млад. Изглежда, бе на около 26 години. Скъпият чибук, от който пушеше, ми подсказа, че говорейки за неговите „страшно много пари“, ютербокецът сигурно имаше право. Той бе с привлекателна външност и още в първата минута си казах, че бих искал да му засвидетелствам своето доброжелателство. Старият Хасан взе думата.

— Това е търговецът на едро Исла Бен Мафлай от Стамбул, а този тук е Кара Бен Немзи ефенди, мой приятел, когото обичам.

— Бъдете добре дошли при мен и седнете! – отговори младият мъж.

По лицето на турчина се изписа очакване, защото сигурно си бе казал, че капитанът трябва да има достатъчно основателна причина, за да ме заведе при него просто така.

— Ще ми направиш ли една услуга, Исла Бен Мафлай? – попита старият.

— С удоволствие. Кажете какво трябва да направя за теб!

— Разкажи на ефендите историята, която преди това довери на мен.

По лицето на търговеца се изписа учудване и недоверие.

— Рейс Хасан – каза той, – ти тържествено ми обеща да мълчиш, а ето че вече си се раздрънкарал!

— Попитай моя приятел дали съм проронил и дума.

— Тогава защо го водиш горе и искаш да разкажа същото и на него?

— Нали ми каза да си отварям очите на четири по време на пътуването, а и където вечер хвърля котва, и да се осведомявам за това, което търсиш. Действах според твоето желание и ти вода този човек, който вероятно ще може да ти даде сведения.

Исла скочи и захвърли лулата настрана.

— Вярно ли е? Ти би могъл да ми дадеш сведения?

— Приятелят ми Хасан не ми е казал нито дума и аз още не знам за какво бих могъл да те информирам – обясних аз. – Говори първо ти.

— Ефенди, ако можеш да ми кажеш това, което бих искал да чуя, ще те възнаградя по-богато от паша.

— Не искам никаква награда. Говори!

— Търся една девойка, която се казва Зеница.

— Аз познавам жена с такова име.

— Къде, къде, ефенди? Кажете бързо!

— Би ли ми описал първо как изглежда девойката!

— О, тя е красива като роза и прекрасна като утринна зора! Ухае като цветовете на резедата, а гласът ѝ е мелодичен като песента на хурия. Косата ѝ е като опашката на коня Гиля, а краката ѝ са като на Далила, която е заслепила Самсон. От устата ѝ се ронят думи на доброта, а очите ѝ...

Аз го прекъснах с едно движение на ръката.

— Исла Бен Мафлай, това не е описанието, от което имам нужда. Не говори с възхищението на годеник, а с думите на разума! Кога си я изгубил?

— Преди две луни.

— Няма ли тя нещо в себе си, по което може да бъде разпозната?

— Какво например?

— Може би някакво бижу, пръстен, огърлица...

— Пръстен ли, да! Дадох ѝ пръстен, направен от тънко като хартия злато, върху който има хубава перла.

— Виждал съм този пръстен.

— Къде, ефенди! О, хайде казвайте бързо! И кога?

— Днес преди няколко часа.

— Къде?

— Близо до нашето селище, на не повече от един час път оттук.

Младият мъж коленичи пред мен и от вълнение сложи ръце върху рамената ми.

— Вярно ли е? Истината ли казваш? Не се ли лъжеш?

— Вярно е. Не се лъжа.

— Тогава ставай! Трябва да отидем при нея!

— Не може.

— Може, трябва да може! Ще ти дам хиляда пиастъра, две, три хиляди пиастъра, ако ме заведеш при нея.

— И сто хиляди да ми дадеш, днес не мога да те заведа при нея.

— Кога тогава? Утре, утре много рано?

— Вдигни лулата си, запали я отново и седни! Който бърза, бавно стига. Трябва да обсъдим всичко.

— Не мога, ефенди! Душата ми трепери.

— Запали си лулата!

— Нямам време за това, трябва...

— Добре! Щом нямаш време за разумен разговор, тогава си тръгвам.

— Стой! Ще направя всичко, каквото искаш!

Турчинът отново седна на мястото си и взе от мангала един тлеещ въглен, за да запали тютюна в лулата си.

— Готов съм. Хайде говори! – подкани ме той след това.

— Днес един богат египтянин беше изпратил да ме повика при него, понеже жена му била болна...

— Жена му ли?

— Така беше наредил да ми кажат.

— Кой е този човек?

— Нарича се Абрахим Мамур и живее нагоре по течението на реката в една самотна полусрутена къща на брега на Нил.

— И е обградено със зид, нали?

— Да.

— Кой би могъл да предположи! Пребродил съм всички

градове, села и къщи край Нил, но мислех, че тази къща е необитаема. Тя наистина ли му е жена?

— Не знам, но мисля, че не е.

— Болна ли е?

— Много.

— Валлахи, за Бога, той ще ми плати, ако ѝ се случи нещо лошо. От какво е болна?

— Болката ѝ е сърдечна. Тя мрази Абрахим Мамур и чезне от копнеж да избяга от него, но ако това не стане скоро, ще умре.

— Но не той, а тя ти го каза, нали?

— Не, аз самият стигнах до този извод.

— Ти си я видял?

— Да. Той ме заведе в покоите ѝ, за да мога да говоря с болната.

— Той самият? Невъзможно!

— Той я обича...

— Аллах да го накаже!

— Страхувах се, че тя ще умре, ако той ме отпрати.

— Значи си говорил с нея?

— Да, но само каквото той ми разрешаваше. Ала тя все пак успя да ми прошепне тихо: „Спаси Зеница.“ Значи тя носи това име, въпреки че той я нарича Гюзела.

— Ти какво ѝ отговори?

— Че ще я спася.

— Ефенди, обичам те, животът ми ти принадлежи! Този Абрахим Мамур открадна Зеница и я отвлече. Ела, ефенди, хайде да вървим. Трябва поне да видя къщата, в която е затворена.

— Ти ще останеш тук. Утре пак ще ходя при нея и ще...

— Ще дойда с теб, ефенди!

— Оставаш тук! Зеница познава ли пръстена, който носиш на ръката си?

— Знае го много добре.

— Ще ми го дадеш ли?

— С удоволствие. Но защо?

— Утре пак ще говоря с нея и ще направя така, че да види пръстена.

— Това е превъзходна идея! Тя веднага ще разбере, че съм наблизо. А после?

— Най-напред разкажи това, което трябва да знам.

— Всичко ще научиш, ефенди! Магазинът ни е един от най-големите в Стамбул. Аз съм единственият син на баща си

и докато той ръководи магазина и надзирава слугите, аз пътувам, където се налага. Често съм ходил в Скутари в Албания и видях Зеница по време на една разходка по море с приятелката ѝ. По-късно отново я видях. Баща ѝ не живееше в Скутари, а в Черните планини. Но тя често слизаше, за да ходи на гости при приятелки. Когато преди два месеца пак пътувах по онова море, приятелката беше изчезнала с баща си, ас тях и Зеница..

— Къде?

— Никой не знаеше.

— И родителите ѝ ли?

— Също. Баща ѝ, храбрият Оско, напусна Черна гора, за да търси детето си по цялата земя. Аз обаче трябваше да замина за Египет да купувам разни неща. По Нил срещнах един параход, който плаваше надолу по течението. Когато платноходът, на който бях аз, минаваше покрай него, чух, че оттам някой изрече името Ми. Погледнах към него и видях Зеница, която бе махнала фереджето от лицето си. До нея седеше хубав, мрачен мъж, който веднага спусна яшмака ѝ – повече нищо не видях. От този час съм по следите му.

— Значи не си сигурен дали е напуснала родината си доброволно или насила?

— Доброволно в никакъв случай.

— Познаваш ли мъжа, който стоеше до нея?

— Не.

— И си сигурен, че не си се припознал? Може да е била друга, която много прилича на нея.

— Тогава щеше ли да ме вика и да протяга ръце към мен, ефенди?

— Да, така е.

— А ти си ѝ обещал да я спасиш, нали?

— Да.

— Ще удържиш ли на думата си?

— Ще удържа. Вероятно пленницата на Абрахим Мамур наистина е търсената от теб девойка.

— Ти не искаш да ме вземеш със себе си. Как тогава ще разбереш дали е тя?

— Пръстенът ще ми разкрие това.

— И как ще я изведеш от къщата?

— Като ти кажа по какъв начин можеш да я вземеш.

— Ще я взема, можеш да бъдеш сигурен!

— А после? Рейс Хасан, ти би ли се съгласил да я приемеш на кораба си?

— Готов съм, въпреки че не познавам мъжа, при когото се намира тя.

— Той се нарича Абрахим Мамур и казват, че бил управител на някаква провинция.

— Ако наистина е бил толкова влиятелен, то тогава е достатъчно могъщ, за да ни погуби – каза капитанът със сериозно изражение на лицето. – Отвлечането се наказва със смърт. Приятелю Кара Бен Немзи, утре трябва да действаш много умно и предпазливо.

В това отношение той имаше право. Но аз мислех повече за приключението, отколкото за опасността. Във всеки случай твърдо бях решил, че и пръста си нямаше да помръдна, ако Абрахим Мамур наистина имаше законни права над болната.

Още дълго говорихме за предстоящото събитие, а после се разделихме, за да идем да спим, но аз бях убеден, че Исла нямаше да може да намери покой.

Четвърта глава

ОТВЛИЧАНЕТО

Понеже вечерта, когато тръгнахме да си лягаме, беше станало много късно, не се учудих, че на другата сутрин се събудих също късно. Може би щях да спя още по-дълго, ако не ме бе събудило пеенето на бръснаря. Той се беше облегал във входната врата и явно искаше в моя чест да изчерпи целия си запас от немски песни.

Казах на певеца да влезе, за да поговоря малко с него, и установих, че той е много добродушно, но лекомислено момче, с когото въпреки землячеството сигурно не бих заменил моя доблестен Халеф. Тогава още не предполагах при какви лоши обстоятелства щях да се срещна с него по-късно.

Сутринта посетих Абу ер Реисан, а след като току-що бях привършил с обяда си, се появи лодката, която трябваше да ме вземе. Халеф вече отдавна се озърташе за нея.

— Сихди, аз ще дойда ли с теб? – попита той. Отвърнах му шеговито:

— Днес нямам нужда от теб.

— Какво? Нямаш нужда от мен? Ами ако ти се случи нещо? – каза дребният ага.

— Че какво би могло да ми се случи?

— Може да паднеш във водата.

— Тогава ще плувам.

— Или пък Абрахим Мамур може да те убие.

По израза на лицето му ясно си личеше, че не ти е приятел.

— Тогава и ти не би могъл да ми помогнеш.

— Не мога ли? Чуй, сихди, Халеф ага е човекът, на когото можеш да разчиташ за всичко.

— Тогава ела!

Разбира се, той се беше загрижил много за бакшиша си. Изминахме пътя по същия начин, както предишния ден, но наблюдавах с много по-голямо внимание всичко, което би могло да ми бъде от полза. В градината, през която трябваше да минем, имаше много дълги пръти. Както външната, така и вътрешната порта винаги се залостваха с широки дървени резета, чието разположение подробно огледах. Никъде не видях куче, а от Хамид узнах, че освен господаря и една стара прислужница имало и единайсет фелахи, които спели тук и през нощта. Самият господар спял на дивана в селямлъка си.

Като влязох там, Абрахим Мамур ме посрещна по-любезно, отколкото вчера ме бе изпратил.

— Бъди добре дошъл при мен ефенди! Ти си велик лекар!

— Така ли?

— Вчера болната започна да се храни.

— Ах!

— Освен това разговаря и с прислужницата.

— Весело ли?

— Весело и много.

— Това е добре. Може би тогава Гюзела ще оздравее напълно за по-малко от пет дни.

— А тази сутрин дори малко попя.

— Това е още по-добре. Отдавна ли ти е жена?

Лицето на египтянина веднага доби мрачен израз.

— Лекарите на неверниците са много любопитни.

— Само любознателни, а тази любознателност спасява живота или здравето на много хора, на които вашите лекари не могат да помогнат.

— Въпросът ти наистина ли беше наложителен?

— Разбира се.

— Тогава ще ти призная, че предстои да стане моя жена.

— В такъв случай сигурно ще мога да ѝ помогна.

Абрахим отново ме заведе до стаята, където вчера бях останал да чакам. Тук ме остави и днес. Огледах се внимателно. Прозорци в истинския смисъл на думата тук нямаше. Отворите, през които влизаше светлина, имаха решетки. Дървената плетеница беше поставена така, че можеше да се отвори, като се дръпне една дълга, тънка пръчица. Бързо взех решение. Извадих пръчицата и я мушнах зад решетката така, че да не се вижда. Тъкмо бях свършил, и Абрахим отново се появи. Зад него вървеше Зеница.

Аз отидох при нея и ѝ поставих моите въпроси. Същевременно, сякаш увлечен от работата си, играех с пръстена, който ми бе дал Исла, и направих така, че да се изплъзне от пръста ми. Той се изгърколи пред краката на Зеница. Тя бързо се навее и го вдигна. Но Абрахим веднага се приближи до нея и го взе от ръката ѝ. Всичко стана много бързо, но въпреки това тя успя да хвърли един поглед върху пръстена. Разбрах това по нейното трепване и от неволното движение на ръката ѝ към същето. Засега нямаше повече какво да правя.

Абрахим попита как намирам състоянието на болната.

— Господ е добър и всемогъщ – отвърнах аз. – Той изпра-

ща на чадата си помощ често преди те още да си помислят за това. Ако Господ пожелае, болната ще е напълно здрава още утре. Трябва да вземе лекарството, което ще ѝ предпиша, и с упование да чака да дойда отново.

На изпращане момичето не се осмели да каже нито дума. Халеф вече чакаше с аптечката в селямлъка. Това, което предписах този път, беше просто захарен прах, а в замяна дребният ага получи още по-голям бакшиш от предишния ден. После отново се върнахме в Кертаси.

Капитанът вече ме чакаше при търговеца.

— Видя ли Зеница? – извика ми Исла.

— Да.

— Тя позна ли пръстена?

— Да, позна го момичето.

— Значи сега знае, че съм наблизил.

— Годеницата ти го предчувства. И ако правилно е разтълкувала думите ми, очаква тази нощ да бъде освободена.

— Но как?

— Рейс Хасан – попитах аз, – готов ли си с ремонта?

— До довечера ще бъда готов.

— Наемаш ли се да ни вземеш и да ни закараш до Кайро?

— Да.

— Тогава слушайте! Към къщата на Абрахим Мамур водят две врати, които обаче са залостени отвътре; през тях не можем да влезем. Но има още един път, макар и да е доста труден. Исла Бен Мафлай, можеш ли да плуваш?

— Да.

— Добре. Един канал води от Нил към басейн, намиращ се в средата на двора, като минава под оградния зид. Малко след полунощ, когато всички спят, ние ще пристигнем там и ти ще проникнеш в басейна на двора през канала. Вратата, която ще намериш там, е залостена с резе, което обаче много лесно може да бъде отместено. Като отвориш, ще влезеш в градината, чиято врата се отваря по същия начин. Щом се отворят вратите, ще вляза аз. Ще вземеш един прът от градината и ще го облегнеш на зида, за да се изкачим до решетката, зад която са женските покои. Аз вече съм я отворил отвътре.

— А после?

— Какво ще стане по-нататък, зависи от обстоятелствата. Ще отидем с лодка до мястото, където трябва да свършим първата си работа, а именно да потопим лодката на Абрахим

Мамур, за да не може да ни преследва. Междувременно капитанът ще подготви кораба си за отплаване.

Взех един молив и нарисовах разположението на къщата на Абрахим Мамур върху лист хартия, така че Исла Бен Мафлай получи пълна представа къде ще се намира, като излезе вечерта от басейна. Денят премина изключително в извършването на необходимите приготовления. Дойде вечерта и като стана време за тръгване, извиках Халеф и му дадох необходимите указания за предстоящото приключение.

Халеф бързо си събра нещата. Наемът за стаята вече бе платен предварително.

Аз се отправих към Хасан, а скоро с багажа дойде и Халеф. Корабът беше готов за отплаване и само трябваше да вдигне котва. След известно време се появи и Исла с прислужника си, на когото вече бе дал указания. И ето че най-сетне се качихме в дългата тясна лодка на дахабието. Двамата слуги трябваше да гребат, а аз направлявах кормилото.

Беше една от онези нощи, в които природата тънеше в такова дълбоко спокойствие, сякаш по широкия свят изобщо не съществуваха нито опасности, нито битки, нито дори и препирни. Лекият ветрец, който си бе играл със сенките на ездача, бе утихнал. Южните звезди приятно се усмихваха от тъмната синева на небето, а водите на достопочтената река течаха безшумно по широкия си път. Същото спокойствие цареше и в душата ми.

Разбира се, това, което се канехме да извършим, не беше лесно, но човек може да трепери само от нещо, което действително се е случило. Щом то е само замислено или само тепърва започва, трябва да се действа без вътрешна възбуда.

Може би не бе необходимо да предприемаме това нощно отвлечение. По-скоро трябваше да изправим Абрахим Мамур пред съда. Но не знаехме точно какви са обстоятелствата и с какви законни и незаконни средства разполагаше той, за да предяви правата си над Зеница. Само от нея можехме да разберем това, което трябваше да знаем, за да излезем срещу нейния похитител, но за тази цел трябваше най-напред тя да се озове в наши ръце.

След около час пред нас се откриха очертанията на сградата, издигаща се над сивата каменна ограда. Спряхме малко по-надолу от зида. Слязох сам, за да разузная ситуацията. В околностите на къщата не открих следи от живот, а, изглежда, и между зидовете цареше пълно спокойствие. До канала отк-

рих лодката на Абрахим с греблата. Качих се в нея и я закарах до нашата лодка.

— Ето, това е лодката – казах аз на двамата слуги. – Закарайте я малко по-нататък, напълнете я с камъни, пробийте една дупка и я оставете да потъне! Но греблата можем да използваме. Ще ги вземете на нашата лодка, но не ги окачвайте, а ги дръжте готови, в случай на нужда да можем веднага да се отблъснем с тях. Исла Бен Мафлай, последвай ме!

Слязох от лодката и се запромъквахме към канала. Водата му не ни очакваше особено гостоприемно. Хвърлих един камък и установих, че каналът не е дълбок. Исла съблече дрехите си и влезе вътре. Водата му стигаше до брадата.

— Ще се справиш ли?

— По-добре ще е да плувам, отколкото да ходя. Каналът има толкова много тиня, че тя стига почти до коленете ми.

— Все още ли си решен да го направиш?

— Да. Донеси ми дрехите до портата! Хайде!

Мъжът вдигна крака, разпери ръце и изчезна в отвора на зида, под който течеше водата.

Не напуснах веднага мястото си, а изчаках малко, защото не беше изключено да се случи нещо непредвидено, което да налага присъствието ми. И правилно бях предвидил, защото тъкмо се канех да тръгвам, когато в отвора на зида забелязах да се появява главата на плувеца.

— Ти се връщаш? – попитах аз.

— Да. Не можах да продължа. Каналът е затворен.

— С какво?

— С дебела дървена решетка.

— Не можа ли да я отместиш?

— Не е по силите ми.

— На какво разстояние отук?

— Решетката вероятно се намира точно при външния зид.

— Ще проверя. Облечи се, дръж дрехите ми и ме чакай тук. Съблякох само горните си дрехи и влязох във водата. Легнах по гръб и заплувах. Когато според пресмятанията ми вече бях стигнал до външния зид, се блъснах в решетката. Беше толкова широка и висока, колкото и самият канал. Състоеше се от дебели, добре сглобени дървени пръти и бе закрепена за зида с железни скоби. Предназначението на това приспособление всъщност беше да не допуска до басейна в двора разни животни като плъхове например. Хванах решетката и я разтърсих. Тя не помръдна и тогава разбрах, че цялата няма да

мога да я поместя. Хванах една от пръчките с две ръце, подпях високо вдигнатите си колена в двете срещуположни стени на зида – един тласък с всички сили и пръчката се счупи. Сега пробивът вече бе направен и за около две минути успях да махна още четири пръчки, така че се получи отвор, през който можех да се промъкна.

Дали да се върна и предоставя на Исла да действа по-нататък? Не. Щяхме да изгубим много време. Бездруго вече бях във водата и познавах по-добре от него мястото. И така, промъкнах се през отвора, който бях направил, и продължих да плувам по-нататък във водата, която от насъбралата се тиня беше станала гъста и мътна. Когато според пресмятанията ми вече трябваше да се намирам някъде под вътрешния двор, сводът се сниши много близо до повърхността на водата, от което разбрах, че се намирам съвсем близо до басейна. Оттук нататък каналът приличаше вече на тръба, която изцяло беше изпълнена от водата, така че нямаше въздух за дишане. Затова останалото разстояние трябваше да измина пълзешком под водата или да се гмурна и да го преплувам, което беше не само много неудобно и изморително, но и свързано с големи опасности. Ако, да речем, на пътя ми се изпречеше второ, непредвидено препятствие и не успеех да се върна, за да си поема въздух? Или ако при излизането над водата ме забележеха? Все пак възможно беше да има някой на двора.

Но тези съмнения не биваше да ме разколебават. Поех си дълбоко въздух, гмурнах се под водата и, където с плуване, където с ходене, се запромъквах напред възможно най-бързо.

Вече бях изминал доста голямо разстояние и усещах нужда от въздух, когато с ръката си наистина докоснах ново препятствие. Както усещах от допира, това беше решетка от надупчена ламарина, която покриваше целия вътрешен диаметър на тръбата и сигурно трябваше да служи за цедка или филтър на мътната тинеста вода.

От това откритие ме обхвана наистина смъртен страх. Вече не можех да се върна назад, защото още преди да успея да стигна до онова място, където по-високият свод на канала ми позволяваше да се покажа над водата и да си поема въздух, отдавна щях да съм се задушил, а дебелилото сито явно бе много здраво закрепено. Имаше само две възможности: или щях да успея да мина през него, или щях злочесто да се удавя. Нямах нито миг за губене.

Натиснах ламарината – напразно! Удрях я и се блъсках в

нея с всички сили, но без успех. А ако успеех да мина, а зад ламарината не следваше веднага езерото, и бездруго бях изгубен. Имах въздух само още за секунда-две. Струваше ми се, че някаква страхотна сила ще пръсне дробовете ми и цялото ми тяло. Още едно последно, отчаяно усилие: Господи, ти, който си на небето, помогни ми да успея? Чувствах как смъртта посяга към сърцето ми с мокра, желязна ръка. Хваща го в жестокия си неумолим юмрук и гибелно го стиска. Пулсът спира, съзнанието се замъглява. Душата с всички сили се съпротивлява срещу ужаса. Трескаво, убийствено напрежение опъва вцепенените жили и мускули – чувам някакъв трясък – това, което не се удаде на живота, успя да постигне борбата със смъртта: ситото поддаде, излезе от жлебовете и аз изплувах нагоре.

Най-напред едно дълго, дълго вдишване, което моментално ми върна живота, след това обаче моментално се гмурнах. Възможно беше в двора да има някой и да забележи главата ми, която се подаваше точно по средата на басейна. Приближих се до ръба му, предпазливо изплувах отново и се огледах.

Нямаше луна, но звездите на Юга хвърляха достатъчно силна светлина, за да могат да се различават всички предмети. Излязох от басейна и понечих внимателно да се промъкна към зида, когато, чух леко пукане. Погледнах нагоре към решетките, зад които се намираха женските покои. Вдясно над мен се намираше мястото, където бях свалил резето, а отляво забелязах цепнатина в решетките на стаята, в която няхах право да влизам. Във всеки случай там беше спалнята на Зеница. Дали беше останала будна, за да ме чака? Дали пукането беше причинено от това, че и тя бе отворила решетката на стаята си? Ако беше така, тя ме е видяла да излизам от водата и вероятно все още стоеше зад прозореца. Промъкнах се по-близо и сложих ръцете си като фуния пред устата.

— Зеница! – прошепнах тихо.

Тогава процепах се разшири и се показа тъмнокоса главица.

— Кой си ти? – каза тя едва чуто.

— Хекимът, който беше при теб.

— Идваш да ме спасиш ли?

— Да. Ти си предусетила всичко и си разбрала намещите ми.

— Да. Сам ли си?

— Исла Бен Мафлай чака вълн.

— О! Той ще бъде убит.

— От кого?

— От Абрахим. През нощта той не спи, пази. А и прислужницата е в стаята до мен. Спри – чуй. О, бягай бързо!

Зад вратата, която водеше към селямлъка, се чу шум. Прочепът горе се затвори, а аз моментално се спуснах към басейна. Това беше единственото място, където можех да се скрия. Спуснах се вътре внимателно, за да не се образуват вълни, които биха могли да ме издадат.

Едва бях направил това, когато вратата се отвори и се появи Абрахим, който бавно и оглеждайки се зорко, обиколи двора. Седях потопен във водата до устата, а главата ми беше скрита зад бордюра, така че египтянинът не би могъл да ме забележи. Той се убеди, че портата все още е затворена, и след като завърши обиколката си, отново изчезна в селямлъка.

Отново излязох от водата, промъкнах се до портата, махнах резето и отворих. Бях в градината. Минах бързо през нея, за да отворя и портата на зида, а след това се канех да завия зад ъгъла, за да доведе Исла Бен Мафлай, когато той се появи срещу мен.

— Хамдулиллях (слава на Бога), ефенди! Значи си успял.

— Да. Но се борих със смъртта. Дай ми дрехите!

От панталоните и жилетката ми капеше вода. Наметнах си само жакета, за да са по-свободни движенията ми и му обясних всичко.

— Вече говорих със Зеница. Тя ни очаква.

— О, ела! Бързо! Бързо!

— Имай търпение!

Отидох в градината, за да взема един прът, който бях забелязал при второто си идване. После влязохме в двора. Прочепът горе в решетката отново беше отворен.

— Зеница, моя Зеница, моя... – извика Исла с приглушен глас, защото му бях посочил нагоре. Прекъснах го:

— В името на всички светии, тихо! Сега не е време за сърдечни излияния. Мълчи, ще говоря само аз. След това погледнах нагоре към нея.

— Готова ли си да дойдеш с нас?

— Разбира се, че да!

— Но през вратата не може, нали?

— Не. Но отвъд зад дървените колони има стълба.

— Ще я донеса.

Значи не ни трябваше нито прътът, нито въжето, което бяхме донесли. Отидох и намерих стълбата. Здрава беше. Ка-

то я опря на стената, Исла се качи горе. Междувременно се промъкнах към вратата на селямлъка, за да се послушам.

След известно време видях, че момичето се появи. Зеница заслиза надолу, а Исла ѝ помагаше. В момента, в който и двамата стъпиха долу, стълбата политна, олюля се и със силен трясък падна на земята.

— Бягайте! Бързо към лодката! – предупредих ги аз. Те хукнаха към портата, но в същото време чух стъпки зад вратата на селямлъка. Абрахим беше чул шума и идваше. Трябваше да прикривам оттеглянето на бягащите и ги последвах, но побавно. Египтянинът ме забеляза, видя също и падналата стълба и отворената решетка.

Абрахим нададе вик, който сигурно щеше да бъде чул от всички обитатели на къщата.

— Крадец! Разбойник, спри! Насам, насам, елате насам, хора роби, помощ!

Той се хвърли след мен със силен рев. Тъй като в Ориента обикновено не се използват легла като нашите и най-често всички спят с дрехите, обитателите на къщата моментално се вдигнаха на крак.

Египтянинът беше доста близо зад мен. На външната порта се огледах. Той беше само на десет крачки разстояние, а до вътрешната порта вече се появи и втори преследвач.

Навън забелязах Исла Бен Мафлай и Зеница да бягат наляво. Затова аз побягнах наляво. Абрахим можеше да се заблуди. Той видя само мен и ме подгони. Сkochих зад ъгъла, в посоката към реката, от горната страна на къщата, а лодката се намираще на долната страна. След това изтичах зад втория ъгъл, покрай брега.

— Спри, мерзавец! Ще стрелям! – чуваше се зад мен.

Значи преследвачът имаше огнестрелно оръжие. Продължих да тичам. Ако ме улучеше, щях да умра или да ме заловят, защото след него идваха слугите му, както се чуваше по виковете им. Изстрелът изтрещя. Абрахим се беше целил в движение, но куршумът прелетя край мен. Престорих се, че съм улучен, и се проснах на земята.

Абрахим мина покрай мен, защото беше забелязал лодката, в която тъкмо се качваха Исла и Зеница. Аз веднага станах и затичах след него. Настигнах египтянина с няколко скока, хванах го за врата и го съборих.

Тогава близо зад мен се чуха крясъците на фелахите. Те се бяха приближили доста до мен, защото с падането си бях загубил

време. Все пак стигнах до лодката и скочих в нея. Халеф веднага я отблъсна от брега и когато преследвачите се добраха до водата, ние вече се бяхме отдалечили на няколко лодки дължина.

Абрахим отново се беше съвзел. Видя какво се бе случило.

Всички веднага се насочиха към канала, където трябваше да е лодката им. Първи стигна дотам Абрахим и яростно изрева. Видя, че лодката му е изчезнала.

Междувременно ние бяхме напуснали спокойните води край брега и стигнахме до течението. Халеф и бръснарят от Ютербок гребяха. Аз хванах едно от веслата от лодката на Абрахим. Исла направи същото и така лодката ни бързо се понесе по реката.

Никой не обели нито дума, а и настроението ни беше такова, че не ни беше до приказки.

Цялото приключение бе продължило доста дълго, така че небето вече просветляваше и по гладката повърхност на Нил можеше да се гледа далеч напред. Все още виждахме как Абрахим и хората му стоят на брега, а далеч нагоре се появи платно, което заблестя в изгрева на слънцето.

— Това е сандал!¹ – отбеляза Халеф.

Да, сандал беше. Една от онези дълги ладии с много гребци, които се носеха така бързо, че направо биха могли да се състезават с параход.

— Абрахим ще извика сандала, за да ни преследва – каза Исла.

— Може сандалът да е на някой търговец, който няма да му обърне внимание.

— Ако Абрахим предложи на капитана достатъчно пари, онзи няма да се колебае.

— Дори и в такъв случай ще имаме добра преднина. Докато сандалът спре и капитанът преговаря с Абрахим, ще мине известно време. А и преди да се качи на борда, Абрахим трябва да се снабди с всичко необходимо за едно по-дълго пътуване, защото не би могъл да знае колко време ще продължи преследването.

Платноходът изчезна от погледа ни, а и ние толкова бързо гребяхме, че след около половин час съзряхме кораба, който трябваше да ни отведе по-нататък.

Старият Абу ер Реисан се бе облегал на перилата на кърмата. Той видя, че в лодката има жена, и разбра, че начинанието ни бе успяло.

¹ Сандал – малък платноходен кораб. – Бел. нем. изд.

— Спрете! – извика той. – Стълбата е спусната!

Качихме се на борда, а лодката вързахме за кърмата. След това освободихме въжетата и вдигнахме платната. Корабът отлепи нос от сушата, вятърът изду платна и се насочихме към средата на течението, което сега ни понесе надолу. Отидох при капитана.

— Как мина? – попита ме той.

— Много добре. Ще ти разправа, но преди това ми кажи дали един добър сандал може да догони твоя кораб.

— Ще ни преследват ли?

— Не вярвам, но все пак е възможно.

— Моят дахабие е чудесен, но един добър сандал ще настигне което и да е дахабие.

— Тогава да се надяваме, че няма да ни преследват.

После му разказах развоя на приключението, а след това отидох в каютата, за да съблека мокрите си дрехи. Тя беше разделена на две части; една малка и една голяма. Първата бе за Зеница, а втората беше определена за капитана, Исла Бен Мафлай и мен.

Сигурно вече бяха минали два часа, откакто потеглихме, когато от горната страна на нашия кораб забелязах върха на едно платно, което непрекъснато се уголемяваше. Когато се появи и корпусът му, познах сандала, който по-рано бяхме видели.

— Виждаш ли кораба? – попитах капитана.

— Аллах акбар (Господ е велик), а въпросът ти е странен. Да съм капитан и да не забележа платно, което плава толкова близо зад мен.

— Дали този плавателен съд е на хедифа?

— Не е.

— По какво съдиш?

— Познавам този сандал много добре. Той е на капитан Халид Бен Мустафа.

— А кой е този Халид?

— Не сме приятели.

— Защо?

— Един честен човек не може да е приятел на нечестен мъж.

— Хм, така и предполагам.

— Какво?

— Че Абрахим Мамур се намира на борда му.

— Скоро ще разберем това.

— Какво ще направиш, ако сандалът иска да се закачи за твоя дахабие?

— Трябва да се съглася. Законът го изисква.

— А ако аз не се съглася?

— И какво смяташ да правиш? Аз съм капитан на своя кораб и трябва да действам според предписанията на закона.

— А аз съм капитан на волята си.

Към нас се приближи Исла. Не исках да му се натрапвам с въпроси, но той започна сам:

— Кара Бен Немзи, ти си мой приятел, най-добрият приятел, който съм имал досега. Да ти разкажа ли как Зеница е попаднала в ръцете на египтянина?

— Много бих искал да го чуя, но за такъв разказ са необходими спокойствие и настроение, каквито сега нямаме.

— Ти си неспокоен? Защо?

Исла Бен Мафлай още не беше забелязал движещия се зад нас платноход. , – Обърни се и виж онзи сандал.

Той се обърна, видя платнохода и попита:

— Абрахим на борда ли е?

— Не знам, но е много възможно, защото капитанът е мошеник, който ще се продаде на Абрахим.

— Откъде знаеш, че е мошеник?

— Рейс Хасан ми каза.

— Да – потвърди старецът, – познавам този капитан и кораба му. Дори и от голямо разстояние бих познал сандала му по платното, което е три пъти изкърпвано и преправяно.

— Какво ще правим? – попита Исла.

— Най-напред ще изчакаме, да разберем дали Абрахим се намира на борда.

— И ако е там?

— Няма да го допускаме до нас.

Нашият капитан провери с каква скорост напредва сандалът, както и тази на нашия кораб, а след това каза:

— Той се приближава все повече. Ще наредя да поставят още една трикета¹.

Направиха и това, но след няколко минути забелязах, че по този начин вземането на решение можеше само да се позабави малко, но не и да се избегне. Сандалът непрекъснато скъсяваше разстоянието между нас. Накрая беше вече само на една дължина от кораба ни и свали едното си платно, за да намали скоростта си. На палубата разпознахме Абрахим Мамур.

¹ Трикета – малко корабно платно. – Бел. нем. изд.

— Той е там! – каза Исла.

— Къде е застанал? – попита капитанът.

— Най-отпред на носа.

— Значи е той! Кара Бен Немзи, какво да правим? Те ще ни заговорят и ние трябва да им отвърнем.

— Кой трябва да отговори според закона?

— Аз като собственик на този дахабие.

— Внимавай какво ще ти кажа, рейс Хасан! Готов ли си да ми дадеш под наем дахабието оттук до Кахира?

Капитанът учудено ме погледна, но веднага след това разбра какви намерения имах.

— Да – отвърна той.

— Тогава аз съм собственикът, нали?

— Да.

— А ти като капитан трябва да изпълняваш това, което искам аз.

— Да.

— И не си отговорен за нищо?

— Не.

— Добре. Събери хората си!

Всички се отзоваха на заповедта му и капитанът им обясни:

— Чуйте ме, мъже! Искам да ви кажа, че този ефенди, който се казва Кара Бен Немзи, наема дахабието оттук до Кахира. Така ли е?

— Така е! – отвърнах аз.

— Значи можете да свидетелствате за мен, че вече не съм господар на дахабието, нали? – попита той хората си.

— Ще свидетелстваме.

— Сега вървете по местата си! Но трябва да знаете, че ще продължа да управлявам дахабието, защото Кара Бен Немзи ми заповяда.

Те се отдалечиха, видимо изненадани от странната новина, която бяха чули.

Междувременно сандалът се беше изравнил с нас. Капитанът, висок, мършав човек, с пера от рибар върху тарбуша, се приближи до перилата на борда и попита:

— Хей, дахабие! Кой е капитанът?

Аз се наведох напред и отговорих:

— Рейс Хасан.

— Хасан, наречен още Абу ер Реисан ли?

— Да.

— Добре, познавам го – отвърна другият със злорада физиономия. – На кораба ви има ли жена?

— Да.

— Предайте ни я!

— Халид Бен Мустафа, ти си луд!

— Ще се разбере и това. Ще ви взема на абордаж.

— Няма да ви позволим!

— И какво смяташ да направиш?

— Веднага ще ти покажа. Внимавай за перата върху тарбуша си!

Бързо вдигнах карабината, която бях скрил готова за стрелба, прицелих се и натиснах спусъка. Перата се разлетяха. Дори и най-ужасното нещастие не би могло да развълнува толкова достойния Халид, както този предупредителен изстрел. Той подскочи толкова високо, сякаш мършавите му крайници бяха от гума, хвана главата си с две ръце и избяга зад мачтата.

— Сега знаеш как стрелям, Халид! – извиках аз. – Ако сандалът ти продължи да плава редом с нас дори и една-единствена минута, куршумът ми ще извади душата от тялото ти; можеш да бъдеш сигурен в това!

Тази заплаха подейства моментално. Капитанът хукна към руля, изтръгна го от ръцете на човека, който го държеше, и обърна кораба. След две минути сандалът се намираще на по-добаващо разстояние от нас.

— Засега можем да бъдем спокойни – казах аз.

— Халид вече няма да смее да се приближи толкова – съгласи се Хасан. – Но и няма да ни изпуска от очи, докато не спрем някъде, където би могъл да потърси закрилата на закона. Разбира се, не се страхувам толкова от закона, а от нещо друго.

— От какво?

— От това там!

Абу ер Реисан посочи с ръка към водата и ние веднага разбрахме какво имаше предвид.

От известно време бяхме забелязали, че вълните се придвижват напред с много по-голяма скорост, отколкото досега и че все повече заливаха станалия вече скалист бряг. Това означаваше, че се приближавахме към един от онези бързеи, които поставяха пред движещите се по Нил плавателни съдове почти непреодолими препятствия. Сега враждата на хората трябваше да отстъпи, за да може цялото внимание на всички да се насочи към заплашващата ги опасност. Гласът на капитана високо проехтя над палубата:

— Погледнете, идва шеллаал, бързеят! Съберете се и четете светата Фатиха!

Хората последваха заповедта му и се обърнаха в посока към Мека. – В името на Всемилоствия! – започна капитанът.

Веднага всички го последваха и подеха Фатиха, първата сура на Корана.

Трябва да призная, че тази молитва трогна и мен, но не от страх пред опасността, а от страхопочитание пред дълбоко вкоренената в сърцата вяра на тези полудиви хора, които не започваха да правят нещо, без да си спомнят за оновова, който дава сила на слабите.

— Хайде, млади мъже, храбри герои, вървете по местата си! – заповяда след това капитанът. – Течението ни повлече!

Изпълнението на заповедта на един нилски кораб съвсем не протича така спокойно, както това става по европейските плавателни съдове. Горещата кръв на Юга бушува в жилите на екипажа и по време на опасност люшка човека между най-безметежна надежда до най-дълбоко униние и отчаяние. Всички крещяха, викаха, ръмжаха, виеха, молеха се или проклинаха в момент на трудност, а щом тя отминеше, още по-възторжено ликуваха, пееха и се радваха. Освен това всеки от тях работеше, напрягайки всички сили. Капитанът тичаше от един към друг, укоряваше мудните с изрази, които само един арабин можеше да измисли, а усърдните награждаваше с нежни имена, сред които най-често се повтаряше думата „герой“.

Хасан се беше подготвил за бързея и бе взел на борда допълнителен екипаж. На всяко гребло имаше по двама гребци, които познаваха всяка педя от това опасно място на реката.

Вълните бушуваха със страхотна сила над едва покритите с вода скали. Разпенени, те връхлитаха палубата, а грохотът на водните маси заглушаваше всички заповеди. Корабът стенеше и скърцаше по всички шевове, греблата отказваха да се движат, а неподчиняващият се на кормилото съд се носеше като бесен в кипящите води.

Изведнъж черните лъскави скали пред нас се стесниха и ни оставиха само един тесен отвор, през който корабът ни едва можеше да се провре. Вълните с мъка минаваха между тях и се устремяваха в мощен поток към един вир, осеян с остри като бърсначи и иглени върхове скали.

Устремихме се към този проход с лудешка бързина. Греблата бяха прибрани. Сега се намирахме в страшната дупка, чиито стени бяха толкова близо до нас и от двете страни, че

направо можехме да ги докоснем с ръка. Вилнещата стихия на бързея така ни мятеше над пръскащите, разпенени гребени на водопада, сякаш искаше да ни изхвърли във въздуха, след което полетяхме към зейналата паст на котела. Около нас клокочеше, пръскаше, шумеше, вилнееше, гърмеше и ревеше вода. После водовъртежът отново ни грабна с непреодолима сила и ни повлече към една спускаща се стръмно надолу равнина, чиято водна повърхност блестеше гладка и дружелюбна пред нас, но точно под тази тиха, гладка плоскост се криеше най-голямото коварство, защото ние не плавахме, не, ние се носехме по стръмния път с бясна скорост и...

— Аллах керим! (Господ е милостив!) – проехтя гласът на Хасан, но така пронизително, че всички да го чуят. – Аллах валлах, на греблата, на греблата, хайде, момчета, хайде, мъже, герои, тигри, пантери и лъвовете! Пред вас е смъртта! Не я ли виждате? Гребете, гребете, за Бога, гребете, кучи синове, страхливци, подлещи и котки. Работете, работете, храбреци, герои, незабравими смелчаци и богоизбрани!

Стремително се спуснахме към отварящата се в момента пред нас ножица, която в следващия миг можеше да ни унищожи. Ръбовете на скалите бяха толкова остри, а течението на бързея така ни влечеше, че от кораба ни нямаше да остане и шепа трески.

— О, пазителю наш, помогни ни! Наляво, наляво, кучета, лешояди, мишеловци, обесници! Наляво, кормилото наляво, о, вие, най-доблестни, най-чудесни, вие, бащи на всички герои! Аллах, Аллах, машаллах! Господ направи чудо, да е благословен!

Корабът се бе подчинил на почти нечовешките усилия и успя да премине от другата страна. За няколко мига се намерихме в спокойните плавателни води и всички коленичиха да благодарят на Всевишния.

— Еш хетю ля иллях ил аллах! – разнесе се ликуващ вик над палубата. – Признавам, че има само един Бог! Смили се над нас и ни благослови!

Тогава нещо излетя подир нас, сякаш изстреляно от тетивата на лък. Идваше сандалът, който беше преодолял същата опасност. Скоростта му отново бе станала по-голяма от нашата и затова трябваше да мине покрай нас. Но ивицата, по която можеше да се плава, беше толкова тясна, че с големи усилия успяхме да се отклоним и той префуча край кораба ни, почти докосвайки борда му. Абрахим Мамур се бе облегал на мачтата, мушна дясната ръка зад гърба си. Когато се намираше

точно срещу мен, той вдигна до бузата си скритата дълга арабска пушка – аз бързо залегнах, – куршумът префуча край мен, а в следващия миг сандалът ни отмина.

Всички видяха опита за убийство, но никой нямаше време нито да се учудва, нито да се гневи, защото бързеят отново ни грабна и ни понесе към един лабиринт от скали.

Тогава пред нас се разнесе силен вик. Сандалът беше изхвърлен от силата на бързея върху една скала. Гребците удряха с веслата във водата и леко повреденият плавателен съд пак се понесе освободен, отново подет от вълните. Но при сблъсъка един човек беше паднал зад борда. Той висеше във водата, притискайки се отчаяно към скалата. Грабнах едно въже от лико на финикова палма, изтичах до перилата на борда и го хвърлих към изпадналия в беда човек. Това беше Абрахим Мамур.

Щом той благополучно стигна до горната палуба, отърси водата от себе си и се нахвърли срещу мен със свити юмруци.

— Кучи син, ти си разбойник и измамник!

Аз го посрещнах спокойно. Поведението ми го принуди да спре пред мен, без да използва юмруците си.

— Абрахим Мамур, бъди учтив, защото не се намираш в твоя дом! – предупредих го аз. – Ако кажеш само още една дума, която не ми харесва, ще накарам да те завържат за мачтата и да те набият с камшик!

Най-голямата обида за един арабин е боят, а втората по значение – заплахата да го набият. Абрахим направи едно движение, но се овладя.

— Ти си отвлякъл на борда жена ми! – изкрещя той.

— Не съм.

— Не казваш истината!

— Напротив, казвам я, защото тази, която е на борда, не е твоя жена, а годеница на младия мъж до теб.

Египтянинът се спусна към каютата, но там срещу него застана Халеф.

— Абрахим Мамур, аз съм Хаджи Халеф Бен Хаджи Абел Аббас Ибн Хаджи Дауд ал Госарах. Това тук са моите два пистолета и ако се опиташ да влезеш в каютата, ще те застрелям.

Моят дребничък Халеф направи физиономия, от която египтянинът трябваше да разбере, че намерението му да стреле е сериозно. Абрахим се оттегли и изсъска:

— Ще ви дам под съд веднага щом се приближите към сушата, за да освободите помощния екипаж.

— Направи го! – отвърнах му с безразличие. – Дотогава обаче не бъди мой враг, а мой гост, ако се държиш миролюбиво.

Успешно бяхме преминали през най-опасните места на бързея и можехме да се заемем с необходимата сериозност за нашата работа.

— Ще ни разкажеш ли сега как Зеница е попаднала в ръцете на тези хора? – попитах аз Исла.

— Ще отида да я доведа – отвърна той. – По-добре самата тя да ви разкаже.

— Не – противопоставих се аз. – Годеницата ти трябва да остане в каютата, защото, като я види, египтянинът още повече ще се озлоби и ще се раздразни изключително много. Разкажи ни всичко. Мохамеданка ли е, християнка ли е?

— Християнка е.

— От кое вероизповедание?

— От това, което вие наричате гръцко.

— Не е ли тръгнала с египтянина доброволно?

— Той я е купил.

— Ах! Възможно ли е?

— Да, всичко е станало при много странни обстоятелства. Черногорките не ходят забулени. Абрахим я видял в Скутари и ѝ казал, че я обича и иска да се ожени за нея. Зеница обаче му се присмяла. Тогава той отишъл при баща ѝ в Черна гора и му предложил голяма сума, за да я купи от него. Бащата, разбира се, му отказал. Тогава Абрахим подкупил бащата на приятелката ѝ, при която Зеница често ходела на гости, и той се съгласил с пазарлъка.

— Как е възможно?

— Този мерзавец дал на Абрахим Мамур документ за продажба, според който Зеница е продадена като черкезка робиня.

— А, затова значи приятелката е изчезнала така внезапно с баща си!

— Само затова. После Абрахим Мамур завел Зеница на един кораб и заминал с нея първо за Кипър, а сетне за Египет. Останалото ви е известно.

— Как се казва мъжът, който я е продал? – попитах аз неволно.

— Баруд ал Амасат.

— Ал Амасат... ал Амасат... това име ми се струва познато. Къде ли съм го чувал? Този човек турчин ли е бил?

— Не, арменец.

Арменец ли? Сега вече се сетих! Хамд ал Амасат, онзи

арменец, който искаше да ни погуби при Шот ал Джерид и след това избяга в Кбили! Дали беше същият? Не, защото времето не съвпаднаше.

— Не знаеш ли – попитах аз Исла – дали този Баруд ал Амасат има брат?

— Не. И Зеница също не знае. Подробно я разпитах за това семейство.

Тогава при нас дойде слугата Хамсад ал Джербая и се обърна към мен:

— Ефенди, искам да ви кажа нещо.

— Говорете!

— Как се казва този египетски негодник?

— Абрахим Мамур.

— Така ли! Значи е някакъв чиновник?

— Разбира се. Разправят дори, че бил управител на някаква провинция.

— Не се поддавайте на такива лъжи, защото аз познавам този човек по-добре от вас.

— А! И кой е той?

— Гледах как веднъж отнесе бастонадата¹. И тъй като това беше първото наказание от този вид, което наблюдавах, разпитах подробно за потърпевшия.

— Е, кой и какъв е той?

— Бил е аташе или нещо такова в персийското консулство в Константинопол и е издал някаква тайна или нещо от този род. Трябвало е да го убият, но тъй като е имал покровител, се отървал при свалянето от длъжност само с бой. Името му е Давуд Арафим.

Това, че бръснарят от Ютербок познаваше този човек, беше много странно стечение на обстоятелствата и след като подпомогна паметта ми, изведнъж прозрях истината. Наистина го бях виждал вече, и то в Константинопол, където беше отведен като затворник. Случи се така, че и той ме забеляза и сега си беше спомнил лицето ми.

— Благодаря ви за това съобщение, Хамсад – казах аз. – Но каквото знаете, го запазвайте за себе си!

Сега вече ни най-малко не ме притесняваше мисълта, че Абрахим ще ме обвини пред съда. Не знам защо, но не можех да се освободя от предположението, че той не се е запознал с Баруд ал Амасат, който му е продал Зеница, за първи път едва чрез момичето. Несъмнено беше, че зад себе си имаше тъмно

¹Бой с тояги. – Бел. пр.

минало – сега се появяваше като Мамур и притежаваше състояние: Това бяха обстоятелства, които ме караха много да се замисля.

Реших засега да запазя за себе си казаното от бръснаря. Абрахим не биваше да забележи, че е разкрит.

При следващото спиране взетите на кораба моряци в горното течение на бързея трябваше отново да бъдат свалени на сушата. Плавателният ни съд се насочи към брега на Асуан.

— Ще хвърляме ли котва или не? – попитах аз капитана.

— Не, веднага щом мъжете слязат от кораба, ще обърна.

— Защо?

— За да се изплъзна от полицията.

— А Абрахим?

— Ще бъде отведен на сушата с моряците.

— Аз не се страхувам от полицията.

— Ти си чужденец в страната и си под закрилата на твоето консулство, което означава, че не могат да те задържат. Но аз – той не се доизказа, – ах! Виж там!

Това последно възклицание се отнасяше за една лодка, пълна с въоръжени, мрачно гледащи мъже. Бяха гавази.

— Сигурно няма да обърнеш веднага – казах на Хасан.

— О, напротив, ако заповядаш! Длъжен съм да се подчинявам само на теб.

— Не ти заповядвам подобно нещо, напротив, бих искал най-сетне да се запозная с тукашната полиция.

Лодката се доближи до нас и намиращите се в нея хора се качиха при нас на борда още преди да стигнем до брега. Тук беше и екипажът на сандала. Явно бяха разказали, че Абрахим се е удавил в бързея, и съобщили за отвличането на жената. Както по-късно узнахме, старият рейс Халид Бен Мустафа бе отишъл тичешком при съдията и дръпнал такава добронамерена реч по мой адрес – неверник, убиец, бунтар, разбойник и размирник, – че всъщност трябваше да съм доволен, ако се отърва с обесване или удавяне в чувал.

Тъй като правораздаването в онези страни не се интересуваше от важното откритие на преписката от документи, тук в съдебните процеси се действаше изключително по най-кратката процедура.

— Кой е капитанът на този кораб? – попита началникът на полицаите.

— Аз – отвърна Хасан.

— Как се казваш?

— Хасан Абу ер Реисан.

— Имаш ли на борда на кораба си един ефенди, хеким, който е неверник?

— Ето го! Този ефенди се казва Кара Бен Немзи.

— А има ли на кораба ти също и жена на име Зеница?

— Тя е в каютата.

— Хайде, всички сте арестувани и трябва да ме последвате при съдията, а дотогава хората ми ще охраняват дахабието.

Корабът спря и целият екипаж заедно с всички пътници бе „транспортиран“ веднага. Зеница, плътно забулена, беше вдигната във вече приготвената носилка и трябваше да следва нашето шествие, което ставаше все по-голямо, тъй като към него постоянно се присъединяваше младо и старо, мало и голямо. Хамсад ел Джербая, някогашният бербер, крачеше зад мен и бодро подсвиркваше в такт със стъпките си „Трябва ли, трябва ли да ида в града“.

Полицейският директор вече беше седнал с писаря си в очакване на нашето пристигане. Той носеше отличителните знаци на бимбашия, майор или командващ хиляда души, но нямаше нито войнствен, нито особено одухотворен вид. Както целият екипаж на платнохода, така и той смяташе, че Абрахим Мамур се е удавил, и посрещна възкръсналия от смъртта с внимание, което беше пълна противоположност на погледа, който хвърли към нас.

Бяхме разделени на два лагера: от едната страна екипажът на сандала с Абрахим и някои от другите, които бе взел със себе си, а от другата – хората от дахабието със Зеница, Исла и мен и до нас Халеф и бръснарят.

— Ще желаш ли лула, господарю? – попита полицейският директор мнимия Мамур.

— Нареди да донесат!

Абрахим получи лулата заедно с един килим, върху който можеше да седне. След това разглеждането на делото започна.

— Височество, кажи ми благословеното си от Бога име!

— То е Абрахим Мамур.

— Значи си чиновник?

— Да. Бях управител на една провинция.

— На коя провинция?

— Ен Насър.

— Ти си гъжителят. Говори! Слушам те внимателно и после ще отсъдя.

— Обвинявам този гяур, който е хеким, в ихтитаф. Мъ-

жът, който стои до него, също обвинявам в ихтитаф, а капитанът на дахабието обвинявам в съучастничество в отвличането на жена. В каква степен са замесени слугите на тези двама мъже и моряците на дахабието, това ще определиш ти, бимбаши.

— Разкажи как беше извършено похищението!

Абрахим даде сведения. Когато свърши, бяха разпитани свидетелите му, вследствие на което бях обвинен от капитана на сандала Халид Бен Мустафа също и в опит за убийство.

В очите на полицейския чиновник проблесна мълния, когато се обърна към мен:

— Как е името ти, гяур?

— Кара Бен Немзи.

— Как се нарича родината ти?

— Алемания.

— Къде се намира тази шепа земя?

— Шепа ли? Хм, бимбаши, това доказва, че си много невеж.

— Подлец! – подскочи той. – Какво искаш да кажеш?

— Алемания е голяма страна и има два пъти повече жители от цял Египет. Но ти не го знаеш. Въобще ти си лош познавач на географията, затова се остави Абрахим Мамур да те лъже.

— Само се осмели да кажеш още една дума и ще наредя да приковат ушите ти на стената!

— Ще се осмеля! Този Абрахим казва, че бил наместник на провинцията Ен Насър. Наместници има само в Египет...

— Не се ли намира Ен Насър в Египет, гяур? Аз самият съм бил там и познавам Мамур като брат си, дори като самия себе си.

— Лъжеш!

— Приковете го! – заповяда съдията.

Аз извадих револвера си, а Халеф своя пистолет.

— Бимбаши, заявявам ти, че ще застрелям първо този, който ме докосне, а след това и теб! Повтарям ти, лъжеш! Ен Насър е малък оазис между Хаммада ал Хорма и Тингерт в страната Триполи. Там няма наместник, а само един жалък шейх. Той се казва Мамра Алеф Абузин и аз го познавам. Бих могъл да си направя с теб шега и да ти разреша да продължаваш да ме разпитваш, но искам да свършваме бързо. Как може да накараш обвинителите да стоят прави, докато обвиняемият, истинският престъпник, може да седи, че даже и да получи лула от теб.

— Какво искаш да кажеш, гяур?

Добрият човек ме гледаше слисан.

— Предупреждавам те да не ме обиждаш с тази дума! Имам в себе си паспорт, а също и гидиш изини¹ от вицецаря на Египет. А този мой спътник е от Стамбул, той има буюрулду и е под сянката на падишаха.

— Покажи тези документи!

Дадох на полицейския властелин моето удостоверение, а Исла му показа своето. Той ги прочете, а след това ни ги върна със смутена физиономия.

— Продължавай!

Тази подкана ми подсказваше, че чиновникът не знаеше какво да прави. И така аз отново взех думата:

— Ти си полицейски директор на Асуан и бимбашия, а не знаеш как трябва да изпълняваш службата си. Когато четеш нещо, написано собственоръчно от султана, трябва най-напред да го притиснеш към челото, очите и устата си и да приканиш всички присъстващи да се поклонят, все едно че негово превъзходителство лично присъства. Ще разкажа на хадифа и на великия везир в Стамбул каква почит им отдаваш.

Съдията не бе очаквал това. Той беше толкова изплашен, че ококори очи и зяпна с уста, без да каже нито дума. Но аз продължих:

— Ти искаше да знаеш какво имах предвид с предишните си думи. Аз съм обвинителят и трябва да стоя прав, а този там е обвиняемият и има право да седи.

— Кой го обвинява?

— Ние всички.

Абрахим се учуди, но все още нищо не каза.

— В какво го обвиняваш? – попита полицейският директор.

— В отвличане, в същото престъпление, в което ме обвинява той.

Видях, че Абрахим стана неспокоен. Съдията ми заповяда:

— Продължавай!

— Съжалявам, бимбаши, че трябва да преживееш такава мъка.

— Мъка ли? Как така?

— Защото ще трябва да съдиш един човек, когото познаваш така добре, както и собствения си брат. Дори си бил при него в Ен Насър и знаеш много добре, че е наместник на провинция. Той се казва Дауд Арафим и е бил разобличен в Константинопол като предател, дори е бил наказан с бастонада.

Сега вече Абрахим се изправи.

¹ Гидиш изини – разрешително за пътуване. – Бел. нем. изд.

— Лъжец, ти си си изгубил ума!
— Чуй по-нататък! – помолих аз полицейския властник. – Тогава ще се разбере чия глава е с по-здрав разум и седи по-здраво на раменете, моята или неговата.

— Говори!
— Тази жена тук е християнка, свободна християнка от Карадаг¹. Дауд Арафим, който се нарича Абрахим Мамур, я е похитил и насила отвлякъл в Египет. Ето този мой приятел Исла Бен Мафлай е нейният законен годеник. Той дойде в Египет и си взе момичето обратно. Ти ни познаваш, защото видя нашите паспорти, но престъпника не познаваш. Той е похитител на жени и измамник. Накарай го да си покаже документите или ще отида при хадифа и ще му разкажа как раздаваш правосъдие от поста, който ти е поверен! Капитанът на сандала ме обвини в опит за убийство. Питай тези мъже! Те всички чува, че исках да прострелям перата* на тарбуша му и го направих. Нищо друго не съм предприемал. Но този, който се нарича Мамур, не на шега стреля по мен. Обвинявам го в това. Сега решавай!

Добрият човечец се намираше в много затруднено положение. Той не можеше да оттегли думите си, но много добре разбираше, че аз съм правият, затова накрая реши да направи това, което може да измисли само един ориенталец.

— Свидетелите да излязат и да си вървят по домовете! – заповяда той. – Аз ще помисля над случая и следобед ще произнеса присъдата. Но всички вие сте мои пленници.

Полицаяте разгониха запачите с пръчки. След това Абрахим Мамур и екипажът на сандала бяха арестувани и отведени, а накрая откараха и нас, и то в двора на сградата, където можехме да се движим необезпокоявани от никого, а до вратата бяха поставени няколко полицаи, които, изглежда, трябваше да ни пазят. Но след около половин час те изчезнаха.

Предчувствах какво беше намислил полицейският директор и се приближих до Исла Бен Мафлай, който седеше на кладенеца до Зеница.

— Мислиш ли, че днес ще спечелим делото?

— Абсолютно нищо не мисля; оставил съм всичко в твои ръце – отвърна ми той.

— Ами ако го спечелим, какво ще стане с Абрахим?

— Нищо. Познавам тези хора. Абрахим ще даде на бим-

¹ *К арадаг – Черна гора или „Черна планина“.* – Бел. нем. изд.

башията пари или някой от скъпите пръстени, които носи на ръцете си, и чиновникът ще го освободи.

— Желаш ли смъртта му?

— Не. Намерих Зеница и това ми стига.

— А какво мисли годеницата ти?

Зеница сама отговори:

— Ефенди, много бях нещастна, но сега съм свободна.

Повече не искам да мисля за него.

Това ме задоволяваше. Оставаше само да говоря и със стария Хасан. Той без заобикалки ми заяви, че ще се радва, ако се отърве здрав и читав, и аз, успокоен от думите му, тръгнах да разузная наоколо.

Прекрачих изхода на двора и се озовах на улицата. Беше настъпило най-горещото време на деня и улицата беше безлюдна. Явно полицейският чиновник искаше да избягаме и да не чакаме неговото решение. След това отново се върнах в двора, споделих намеренията си с моите хора и ги приканих да ме последват. Така и направихме и никои не ни спря.

Като стигнахме до дахабието, се оказа, че полицаите го бяха изоставили. Някой „почитател“ на товара, състоящ се от майчин лист, би могъл да го открадне съвсем необезпокояван.

Сандала вече го нямаше на брега. Беше изчезнал. Явно достопочтеният рейс Халид Бен Мустафа беше разбрал намерението на съдията много по-рано от нас и беше изчезнал със сандала и екипажа.

Къде беше обаче Абрахим Мамур?

Не ни бе безразлично да узнаем това, защото можеше да се очаква, че той ще ни държи под око. Аз поне имах предчувствието, че рано или късно ще го срещна отново. Но засега трябваше да се задоволим само с установяването на изчезването му.

Дахабието вдигна котва и ние продължихме пътуването си с приятната мисъл, че успешно сме се измъкнали от едно неприятно положение.

„И ангелът господен, който водеше израилската войска, се вдигна и застана зад нея, облакът-стълб също се премести там и сега стоеше между войската на Египет и тази на Израил. За египетската войска това беше завеса на мрака, а за израилците той светеше през цялата нощ, така че нито едните, нито другите можеха да отидат в другия лагер.

Когато Мойсей протегна ръка над морето, Господ изпрати силен източен вятър, който пресуши тази част от него и водите му се разделиха на две.

Децата на Израил тръгнаха през морето по сухата пътека, а водата стоеше от лявата и дясната им страна като стена.

Египтяните ги последваха и също тръгнаха по пътеката. Всички коне, колесници и ездачи на фараона навлязоха в морето.

Когато се зазори, Господ погледна от огнения стълб и от облака към египтяните и всели ужас във войската им.

Бойните колесници падаха и се преобръщаха с трясък. Тогава египтяните казаха: Хайде да бягаме от израилците, Бог е застанал на тяхна страна и е срещу нас!

Но Господ каза на Мойсей: Протегни ръка над морето, за да се събере отново водата и да връхлети египтяните върху колесниците и конниците им.

Тогава Мойсей протегна ръката си над морето и преди да настъпи утрото, то отново започна да залива пътеката, а египтяните се оказаха изправени срещу него. Така Господ ги хвърли сред морето.

Водата се върна обратно и потопа колесници, конници и цялата войска на фараона, която беше тръгнала след тях в морето, така че нито един от тях не можа да се спаси. Децата на Израил обаче минаха сухи през морето, а водата стоеше от дясната и лявата им страна подобно на стени.

Така Господ спаси в този ден Израил от ръката на египтяните и те видяха враговете си мъртви на брега на морето.

А ръката, която Бог беше показал на египтяните, беше могъща и народът на Израил се страхуваше от Господа, вярваше в него и в неговия раб Мойсей...“

За това място във втората книга на Мойсей (глава 14, стих 19 – 31) си спомних, като спрях камилата си в долината Хирот, срещу Бал Зефон, за да плъзна поглед по блестящите во-

ди на Червено море. И мен ме обзе почти същият страх, който видът му беше предизвикал в сърцата на синовете израилски. Не изпитвах пред тази стихия страха, който изпитва неумеещият да плува човек, но ме обхвана онази благоговейна, смирена боязън, изпълваща всеки вярващ, озовал се на мястото, за което библейската история разказва, че тук е спирал кракът на Вечното и е управлявала ръката на Безкрайното. Чувствах се така, сякаш чувах гласа, извикал някога на сина на Амрам и Йохавед¹:

„Мойсей, Мойсей, не приближавай, а събуи обувките си, защото мястото, на което стоиш, е свещено!“

И така зад мен се простираше земята на Озирис и Изиди, на пирамидите и сфинксовете, страната, в която народът Божи бе понасял робство и унижение и бе влачил скалите на Мока-там за строеж на онези чудеса, които и до ден днешен предизвикват учудването на пътуващите край Нил. Там, в тръстиката на достопочтената река, фараонската дъщеря бе намерила момчето, призвано да освободи един народ от робство и с десетте Божи заповеди да му даде закон, който и след хилядолетия продължава да бъде основа на всички закони.

Там долу пред мен, под палещите лъчи на слънцето, блестяха водите на Арабския залив, в североизточния край на морето. Някога тези води, подчинявайки се на гласа на Йехова, са образували две стени, между които поробените в страната Гозен бяха намерили пътя към свободата, докато народът на техните потисници и гонители бил достигнат от ужасна гибел. Това бяха водите, в които по-късно „Султан ал Кабир“, Наполеон Бонапарт, едва не загинал.

А срещу Биркет Фараун, „Езерото на фараона“, както арабите наричат мястото, където двете водни стени са се затворили над египтяните, могъщо и напук на времето се издигат масивите на Синай, най-прочутата планина на земята, подобно на разнеслите се над него с гръм и мълни думи: „Аз съм Господ, твой Бог; не трябва да почиташ Други чужди богове освен мен!“

Не можех да се освободя от въздействието както на самото място, така и на неговата история. Колко пъти с притаен дъх, седнал в скута на добрата ми стара набожна баба, бях слушал разказите ѝ за сътворението на света, за грехопадението, братоубийството, Потопа, за Содом и Гомор и Скрижалите на Синай. Тя сключваше малките ми ръчички, за да повтарям след

¹ Амрам и Йохавед – бащата и майката на Мойсей. – Бел. пр.

нея с необходимото смирение думите на молитвата. Сега тленните останки на земното въплъщение на доброто отдавна лежаха под земята, а аз стоях срещу местата, описани ми от нея с толкова живи краски, въпреки че ги бе виждала само във въображението си.

Религията носи в себе си много по-голяма убедителност, отколкото може да ѝ придаде възвишеността на човешката мисъл. Такива чувства ме вълнуваха в онзи час и може би още дълго щях да стоя така, седнал върху камилата си, потънал в дълбок размисъл, ако не ме беше обезпокоил гласът на моя славен Халеф.

— Хамдулиллах (слава на Бога), че пустинята свърши! Сихди, тук има вода! Слез от камилата и се освежи във водата, както ще направя и аз!

Тогава единият от двамата бедуини, които ни бяха водили, се приближи към мен и предупредително вдигна глава.

— Не го прави, ефенди!

— Защо?

— Защото тук живее Мелек ал мот, Ангелът на смъртта. Който влезе във водата, или ще се удави, или ще отнесе със себе си зародиша на смъртта. Всяка капка в това море е сълза на стоте хиляди души, загинали тук, защото са искали да преследват Мойсей и народа му. Всички лодки и кораби преминават оттук, без да спират, защото Аллах е проклет това място.

— А аз смятах да чакам тук някой плавателен съд, който да ме откара по-нататък.

— Накъде, към Суец ли? Не е необходимо. Ще те заведем ние, а и с нашите камили ще стигнеш по-бързо, отколкото с кораб.

— Не искам да ходя до Суец, а в Тур.

— Е, тогава ще трябва да пътуваш по море. Но тук никой няма да те качи. Позволи да те отведем малко по на юг, докато стигнем до някое място, където не живеят духове и всеки кораб би могъл да спре и да те вземе.

— И колко време ще трябва да яздим още?

— Около три часа.

— Тогава напред.

За да стигна до Червено море, не бях вървял по обичайния път от Кайро за Суец. Простиращата се между двата града пустиня отдавна не заслужава името, което носи. Преди е била опасна както поради пълната липса на вода, така и заради вилнеещите в нея бедуини разбойници. Сега всичко се е промени-

ло и затова бях решил да се движа по на юг. В ездата с камила през пушинака за мен имаше повече очарование, отколкото в пътуването по утъпкани пътища. По тези причини исках да избягна Суец, който можеше да ми предложи само това, което вече бях видял и опознал.

Докато яздехме, пред нас се появиха двата голи хълма на Джекем и на Даад, а щом видяхме вдясно от себе си високия връх на Джебел Кариб, гробницата на фараона вече беше останала зад нас. От дясната ни страна се намираше един залив на Червено море, в който имаше закотвена лодка.

Това бе една от онези ладии, на които в Червено море казваха самбук. Дълга беше около 18 метра и широка пет. На задната си палуба имаше малко помещение за капитана или за знатни пътници. Освен веслата – защото тази лодка може да се кара и с весла – самбукът има две тригълни платна, едното от които стои на такова голямо разстояние пред другото, че когато го издува вятърът, се издига над цялата предна част на лодката и образува нещо като балон във формата на полукръг, както това може да се види изобразено върху антични монети или стари фрески. Спокойно може да се каже, че плавателните съдове в тази морска ивица по отношение на конструкцията, начина на движение и такелаж са все още съвсем същите като обичайните тук от дълбока древност и че днешните моряци използват заливите и местата за хвърляне на котва, които са били оживени още по времето, когато Дионисий предприема прочутото си пътуване към Индия. Крайбрежните кораби в Червено море обикновено са построени от онова индийско дърво, което арабите наричат садж и което с времето така се втвърдява във водата, че е невъзможно да се забие пирон в него. Това дърво никога не гние, тъй че човек може да види самбук и на около двеста години.

Пътуването с кораб в Арабския залив е много опасно. Затова през нощта тук нито един плавателен съд не се движи, а щом започне да се свечерява, търси сигурно място за хвърляне на котва.

Споменатият самбук бе направил същото. Той бе спрял до брега без екипаж, закрепен с помощта на котвата и едно въже. Моряците бяха слезли от лодката и се бяха разположили край една вливаща се в морето плитка река. Единият от тях, който бе седнал върху рогозка, малко встрани от тях и с важно изражение на лицето, сигурно беше капитанът или собственикът на лодката. Веднага забелязах, че не е арабин, а турчин.

Самбукът носеше знамето на султана, а екипажът беше с турски униформи.

Когато се приближихме, никой от мъжете не се помръдна от мястото си. Отидох с камилата си съвсем близо до капитана, вдигнах дясната си ръка към гърдите и нарочно го поздравих на арабски, а не на турски.

— Господ да те пази! Ти ли си капитанът на този кораб?

Турчинът гордо вдигна очи към мен, внимателно ме огледа и накрая отговори:

— Да, аз съм.

Накъде отива самбукът ти?

— Навсякъде.

— Какво си натоварил?

— Най-различни неща.

— А вземаш ли пътници?

— Не знам.

Това беше повече от нелюбезно, то беше грубо. Затова отговорих състрадателно:

— Ти си нещастен човек, когото коранът предава на състраданието на вярващите. Жал ми е за теб.

Той ме погледна полуразгневен, полуизненадан.

— Ти ме съжеляваш? Ти ме наричаш нещастен човек? Защо?

— Аллах е дал на устата ти дарбата да говори, но душата ти е няма. Обърни се по посока на Кибла¹ и помоли Господ да ти върне отново говора, иначе един ден тя няма да може да отиде в рая!

Капитанът се изсмя презрително и сложи ръка на пояса си, в който бяха затъкнати два огромни пищова.

— Мълчанието е по-добро от бръщолевенето – каза той укорително. – Ти си дърдорко. Гюмрюкчи баши Мурад Ибрахим обаче предпочита да мълчи.

— Гюмрюкчи баши ли? Главен митничар? Ти си голям, а и сигурно известен човек, но въпреки това, като те питам, трябва да ми отговаряш.

— Заплашваш ли ме? Виждам, че съм имал право, като съм си мислел, че си араб джехеине.

Арабите от племето джехеине са известни по Червено море като контрабандисти и разбойници. Митничарят ме беше взел за такъв разбойник. Това беше причина за отблъскващото му поведение спрямо мен.

— Страхуваш ли се от бени джехеине? – попитах го аз.

¹ Кибла – посоката към Мека, препоръчвана при казване на молитва. – Бел. пр.

— Да се страхувам ли? Мурад Ибрахим никога не се страхува.

Колкото и гордо да заблестяха очите му при тези думи, в лицето му имаше нещо, което ме накара да се усъмня в смелостта му.

— И какво, ако съм джехеине?

— Не бих се страхувал от теб.

— Възможно е. Имаш при себе си дванайсет тайфа¹ и осем митничари, докато с мен са само трима мъже. Но аз не съм джехеине и изобщо не съм бен араб, а идвам от Европа.

— От Европа ли? Но ти си облечен като бедуин и говориш езика на арабите!

— Това забранено ли е?

— Не. Френец ли си или ингилиз?

— Немзи съм.

— Немзи ли? – каза той с пренебрежителна физиономия. – Значи си бостанджи² или базърджан³.

— Нито едното, нито другото. Аз съм мюелиф.

— Писател ли? О, жалко, а аз те помислих за храбър бедуин! Какво е писател? Писателят не е мъж. Писателят е човек, който яде пера и пие мастило. Писателят няма кръв, няма сърце, нито смелост или...

— Стига! – прекъсна го моят Халеф. – Мурад Ибрахим, виждаш ли какво държа в ръката си?

Дребосъкът беше слязъл от камилата и застана пред турчина с камшика от хипопотамова кожа. Този мрачно сбърчи вежди, но все пак отговори:

— Камшик.

— Хубаво. Аз съм Хаджи Халеф Омар Бен Хаджи Абул Абас Ибн Хаджи Дауд ал Госарах. Този ефенди е Кара Бен Немзи, който от никого не се страхува. Пребродихме Сахара и цял Египет и извършихме големи подвизи. За нас се разказва из всички кафенета по света и ако се осмелиш да кажеш само една-единствена дума, която не се харесва на моя ефенди, ще опиташ този камшик независимо от това, че си гюмрюкчи баши и разполагаш с много мъже!

Тази заплаха имаше неочаквано бързо въздействие. Дватамата бедуини, които досега бяха само мои придружители, отстъпиха няколко крачки назад от страх пред дързостта на Ха-

¹ Тайфа – моряци (тур.). – Бел. нем. изд.

² Бостанджи – градинар. – Бел. нем. изд.

³ Базърджан – търговец. – Бел. нем. изд.

леф. Моряците и останалите спътници на турчина скочиха, грабнаха оръжията си, а и митничарят се изправи със същата бързина. Той посегна към пистолета си, но Халеф вече беше насочил дулото на своето оръжие срещу гърдите му.

— Хванете го! – заповяда главният митничар, но самият той предпазливо отпусна пистолета си.

Наистина хората му запазиха страховитите си физиономии, но никой не посмя да пипне Халеф.

— Знаеш ли какво означава да заплашваш един гюмрюкчи баши с камшик? – попита турчинът.

— Знам – отвърна Халеф. – Това значи наистина да го накараш да го опита, ако се осмелява да продължи да обижда. Ти си турчин, роб на султана. А аз съм свободен арабин!

Накарах камилата си да коленичи, слязох и извадих паспорта си.

— Мурад Ибрахим – казах аз, – виждаш, че ние се страхуваме от вас по-малко, отколкото вие от нас. Ти направи голяма грешка, като искаше да обидиш един ефенди, който е под сянката на султана!

— Под сянката на султана ли, Аллах да го благослови? Кого имаш предвид?

— Себе си.

— Теб ли? Ти си немзи, значи си гяур...

— Ти ме ругаеш! – прекъснах го аз.

— Неверник си, а за гяурите в корана пише: „О, вие, правоверни, не се сприятелявайте с такива, които не принадлежат към вашата религия. Те не се отказват да ви изкушават и само искат да ви погубят!“ Е как може -тогава един неверник да е под сянката на султана, закрилника на всички правоверни!

— Известно ми е това, което казваш – отвърнах аз. – Написано е в третата сура на корана, в сурата Амран. Само че моят случай е друг. Отвори очите си и смирено се поклони пред буюрулдуто на падишаха. Ето го!

Той взе документа, притисна го към челото, очите и гърдите си, поклони се доземи и го прочете:

Как се снабдих с буюрулду ли? Читателят ще си спомни, че нито в Тунис, нито в Египет имах подобен паспорт. Но в Кайро след всичко онова, което разказах в предишната глава, ми се удаде възможност да направя малка услуга на един влиятелен египетски чиновник. Той искаше да се покаже признателен към мен и ме помоли да кажа едно свое желание, чието изпълнение да е в неговата власт. И тъй като по време на сво-

ето пътуване имах достатъчно възможности да наблюдавам въздействието на буюрулду, помолих за такъв паспорт. Още на другия ден имах желаниния документ в ръцете си.

— Защо веднага не ми каза, че си под закрилата на султана? Тогава нямаше да те нарека гяур, въпреки че си неверник. Добре дошъл, ефенди!

— Казваш ми добре дошъл, а едновременно с това скверниш вярата ми? – попитах го аз с упрек. – Ние, християните, познаваме законите на учтивостта и гостоприемството по-добре от вас. Не ви наричаме гяури, въпреки че нашият Бог е същият, когото вие наричате Аллах.

— Това не е вярно. Ние имаме само един Аллах, а вие имате трима богове: Баща, Син и Дух.

— Нищо подобно, имаме само един Бог, защото Баща, Син и Дух са едно цяло. Вие казвате: „Ля илляхя ил’аллах.“ („Няма друг Бог освен Господ!“) А нашият Бог казва: „Аз съм силен, единствен Бог.“ Вашият коран казва във втората сура: „Той е живият, вечният; него сън не го лови, нито дрямка; негово е всичко, което е на небето и на земята.“ А нашата Библия казва:

„Господ е от вечността за вечността; всичко е като на длан пред очите му; създал е земята; а небесата са дело на ръцете му.“ Е, не е ли едно и също?

— Да, китабът ви е добър, но вярата ви е лоша.

— Грешиш. Вашият Коран казва: „Праведността не се състои в това, дали обръщате лицата си на изток или на запад (при молитва). Праведен е този, който вярва в Бога, в Страшния съд, в ангелите, в Светото писание и в пророците и с любов раздава от това, което има, на ближните, на сираците, на бедните и поклонниците, на всеки, който го помоли; който освобождава затворения, чете молитвата си, държи на думата си, търпеливо понася нищетата и бедите. Той е праведен, той е наистина богобоязлив. Нашата свещена книга ни повелява: „Най-много от всичко трябва да обичаш Бога, а ближния си – както теб самия.“ Не повелява ли нашата вяра същото, което повелява и вашата?

— Вие сте преписали това във вашия китаб от Корана.

— Как е възможно, щом нашият китаб е с около петстотин години по-стар от вашия Коран?

— Ти си ефенди, а един ефенди винаги намира основания и доказателства дори и когато не е прав – завърши Мурад Ибрахим тази част от нашия разговор. – Откъде идваш?

— От страната Мъсър¹, там на запад.
— А къде искаш да отидеш?
— В Тур.
— А след това?
— Към манастира в Джебел Синай.
— Значи трябва да минеш през морето.
— Да, а ти накъде отиваш?
— Също в Тур.
— Ще ме вземеш ли?
— Ако платиш добре и се погрижиш да не се мърсим с теб.
— Не се притеснявай! Колко искаш?
— За четиримата ви и камилите ли?
— Не, само за мен и моя слуга Халеф. Тези двамата мъже се връщат с камилите си.
— С какво ще платиш? С пари или с нещо друго?
— С пари.
— Искаш ли да вземеш храна от нас?
— Не. Дайте ни само вода.
— Тогава за себе си ще платиш десет, а за хаджи Халеф осем масри.²

Изсмях се на почтения човек в очите. Типично по турски беше да иска осемнайсет масри за това кратко пътуване и за няколко глътки вода, тоест почти двайсет и четири талера.

— До залива на Рас Наясет ще пътуваш около един ден, където ще хвърлиш котва за нощуване, нали? – осведомих се аз.

— Да.
— Тогава по обед ще бъдем в Тур?
— Да. Защо питаш?
— Защото за това кратко пътуване няма да ти дам осемнайсет масри.

— Тогава ще останеш тук и ще трябва да пътуваш с някой друг, който ще ти иска много повече.

— Нито ще остана тук, нито ще пътувам с друг. Тръгвам с теб.

— Тогава ще ми дадеш сумата, която ти искам.
— Не – противопоставих се аз. – Чуй какво ще ти кажа! Тези двама мъже ми заеха животните си и ме следваха пеша от Ал Кахира за четири австрийски сребърни талера. Всеки поклонник, който отива на хаджилък, го превозват за един такъв

¹ Мъсър – Египет. – Бел. нем. изд.

² Масри – сребърни монети. – Бел. пр.

талер. Аз ще ти дам за мен и моя слуга три талера. Това ти е напълно достатъчно.

— Тогава ще останеш тук. Моят самбук не е товарен кораб, той е собственост на падишаха. Освен това сега събирам сакат¹ и нямам право да вземам на борда пътници.

— Но ако пътникът плати осемнайсет масри, можеш, нали? Ще трябва да ме вземеш тъкмо защото самбукът е собственост на падишаха. Погледни още веднъж в моя буюрулду! Тук пише:

„хер нев и имдата белемак – емниете дуккат етмек – бедел-сис олсъбиле.“ (“Да се оказва всякаква помощ, да се полагат грижи за сигурността, дори и без заплащане.“) Разбра ли? На частник мога да платя, но на чиновник – не е необходимо.

Трите талера ти ги давам доброволно. Ако не си съгласен, ще трябва да ме вземеш без пари.

Гюмрюкчи башията се видя натясно и започна да намалява сумата. Накрая след дълъг пазарлък той ми подаде ръка.

— Така да бъде. Ти си под сянката на падишаха и ще те взема със себе си за три талера. Дай ги!

— Ще ти платя, като слизам от кораба в Тур.

— Ефенди, всички насар² ли са стиснати като теб?

— Не са стиснати, а предпазливи. Разреш ми да се кача на борда. Няма да спя на сушата, а в самбука.

Платих на водачите си. Освен това те получиха и бакшиш, възседнаха камилите си и въпреки че денят преваляше, поеха по обратния път. След това с Халеф се качихме на борда, защото нямах палатка. По време на ездата през пустинята търпяхме както зноя на деня, така и студа на нощта. Който е беден и няма палатка, през нощта се сгушва до камилата си или коня, за да се топли, докато си почива. Сега вече нямах ездитно животно и понеже тук до морето нощният хлад сигурно беше по-силен, отколкото във вътрешността на сушата, предпочетох да потърся убежище в малката стаичка върху кърмата на самбука.

— Сихди – попита ме Халеф, – правилно ли постъпих, като показах на този гюмрюкчи баши камшика?

— Не мога да те упрекна.

— Но защо казваш на всеки срещнат, че си неверник?

¹ Сакат – бедняшки данък, т. е. приходите от този данък са предназначени за бедните. Той възлиза на 1/40 от доходите и е на доброволни начала, чието плащане се препоръчва от Пророка. – Бел. пр.

² Насар – християнин, всъщност – назаретянин. – Бел. нем. изд.

— Трябва ли да се страхува човек да казва истината?

— Не. Но ти вече си на път да станеш правоверен. Ние сме във водите, които франките наричат Червено море. Там се намира Медина, а още малко по-нататък вдясно е Мека, градовете на Пророка. Ще посетя и двата, а ти какво ще правиш?

Халеф открито зададе въпроса, който през последните дни вече тайно си бях задавал. Всеки християнин, дръзнал да отиде в Мека или Медина, го грози смърт – така пише в книгите. Но дали наистина е толкова опасно? Трябва ли човек да отиде и да каже, че е християнин? Не е ли по-различно през останалото време в сравнение с деня, в който се събират големи тълпи поклонници и спеният религиозен фанатизъм достига връхната си точка? Много пъти бях чел, че никой неверник няма право да влиза в джамия, но аз самият много пъти съм влизал в такива храмове. Дали и с посещаването на свещените градове не беше същото? Впрочем в много отношения намирах, че Ориентът е доста по-различен, а именно по-разумен, отколкото човек обикновено си представя, и не можех да повярвам напълно, че едно кратко, може би само неколкочасово посещение на Мека наистина е толкова страшно и опасно. Турчинът ме бе взел за бедуин, значи спокойно можеше да се предположи, че е възможно и други да останат със същото впечатление. Така си казвах аз и не можех да взема решение.

— Още не знам – отговорих на дребния Халеф.

— Ще дойдеш с мен в Мека, сихди, и преди това в Джеда ще приемеш правата вяра.

— Не, няма да го направя.

Един вик откъм сушата прекъсна разговора ни. Турчинът бе свикал хората си за вечерната молитва.

— Сихди – каза Халеф, – слънцето се скрива зад хоризонта. Разреши ми да се помоля!

Той падна на колене и започна молитвата си. Гласът му се смеси с монотонната молитва на турците. Едва беше отзвучала, когато се дочу друг глас. Разнасяше се иззад скалния риф, който закриваше гледката към северната страна на морето.

— Аллах ни дава всичко, великолепен е нашият пазител. Няма друга власт и сила освен тази на Бога, всевишния и великия. О, ти наш Господи, я Аллах, о, ти, всепрощаваш, всеблаг, я Аллах, Аллах ху!

Тези думи бяха по-скоро изпети, отколкото изговорени от плътен басов глас. Само името Аллах молещият се винаги произнасяше с една квинта по-високо. Известни ми бяха тези

думи и тонове; така се молят дервишите. Турците се бяха изправили и гледаха в посоката, откъдето идваше гласът. Насам се приближаваше малък сал, който нямаше и два метра на ширина, а върху него беше коленичил един мъж. Той гребеше с весло и в такт с него произнасяше молитвата си. Върху червения си тарбуш имаше бял тюрбан. Бели бяха и дрехите му. Това бе знак, че е от ордена на кадара, който обикновено се състоеше от рибари и лодкари. Този орден е основан от Абделкадир ал Джилани. Когато човекът съгледа самбука, за момент се стъписа, но след това извика:

— Ля иллаха ил'аллах!

— Ил аллах! – отговориха другите в хор. Дервишът спря до лодката, завърза сала и се качи на борда. Ние, а по-точно Халеф и аз, не бяхме сами на борда; беше ни последвал и дюменджията¹ и новодошлият се обърна към него:

— Господ да те пази!

— Мен и теб! – гласеше отговорът.

— Как си?

— Добре, както и ти.

— На кого е този самбук?

— На негово превъзходителство султана, любимеца на Аллах.

— Кой го кара?

— Нашият ефенди, гюмрюкчи баши Мурад Ибрахим.

— Какво сте натоварили?

— Нямам товар; пътуваме от място на място да събираме сакат.

— Дават ли правоверните достатъчно?

— Никой не изостава, защото, който дава милостиня, Аллах двойно му я връща.

— Накъде ще потеглите след това?

— Към Тур.

— Утре няма да можете да стигнете дотам.

— Ще спрем някъде край Рас Наясет. А ти накъде си?

— Към Джеда.

— Със сала ли?

— Да. Дал съм обет да стигна до Мека на колене.

— Но я размисли – плитчините, рифовете, наносите, силните ветрове, които духат тук, а и акулите, които ще се тълпят около сала ти?

¹ Дюменджи – кормчия. – Бел. нем. изд.

— Единствено Аллах е толкова силен, че да ме закриля.
Кои са тези двама мъже?

— Един гя... един немец със своя слуга.

— Неверник? И къде отива?

— В Тур.

— Разреши ми да изям тук фурмите си! След това ще продължа.

— Не искаш ли да останеш при нас през нощта?

— Трябва да продължа.

— Но това е много опасно.

— Правоверният няма от какво да се страхува; животът и краят му са записани в Книгата.

Той седна и извади шепа фурми.

Тъй като входът на каютата беше заключен, се облегнах на перилата. Понеже двамата бяха на доста голямо разстояние от мен, а и изглеждаше така, сякаш замислено гледам към водата, те сигурно смятаха, че няма да разбере разговора им. Дервишът попита:

— Значи този мъж е немец? Богат ли е?

— Не.

— Откъде знаеш?

— Дава само една шеста от това, което поискахме от него за пътуването. Но той има буюрулду от султана.

— Тогава сигурно е знатен човек. Има ли много багаж със себе си?

— Почти никакъв, но притежава хубави оръжия.

— Досега не съм виждал немец, но съм чувал, че мъжете от този народ са много миролюбиви. Той носи оръжията само за да се перчи с тях. Но вече съм готов с вечерята си и ще продължа пътя си. Изрази на господаря си моята благодарност, че е разрешил на един бедняк да стъпи на кораба му!

След няколко мига той отново коленичи върху сала си. Взе греблото и го размаха в такт, като пееше: „Я Аллах, Аллах ху“.

Този човек ми направи много особено впечатление. Защо се качи на лодката, а не завърза сала си на брега? Защо питаше дали съм богат и по време на целия разговор оглеждаше палубата с поглед, чиято проникателност не можеше да прикрие напълно? Нямах никакви причини за каквото и да е опасение и въпреки това този мъж ми се стори много подозрителен. Бих могъл да се закълна, че изобщо не е никакъв дервиш.

Когато вече не можеше да бъде видян с просто око, аз вдиг-

нах далекогледа си. Въпреки че по тези места смрачаването трае много кратко време, все пак беше достатъчно светло, за да мога да го наблюдавам. Той вече не беше коленичил, както изискваше мнимият му обет, а удобно бе седнал и полунаведен над сала, гребеше към отсрещния бряг. Във всеки случай тук имаше нещо гнило.

Халеф стоеше до мен и ме наблюдаваше. Изглежда, се опитваше да разгадае мислите ми.

— Виждаш ли още факира, ефенди? – попита ме той.

— Да.

— Той сигурно си мисли, че вече не можем да го видим, и сега гребе към брега, нали?

— Така е. Откъде разбра?

— Само Аллах е всезнаещ, но и Халеф има зорки очи.

— И какво откриха тези очи?

— Че този мъж не е факир.

— Така ли?

— Да, сихди. Къде се е чуло и видяло дервиш от ордена на кадира да произнася и пее молитви на руфайе?¹

— Правилно. Защо тогава ще се представя за факир, щом не е такъв?

— Трябва да се опитваме да отгатнем, сихди. Нали каза, че и през нощта ще пътува. Защо не го прави?

Тогава кормчията прекъсна разговора ни. Той се приближи към нас и попита:

— Къде ще спиш, ефенди?

— Ще легна вътре в каютата.

— Не може.

— Защо?

— Защото там се пазят парите.

— Тогава ни намери килими, в които да се увием. Ще спим тук на горната палуба.

— Ще ги имаш. Но я кажи какво ще правиш, ако към кораба се приближат врагове?

— За какви врагове говориш?

— За разбойници.

— Има ли тук разбойници?

— Наблизо живеят джехеине. Известни са надлъж и нашир като най-големите крадци и нито кораб, нито човек може да се опази от тях.

¹ Руфайе – „виещ“ – „виещи дервиши“. – Бел. нем. изд.

— Мисля, че господарят ви гюмрюкчи баши Мурад Ибрахим е храбър мъж, който не се страхува от никого.

— Така е. Но какво може да направи той, пък и всички ние срещу Абу Саиф, „бащата на сабята“, който е много по-опасен и по-страшен от лъвовете в планините и от акулите в морето.

— Абу Саиф ли? Не го познавам и никога не съм чувал за него.

— Защото си чужденец. Когато дойде време за паша, джехеините докарват стадата си на двата острова Либуа и Хасани и оставят при тях само няколко души. А другите тръгват да крадат. Нападат ладии и вземат всичко, което намерят там, или изнудват за голям откуп. Абу Саиф е главатарят им.

— И какво предприема управата срещу тях? – Коя управа?

— Не управлява ли тук падишахът?

— Властта му не достига до джехеините. Те са свободни араби, които са под покровителството на великия сариф от Мека.

— Тогава си помогнете сами! Хванете разбойниците.

— Ефенди, ти говориш като франк, който нищо не разбира. Кой може да хване и убие Абу Саиф?

— Че нали и той е човек?

— Да, но на Абу Саиф му помага шейтанът. Той може да става невидим; може да лети във въздуха и над морето, не го лови нито нож, нито куршум, а сабята му е сихирли.¹ Той прониква през врати и стени и с един удар на сабята си отделя душата от тялото на сто и дори повече врагове.

— Бих искал да видя този човек!

— О, горко ти, не си пожелавай такова нещо, ефенди! Дяволът ще му каже, че искаш да го видиш, и можеш да бъдеш сигурен, че ще дойде. Отивам да ти донеса килими. После лягай да спиш и моли Бога да те пази от опасностите, които те заплашват!

— Благодаря ти за съвета, и бездруго обикновено се моля, преди да си легна.

Кормчията ни донесе завивките. Увихме се в тях и скоро заспахме, защото бяхме уморени от ездата.

През нощта няколко моряци охраняваха както спящите на сушата, така и парите на борда. Сутринта всички се събрахме на кораба. Вдигнахме котвата, отвързахме въжетата; опънахме платната и самбукът се насочи на югоизток.

Бяхме на път вече час, когато забелязахме лодка, която се

¹ Сихирли – омагьосан. – Бел. нем. изд.

движеше пред нас в същата посока. Като се приближихме, различихме в нея двама мъже и две напълно забулени жени.

Скоро лодката спря и мъжете ни дадоха знак, че искат да говорят с нас. Кормчията спусна платната и така забави движението на самбука. Единият от двамата гребци стана и попита:

— Самбук, за къде си?

— Към Тур.

— Ние също. Ще ни вземете ли с вас?

— Ще платите ли?

— С удоволствие.

— Тогава елате на борда.

Корабчето забави ход и четиримата се качиха на борда, а лодката вързаха за него с въже. После самбукът продължи пътя си.

Гюмрюкчи башията се отправи към каютата, сигурно за да направи място за жените, след което те се скриха от погледите на мъжете, но трябваше да минат край мен. Като европейец не беше необходимо да се обръщам настрани и за мое най-голямо учудване забелязах, че от тях не лъхаше на сладникави ухания, а иначе жените на мохамеданите обичат благоуханията и те се усещат дори от доста голямо разстояние. Долових някаква миризма, носеща се след тях като невидим шлейф, но това беше познатият на всеки ориенталец смесен мирис на камила и на неферментирал тютюн раср, пушен от много бедуини и оказващ върху вкусовите и обонятелните органи същото въздействие, което е упражнявало преди време съдържанието на френските матраци от морска трева, с която някои немски герои са тъпчели лулите си по време на немско-френската война от 1870–1871 г. Имах впечатлението, че край мен са минали двама камилари. Внимателно се загледах зад тях, докато изчезнаха зад вратата на каютата, но не можах да забележа нищо друго по-особено. Може би пък дълго време бяха яздили камили и изпаренията на „кораба на пустинята“ не можеха да бъдат отстранени лесно.

Двамата им придружители дълго време разговаряха с кормчията и главния митничар. После единият от тях се опита да ме заговори.

— Чувам, че си франк, ефенди? – попита ме той

— Да.

— Значи си чужд тук?

— Горедолу.

— Немзи ли си?

— Да.
— А немците имат ли си падишах?
— Да.
— А паши?
— Да.
— Но ти сигурно не си паша?
— Не.
— Ама си някой известен човек?
— Много!.
— Можеш ли да пишеш?
— Да, и то доста добре.
— А да стреляш?
— Още по-добре.
— И с този самбук искаш да отидеш до Тур?
— Да.
— След това на юг ли ще продължиш?
— Да.
— А познаваш ли англичаните?
— Да.
— Имаш ли приятели сред тях?
— Да.
— Това е много добре. Силен ли си?
— Страшно – като лъв! Да ти покажа ли?
— Не, ефенди.
— И все пак ми се ще да опитам, защото любопитството ти е по-голямо от това, което може да понесе човешкото търпение. Омитай се и повече не ми се мяркай.

Сграбчих досадника, завъртях го в необходимата посока и го блъснах така, че той полетя по палубата и накрая падна по корем. Но след миг отново беше на крака.

— Горко ти, щом обиждаш правоверни, ще трябва да умреш!

Негодникът измъкна един ханджар¹ и се нахвърли срещу мен. Спътникът му го последва с извадено оръжие. Халеф бързо извади от пояса си здравия камшик от хипопотамова кожа, за да посрещне с него двамата нападатели. Но не беше необходимо да се стига дотам, защото в този миг се отвори вратата на каютата и се появи една от жените. Тя мълчаливо вдигна ръка, а след това веднага се оттегли обратно. Двамата араби спряха и тихо се отдръпнаха. Но погледите им ми доказваха, че не мога да очаквам от тях нищо добро.

¹ Ханджар – кама. – Бел. нем. изд.

Турците наблюдаваха случилото се с подчертано безразличие. Ако някой бъдеше убит на кораба, значи такъв му е бил късметът.

Що се отнася до мен, безсмислените въпроси на този човек ме бяха вбесили. Но всъщност наистина ли бяха безсмислени? Дали пък нямаше някаква скрита цел? По принцип ориенталецът е сдържан с чужденците, а най-малкото пък ще си хаби думите за един непознат, за когото на всичкото отгоре знае, че е неверник.

В яда си се бях представил за известен човек и голям стрелец. Защо онзи искаше да знае дали съм паша, дали съм известен, писател ли съм и добре ли стрелям? Каква полза щеше да има, ако узнае дали продължавам на юг или дали имам приятели сред англичаните? Защо при утвърдителния отговор на последния въпрос каза: „Това е много добре“ – и защо се осведомяваше дали съм силен? На всичко отгоре поставяше въпросите си по начин, по който следовател разпитва обвиняемия. Най-голямо впечатление ми направи обаче внезапната покорност, която прояви той след подадения от жената знак. Тук, където жената е толкова силно подчинена на мъжа и няма решаващата дума на публично място, това наистина беше доста необикновено и дори подозрително.

— Сихди – каза Халеф, който до този момент не се беше отделял от мен, – видя ли?

— Какво?

— Брадата, която имаше жената.

— Жената ли? Жените имат ли бради?

— Яшмакът и не беше двоен като преди. Пред лицето ѝ бе спуснат само единият кат и затова видях брадата.

— Да не са мустаци?

— Не, брада беше. Това не е жена, а мъж. Да кажа ли на главния митничар?

— Да, но така, че никой да не чуе.

Халеф тръгна. Във всеки случай той не грешеше, защото знаех, че може да се има доверие на проникателния му поглед, а това ново откритие неволно свързах с дервиша. Видях, че Халеф говори с Мурад Ибрахим. Този направи отрицателно движение с глава и се изсмя. Не вярваше на Халеф. Тогава дребосъкът се извърна с гневна физиономия и пак дойде при мен.

— Сихди, този гюмрюкчи баши е толкова глупав, че смята и мен за такъв глупак като себе си.

— Така ли?

— А теб мисли за още по-глупав.
— Аха!
— Каза, че нямало жени с бради и че един мъж никога не би облякъл женски дрехи. Сихди, какво мислиш за тези жени, които имат бради? Може би са джехеине?
— Предполагам.
— Тогава трябва да си отваряме очите.
— Това и бездруго се налага, но е необходимо и да прикрием нашето недоверие, а също и че сме нащрек. Стой настрана от мен, но така, че винаги да сме в състояние да се притечем един другиму на помощ.

Той се отдалечи, а аз се отпуснах върху килима си. После започнах да попълвам дневника си, но държах под око както каютата, така и двамата араби. Имах усещането, че всеки момент ще се случи нещо неприятно. Но денят премина без произшествия.

Вече се свечеряваше, когато хвърлихме котва в един малък залив, образуван от подковообразната извивка на Джебел Наясат, спадаща към голямата гранитна верига на Синай. Бреговата ивица беше много тясна, защото само на няколко крачки от брега започваха издигащите се стръмно нагоре, прорязани от цепнатини скали. Затова пък мястото бе защитено от ветрове, но дали днес щеше да бъде опазено и от други неприятности, не се знаеше. Много ми се искаше да огледаме околните оврази и скални цепнатини, но за съжаление вечерта падна, преди още турците да се приближат до сушата, за да запалят както обикновено огън.

Ал Махреб и час по-късно ал Ашия, двете вечерни молитви, тържествено се възнасяха към стръмните планински масиви. Ако някой беше скрит наблизо, можеше да ни забележи дори и да не видеше огъня ни. Както и предишния ден, предпочетох да прекарам нощта на борда, като се разбрахме с Халеф да се редуваме на пост. Малко по-късно на борда дойдоха няколко моряци, за да охраняват, и тогава се появиха двете жени от каютата, за да се насладят на прохладния вечерен въздух на палубата. Те и сега бяха с двойни воали. Успях да забележа това, защото звездите на Юга хвърляха такава светлина, че се виждаше дори цялата горна палуба. Но скоро те отново се върнаха в каютата, чиято врата можех да наблюдавам, въпреки че се намирах на носа на корабчето.

Халеф спеше на около пет крачки от мен. Когато приближи полунощ, тайно го събудих и му прошепнах:

— Почина ли си вече?
— Да, сихди! Сега лягай да спиш ти!
— Мога ли да разчитам на теб?
— Като на самия себе си!
— Събуди ме дори и при най-малкия повод за тревога!
— Ще го направя, сихди!
Увих се хубаво в завивката си, затворих очи и се опитах да заспя, но не можах. Казвах си наум таблицата за умножение – не помогна. Тогава прибягнах до средството, което винаги помагаше в такива случаи. Обърнах затворените си очи така, че зениците да са в най-горно положение, и се опитах да не мисля за нищо. Задрямал съм, но изведнъж – какво беше това?

Отвих главата си и се огледах за Халеф. Сигурно и той беше нащрек, защото се бе понадигнал и се заслушваше напрегнато. Вече не чувах нищо, но щом отново положих глава върху палубата, по която звукът се разпространяваше по-ясно, отколкото по въздуха, отново долових странния шум, който ме бе събудил, въпреки че беше изключително тих.

— Чуваш ли нещо, Халеф? – прошепнах аз.
— Да, сихди. Какво е това?
— Не знам. Слушай!

Откъм кърмата на самбука във водата се чу тих плясък. Огънят на сушата бе загаснал.

— Халеф, отивам за малко на задната палуба. Пази оръжието и дрехите ми.

Двамата от дошлите на борда турци спяха на пода. Третият се бе свил на мястото си и сигурно също спеше. Възможно бе от каютата да ме наблюдават, затова трябваше много да внимавам. Оставих на пода пушката и карабината и свалих тюрбана и хаика¹, които можеха да ме издадат с белия си цвят. След това легнах на палубата и запълзах. Промъкнах се покрай стената до най-изпъкналата част на борда, откъдето към покрива на каютата и руля водеше една тясна като на кокошарник стълба. Изкатерих се горе тихо, подобно на котка.

И ето че се добрах до кормилото. Ах – разбрах откъде идваше странният шум. Лодката, от която дойдоха двете жени, все още бе вързана за самбука с въже, стоеше съвсем близо до него, и то точно под един от прозорците на широката кърма. Когато предпазливо погледнах отгоре, някой спускаше от люка с въже един малък, но не лек предмет. Триенето му в ръба на прозореца предизвикваше онзи звук, който можеше да се

¹ Хаик – наметало на бедуин. – Бел. нем. изд.

чуе само ако човек долепи ухо върху дъските на горната палуба. Долу в лодката имаше трима мъже, които поемаха предмета и после чакаха, докато въжето отново се издигне и спусне с друг пакет.

Веднага разбрах какво става. Това, което струпваха в лодката, бяха парите на гюмрюкчи башията, а именно приходите от данъка, който беше събрал. Така че няхах повече време за губене.

— Внимавайте, разкрити сме! – извика един плътен глас откъм високия бряг, откъдето палубата можеше да се види много добре. В същия момент изтрещя изстрел и един куршум се заби в дъските съвсем близо до мен. Горещ проблесна втори, а след него и трети изстрел. За щастие, куршумите прелитаха край мен, но повече не можех да стоя на прицел. Успях само да видя, че долу срязаха въжето и хората в лодката започнаха да гребат. Сkochих отгоре направо върху палубата.

В този момент каютата се отвори и забелязах, че няколко души незабелязано се бяха качили на кораба. Жените не се виждаха, но върху мен веднага се хвърлиха деветима мъже.

— Халеф, насам! – извиках аз силно.

Изобщо няхах време да посегна към оръжието. Трима негодници ме хванаха и се погрижиха ръцете ми да не могат да достигнат до колана. Други трима scочиха срещу Халеф, а останалите се опитваха да уловят юмруците, с които се защитавах. Откъм сушата се разнесоха изстрели, чуха се проклетия и викове за помощ, а сред тях се извисяваха командите на онзи плътен басов глас, който преди това бях разпознал: гласа на дервиша.

— Това е немецът. Не го убивайте, а го хванете! – заповяда единият от тези, които ме държаха.

Опитах се да се освободя, но не успях. Шестима срещу един! Тогава недалеч от мен изтрещя изстрел.

— На помощ, сихди, ранен съм! – извика Халеф. Тогава аз силно се дръпнах и повлякох враговете си няколко крачки подир мен.

— Повалете го! – чу се пъшкащ глас.

Хванаха ме още по-здраво и въпреки отчаяната ми съпротива получих няколко удара по главата, които ме събориха. Ушите ми бучаха като бурен морски прибой. Посред този тътен чувах изстрели и викове. След това като че завързаха краката и ръцете ми и ме помъкнаха. Най-сетне вече не усещах нищо.

Като се събудих, почувствах ужасна, пулсираща болка в

тила и мина още доста време, докато успея да си спомня какво се беше случило. Около мен бе тъмно, но силният плясък на вода ме накара да предположа, че се намирам в трюма на бързо движещ се кораб. Ръцете и краката ми бяха така здраво вързани, че изобщо не можех да помръдна. Понеже не бях вързан с въжета или ремъци, а с кърпи, те не се връзваха в месата ми, но ми пречеха да се пазя от корабните плъхове, които ме бяха подложили на подробен преглед.

Измина доста време, без нещо да се промени в положението ми. Най-сетне чух шум от стъпки, но не можех нищо да видя. Развързаха ме и един глас ми заповяда:

— Стани и върви с нас!

Изправих се. Изведоха ме от трюма през една полутъмна средна палуба. Пътьом пребърках дрехите си и за моя изненада и успокоение открих, че освен оръжието нищо друго не ми беше взето.

Щом стъпихме на горната палуба, установих, че се намирам на малък кораб с остър кил, който имаше две триъгълни и едно трапецовидно платно. По това бурно море с вихрени ветрове, изпълнено с рифове и плитчини, такъв вид такелаж изискваше капитан, който из основи да познава занаята си и да притежава както смелост, така и хладнокръвие. Корабът беше с три пъти по-голям екипаж от необходимото, а на предната му палуба стоеше оръдие, закрито със сандъци, бали и бурета, така че не можеше да бъде забелязано от друг кораб. Екипажът се състоеше само от мъже с обветрени лица, всеки от които носеше затъкнати в пояса огнестрелно и хладно оръжие. На задната палуба седеше един мъж с червени панталони, бял тюрбан и син кафтан. Дългият му жакет бе богато извезан със злато, а в пояса, който му служеше за колан, блестяха скъпи оръжия. Веднага разпознах в него дервиша. До него стоеше арабинът, когото бях съборил върху палубата на самбука. Заведоха ме при тях. Вчерашният ми противник ме гледаше с жаден за мъст поглед, а „дервишът“ – с презрение.

— Знаеш ли кой съм? – попита „дервишът“.

— Не, но предполагам.

— Е и кой съм?

— Абу Саиф.

— Да, аз съм. Коленичи пред мен, гяур!

— Какво ти става? Не пише ли в Корана, че само Аллах може да заповядва?

— Това не се отнася за теб, защото си неверник. Заповяд-

вам ти да коленичиш и да ми засвидетелстваш страхопочитанието си.

— Все още не знам дали заслужаваш подобно нещо, и дори да знаех, щях да ти покажа уважението си по друг начин.

— Гяур, коленичи или ще ти отсека главата!

Пиратът се изправи и изтегли ятагана си. Аз пристъпих още една крачка към него.

— Главата ми ли? Ти наистина ли си Абу Саиф, или си палач?

— Абу Саиф съм и държа на думата си. Падни на колене или главата ти ще се изтърколи пред краката!

— Пази своята собствена глава!

— Гяур!

— Страхливец!

— Какво? – изсъска той. – Ти ме наричаш страхливец?

— Разбира се, такъв си! Защо нападна самбука през нощта? Защо преоблече твоите джасуслар¹ в женски дрехи? Защо показваш сега смелост тук, когато си обграден и пазен от твоите хора? Ако беше сам срещу мен, щеше да говориш по друг начин.

— Аз съм Абу Саиф, бащата на сабята, и дори десет души като теб са безсилни срещу острието на ятагана ми.

— Аферим! (Браво!) Така говори само човек, който се страхува да действа.

— Да действа? Има ли тук десет такива мъже? Ако бяха насреща, веднага щях да ти докажа, че съм казал истината.

— Не са ти необходими десет души, достатъчен ти е и един.

— Да не би да искаш ти да бъдеш този един?

— Да, но няма да се съгласиш.

— Защо не?

— Защото те е страх. Ти убиваш само на думи, но не и със сабя.

Очаквах голям изблик на гняв в отговор на казаното от мен, ала се бях излъгал. Разбойникът прикри яда си зад студено, убийствено спокойствие, извади сабята от пояса на стоящия до него човек и ми я подаде.

— Вземи, защитавай се! Но ти казвам, че дори да притежаваш ловкостта на Афрам и силата на Келад, при третия удар ще бъдеш труп.

Взех сабята.

¹ Джасуслар – шпиони. – Бел. нем. изд.

Положението, в което се намирах, беше много особено. За ориенталските представи „бащата на сабята“ сигурно беше отличен фехтовач. Но аз знаех, че ориенталецът обикновено е лош саблъор, както и стрелец. Ловкостта на Афрам и силата на Келад тук изобщо никой не притежаваше. Досега не бях кръстосвал шпага с човек от Изтока по правилата на фехтовъчното изкуство и макар сабята, която ми бяха дали, да беше слаба за париращи удари, а клинокът да беше дебел и тежък – нещо непривично за мен, – все пак имах голямо желание да докажа на „бащата на сабята“ превъзходството на европейското саблъорско изкуство.

Целият екипаж на кораба се приближи и по всички лица беше изписано убеждението, че наистина ще съм мъртвец още при третия удар.

Абу Саиф се нахвърли срещу мен диво и без всякакви правила, така че нямах и секунда време да заема позиция. Успях да парирам нечистата му контракварта и веднага се опитах да използвам момента, в който тялото на противника остана без прикритие. За мое учудване обаче той великолепно успя да пробие кръговия удар на моята сабя. Пресече го и опита да направи финт, но не му се удаде. Аз също го засякох и замагнах в еспадон. Ударът ми успя, въпреки че нямах намерение сериозно да наранявам противника си. Побеснял от яд, той изгуби контрол над себе си, отстъпи малко и скачайки напред, направи няколко контракварти. Аз се приближих с половин крачка и твърдо заставах в линия за атака. Тогава оръжието излетя от ръката му и падна във водата зад борда.

Наоколо се разнесе вик на изненада. Но аз отстъпих назад и свалих сабята.

Обезоръженият човек стоеше пред мен и ме гледаше втренчено.

— Абу Саиф, ти си сръчен фехтовач!

Тези думи го накараха да дойде на себе си. Противно на очакванията си, не видях по лицето му гняв, а само изненада.

— Франки, ти си неверник, но все пак победи Абу Саиф! – извика той.

— Ти ме улесни, защото не се дуелираш благородно и разумно. Моят втори удар ти струваше кръв, а третият ми ти отне сабята. Всъщност аз изобщо не стигнах до трети удар, докато твоят трети трябваше да ме убие. Ето ти сабята, аз съм в ръцете ти!

Този наистина рискован призив към благородството на джехеина даде добър резултат.

— Да, ти си в моята власт, мой пленник си – потвърди той, – но съдбата ти е в твоите собствени ръце.

— В какъв смисъл?

— Ако изпълняваш това, което ти казвам, скоро ще бъдеш свободен.

— Какво трябва да правя?

— Ще се дуелираш с мен.

— С удоволствие.

— И да ме научиш да боравя със сабята като немците.

— Съгласен съм.

— Докато си на кораба ми, не бива да се показваш пред чужди очи.

— Добре.

— ... и по моя заповед веднага ще напуснеш палубата, щом към нас се приближи друг плавателен съд.

— Да.

— Няма да разменяш със слугата си нито дума.

— Къде е той?

— Тук на кораба.

— Вързан ли е?

— Не, болен е.

— Халеф Омар е ранен?

— Да, в ръката. Освен това единият му крак е счупен, така че не може да става.

— Тогава не мога да ти дам исканото от теб обещание. Моят слуга е мой приятел, за когото трябва да се грижа. Ще ми го позволиш!

— Не ти разрешавам, но ти обещавам, че добре ще се грижат за него.

— Това не ме задоволява. Щом си е счупил крака, трябва да му го наместя. Тук сигурно няма човек, който да разбира от тези неща.

— Аз самият разбирам. Добър съм колкото кой да е дже-рах.¹ Превързах раната на прислужника ти и шинирах крака му. Той вече няма болки и е доволен от мен.

— Искам да го чуя от самия него.

— Кълна ти се в Аллаха и Пророка, че е така. И ако не ми обещаеш, че няма да говориш с него, ще се погрижа изобщо да не го видиш повече. А освен това ще поискам още нещо от теб.

¹ Джерах – хирург. – Бел. нем. изд.

— Какво?

— Ти си християнин и трябва да внимаваш да не омърсиш някой от нас.

— Добре.

— Имаш ли приятели сред ингилизите?

— Да.

— Големи хора ли са?

— Сред тях има паши.

— А ще платят ли откуп за теб?

Това вече беше нещо съвсем ново. Значи той не искаше да ме убие, а да поиска пари за свободата ми.

— Колко искаш? – попитах аз.

— Имаш много малко злато и сребро у себе си и не можеш сам да се откупиш, но няма да се отървеш тъй евтино.

Значи все пак разбойникът беше претършувал джобовите ми. Но това, което носех зашито в ръкавите на турския си жакет, явно не бе намерил. Във всеки случай за откуп нямаше да стигне. Тогава отговорих:

— Нямам нищо, не съм богат.

— Вярвам ти, въпреки че имаш превъзходни оръжия и носиш със себе си неща, каквито не съм виждал. Но си знатен и известен.

— Ами!

— Казал си го пред този човек на самбука.

— Пошегувах се.

— Не. Говорил си сериозно. Който е толкова силен и умее да върти сабята като теб, не може да е нищо друго освен голям сабит¹, за когото неговият падишах ще даде добър откуп.

— Моят крал няма да заплати свободата ми с пари. Той ще я поиска от теб безвъзмездно.

— Не познавам краля на немците. Как ще говори той с мен и ще ме принуди да те освободя?

— Ще го направи с помощта на сефир.²

— И такъв не познавам. Няма сефири на немците по тези места.

— Пратеникът е в Стамбул при падишаха. Аз имам бую-рулду, значи съм под сянката на султана.

Абу Саиф се разсмя.

— Тук падишахът не може да заповядва, тук управлява само великият сариф³ на Мека, а аз съм по-могъщ и от двама-

¹ Сабит – офицер.

² Сефир – пратеник.

³ Сариф – управител. – Бел. нем. изд.

та. Няма да преговарям за теб нито с твоя крал, нито с неговия пратеник.

— С кого тогава?

— С ангелистите.

— Защо с тях?

— Защото ще те разменят за брат ми, който е в ръцете им. Той нападна един от корабите им с лодката си и те го заловиха. Откараха го в Аден и искат да го убият. Сега обаче ще го разменят за теб.

— Може би се лъжеш. Аз не съм ангелист. Нищо чудно да ме оставят в ръцете ти и да убият брат ти.

— Тогава и ти ще умреш. Но нали можеш да пишеш? Приготви им едно писмо, а аз ще им го изпратя. Ако направиш писмото добре, ще те разменят, съчиниш ли го обаче лошо, сам ще си бъдеш виновен. Така че хубаво си помисли какво ще пишеш. Имаш още много време.

— Колко?

— Пътуваме по опасно море, но доколкото е възможно ще плаваме и през нощта. Ако имаме благоприятен вятър, след четири дни ще бъдем в Джеда. Оттам до околностите на Сана, където ще скрия кораба си, остават почти още толкова. Значи имаш на разположение цяла седмица да мислиш за писмото си, защото пратеник ще проведя едва от Сана.

— Добре. Ще напиша посланието.

— А обещава ли ми да не правиш опити за бягство?

— Това не мога да ти обещаю.

Известно време той сериозно ме гледа в лицето.

— Аллах акбар (Господ е велик), но не вярвах, че сред християните има честни хора. Значи искаш да избягаш от мен?

— Ще използвам всеки удобен случай.

— Тогава няма да се дуелираме. Би могъл да ме убиеш и да скочиш във водата, за да се спасиш с плуване. Можеш ли да плуваш?

— Да.

— Не забравяй, че във водата има много акули, които ще те изядат.

— Знам.

— Ще заповядам строго да те охраняват. Този човек тук ще стои неотлъчно до теб. Ти си го обидил и той няма да те изпусне от очи, докато не те освободят или докато не умреш.

— А какво ще стане с моя слуга?

— Нищо няма да му се случи. Вярно, че е извършил голям

грях, като е станал слуга на неверник, но не е нито турчин, нито гяур. Той ще получи свободата си заедно с твоята или след смъртта ти. Сега можеш да останеш на палубата. Но щом пазачът ти заповеда, ще слезеш долу, където ще бъдеш заключен.

После джехеинът се обърна и ме остави на мира. Най-напред слязох от горната палуба и се разходих покрай перилата на борда. Като се уморих, се изтегнах върху едно одеяло. Надзирателят ми непрекъснато стоеше наоколо и винаги се намираще на пет крачки от мен.

Това беше страшно досадно и неприятно. Но иначе, изглежда, никой не го беше грижа за мен. Мълчаливо ми даваха вода, кускус и фурми. Щом към нас се зададеше някой плавателен съд, трябваше да слизам в трюма, до чиято врата моят пазач стоеше дотогава, докато отново можех да изляза горе. Вечер я залоствах с резе и барикадирах с всевъзможни вехтории.

ОТНОВО НА СВОБОДА

Така изминаха три дни. Повече се притеснявах за ранения Халеф, отколкото за самия себе си, но всичките ми усилия да се добера до него бяха напразни. Сигурно и той като мен се намираше под палубата, но всеки опит да дам знак на доблестния си слуга зад гърба на надзирателя можеше да навреди и на двама ни.

Тъй като пътуването ни вървеше много бързо и безпрепятствено, вече почти бяхме стигнали до местността между Джебел Еюб и Джебел Келая, откъдето до Джеда брегът ставаше все по-нисък и по-равен. Свечеряваше се. От север по небето се придвижваше малко прозрачно облаче, рядкост за тези Ширини, което Абу Саиф много угрижено наблюдаваше. Нощта настъпи и аз трябваше да сляза в трюма. Тук беше станало още по-задушно от обикновено и тази задуха се увеличаваше с всяка изминала минута. В полунощ все още не бях заспал. Тогава чух как отдалеч със скоростта на буря се приближава тътен и корабът ни се разтресе. Усетих, че носят му се потапя все по-дълбоко във водата, отново се издига и след това с удвоена бързина продължава напред. Той скърцаше и пукаше по всички шевове. Клиновете в основите на мачтите пращяха, а хората от екипажа тичаха по палубата насам-натам с изплашени вопли и молитви.

От време на време се чуваха високо съдържаните заповеди на капитана. Той не биваше да губи хладнокръвие. Според пресмятанията ми приближавахме меридиана на Робиг, наричан от арабите Рабр, а оттам в южна посока има безброй скали и коралови рифове, които са опасни за корабите дори и през деня. Там се намира и остров Гхарад, а между него и Рас Хатиба се издигат два коралови рифа, преминаването между които и при много добра видимост и тихо време е свързано с най-големи опасности. Затова още преди да са стигнали дотам, моряците винаги се молят. Мястото се нарича Ом ал Хаблеин, „майка на двете възета“, име, което подсказва по какъв начин хората са се опитвали да се предпазват от опасността преди.

Ураганът ни понесе натам с бясна скорост. А да се акостира преди това беше невъзможно.

Станах от постелята си. Но ако корабът се блъснеше в

някой риф, с мен щеше да е свършено, тъй като помещението, в което се намирах, бе заключено.

Тогава ми се стори, че посред тъгена на природните стихии чувам шум пред моята врата. Приближих се и се ослушах. Не се бях излъгал. Някой махна барикадата и вратата се отвори.

— Сихди!

— Кой е там?

— Хамдулиллах (Хвала на Бога), който веднага ме насочи в правилната посока, за да намеря мястото! Не познаваш ли гласа на твоя верен Халеф?

— Халеф? Невъзможно! Не може да бъде, защото той не е в състояние да ходи.

— Защо?

— Защото е ранен и единият му крак е счупен.

— Да, ранен съм, сихди, но в ръката и съвсем леко. Но крака си не съм чупил.

— Така ме излъга Абу Саиф.

— Не, аз го излъгах. За да мога да помогна на моя добър сихди, трябваше да се преструвам. От три дни лежа с шини на крака там долу, а през нощта ги магнах и изпълзах на разузнаване.

— Храбри ми Халеф, никога няма да забравя това!

— Научих най-различни неща.

— Какви?

— Абу Саиф ще акостира малко преди Джеда, за да иде на поклонение до Мека. Там ще се моли брат му да бъде освободен. Много от хората му ще отидат с него.

— Може би тогава ще можем да се измъкнем.

— Ще видя. Това ще стане утре. Оръжията ти са при мен.

— Утре вечер ще дойдеш ли пак, ако тази нощ не потънем?

— Ще дойда, сихди.

— И няма ли опасност, Халеф?

— Днес е толкова тъмно, че никой не може да ме види, а сега, джехеините нямат време да се занимават с нас, сихди. Утре обаче Аллах да ни е на помощ.

— Боли ли те раната?

— Не.

— Какво стана със самбука? Бях в безсъзнание и не знам нищо.

— Ограбиха всичките пари, които бяха в каютата на капитана, а екипажа завързаха. Взеха само нас двамата, защото ти трябва да освободиш брата на Абу Саиф.

— Откъде знаеш това?
— Подслушах някои разговори.
— А лодката онази нощ?
— Тя беше на котва недалеч от нас, зад скалите, и ни чакаше. Лека нощ, сихди!

— Лека нощ!

Халеф се измъкна навън, за да пусне резето, и отново да постави барикадата на мястото ѝ.

Докато той беше при мен, почти бях забравил за бурята, която утихна така бързо, както се бе появила. И въпреки че морето все още продължаваше да се вълнува, както забелязах по движението на кораба, предполагах, че ако небето се е прояснило, значително е намаляла опасността от корабокрушение. Затова спокойно заспах.

Като се събудих, корабът бе спрял, вратата ми зееше отворена, но надзирателят ми стоеше отвън.

— Искаш ли да се качиш горе? – попита ме той.

— Да.

— Можеш да останеш на палубата само до обедната молитва.

Качих се горе и видях, че следите от бурята вече бяха заличени. Корабът стоеше на котва в един тесен, дълбоко врязан в сушата залив. Платната бяха свалени, а подвижните мачти смъкнати, така че корабът не можеше да бъде забелязан лесно нито от морето, нито откъм сушата. Впрочем брегът тук изглеждаше див и необитаем.

Докъм обяд останах на палубата, без да се случи нещо необикновено. После обаче Абу Саиф нареди да ме извикат при него. Той беше в каютата си, където видях накачени по стените всичките си оръжия. Кутията за патрони също беше там, а освен това на пода забелязах няколко големи кечикеселери¹, които сигурно бяха пълни с барут. Имаше и един отворен сандък, който при моето влизане Абу Саиф веднага затвори. Все пак успях да видя, че той съдържа ленени чували, в които вероятно се намираха заграбените от самбука пари.

— Немзи, трябва да поговоря малко с теб – започна той.

— Говори.

— Все още ли отказваш да ми обещаеш да не правиш опити за бягство?

— Не съм лъжец и затова откровено ти казвам, че ще избягам при първия удобен случай.

¹ Кечикеселери – торби от козя кожа, с обърната навън козина. – Бел. нем. изд.

— Няма да ти се удаде такава възможност. Но с думите си ме принуждаваш да се държа с теб по-строго, отколкото бих искал. Няма да бъда на борда в продължение на два дни. През това време не ти разрешавам да излизаш от трюма и ще лежиш там с вързани ръце.

— Това е сурова мярка.

— Да, но ти сам си виновен за нея.

— Ще трябва да се примиря.

— Сега можеш да вървиш. Ала запомни, че направиш ли опит да се освободиш от въжетата, веднага ще дам заповед да те убият! Ако беше правоверен, щях да те помоля да ми станеш приятел. Но ти си гяур. Въпреки това не те мразя и не те презирам. Щях да повярвам на обещанието ти, обаче не искаш да дадеш такова, така че ще трябва да понесеш последиците. Сега слизай долу!

Отведоха ме в трюма и ме затвориха. Истинско мъчение беше да лежиш вързан там в тази горещина. Все пак се примирих, въпреки че моят надзирател задоволяваше жаждата си за мъст, като не ми носеше нищо нито за ядене, нито за пиене. Чаках Халеф с тревожно нетърпение. От това, че се намирах в абсолютна тъмнина, положението ми не се подобряваше. Чух ал Аср, ал Махреб и ал Ашиа. После мина доста дълго време и сигурно беше вече след полунощ, когато най-сетне долових лек шум пред вратата.

Напрегнато се ослушах, но не успях нищо да доловя. В никакъв случай не биваше да говоря. Може да е бил просто някой плъх.

Известно време цареше пълна тишина, след което се приближиха стъпки с онзи лек шум, който се получава, когато подът е застлан с килим или рогозка. Кой беше? Явно моят надзирател бе решил да прекара остатъка от нощта пред вратата ми. Изчезна и последната ми надежда, защото дори и да дойде Халеф... но чуй! Какво беше това? Благодарение на изострения ми слух разбрах, че дървеното резе на вратата бавно се вдига. Няколко секунди по-късно долових глух удар – сякаш някой иска да се изправи от пода, а не може... кратък, сподавен стон, а след това вън се чу полугласно:

— Сихди, ела! Хванах го!

Беше Халеф.

— Кого? – попитах аз.

— Твоя пазач.

— Не мога да ти помогна, ръцете ми са вързани.

— За стената ли си прикован?
— Не. Мога да дойда при теб.
— Тогава ела, вратата е отворена!
Като излязох, разбрах, че арабинът лежи на пода и се гърчи в конвулсии. Халеф беше коленичил върху него и стискаше с ръце гърлото му.
— Опирай пояса му, да видиш дали има нож, сихди!
— Има! Чакай!
Извадих ножа със здраво вързаните си за китките ръце, стиснах дръжката му между зъбите си и срязвах въжетата.
— Успя ли, сихди?
— Да, сега ръцете ми са свободни. Слава Богу, че пазачът още не е умрял.
— Сихди, той си го заслужава.
— И все пак нека живее. Ще го вържем, ще му запушим устата и ще го сложим на моето място.
— Да, но тогава той ще стене през носа и ще ни издаде.
— Ще размотая тюрбана му и ще го увия около лицето му. Само че немного стегнато, за да може да диша! Така – ето я кърпата за устата, а ето и едно въже, да вържем краката и ръцете му! Пусни врата му и дръж краката – готово! Хайде сега да го внесем!
Като залостихме вратата след пленника и се озовахме на стълбите, си поех дълбоко дъх.
— Сега какво ще правим, сихди? – попита ме Халеф.
— Най-напред ми разкажи как стана всичко това! Как успя да дойдеш дотук? И как хвана пазача!
— О, много просто! – каза смелчагата. – Изпълзях от трюма и подслушвах. Чух, че Бащата на сабята отива с дванайсет мъже най-напред в Джеда. Той взе много пари със себе си, за да ги занесе на великия сариф в Мека. След това чух, че джехеинът, който те охранява, се кани да спи до вратата ти. Той те мрази и отдавна да те е убил, ако не се страхуваше от Абу Саиф. За да стигна до теб, трябваше непременно да го изпреваря. И така, промъкнах се през палубата, без да ме забележат. Ти ме научи на това в пустинята. Но тъкмо бях дошъл, ето че се зададе и той.
— Ах, значи това си бил ти! Аз те чух.
— Когато той си легна, аз го хванах за врата. Останалото знаеш, сихди.
— Благодаря ти, Халеф! Какво е положението горе?
— Много добро. Като се промъквах през палубата, дже-

хеините се канеха да пушат хашиш. Господаря им го няма, така че могат да си го позволят.

— Тогава вземи оръжията на този човек със себе си. Те са по-добри от твоите. Сега ела! Аз ще вървя напред!

Докато се промъквахме нагоре, не можах да се сдържа да не се разсмея на това, че Абу Саиф искаше да направи на великия сариф подарък, който беше само една малка частичка от онова, което му беше откраднал. Като подадох глава от люка, долових онзи аромат, който се усеща в близост до пушачи на хашиш. Мъжете лежах неподвижно на палубата. Не можеше да се разбере дали спяха, или безмълвно очакваха действието на опияняващата отрова. За щастие, пътят към каютата беше свободен. Придвижвахме се нататък, плътно притиснати към пода, и благополучно стигнахме до вратата. Благодарение на ориенталското безгрижие тя беше без ключалка, а пантите ѝ не можеха да скърцат, защото просто бяха от парчета кожа, заковани в горния и долния край на вратата и рамката ѝ.

Отворих я само колкото да можем да се промъкнем, а щом се озовахме вътре, отново я затворих. Сега се чувствах сигурен и свободен като у дома в собствената си стая. Тук бяха окачени оръжията ми, а пет крачки по-нататък се намираше бордът на кораба, откъдето бе достатъчен един скок, за да слезем на сушата. Часовникът, компасът и парите бяха у мен.

— Какво да взема? – попита Халеф.

— Едно от одеялата, които са там в ъгъла. Много ще ни трябва. И аз ще взема едно.

— Друго нищо ли?

— Не.

— Но аз подслушах, че тук има много пари.

— Те са там в сандъка. Няма да го пипаме, защото не са наши.

— Как така, сихди! Искаш да оставиш на тези разбойници парите, от които толкова се нуждаем?

— Крадец ли искаш да ставаш?

— Аз ли? Хаджи Халеф Омар Бен Хаджи Абул Аббас Ибн Хаджи Дауд ал Госарах да стана крадец? Сихди, само да посмее някой да ми го каже! Ти самият не ми ли заповяда да взема от онзи мъж долу оръжията? Не ми ли заповяда да взема това одеяло?

— Това не е кражба. Разбойниците ни отнеха нашите завивки и оръжията, така че имаме право на обезщетение за загубата. Но парите ни са у нас.

— Не, сихди. Моите ги взеха.
— Много ли имаше?
— Хм, на път бях от спестяване много скоро да стана за-
можен. Благодарение на бакшиша, който получих от Абрахим
Мамур! А не ми ли даваше ти на всеки две седмици по три
сребърни талера? Все още всичките ги пазех. А сега ги няма и
ще си взема всичко, което ми принадлежи.

Той се приближи до сандъка. Трябваше ли да му попреча?
До известна степен имаше право. Съществуваха обстоятелст-
ва, при които сами трябваше да пазим интересите си. Къде мо-
жехме да се оплачем от Абу Саиф, за да ни върне откраднатите
пари? Никъде. И аз трябваше прекалено много да спестявам,
ако исках да възстановя от собствения си джоб откраднатото
на моя слуга. Освен това един по-дълъг спор с Халеф би могъл
да ни забави и дори да ни изложи на опасност. Затова се задо-
волих с възражението:

— Сандъкът сигурно е заключен.

Халеф се приближи, огледа го и после каза:

— Да, има катинар, а ключа го няма, но все пак ще го
отворя.

— Не, недей! – противопоставих се аз. – Ако изкъртиш
катинара, ще вдигнеш шум, който ще ни издаде.

— Имаш право, сихди – каза той. – Няма да мога да взема
талерите. Хайде да вървим!

Тонът, с който изрече тези думи, почти ме накара да съжа-
лявам, че Халеф се отказва от обезщетение. Друг арабин не би
го направил и това ме накара да му обещава:

— Халеф, ще получиш още веднъж галерите от мен.

— Наистина ли, сихди?

— Разбира се.

— Хайде тогава да вървим! Вече се успокоих. Излязохме
от каютата и благополучно стигнахме до борда. Разстоянието
между кораба и сушата беше доста голямо, доколкото може-
ше да се види на светлината, хвърляна от звездите.

— Ще можеш ли да прескочиш, Халеф? – попитах аз за-
грижен.

Знаех, че той умее да скача добре, но тук нямаше как да се
засили.

— Внимавай, сихди!

Той се изправи, прехвърли крак през перилата и в следва-
щия миг беше вече на брега. Бързо го последвах.

— Хамдулиллях (слава на Бога). Сега сме свободни – ли-
куваше Халеф. – А сега накъде?

— Тръгваме за Джеда.

— Знаеш ли пътя?

— Не.

— Може би имаш карта, по която ще се ориентираме?

— И карта нямам. Но е достатъчно да вървим на юг. Абу
Саиф тръгна пеша; това е сигурен знак, че градът не е далеч
оттук. Хайде сега най-напред да си проверим оръжието.

За по-сигурно се скрихме зад един храст от млечка, който
ни осигуряваше достатъчно прикритие, защото не беше от нис-
кия арабски, а от високия източноиндийски вид. Пушките ми
бяха заредени. Явно, че разбойниците не са знаели как да си
служат с револверите и карабината „Хенри“, а с тежкия „Меч-
коубиец“ можеха само да се наранят. Арабинът е свикнал на
дълго, леко оръжие и има цели племена, които и до ден днешен
са въоръжени с най-стария и странен вид пушки.

След като се убедихме, че бягството ни не е разкрито, тръг-
нахме по непознатия път. За да не се заблудим, трябваше кол-
кото е възможно да се придържаме към брега. Той обаче беше
осеян с многобройни долчинки, които трябваше да заобикаля-
ме, така че напредвахме много бавно. Освен това въпреки бли-
зостта на морето почвата беше обрасла с диви любеници и алое,
които много затрудняваха вървежа ни. Най-сетне започна да
се развиделява и вече се придвижвахме по-лесно и по-бързо.
Можехме да гледаме надалеч и да се ориентираме в коя посока
да вървим, за да скъсим някой завой на брега. Сигурно беше
към осем часа сутринта, когато забелязахме пред себе си ми-
наретата на град, обграден с висока, добре запазена стена.

— Да попитаме ли дали това е Джеда, сихди? – каза Ха-
леф. От един час насам срещяхме пътници, но не бяхме загова-
ряли никого.

— Не – отвърнах аз. – Със сигурност е Джеда.

— И какво ще правим там?

— Най-напред искам да разгледам града.

— Аз също. Знаеш ли, че там е погребана Ева, майката на
всички хора?

— Да.

— Като я погребал, Адам я оплаквал четирийсет дни и
четирийсет нощи, а след това отишъл в Селан Диб¹, където

¹ Селан Диб – остров Цейлон. – Бел. нем. изд.

умрял и където е погребан. Селан Диб е остров, известен само на правоверните.

— Лъжеш се, Халеф. Обитателите му го наричат Синхала Двипа, от което на вашия език се е получило Селан Диб. Синхала Двипа означава лъвски остров; той принадлежи на християните, на ингилизите, а аз самият вече съм бил там.

Халеф учудено ме погледна.

— Нашите улема казват, че всеки неверник, стъпил на острова, умира!

— Умрял ли съм?

— Не. Ти си любимец на Аллаха, въпреки че не си правоверен.

— Ще ти дам още един пример за това, че вашите улема¹ не винаги имат право. Нали всеки неверник, който посети светите места в Мека и Медина, трябва да умре?

— Да.

— Обаче има християни, които са били там. Престорили са се на мюсюлмани.

— Да, но трябва да разбират нашия език и обичаите ни.

— Разбирали са ги.

Той страхливо и изпитателно ме погледна в очите.

— Ти също ги разбираш. Да не би да искаш да идеш в Мека?

— Ще ме вземеш ли?

— Не, сихди; защото за подобно нещо ще се пържа в най-дълбокия кръг на джеханата.

— Ще ме издадеш ли, ако ме видиш там?

— Сихди, не ме натъжавай! Трябва да те предам, а сигурно няма да мога. А после няма да ми е възможно да живея повече.

Разбрах по лицето му, че говори истината и би било жестоко да продължавам да го изкушавам и да го държа в страх.

— Халеф, ти обичаш ли ме? – попитах аз.

— Повече, отколкото самия себе си, сихди! Повярвай ми.

— Вярвам ти. Още колко време ще пътуваш с мен?

— Докато ти искаш. Ще вървя с теб до края на земята, въпреки че си християнин. Но знам, че ти ще минеш на страната на правата вяра, защото ще те спечеля за нея, все едно дали искаш или не.

— Халеф, мисли за хаджилъка!

— О, сихди, скоро ще стана истински хаджия. Това е Дже-

¹ Улема – учени – множествено число от алим. – Бел. нем. изд.

да, където ще посетя гроба на Ева. След това ще отида в Мека, ще спра в Арафах, в Минах ще отида да се обръсна и ще изпълня всички свещени ритуали. Ще ме чакаш ли през това време в Джеда?

— Колко време ще бъдеш в Мека?

— Седем дни.

— Ще ме намериш в Джеда. Но кажи, валиден ли ще е хаджилъкът ти, щом не е в месеца за поклонение?

— Валиден е. Я виж тази порта тук. Как ли се казва?

— Сигурно е Северната порта, Баб ал Медина. Ще изпълниш ли една моя молба?

— Да, защото знам, че няма да поискаш от мен нищо, което не е позволено да правя.

— Не бива да казваш на никого тук, че съм християнин, и се дръж така, сякаш съм мюсюлманин!

— Ще се подчиня. Но ще изпълниш ли и ти една моя молба?

— Кажи!

— В Мека трябва да си купя азис кумаш¹ и да дам много подаръци и милостиня...

— Не се тревожи, още днес ще получиш твоите талери.

— Може би тях няма да мога да използвам, понеже са сечени в страната на неверниците.

— Тогава ще ти броя сумата в пиастри.

— Имаш ли пиастри?

— Още не, но ще взема от някой сарафин.

— Благодаря ти, сихди! Ще имам ли достатъчно пари, за да мога да отида до Медина?

— Мисля, че ако си пестелив, ще ти стигнат. Пътят дотам няма да ти струва нищо.

— Защо?

— Ще дойда с теб.

— В Медина ли, сихди? – попита ме той неуверено.

— Да. Това не е забранено.

— Пътят дотам е отворен за теб. Но не можеш да влезеш в града.

— А ако те чакам в Джанбо?

— Добре, сихди, така може.

— Значи се разбрахме?

— А сега къде отиваш?

— Най-напред в Медаин Салих.

¹ Азис кумаш – свещени предмети. – Бел. нем. изд.

— Сихди, там си обречен на смърт! Не знаеш ли, че това е градът на духовете, които не търпят смъртни край себе си?

— Мен ще трябва да ме изтърпят. Медаин Салих е много тайнствено място. Разказват чудновати неща за него, затова искам да го видя.

— Няма да го видиш, защото духовете ще ни препречат пътя. Но аз няма да те изоставя дори и ако трябва да умра. Тогава ще съм истински хаджия, за когото небето винаги е отворено. А след това накъде ще поемеш, щом благополучно напуснеш Медаин Салих?

— Или към Синай, Ерусалим и Стамбул, или към Басра и Багдад.

— Ще ме вземеш ли?

— Да.

Междувременно бяхме стигнали до портата. Отвън, зад градската стена, имаше пръснати цял куп колиби от слама или палмови листа, в които живееха бедни работници и още победни търговци на дърва и зеленчуци. Един дрипав мъж ми извика:

— Здрав ли си, ефенди? Как си, какво е самочувствието ти? Спрях. В Ориента човек трябва да намери време да отвърне на поздрава, който му се отправя.

— Благодаря ти. Здрав съм. Добре съм и самочувствието ми е отлично. А ти как си, сине на храбър баща, и как вървят работите ти, о, наследнико на най-благочестивото племе на мохамеданите?

Послужих си с тези думи, защото видях, че той има мешалех. Въпреки че от известно време Джеда можеше да бъде посещавана и от християни, той все още се смяташе за свещен град, а жителите на свещените градове имат привилегията да носят този знак. Четири дни след раждането, на едно дете на всяка от бузите му се правят по три резки и по две на слепоочията му, като белезите от тях остават за цял живот. Това е мешалех.

— Думите ти са ашар¹ и ухаят като бенат ал дженет² – отговори мъжът. – И аз съм добре и съм доволен от работата, която върша, а тя ще бъде от полза и за теб.

— С какво се занимаваш?

— Имам три животни. Синовеите ми са магаретари, а аз им помагам.

— Имаш ли животни вкъщи?

¹ Ашар – цветя. – Бел. нем. изд.

² Бенат ал дженет – дъщерите на рая. Бел. нем. изд.

— Да, ефенди. Да докарам ли две магарета?

— Какво ще искаш да ти платя за тях?

— Докъде искаш да отидеш?

— Чужденец съм и искам да си потърся жилище. Арабинът ме изгледа с особен поглед. Чужденец, който е дошъл тук пеша, сигурно му изглеждаше много странен.

— Ефенди – попита той, – искаш ли да отидеш там, където заведох вчера братята ти?

— Какви братя?

— Вчера по време на Махреб дойдоха пеша тринайсет мъже като теб. Заведох ги в големия хан.

Това със сигурност беше Абу Саиф с хората си.

— Това не са били мои братя – обясних му аз. – Предпочитам да си взема стая в някой малък хан, не в странноприемница, а в някоя къща.

— Какво щастие! Знаем една къща, в която ще намериш стая, която и на принц ще се хареса.

— Колко ще ми вземеш, за да отида дотам с магаретата ти?

— Два пиастъра.

Това беше приблизително двацет пфенига.

— Доведи животните!

Той се отдалечи с горда стъпка и доведе иззад една ограда две магарета, които бяха толкова дребни, че биха могли да минат между краката ми.

— Ще могат ли да ни издържат? – осведомих се аз.

— Ефенди – увери ме човекът, – едно от тях може да носи и трима ни!

Това вече беше пресилено, но магарето ми наистина с нищо не показа, че съм му прекалено тежък. Нещо повече, щом се качих на него, то веднага потегли в бодър тръс, който обаче бе прекъснат веднага щом преминахме през градската стена.

— Дур – извика един ръмжащ глас от страни, – дур акче веринис! (Спрете, дайте пари!)

В полусрутения зид от дясната ми страна имаше четириъгълна дупка, а в нея забелязах една глава, на чието лице имаше ужасни очила само с едно стъкло. Под това стъкло видях огромен нос, а още малко по-надолу – голям отвор, от който вероятно бяха дошли думите.

— Кой е този? – попитах аз нашия водач.

— Бауалът¹. Той събира данъците за падишаха. Прибли-

¹ Баул – пазач на градските порти.

жих се с магаренцето си съвсем близо до дупката и за да си направя шега, извадих паспорта си.

— Какво искаш?

— Пари!

— Ето!

Тикнах му султанския мюхюр¹, пред окото, което не беше закрито със стъкло.

— Извинете, ваша милост!

Отворът под носа се затвори и физиономията изчезна, а веднага след това видях как една мършава фигура прескочи порутения зид и изчезна. Човекът беше облечен със стара, износена еничарска униформа, сини шалвари, червени чорапи, зелен жакет, а на главата си имаше бяла капа с провиснало зебло. Това беше храбрият бауал.

— Той защо се измъкна? – попитах аз водача.

— Ти имаш буюрулду и не е необходимо да плащаш. Значи той те е обидил и се страхува от твоето отмъщение.

Продължихме да яздим нататък и след пет минути стигнахме пред портата на една къща, която имаше големи, закрити с решетки прозорци откъм улицата, нещо, рядко срещано в мохамеданските страни.

— Това е! – обясни придружителят ми.

— На кого е къщата?

— На джевхерджи² Тамару. Работя по негова заръка.

— А дали си е къщи?

— Да.

— Тогава можеш да се връщаш. Ето ти бакшиш.

Сипейки думи на благодарност, човекът яхна едно от магаретата си и потегли обратно. Влязох с Халеф в двора и един негър ме заведе до градината, където намерих бижутера. Изложих му молбата си и той веднага ме въведе в къщата и ми показа цяла редица празни стаи. Наех две от тях за една седмица, като платих два талариса, което се смяташе за много порядъчно заплащане. Никой не ме разпитва кой съм, само назовах името, с което Халеф ме беше нарекъл.

Целия следобед се разхождах, за да разгледам града.

Джеда е много красив град и, струва ми се, не напразно носи това име. Джеда означава „богата“. Обграден е от три страни с дебел зид, върху който има кули, и е защитен с дълбок ров. А откъм морето охраната му се осигурява от едно

¹ Мюхюр – печат. – Бел. нем. изд.

² Джевхерджи – бижутер. – Бел. нем. изд.

укрепление и няколко батареи. Стената има три порти: Баб ал Медина, Баб ал Джемен и Баб ал Мека, която е най-красива и има две кули със зъбци с ажурна изработка. Градът се дели на две зони на влияние: сирийска и йеменска. Има доста широки и не чак толкова мръсни улици и много хубави площи. Правят впечатление многото къщи с гледащи към улицата прозорци. Обикновено те са на няколко етажа, с хубави фасади, украсени със сводести врати, балкони и чардаци. Пазарът се простира из целия град по протежение на морето и се разклонява из доста странични улици. На него могат да се видят араби и бедуини, фелахи; търговци от Басра, Багдад, Маскат и Маюала, египтяни, нубийци, абисини, турци, сирийци, гърци, тунзийци, евреи, индийци, малайци – и всички са облечени с националните си носии. Понякога тук може да се срещне и някой християнин. Както на много места в арабските селища, веднага зад градските стени започва пустинята, а там са колибите на онези хора, които не могат да си намерят място в самия град.

Недалеч от казармите, непосредствено до Баб ал Медина, се намира гробището, в което е гробът на Ева. Той е дълъг шейсет метра и в средата му има малка джамия.

В Джеда гъмжи от просяци. Най-голяма заслуга за това имат индийците. Докато бедните поклонници от другите страни си търсят работа, за да спечелят пари за обратния път, то индийците са прекалено мързеливи. И ако човек започне да дава на всички по нещичко, скоро самият той ще се превърне в просяк.

От гробището тръгнах към пристанището и бавно закрачих покрай водата. Размишлявах върху възможността да посетя Мека и почти не забелязах, че около мен става все по-безлюдно. Тогава изведнъж... нима бе възможно! Откъм водата се чу на немски:

„Сега отивам към Зоала...“

Песен от моята родина? Тук в Джеда? Огледах се и видях една лодка, в която имаше двама мъже. Единият беше местен жител. По цвета на кожата и по облеклото ми приличаше на хадхаремиех. Лодката сигурно беше негова. Другият стоеше прав в нея и представляваше доста живописна гледка. На главата си имаше бял тюрбан, облечен бе в червени турски шалвари и европейско сако с малко демодирана кройка. На врата му бе вързана жълта копринена кърпа, а от тази кърпа наляво и надясно стърчаха краищата на висока яка на риза, от онзи модел, който в милата родина наричахме „отцеубиец“.¹ Около

¹ „Отцеубиец“ – висока мъжка твърда яка. – Бел. пр.

доста широкия си ханш мъжът беше опасал каиша на една сарас, чиято ножница бе толкова широка, че човек можеше да предположи, че вътре има три саби.

Това беше певецът. Той забеляза, че съм се спрял от изненада и сигурно ме беше взел за някой бедуин, който обича да слуша песни, защото сложи лявата ръка край устата си, обърна се още по към мен и отново запя.

За мен това беше радост, и то много по-голяма отпреди, когато ютербокският Хамсад ал Джербая ме изненада с песента в Кергас на Нил. И аз сложих ръка край устата си.

— Тюркюе девам ет! (Продължавай да пееш!) – извиках му аз на турски.

Не знам дали дебелият певец ме беше разбрал, но отново поде:

*Между теб и мен
има малка уличка,
щом не ме обичаш,
остани си там.*

Сега и аз се опитах да вляза в ролята на йодлер:¹

*Между теб и мен
има малка уличка,
ако ме обичаш,
дай с лодката насам!*

Тогава човекът нададе радостен вик, смъкна тюрбана от главата си, сараса от ножницата и ги хвърли високо във въздуха. След това отново постави двата предмета на местата им, хвана кормилото и насочи лодката към брега.

Аз също тръгнах към него. Той скочи на земята, но все пак спря малко слисан, като ме разгледа по-отблизо.

— Турчин, който знае немски? – попита той разколебано.

— Не, немец, който говори малко турски – отвърнах аз.

— Наистина! Не можех да повярвам на ушите си. Но вие изглеждате досущ като ориенталец. Мога ли да попитам какъв сте?

— Писател. А вие?

— Аз... аз... хм, съм цигулар, комик, корабен готвач, частен секретар, счетоводител, съпруг, вдовец, рентиер, а сега пътувам към дома.

Моят сънародник каза всичко това с такова величествено достойнство, че аз избухнах в смях.

¹ Йодлер – певец на тиролски песни. – Бел. пр.

— Без съмнение сте научили много неща! Значи сега искате да се върнете къщи?

— Да, в Триест, ако по пътя за там не ми хрумне нещо друго. А вие?

— Аз ще видя родината си отново едва след няколко месеца. Какво правите тук, в Джеда?

— Нищо. А вие?

— Също. Искате ли да си помагаме един на друг?

— Естествено, щом имате желание!

— Разбира се. Имате ли жилище?

— Да. От четири дни.

— А аз от почти толкова часа.

— Значи още не сте се устроили. Мога ли да ви поканя при мен?

— Защо не! Кога?

— Веднага. Елате! Изобщо не е далеч.

Триестецът бръкна в джоба си и се разплати с лодкаря си, а след това двамата с него поехме обратно. По пътя си разменихме само най-общии приказки, докато стигнахме до малка едноетажна къщичка. Входът я разделяше на две части. Той отвори намиращата се вдясно врата и влязохме в една стаичка, чиято подредба се състоеше от нисък дървен подиум, застлан с рогозка.

— Това е жилището ми – каза новият ми познат. – Добре дошли! Седнете!

Още веднъж се ръкувахме и аз седнах върху рогозката, а той влезе в едно съседно помещение и отвори намиращия се там голям куфар.

— За такъв гост не бива да щадя деликатесите си! – извика ми той. – Гледайте сега какво ще ви донеса!

Наистина, това, което поднесе, бяха истински деликатеси.

— Ето ястие с ябълкови резени, което снощи сготвих в кафеарката. Това е най-вкусното нещо, на което човек може да се наслади тук в тази горещина. Ето и две палачинки, приготвени в кутията за тютюн – на всеки по една. Освен това и парченце английски пшеничен хляб – вече малко старичък, но все още може да се яде. Като гледам, имате здрави зъби. В тази бутилка има истински отлежал коняк; е, не е като вино, но е по-добро от вода. Нямам чаши, ама не ни и трябват. А накрая тази табакера – обичате ли да смъркате енфие? – За съжаление, не.

— Жалко! Този тютюн е превъзходен. Но сигурно пушите?

— Да, с удоволствие.

— Ето ви цигари! Имам само още единайсет, ще си ги разделим – на вас десет, а на мен една. – Нека е обратното.

— Не може.

— Хайде да не бързаме. А какво имате в онази ламаринена кутия?

— Отгатнете!

— Покажете ми я!

Землякът ми подаде кутията и аз я помирисах.

— Сирене! – извиках аз.

— Познахте! – засмя се той. – За съжаление нямам масло. Хайде, вземайте си! Сигурно имате нож. Ето ви и една вилица. Ядохме с охота.

— Аз съм саксонец – казах и назовах името си. – А вие сте роден в Триест?

— Да. Казвам се Мартин Албани. По професия баща ми е обущар. Аз исках да стана нещо по-добро, а именно търговец, но предпочитях да се занимавам повече с цигулката си, отколкото с цифрите. На всичко отгоре имах и машеха – вие знаете какво става обикновено по-нататък. Много обичах баща си, но се запознах с едни арфисти от Пресниц и тръгнах с тях. Заминахме за Венеция, бяхме в Милано и навлизахме все по-навътре в Италия, накрая стигнахме и до Константинопол. Нали знаете какви хора са музикантите?

— Разбира се. Понякога те прекосяват и далечни морета.

— Така е – кимна Албани. – Първо свирех на цигулка, след това станах комик. Но за съжаление не ни провървя и бях много радостен, когато успях да намеря място на един търговски кораб от Бремен. С този кораб стигнах по-късно до Лондон, откъдето тръгнах с един англичанин за Индия. В Бомбай се разболях и ме откараха в болница. Нейният управител беше работлив човек, но не го биваше в писането и смятането. Щом оздравях, той ме назначи за писар. По-късно започнах работа като счетоводител при един търговец. Той умря от треска и аз се ожених за вдовицата му. Нямахме деца, но живяхме щастливо, докато и тя почина. Сега съм решил да се върна в родината си.

— При баща ви ли?

— И той вече не е жив, но – слава Богу – не е търпял лишения. Щом си стъпих на краката, често си пишех писма. Сега продадох магазина и лека-полека се връщам към родината.

Този мъж ми хареса. Той се показваше такъв, какъвто си

беше. Не можеше да се каже, че е богат, но ми правеше впечатление на човек, който има толкова, колкото му трябва и е доволен от него.

— Защо не заминете направо за Триест? – осведомих се аз.

— Най-напред трябва да уредя едни сделки в Маскат и Аден.

— Значи все пак свикнахте със сметките?

— Разбира се – засмя се той. – А сега нямам бърза работа, сам съм си господар, какво ми пречи да разгледам Червено море? Пък и вие правите същото.

— Наистина. Колко време ще останете тук?

— Докато дойде някой подходящ плавателен съд. Но я ми кажете, не си ли помислихте, че съм баварец или тиролец, като ме чухте да пея?

— Да. Но и сега не се чувствам ни най-малко разочарован – нали все пак сме сънародници – и се радвам, че сме се срещнали.

— А вие колко време ще останете тук?

— Хм! Слугата ми отива на поклонение в Мека и ще трябва да го почакам около седмица.

— Радвам се. Така ще можем по-дълго време да бъдем заедно.

— Съгласен съм. Но за два дни ще трябва да се разделим.

— Защо?

— Защото ми се иска и аз да отида в Мека.

— Вие? Мисля, че е забранено за християни.

— Действително е така. Но кой ще ме познае?

— Правилно! Говорите ли арабски?

— Да, достатъчно, за да се оправя.

— Сигурно знаете как трябва да се държат пилигримите?

— И това знам. Но е сигурно, че поведението ми няма да е точно също като на другите поклонници. Ако следвам всичките им традиции и се подложам на предписаните обреди, та дори да се моля на Аллах и Пророка му, ще бъде прегрешение спрямо нашата вяра.

— Да, но вие в себе си ще си мислите нещо съвсем друго.

— Това не намалява вината.

— Не може ли да бъде принесена жертва в името на науката?

— Разбира се, но не такава. Впрочем, аз въобще не съм човек на науката. Ако някога стигна до Мека, то това ще е само за да разгледам града и да разказвам после за него на позна-

ти. Ще мога да твърдя, че съм успял да посетя града на Пророка, без да се отричам от Христовата вяра.

— В никакъв случай!

— Мислите ли, че Мека се посещава само от поклонници?

— Всъщност там ходят и търговци. Но те също могат да посещават светите места и да се молят в тях.

— Да, но не ги дебнат. Мисля, че отгук до Мека са около шестнайсет часа път, ала с езда могат да се минат за осем часа. А ако имах бишарин-хеджин¹, щяха да са ми необходими само четири часа. Като пристигна там, ще отседна в някой хан, ще обходя бавно града и ще разгледам светите места. За това ще са ми необходими само няколко часа. Всеки би ме сметнал за мюсюлманин, а после спокойно ще се върна.

— Всичко това наистина звучи съвсем безопасно, но все пак е рисковано. Чел съм, че християните имат право да се доближават най-много на девет мили от града.

— Тогава не би трябвало да бъдем и в Джеда само ако не става дума за английски мили. По пътя отгук до Мека има единнайсет кафенета. Спокойно мога да си позволя да вляза във всичките до деветото, а също и да казвам, че съм християнин, и нищо няма да ми се случи. Много неща са се променили с времето. Сега е достатъчно да не се позволява на християните да влизат в града. Аз ще се осмеля да направя това.

Вече толкова се бях увлякъл в тази авантюра, че решението ми да отида в Мека наистина беше твърдо. Прибрах се в жилището си с тази тайна мисъл, заспах с нея и се събудих с нея. Халеф ми донесе кафето. Бях удържал на думата си и още предишния ден му дадох дарите.

— Сихди, кога ще ми разрешиш да отида до Мека? – попита ме той.

— Вече разгледа ли цяла Джеда?

— Още не, но скоро ще приключя и с това.

— С какво ще пътуваш? С делил?

— Не, струва много скъпо. Ще почакам, докато се съберат повече поклонници, и тогава ще наемем ездитна камила.

— Можеш да заминеш, когато пожелаеш.

Делилите всъщност са чиновници, които водят чуждите пилигрими и следят да не пропуснат някое от предписанията. Затова накрая делилът иска съответното, наистина доста високо възнаграждение.

Едва Халеф беше излязъл от стаята ми, и отвън чух глас:

¹ Бишарин-хеджин – вид бързоходна ездитна камила. – Бел. пр.

— Вкъщи ли е господарят ти?

— Говори на арабски! – отговори Халеф на зададения му на немски език въпрос.

— На арабски ли? Не мога, момче. Най-много бих могъл да си послужа малко с турски. Но почакай, аз сам ще съобщя за себе си! Той сигурно е зад вратата.

Това беше Албани, чийто глас след малко чух:

Иха-ха, иха-ха,

искам аз, искаш ти,

я вратата отвори -

дошъл съм за това сега!

Моят сънародник, изглежда, умееше да нагажда закачливите си песнички според обстоятелствата. Халеф сигурно стоеше вън, онемял от учудване, и ако аз не отговорих, то беше главно заради него. Той трябваше да чуе още нещо. Не мина много време, и триестецът продължи:

Да съм войник, за мен е чест,

за всичко можеш да ми имаш вяра,

но не обичам да стоя на пост

пред къщата на чужди хора.

А когато и това нежно напомняне не произведе нужното въздействие, Албани заплаши:

Аз съм силен юначага

и ти казвам затова,

не отвориш ли веднага -

ще разбия таз врата!

Чак дотам не биваше да се стига. Затова станах и му отворих.

— Аха! – засмя се той. – Значи помогна! Вече си мислех, че сте тръгнали за Мека.

— Шт! Слугата ми не бива да знае нищо за това.

— Извинявайте! Отгатнете с каква молба идвам при вас?

— С искане за реванш за вчерашното ви гостоприемство? Съжалявам. В краен случай бих могъл да ви услужа с оръжие и патрони, но не и с хранителни продукти, най-малкото пък с такива, каквито имаше в менюто ви.

— Ами! Аз наистина идвам с молба или по-скоро с въпрос.

— Говорете!

— Вчера разказвахте за преживяванията си. Предполагам, че сте добър ездач.

— Да, справям се наистина.

— Само кон ли можете да яздите, или също и камила?

— И двете, та дори и магаре! Вчера ми се наложи да нап-
равя и това.

— Никога досега не съм седял върху гърба на камила. Та-
зи сутрин чух, че наблизко имало един деведжи,¹ при когото
човек евтино би могъл да използва възможността да си поиг-
рае на бедуин.

— Ах, вие искате да се поразходите с камила?

— Да, това е.

— Добре, обаче ще получите нещо като морска болест.

— Готов съм на всичко. Обиколил съм бреговете на Чер-
вено море, а още не съм се качвал на камила! Това е нечувано.
Мога ли да ви покана да ме придружите?

— Имам време. Къде искате да отидете?

— Все едно. Може би една обиколка около Джеда?

— Съгласен съм. Кой ще осигури камилите? Вие или аз?

— Разбира се, аз. Искате ли да вземете със себе си и слу-
гата си?

— Както решите. Тук човек никога не знае кого ще срещ-
не, а в Ориента слугата никога не е излишен.

— Добре, и той ще дойде.

— Кога тръгваме?

— След час.

— Съгласен съм. Но моля да ми разрешите една забележ-
ка! Преди да се качите на камилата, прегледайте внимателно
седлото и покривалото. От подобна предпазливост винаги има
нужда, защото иначе много лесно се завързват познанства с
онези шестокраки башибозуци, които турците наричат с неж-
ното звучно име „бит“.

— Бит ли? Не съм светило в ориенталските езици.

— Но малко латински сигурно знаете?

— Разбира се.

— Имам предвид животинчето, чието име звучи на латин-
ски така, както на немски думата „похвала“.

— Ах! Въшки! Наистина ли са толкова зли?

— Понякога много. В Унгария чух, че наричат тези пара-
зити „миньори“, защото вършат работата си отгоре надолу.
Така че при езда с камили ще имате работа с „миньорите“ на
арабите и с „миньорите на камилите. Истинско щастие е, че
първите притежават просто трогателна вярност към господар-
ите си и следователно се отказват според обичая на страната
да се нахвърлят върху един гяур. Но на седлото си подложете

¹ Деведжи – човек, който дава камили под наем. – Бел. нем. изд.

ваше одеяло, което след ездата можете да изгорите в печката
на първия срещнат пекар срещу няколко борби.¹

— Няма страшно. Ще вземем ли оръжие със себе си?

— Разбира се. Аз например съм принуден да бъда пред-
пазлив, защото всеки момент тук или в околностите мога да
срещна неприятели.

— Вие ли?

— Да, аз! Бях в плен на един морски разбойник, от когото
избягах вчера сутринта. Той тръгна към Мека и е много въз-
можно да е все още тук, в Джеда.

— Това е удивително! Арабин ли беше?

— Да. Но няма да мога да направя оплакване срещу него,
защото в мига, когато се срещнем, животът ми няма да струва
и пукната пара.

— И вчера вие нищо не ми казахте за това?

— Че защо? Сега много често може да се чуе или да се
прочете, че животът ставал все по-прозаичен и вече нямало
приключения. Само преди няколко седмици говорих с един мно-
го пътувал по света учен, който твърдеше, че човек можел да
прекоси света от Хамерфест² до Капцат³ и от Англия до Япо-
ния, без да изживее и частичка от онова, което се нарича при-
ключение. Не му възразих, но съм убеден, че само от пътува-
щия зависи дали ще преживее приключение или не. Едно пъту-
ване с обиколен билет може да бъде и съвсем спокойно дори и
да е до остров Сунда⁴ или до някоя страна в Южна Америка.
Аз предпочитам коня и камилата пред пощенските коли и вла-
ковете, кануто пред парахода и пушката пред надлежно заве-
рения паспорт. Освен това ми е по-интересно да отида на Там-
букту или Тоболск, отколкото до Ница или Хелголанд. Не се
доверявам на никой преводач или пътеводител. За едно пътува-
не до Мурсур разполагам с много по-малко пари, отколкото
са необходими на някого, за да отиде за една седмица от Прага
до Виена, и досега никога не съм се оплаквал от липса на при-
ключения. Който тръгва за Атласките страни⁵ или за западните
държави в Северна Америка с много пари, тъкмо те му пречат.
А който пристигне с лек джоб, той ще потърси гостоприемст-
вото на бедуините или ще поработи, а ако е в Дивия запад –
сам ще си застреля дивеча и ще трябва да се бори със стотици

¹ Борби – 1/8 от парата. – Бел. нем. изд.

² Хамерфест – град в Норвегия. – Бел. пр.

³ Капцат – столицата на Южна Африка. – Бел. пр.

⁴ Остров Сунда – остров между Индия и Австралия. – Бел. пр.

⁵ Атласки страни – Мароко, Тунис, Алжир. – Бел. пр.

опасности. Така никога няма да му липсват интересни преживявания. Хайде да се обзаложим, че като тръгнем на езда, ще изживеем някакво приключение, дори и да е съвсем малко! Храбреците от отминалите времена тръгват да търсят авантюри. Днешните хора пътуват като търговци, пътуват за развлечение, като летовници или по минерални бани, или просто да прекарат ваканцията си навън. Преживяват приключенията си под чадър, на маса в ресторанта, при някоя преоблечена краварка, на игралната маса или на ледената пързалка.

— Вие наистина възбудите любопитството ми – каза Албани.

— Да, разберете ме добре! – продължих аз. – Може би наричате приключение това да видите в джунглата два тигъра, които се бият на живот и смърт. За също толкова голямо приключение смятам срещата на мравките от два мравуняка в края на гората, чиято борба може да се нарече хунска или готска битка не само заради смелостта и физическото напрежение, а защото ни дава такива примери за саможертва, подчинение и стратегически способности, че доста има да се чудим. Божието всеилие се показва в тези миниатюрни животинчета много по-добре, отколкото при онези два тигъра, които са ви впечатлили само за това, защото се страхувате от тях. Но хайде сега идете и пазарете камилите, за да успеем да намерим някой извор, преди да е настъпил големият зной.

— Отивам. Но и вие трябва да удържите на думата си за приключението.

— Държа на думата си.

Албани се отдалечи. Нарочно му държах тази реч, защото за първа езда с камила трябва непременно да има и романтично настроение.

Когато след три четвърти час влязохме с Халеф в жилището на Албани, новият ми приятел се беше въоръжил до зъби.

— Елате! Деверджията вече чака. Или искате най-напред да хапнете нещо? – попита той.

— Не.

— Тогава ще вземем храната с нас. Ето напълнил съм цяла торба.

— Искате да преживеете приключения, а вземате цяла кола ядене? Оставете я! Ако огладнеем, ще потърсим някое село. Там ще намерим фурми, брашно, вода, а може би и малко чекир.

— Чекир ли? Какво е това?

— Сладкиш, изпечен от брашно и смлени скакалци.

— Пфу!

— Ами, има превъзходен вкус! Който яде стриди, градински охлюви, птичи гнезда, жабешки бутчета, киснатото мляко и червясало сирене, за него скакалците би трябвало да са лакомство. Знаете ли кой най-дълго е ял скакалци с мед?

— Мисля, че беше някой от библейските мъже.

— Точно така, и то един много високопоставен и свят мъж. Но сега по-нататък. Имате ли одеяло?

— Ето го!

— Добре. За колко време сте наели камилите?

— За целия ден.

— Деведжията ли ще ни придружава, или някой от хората му?

— Ще бъдем без придружител.

— Това е добре. Но в такива случаи трябва да се грижите за сигурността си. Поне ще можем да яздим необезпокоявани. Хайде елате!

Стопанинът на камилите живееше точно през една къща. Веднага разбрах, че този човек не е арабин, а турчин. В двора му имаше три камили, които направо бяха за оплакване.

— Къде е оборът ти? – попитах го аз.

— Там.

Той посочи към един зид, който делеше двора на две.

— Отвори вратата!

— Защо?

— Защото искам да видя дали има още камили вътре.

— Има още няколко.

— Покажи ми ги.

Турчинът можеше да не се съгласи, но отвори и ми позволи да хвърля един поглед от другата страна. Там лежах осем от най-хубавите ездитни камили. Приблжих се и ги огледах.

— Деведжи, колко ти плати този бей хасретлери¹ за тези три камили, които ни предлагаш?

— Пет махбуб.²

— И за тази цена получаваме тези товарни животни с изранени крака и копита? Я виж тук, можеш да гледаш през хълбоците им, а устните им висят като скъсаните ръкави на дрехите ти, ами гърбиците им – о, деведжи, че те въобще нямат гърбици! Имат дълъг път зад себе си! Те са толкова изтощени и немощни, че едва биха могли да носят седла. А пък седлата как

¹ Бей хасретлери – височество. – Бел. нем. изд.

² Махбуб – 4,75 марки. Бел. нем. изд.

изглеждат! Я погледни насам, деведжи! Какво марширува тук по това одеяло: хайде побързай и ни дай други камили с други покривала и седла!

Той ме погледна полунедоверчиво, полуядосано.

— Кой си ти, че ми даваш такива заповеди?

— Виж тук! – отговорих аз със строг тон. – Виждаш ли това буюрулду на султана? Да му разкажа ли, че си измамник и че трепеш животните си до смърт от работа? Бързо оседлай онези три хаджини там, кафявите вдясно и сивата в ъгъла, иначе камшикът ми ще те накара да заработиш!

В отговор на това един бедуин веднага би посегнал към пистолета или ножа, но този човек беше турчин. Той побърза да изпълни заповедта ми и скоро трите му най-добри камили стояха пред нас коленичили, с чисти седла. Обърнах се към Халеф:

— Сега покажи на този ефенди как да се качи! Халеф изпълни нареждането ми, а аз настъпих подвитите предни крака на камилата, която щеше да язди Албани.

— Внимавай! Щом докоснете седлото, коленичилата хеджина се изправя, и то като първо повдига задницата си, така че ще политнете напред. После изправя и предните си крака и можете да паднете назад. Тези два тласъка трябва да неутрализирате с противоположни движения на тялото си.

— Ще се опитам.

Албани се хвана за седлото и се метна отгоре. Животното веднага се надигна, въпреки че все още бях настъпил предните му крака. Добрият певец на закачливи романси полетя напред, но не падна, защото се държеше здраво. Обаче камилата бързо изправи предницата си и тъй като той се беше пуснал, естествено излетя от седлото и падна отзад в пясъка.

— По дяволите, това никак не е проста работа! – изръмжа Албани, като ставаше и разтриваше рамото, върху което беше паднал. – Но трябва да се кача. Накарайте животното пак да коленичи!

— Ppp-e!

При това подвикване камилата коленичи отново. Вторият опит беше успешен, въпреки че ездачът трябваше да понесе два солидни тласъка. Но към собственика на камилите отпразвих още един упрек:

— Деведжи, можеш ли да яздиш камила?

— Да, господарю.

— А да я управляваш?

— Разбира се.

Не, не можеш, защото дори не знаеш, че трябва да имаш метрек¹.

— Прощавай, господарю.

Турчинът даде знак с ръка на хората си и пръчиците бяха донесени. Накрая и аз възседнах камилата си.

Във всеки случай вече изглеждахме по съвсем различен начин, отколкото ако се бяхме задоволили с изтощените товарни камили. Новите ни седла бяха хубаво украсени с пискюли и пъстра бродерия, а покривалата бяха толкова големи, че закриваха целите животни. Тръгнахме към улицата.

— Накъде? – попитах аз Албани.

— Оставям на вас да решите.

— Добре, тогава тръгваме през Баб ал Медина. Новият ми познат привличаше върху себе си погледите на минувачите, защото облеклото му правеше прекалено силно впечатление. Затова предпочетох да минем по страничните улички и използвайки околна пътица, благополучно излязохме през градската порта. После яздихме през селищата на нубийци и абисинци, след което стигнахме до пустинята, простираща се без никакъв преходен растителен пояс чак до чертите на свещените градове.

Дотук Албани се беше държал върху седлото доста добре. Обаче камилите ни спонтанно преминаха към обичайния си ход, а именно онзи тръс, при който новациите получават морска болест, без да са видели и капка солена вода. При първите крачки Албани се надсмиваше над самия себе си. Той не притежаваше уменията да смекчава причинените му от животното тласъци, движейки собственото си тяло. Триестецът се клатушкаше напред-назад. Дългата пушка му пречеше, а огромната му сабя се удряше с дрънчене в хълбока на животното. Той я прибра между краката си, щракна с пръсти и запя:

*Сабята ми дрънка, сабята ми трака,
тази сабя ми създава само мъка,
камилата ми само се клатушка,
сякаш е на дявола с краката.*

Тогава аз тупнах леко моето животно по носа. То се изпъна и се понесе напред така, че зад мен се вдигна облак пясък. Двете други камили веднага ни последваха, с което беше сложен край на пеенето. Албани държеше в лявата си ръка пръчката, а с дясната пушката и използваше тези два предмета, за

¹ Метрек – малка закривена пръчица. – Бел. нем. изд.

да пази равновесие, размахвайки ги във въздуха. Гледката беше много смешна.

— Преметнете пушката през рамо и се хванете с ръце здраво за седлото! – извиках аз.

— Има ли... хоп!... Има ли въобще... ох, бр, ах!... Има ли въобще смисъл! Изобщо ня... хоп, ау!... Нямам време за това! Я спрете про... хопа, ох, бр! Проклето животно!

— Защо, аз се справям с него?

— Вие – да, но последствията са за мен. Защото мо... ох, бр, ех – моето препуска след него като бяс... ху, хопа! като бясно!

— Ами спрете го тогава!

— С какво?

— С краката и юздите.

— Крака си обаче въобще не мо... хопа! Не мога да вдигна, а юздите, вече... спри... ох, спри, ох!... Вече ги изпуснах!

— Тогава трябва да чакате животното само да спре.

— Да, но вече дъх не ми... бр, ох!... Дъх не ми остана!

— Ами отворете си устата, наоколо има достатъчно въздух!

Отново се обърнах напред и повече не чувах отчаяните му викове. Той се намираще в добри ръце, защото Халеф яздеше до него.

Скоро стигнахме до едно възвишение, което бързо оставихме зад себе си, и ето че пред нас се ширна открита равнина. Албани като че постепенно бе започнал да свиква със седлото и не се оплакваше повече. За около един час вече бяхме изминали петнайсетина километра, когато пред нас изплува силуетът на самотен ездач. Ако се съдеше по това, че разстоянието между него и нас буквално се топеше, той сигурно яздеше отлична камила. След по-малко от десет минути се изправихме един срещу друг.

Непознатият беше облечен като богат бедуин, а качулката на наметалото му бе дръпната ниско над лицето. Животното му беше много по-скъпо, отколкото нашите три, взети заедно.

— Ес селям алейкюм! – поздрави ме той, посягайки с ръка да дръпне качулката от лицето си.

— Ве алейкюм ес селям – отвърнах аз. – Накъде води пътят ти през пустинята?

Гласът му беше прозвучал меко, почти като глас на жена. Наистина ръката му беше кафява, но малка и нежна и щом свали качулката си, видях безбрадо лице, от което живо ме гле-

даха две големи кафяви очи – без съмнение това не беше никакъв мъж, а жена.

— Пътят ми води навсякъде – отвърна тя. – А накъде води твоят?

— Идвам от Джеда, искам да поаяздя и след това отново се връщам в града.

Лицето ѝ помръкна, погледът ѝ стана недоверчив.

— В Джеда ли живееш?

— Не. Не съм оттам.

— Значи си поклонник?

Какво да отговоря? Имах намерение да се представям тук за мохамеданин. Но тъй като бях попитан без заобикалки, дори и през ум не ми мина да отговарям с лъжа.

— Не – признах аз, – не съм хаджия.

— Не си от Джеда и не си дошъл тук, за да продължиш към Мека? Ти или вече си бил в свещения град, или не си правоверен.

— Не съм бил още в Мека, защото не изповядвам вашата вяра.

— Евреин ли си?

— Не, християнин съм.

— А тези двамата?

— Този тук е християнин като мен, а другият е мюсюлманин и иска да отиде до Мека!

Тогава лицето ѝ изведнъж грейна и тя се обърна към Халеф:

— Къде е родината ти, чужденецо?

— На запад, далеч оттук, зад голямата пустиня.

— Имаш ли жена?

Халеф се учуди на този въпрос също като мен, защото изричането му противоречеше на ориенталските обичай.

— Не – призна той.

— Приятел ли си на този ефенди, или си му слуга?

— Аз съм негов слуга и приятел.

Тогава жената се обърна към мен:

— Ела, ефенди, последвай ме.

— Къде?

— Ти дърдорко ли си, та питаш, или се страхуваш от една жена?

— Ами! Напред!

Тя обърна камилата и тръгна обратно по собствените си следи. Аз яздох до нея, а другите двама останаха зад нас.

— Е – попитах аз Албани, – имах ли право, като ти обещах приключение?

Албани изпя вместо отговор:

*От главата до петите
чисто е това момиче,
а пък шията ѝ, вижте,
кожена торбичка кичи.*

Всъщност жената не беше първа младост, лицето ѝ бе загоряло от лъчите на пустинното слънце, а лишенията и трудният живот бяха издълбали в него бръчки. Но някога жената може би не е била грозна, това все още си личеше. И какво я караше да язди съвсем сама през пустинята? Защо беше тръгнала по пътя към Джеда, а сега се връщаше с нас обратно? Защо арабката видимо се зарадва, като чу, че Халеф иска да отиде до Мека, и защо не каза накъде ни води? Тази жена беше загадка за мен. Тя носеше пушка, а на колана ѝ висеше ятаган. В ремъците на седлото ѝ дори беше мушнатото едно от онези метателни копия, които бяха особено опасни в ръцете на арабите. Непознатата напълно приличаше на безстрашна амазонка и тъкмо това беше най-точната дума, тъй като такива воинствени жени по-често се срещат в Ориента, отколкото в европейските страни, където на жената все пак ѝ е осигурена по-голяма свобода.

— Какъв е този език? – попита арабката, като чу отговора на Албани.

— Езикът на немците – обясних ѝ аз.

— Значи ти си немзи, така ли?

— Да.

— Немците сигурно са храбри хора.

— Защо?

— „Султан ал Кебир“ беше най-храбрият мъж и въпреки това немците, австрийците и руснаците го победиха. Не е ли така? Защо ме гледаш така изпитателно?

Значи жената беше чувала за Наполеон и изхода на освободителните войни, което много ме учуди. Може би тя имаше някакво необикновено минало.

— Извинявай, ако съм те обидил с погледа си! – отвърнах аз. – За мен е необичайно да срещна в тази страна жена като теб.

— Жена, която носи оръжие ли? Която убива мъже? И която дори властва над племето си? Не си ли чувал за Галийе?

— Галийе ли? – попитах аз замислено. – Не е ли тя бегума, кралицата на нейното племе?

— Виждам, че знаеш коя е.

— Галийе е била действителният шейх на племето си и в битката при Тараба е сразила войските на Мохамед Али, предвождани от Турсун бей.

— Така е. Сега виждаш, че и една жена може да бъде като мъж.

— А какво казва коранът за това?

— Коранът ли? – каза тя и направи презрителен жест. – Коранът е книга. Ето моя ятаган, моя тюфенк¹ и дшерид² ми. В какво вярваш, в книгата или в оръжията?

— В оръжията. Както виждаш, не съм неверник, защото мисля точно като теб.

— Значи вярваш в оръжията?

— Да. Още повече обаче в свещената книга на християните.

— Не знам каква е, но виждам оръжията ти.

Това беше истинско ласкателство за мен, защото арабинът е свикнал да преценява мъжа по неговите оръжия.

— Кой е убил повече врагове? – продължи амазонката. – Ти или твоят приятел?

Ако се съдеше по оръжията, то Албани трябваше да е значително по-храбър от мен. Въпреки това бях убеден, че добрият триестец едва ли е представлявал досега опасност за някого. Но отговорих уклончиво:

— Още не съм говорил с него за това.

— Колко пъти досега си имал сар?³

— Нито един. Моята вяра ми забранява да убивам дори и врага си. Законът го наказва.

— Ами ако сега дойде Абу Саиф и иска да те нападне?

— Тогава ще се отбранявам и в краен случай ще го убия, защото самоотбраната е разрешена. Но ти говориш за „Башцата на сабята“. Познаваш ли го?

— Познавам го. А и ти назоваваш името му. Чувал ли си за него?

— Не само съм чувал за него, но и съм го виждал.

Амазонката се обърна с рязко движение към мен.

— Виждал си го? Кога?

— Само преди няколко часа.

— Къде?

¹ Тюфенк – пушка. – Бел. нем. изд.

² Дшерид – копие. – Бел. нем. изд.

³ Сар – кръвно отмъщение. Бел. нем. изд.

— За последен път на кораба му. Бях негов пленник и вчера избягах.

— Къде е корабът му?

Протегнах ръка към посоката, в която предполагах, че е.

— Скрит е ей там в един залив.

— А Абу Саиф на борда ли е?

— Не, той е в Мека, за да занесе на великия сариф подарък.

— Великият сариф не е в Мека, а в Таиф. Благодарение на теб имам скъпоценна вест. Ела!

Тя пришпори хеджината си, а след това зави надясно, където на хоризонта се виждаха много възвишения. Като приближихме, забелязах, че тази хълмиста верига се състои от същия сив гранит, който видях по-късно в Мека. В една долина имаше няколко палатки. Жената посочи с ръка натам и каза:

— Там живеят бени кюфр¹ от племето на атайбехите.

— Мисля, че атайбехите живеят в Ал Салалех, Талех и Уади ан Нобеят.

— Добре си осведомен. Но ела! Трябва да узнаеш всичко! Пред палатките, където лежах сигурно около трийсет камили, имаше и няколко коня. Цяла глутница мършави, пустинни кучета със сплъстена козина посрещна приближаването ни с яростен лай, в резултат на което се появиха обитателите на палатките. Те грабнаха оръжието си и гледаха доста войнствено.

— Чакайте тук! – заповяда амазонката.

Тя накара камилата си да коленичи, слезе и се приближи до мъжете. Разговорът ми с нея не беше чул нито от Албани, нито от Халеф.

— Сихди – попита Халеф, – от кое племе са тези хора?

— От племето на атайбехите.

— Чувал съм за него. Неговите мъже се смятат за най-храбрите в тази пустиня и нито един пилигримски керван не е защитен от техните куршуми. Те са най-върлите врагове на джехеините, към които принадлежи и Абу Саиф. Какво иска от нас жената?

— Още не знам.

— Скоро ще разберем, но дръж оръжието си в готовност, сихди! Не вярвам на тези хора, защото те са отритнати и прокълнати.

— Защо мислиш така?

— Не знаеш ли, че всички бедуини, които живеят в окол-

¹ Бени кюфр – прокълнати. Бел. нем. изд.

ностите на Мека, събират капките от восъчните свещи, пепелта от благовонното дърво и праха от прага на Кааба и с тях натриват челата си. Тези мъже тук обаче нямат нищо на челата си. Не им се разрешава да ходят до Мека и да се приближават до Кааба, защото са прокълнати.

— И каква е причината за тяхното отритване?

— Може би ще разберем от тях!

Междувременно жената беше казала няколко думи на мъжете, след което един от тях се приближи до нас. Беше един старец с достолепно изражение на лицето.

— Аллах да благослови идването ви! Слезте от седлата и елате в палатките ни! Бъдете наши гости!

Това уверение ме убеди, че няма от какво да се страхуваме, докато сме при тях. Щом арабинът изрече веднъж думата мюсафи¹, може да му се има пълно доверие. Слязохме от камилите и ни въведоха в една от палатките, където седнахме и ни нагостиха скромно.

Докато ядахме, не беше проронена нито дума. След това обаче ни поднесоха по една бери и докато пушихме персийски благовонен тумбактабак, разговорът започна.

Това, че ни дадоха лули бери, беше сигурно доказателство, че тези хора не притежават богатства. В околностите на свещения град се пушат три вида лули. Първият и най-скъпият вид е хадра. Обикновено тези лули се поставят на триножник и са направени от чисто, красиво гравирано сребро и имат дълъг маркуч, наречен лейех, който според благосъстоянието на господаря е украсен със скъпоценни камъни или други украшения. С хадра обикновено се пуши само най-хубав тютюн от Ширас.² Другият вид лули е шишех. Те доста приличат на хадра, но са по-малки и не толкова скъпи. Третият и най-обикновен вид е бери. Тази лула се състои от една пълна с вода черупка от кокосов орех, към която са прикрепени главата и една тръбичка вместо маркуч.

В палатката имаше двама мъже. Старецът, който ни беше посрещнал, говореше от името на всички:

— Аз съм господарят на селото и искам да поприказвам с теб, ефенди. Обичаят ни забранява да притесняваме госта с въпроси, но все пак искам да те попитам за някои неща. Позволяваш ли?

— Позволявам.

¹ Мюсафир – тост. – Бел. нем. изд.

² Ширас – персийски град. – Бел. пр.

— Ти от насранието¹ ли си?
— Да, християнин съм.
— Какво правиш тук, в земите на правоверните?
— Искам да опозная страната и нейните жители.
Шейхът направи недоверчива физиономия.
— И като ги опознаеш, какво ще правиш след това?
— Ще се върна в родината си.
— Аллах акбар. Господ е велик, а мислите на насранието са непредсказуеми. Ти си мой гост и аз ще повярвам на думите ти. Този човек твой слуга ли е?
Той посочи към Халеф.
— Халеф Омар е мой слуга и мой приятел.
— Моето име е Малек. Ти си говорил с Амша Бинт Шейх Малек.² Тя ми каза, че твоят слуга иска да отиде до Мека, за да стане хаджия.
— Правилно те е осведомила.
— А ти ще го чакаш ли, докато се върне?
— Да.
— Чужденец си, но владееш езика на правоверните. Знаеш ли какво е делил?
— Делилът е водач, който срещу заплащане показва на поклонниците светите места и забележителностите на Мека.
— Значи знаеш. Но делилът се занимава и с още нещо: На неомъжените жени е забранено да посещават свещения град. Ако някоя девойка иска да отиде в Мека, тя първо заминава за Джеда и формално се омъжва за някой делил. Той я води до Мека като своя жена, където тя извършва Фирад и Уашибат.* След като това стане, делилът отново освобождава момичето. То остава девойка, а той получава възнаграждението на труда си.
— Да, знам и това.
Въведението на стареца възбуди любопитството ми. Какви намерения го караха да свързва пътуването на Халеф на поклонение със задълженията на един делил? Но узнах това веднага, защото без всякакви заобикалки шейхът ме помоли:
— Разреши на Халеф Омар да бъде делил по време на хаджилъка!
Не очаквах подобно нещо.
— Защо? – попитах аз шейха.
— Ще ти обясня, след като дадеш разрешението.

¹ Насрание – арабин, изповядващ християнска вяра. – Бел. пр.

² Амша Бинт Шейх Малек – Амша, дъщерята на шейх Малек. – Бел. нем. изд.

³ Фирад и Уашибат – задължителни обреди.

— Не знам дали той има право. Делилите са чиновници, които – доколкото знам – се назначават от властите.
— Кой може да забрани на Халеф Омар да се ожени за някоя девойка и след поклонението да я освободи отново?
— Това е така. Що се отнася до мен, аз не отказвам да дам позволенията си, щом смяташ, че то въобще е необходимо. Халеф Омар е свободен човек. Обърни се направо към него.
Истинско удоволствие беше да се наблюдава лицето на моя Халеф. Той беше съвсем стъписан.
— Искаш ли да направиш това, което желаем? – попита го старецът.
— Може ли първо да видя момичето? – гласеше контравъпросът.
Шейх Малек се усмихна.
— Защо искаш да видиш девойката предварително? Няма никакво значение дали е стара или млада, хубава или грозна, защото след хаджилъка ти отново ще я освободиш.
— Дъщерите на арабите като дъщерите на турците ли са, та не бива да се показват незабулени?
— Дъщерите на арабите не крият лицата си. Можеш да видиш момичето.
По знак на шейха един от присъстващите се изправи и излезе от палатката. След малко той се върна с едно момиче, чиято прилика с амазонката ме наведе на мисълта, че е дъщеря на върнатата жена.
— Това е девойката, погледни я! – каза шейхът. Халеф се възползва от разрешението. Тъмнокосата на около петнайсет години, но напълно оформена красавица, изглежда, хареса на Халеф.
— Как се казваш? – попита я той.
— Ханех – отвърна момичето.
— Очите ти сияят като лъчите на луната, страните ти блестят като цветя, устните ти греят като нарове, а миглите ти са сенчести като листата на акация. Моето име е Халеф Омар Бен Хаджи Абул Аббас Ибн Хаджи Дауд ал Госарах и ако мога, ще изпълня желанието ти.
Очите на моя Халеф също заблестяха, но не като лъчите на луната, а като тези на слънцето. Езикът му разцъфтя с поетически цветове. Може би и той стоеше на ръба на същата пропаст, която беше погълнала надеждата за хаджилък на неговите баща и дядо, а някогашните Абул Абас и Дауд ал Госарах, пропастта на любовта и брака.

Момичето отново се отдалечи, а шейхът попита Халеф:
— Какво е твоето решение?
— Питай моя сихди! Ако той няма нищо против, ще постъпя според желанието ти.
— Господарят ти вече каза, че ти дава разрешение.
— Така е! – съгласих се аз. – Но я ни кажи, защо това момиче трябва да отиде в Мека и защо не си потърси делил в Джеда?
— Познаваш ли Ахмед Изет паша? – попита шейхът вместо отговор.
— Наместника на Мека ли?
— Да, сигурно го познаваш, защото всеки чужденец, който влезе в Джеда, трябва да му се представи, за да получи неговата закрила.
— Ахмед Изет в Джеда ли живее? Не съм бил при него. Не се нуждая от закрилата на турчин.
— Вярно е, че си християнин, но си истински мъж. Закрилата на пашата може да бъде получена само на висока цена. Той не живее в Мека, където всъщност трябва да е, а в Джеда, защото там е пристанището. Заплатата му възлиза на повече от един милион пиастъра, но той знае как петорно да увеличи доходите си. На него всички трябва да му плащат – дори контрабандистите и пиратите, – затова има жилище и в Джеда. Казаха ми, че си видял Абу Саиф.
— Да, вярно е.
— Точно този разбойник е много добър познат на пашата.
— Не е възможно!
— Защо? Кое е по-изгодно: да убиеш един крадец или да го оставиш жив и да получаваш от него рента? Абу Саиф е от джехеините, а аз съм син на атайбехите. Тези две племена са смъртни врагове. Освен това Бащата на сабята се осмели да се промъкне край нашия дуар¹ и да открадне дъщеря ми Амша. Той искаше да я принуди да стане негова жена, но един ден тя успя да избяга и се върна с дъщеря си Ханех. Оттогава търся Абу Саиф, за да си разчистя с него сметките. Веднъж го намерих, ала той беше в сарая на наместника. Високопоставеният служител закриляше разбойника и му даде възможност да избяга, докато аз го дебнех пред портата. По-късно шейхът на моето племе ме изпрати с тези мъже тук, в Мека, за да занесем жертвен дар на Кааба. Бяхме се разположили на лагер недалеч от портата ар Рамах. Тогава видях, че Абу Саиф идва да посети

¹ Дуар – село. – Бел. пр.

светинята с няколко от своите хора. Обзе ме гняв. Хванах го, въпреки че при Кааба са забранени всякакви вражди. Не исках да убивам похитителя на момичета, а да го принудя да ме последва, за да се бия с него извън града. Той се отбраняваше, а неговите хора му помагаша. Завърза се бой, който завърши с това, че пазачите на светилището дойдоха и ни арестуваха, но Абу Саиф и хората му освободиха. За наказание ни забраниха да посещаваме светите места. Цялото ни племе беше прокълнато и за да се освободи от проклятието, трябваше да се откаже от нас. Сега сме прокудени. Но ние ще си отмъстим и след това ще напуснем тези места. Значи ти си бил пленник на Абу Саиф?

— Да.
— Разкажи!
Разказах накратко преживяванията си.
— Знаеш ли къде точно е мястото, където е скрит корабът?
— Дори и през нощта мога да го намеря.
— Ще ни заведеш ли там?
— А ще убиете ли джехеините?
— Да.
— Тогава моята вяра ми забранява да стана ваш водач.
— Нямах ли право да си отмъщаваш?
— Не. Нашата религия ни заповядва да обичаме дори и враговете си. Само властите имат право да наказват злото, а вие не сте съдии.
— Твоята религия е добра. Но ние не сме християни и сами ще накажем враговете си, защото при съдията те ще намерят закрилата. Ти си споменал на Амша на кое място се намира корабът, така че ще го открия и без твоя помощ. Само ми обещавай, че няма да предупреждаваш джехеините.
— Няма да ги предупрежда, защото нямам желание отново да попадам в плен.
— Значи се разбрахме. Кога тръгва Халеф на поклонение за Мека?
— Утре, ако ми разрешиш, сихди – отвърна дребосъкът вместо мен.
— Можеш да тръгнеш.
— Тогава нека Халеф още сега остане при нас – помоли шейхът. Ще го придружим на такова разстояние от града, на каквото ни е разрешено да се приближаваме, а като се върне, веднага ще ти го доведем.
Тогава ми хрумна една мисъл, която веднага изрекох гласно:

— Мога ли да дойда и аз и да го чакам при вас?
Веднага забелязах, че желанието ми предизвиква всеобща радост.

— Ефенди, виждам, че не презираш низвергнатите – отвърна шейхът. – Добре си дошъл при нас. Можеш да останеш тук и да ни помогнеш при саудж.¹

— Не мога. Преди това трябва да се върна в Джеда да си уредя нещата. Моят хазяин не знае къде съм.

— Тогава ще те придружа до градската порта. В самата Джеда нямам право да влизам, защото и тя е свещен град. Кога искаш да тръгнеш?

— Веднага, ако ти е удобно. Необходимо ми е съвсем малко време, за да си свърша работата, и отново се връщам при теб. Да ти поръчам ли някой кадия или мулах за сключването на брака?

— Не ни трябва нито кадия, нито мулах. Аз съм шейх на моето село и това, което правя, притежава необходимата сила и валидност. Но пергамент или хартия можеш да ми донесеш, за да подпишем договора. Мюхюр и лак² имам.

Скоро камилите бяха приготвени и ние ги възседнахме. Освен нас тримата в малкия отряд бяха шейхът, неговата дъщеря Амша и петима атайбехи. Бяха взели и две свободни камили, които да върнат мен и Халеф по обратния път. Последвах стария без възражения, макар да забелязах, че той не върви по прекия път, а вдясно от него, покрай морето. Албани вече нямаше такива затруднения с камилата си, както преди и дългите крака на животното буквално поглъщаха пътя.

Изведнъж шейхът спря и посочи с ръка встрани.

— Знаеш ли какво има там, ефенди?

— Какво?

— Заливът, в който се намира корабът на разбойниците. Отгатнах ли?

— Можеш да мислиш каквото си искаш, но не бива да ме питаш.

Шейх Малек правилно беше отгатнал и замълча. Продължихме да яздим. След известно време забелязах две малки точки, движещи се към Джеда. Както изглеждаше, не идваха срещу нас, а следваха посоката, водеща към току-що споменатия залив. Доколкото можах да видя през далекогледа, тези двама души вървяха пеша. Тук, в пустинята, това правеше впечатле-

¹ Саудж – церемония за сключване на брак. – Бел. нем. изд.

² Мюхюр и лак – печат и восък. – Бел. нем. изд.

ние и беше близо до ума, че бяха хора на Абу Саиф. Вероятно моите пазачи бяха съобщили на капитана за бягството ми, а тези двама мъже бяха връщащите се пратеници.

Малек също ги забеляза и ги наблюдаваше зорко. После се обърна към един от хората си и му прошепна някакво нареждане. Трима от тях веднага се върнаха в посоката, от която бяхме дошли. Прозрях намерението му. Малек беше предположил същото, което бях помислил и аз, и искаше да залови двамата мъже. За целта трябваше да им отреже пътя към залива, но без да забележат. Шейхът не изпрати хората си направо към тях, а ги накара да се престорят, че се връщат, а веднага щом излезеха от полезрението на пратениците, трябваше да опишат дъга. Ние продължихме пътя си и той попита:

— Ефенди, ще ни почакаш ли малко, или ще продължиш към града, където по-късно ще ни намериш до портите?

— Щом искаш да говориш с тези мъже, ще остана с теб.

— Те сигурно са джехеини!

— И аз мисля така. Твоите трима воители ще им отрежат пътя към кораба. Ти тръгни косо натам, а ние с Халеф ще следваме досегашния път, за да не решат да побягнат обратно към Джеда.

— Съветът ти е добър. Напред!

Малек свърна встрани, а аз махнах на Албани да се присъедини, към него защото ние с Халеф трябваше да препуснем в бесен галоп. Понесохме се като вихър и чак като се изравнихме с преследваните, свърнахме зад гърбовете им. Те едва сега разбраха намеренията ни и спряха. Зад тях бяхме ние с Халеф, отстрани се приближаваше Малек и само пътят отпред оставаше свободен. Те поеха по него с удвоена бързина, но не успяха да стигнат далеч, защото срещу тях се появиха тримата атайбехи. Въпреки че беше невъзможно да разпознаят някого от такова разстояние, те сигурно предполагаша, че сме врагове, и се опитваха да избягат от нас. Бяха въоръжени. Ако им хрумнеше да се разделят, и ние трябваше да направим същото, а тогава за един точно целещ се, хладнокръвен пешак нямаше да е невъзможно да се изправи срещу двама, та дори и трима ездачи върху камили. Но те не се сетиха за това или им липсваше смелост да го направят. Останаха заедно и ние ги обградихме. Веднага ги познах – наистина бяха двама от моряците.

— Откъде идвате? – попита ги шейхът.

— От Джеда – отговори единият.

— А накъде отивате?

— В пустинята да търсим трюфели.
— Да търсите трюфели? Нямаме нито животни, нито кошници със себе си!
— Първо искаме да видим дали тези гъби растат тук и след това ще донесем кошници.
— От кое племе сте?
— Живеем в града.

Това наистина беше много нахална лъжа, защото двамата мъже знаеха, че ги познавам. Дори и Халеф се ядоса на тяхната дързост. Той извади камшика си и каза:

— Да не мислите, че този ефенди и аз сме ослепели? Ама че подлещи и лъжци! Вие сте джехеини и сте от хората на Абу Саиф. Ако не си признаете, камшикът ми ще ви накара да проговорите!

— Какво ви засяга кои сме?

Аз скочих от камилата, без да я карам да коленичи, и взех камшика от ръката на Халеф.

— Не ставайте за смях! Чуйте какво ще ви кажа! Какви са ви отношенията с тези воители от племето атайбехи и какво искат те от вас, не ме засяга. Трябва обаче да ми отговорите на няколко въпроса. Ако го направите, няма защо да се страхувате повече от мен, ако ли не, така ще ви нашаря с този камшик, че повече няма да можете да се покажете пред никой свободен, храбър арабин.

Да се заплашва бедуин с бой е една от най-големите обиди. Затова и двамата грабнаха ножовете си.

— Ще те убием, преди да си успял да ни удариш – предупреди единият.

— Явно, че още не знаете колко е опасен камшикът от хипопотамова кожа в ръцете на един франк! – отвърнах аз. – Той реже остро като ятаган, удря по-тежко от боздуган и е побърз от куршумите на вашите табанджати.¹ Не виждате ли, че пушките на всичките тези мъже са насочени към вас? И така, сложете ножовете в поясите си и отговаряйте! Бяхте изпратени при Абу Саиф, нали?

— Да – чу се колеблив отговор, тъй като пиратите, разбраха че нямат шанс за бягство.

— За да му съобщите, че сме избягали ли?

— Да.

— Къде го намерихте?

— В Мека.

¹ Табанджат – пистолети. – Бел. нем. изд.

— Как стигнахте толкова бързо до Мека и се върнахте обратно?

— В Джеда наехме камили.

— Колко време ще остане Абу Саиф в свещения град?

— Малко. Искане да отиде в Таиф, където се намира сарифемирът.

— Свърших с вас.

— Сихди, ще пуснеш ли тези разбойници да си вървят? – извика Халеф. – Аз бих ги застрелял, за да не могат повече да вредят на никого.

— Дадох им дума и ти трябва да я спазваш. Ела!

Аз отново се качих на камилата и потеглих. Халеф ме последва, но Албани остана. Беше извадил дългата си сабя, ала бях убеден, че войнственото му поведение е съвсем безобидно. Той наистина седеше безучастен върху камилата си, когато трима атайбехи скочиха, за да сразят неприятелите. Успяха да направят това, като размениха няколко безопасни удара с ножове. Завързаха пленниците за камилите и двама от ездачите се върнаха обратно, за да откарат хората на Абу Саиф в селото на атайбехите. Другите ни последваха.

— Ти ги помилва, сихди, но въпреки това те ще умрат – каза Халеф.

— Тяхната съдба не е в мои ръце, а и не е твоя работа. Спомни си какъв ще ставаш днес! Един жених трябва да е миролюбив.

— Сихди, ти би ли станал делил на Ханех?

— Ако бях мюсюлманин, да.

— Сихди, ти си християнин, франк, с когото може да се говори за тези неща. Знаеш ли какво е любовта?

— Да. Любовта е нещо като дива любеница. Който я опита, го заболява коремът.

— О, сихди, как би могъл да сравняваш любовта с дива любеница! Дано Аллах просветли ума ти и стопли сърцето ти! Добрата жена е като лула от жасминово дърво и като торбичка, в която тютюнът никога не свършва. А любовта към девойката, тя е... тя е... като тюрбан върху плешива глава и като слънцето в небето на пустинята.

— Да. И когото стигнат тези лъчи, той получава слънчев удар. Мисля, че е поразил и теб, Халеф. Аллах да ти помогне!

— Сихди, знам, че ти никога не би искал да бъдеш жених. Аз обаче съм такъв и затова сърцето ми е отворено за любовта, подобна на ноздри, вдъхващи аромата на цвете.

Краткият ни разговор приключи, защото междуременно останалите ни бяха настигнали. За случилото се не бе казана нито дума повече и когато градът се появи пред очите ни, шейхът нареди неговите камили да спрат.

— Аз ще чакам тук, ефенди – каза Малек. – След колко време ще се върнеш с Халеф?

— Ще дойда още преди слънцето да измине път, дълъг колкото копието ти.

— Нали няма да забравиш да донесеш пергамент или хартия.

— Няма. Ще донеса също мастило и пера.

— Направи го. Аллах да те закриля, докато те видим отново. Атайбехите се разположиха край камилите си, а ние тримата препуснахме към града.

— Е, не беше ли това приключение? – попитах аз Албани.

— Несъмнено – съгласи се той, – и то какво! За малко да се стигне до убийство и кръвопролитие. Аз сериозно се бях приготвил за бой.

— Да, наистина приличахте на разярения Роланд¹, с когото е по-добре да си нямаш работа. Хареса ли ви ездата?

— Хм! В началото доста ме постреснахте, но след това стана по-поносимо. Но, разбира се, предпочитам някое хубаво немско канапе! А вие смятате да тръгнете с тези араби, нали? Тогава сигурно повече няма да се видим.

— Вероятно. Щом искате да използвате първата възможност, за да заминете. Но аз мога да ви посоча толкова много примери за съвсем неочаквани срещи, че не изключвам вероятността отново да се видим.

И наистина тези думи сякаш да се сбъднат. Но засега, след като върнахме животните на камиляра, се сбогувахме най-сърдечно, както подобава между сънародници, срещнали се далеч от родината. После ние с Халеф се отправихме към моето жилище, за да си събера нещата и да кажа сбогом на хазяина. Не бях мислил, че толкова бързо ще напусна къщата му. Отново излязохме от града с наетите магарета. Там се качихме на камилите и се върнахме с атайбехите в селището им.

¹ Роланд – прочут герой, символ на съдебната власт. – Бел. пр.

Седма глава

В МЕКА

По време на ездата почти не разговаряхме. Най-мълчалива беше дъщерята на шейха. Амша не пророни нито дума. Но в очите ѝ гореше пъклен огън, а щом погледнеше наляво, където предполагаше, че зад хълмовете е скрит корабът на Абу Саиф, десницата ѝ хващаше дръжката на ятагана или приклада на пушката, сложена напречно на седлото.

Като наближихме лагера, Халеф се изравни с мен.

— Сихди – започна той, – какви са обичаите в твоята страна? Трябва ли мъжът, който се жени, да направи подарък на годеницата?

— Да, така постъпва всеки и при нас, и при вас.

— Да, такъв е обичаят и в Джебзирет ат Араб, а и в цял Шарк.¹ Но тъй като Ханех ще ми бъде жена само привидно и за няколко дни, не знам дали е необходимо да ѝ правя подарък.

— Подаръкът е израз на вежливост, която винаги предизвиква приятни чувства. На твое място бих се държал учтиво.

— Но какво да ѝ дам? Беден съм, а и не съм подготвен за сватба. Мислиш ли, че бих могъл да ѝ подаря моята тактука?²

Наистина в Кайро Халеф си беше купил една малка кутийка от пресована хартия и в нея държеше огнивото си. Предметът имаше за него особено голяма стойност, защото беше заплатил на търговците двайсет пъти повече, отколкото трябваше, а тя едва ли струваше и трийсет пфенига. Любовта го беше накарала да вземе героичното решение да се раздели със скъпоценната си вещ.

— Дай я на момичето! – отвърнах аз сериозно.

— Добре, Ханех ще получи огнивото! Но дали ще ми го върне после, когато повече няма да е моя жена?

— Ще го задържи.

— Аллах керим (Господ е милостив) и няма да ме лиши от собствеността ми. Какво да правя?

— Щом огнивото ти е толкова скъпо, дай ѝ тогава нещо друго.

— Ами какво? Нямам нищо друго? Не мога да дам на Ханех нито моя тюрбан, нито пушката си, да не говорим за камшика от хипопотамова кожа!

¹ Шарк – Изток. – Бел. нем. изд.

² Тактука – огниво. – Бел. нем. изд.

— Тогава не ѝ подарявай нищо.

Бъдещият съпруг угрижено поклати глава.

— И така не може, сихди. Ханех е моя годеница и трябва да получи нещо. Какво ще си помислят за нас атайбехите, ако твоят прислужник си вземе жена, без да ѝ направи подарък?

Ах, хитрецьт му с хитрец! Опитваше се да ме придума, обръщайки се към моето честолюбие, а оттам и към моята кесия.

— Слава на Аллаха, че ти дава това просветление, Халеф! – изсмях се аз. – Но и аз съм в положение, подобно на твоето. Не мога да подаря на годеницата ти нито моя хаик или дрехата си, още по-малко пък оръжието си.

— Аллах е справедлив и милостив, сихди. За всеки дар той възнаграждава хилядократно. Не носи ли камилата ти също и една кожена торба, в която имаш неща, от които всяка годеница би изпаднала във възторг?

— И ако ти дам някое от тези неща, ще си го получи ли, когато Ханех не е вече твоя жена?

— Ще си го поискаш!

— Франките нямат обичая да правят това. Но щом ми обещавах всичко да ми се върне хилядократно, после ще отворя торбичката и ще погледна дали не бих могъл да намеря в нея нещо за теб.

Тогава дребосъкът радостно се изправи на стремената си.

— Сихди, ти си най-мъдрият и най-добър ефенди, когато Аллах е създал. Твоята добротата е по-голяма от Сахара, а благодетелността е безкрайна като Нил. Твоят баща е бил най-известният, а бащата на баща ти най-благородният измежду всички хора в кралство Немзистан. Майка ти е била най-хубавата роза, а майката на твоята майка най-нежното цвете на Европа. Твоите синове биха могли да бъдат многобройни като звездите на небето, дъщерите ти – колкото пясъка в пустинята, а децата на твоите деца – безброй като капките в морето!

Истинско щастие беше, че вече стигнахме до лагера, иначе благодарността на Халеф щеше да ме превърне в родоначалник на цял народ. Що се отнася до кожената торбичка, която Халеф беше споменал, тя наистина съдържаше най-различни неща, които чудесно биха могли да послужат за подарък на едно бедуинско момиче. Когато пътуването ни по Нил завърши и в Кайро се разделяхме с търговеца Исла Бен Мафлай, той настоя да ми даде разни неща, които да използвам за подаръци по време на понататъшното си пътуване и с чиято помощ бих могъл да си осигурия някои услуги. Това бяха предмети,

които не заемаха много място, а и сами по себе си нямаха кой знае каква стойност, но за обитателите на пустинята те бяха силно желани ценности.

По време на отсъствието ни бяха опразнили и приготвили за мен една от палатките. Щом се настаних в нея, отворих кожената торба и извадих едно колие. Това беше медальон, под чийто стъклен капак се движеше едно малко дяволче. Изработен бе по същия начин като например копчетата за маншети с изкуствени костенурки и беше окачен на верижка от стъквени перли, които на слънцето или на светлината на огъня блестяха с всички цветове на дъгата. В Париж това украшение сигурно нямаше да струва повече от два франка. Показах го на Халеф.

Дребосъкът му хвърли един поглед и изплашено се дръпна назад.

— Машаллах! Ами че това е шейтанът. Господ да го прокъдне! Сихди, как успя да подчиниш дявола на твоята власт? Ля иллаха иллялах ве Мохамед расул Аллах! (О, Господи, пази ни от трижди проклетия дявол, защото не на него, а на теб искаме да служим!)

— Шейтанът не може да ти направи нищо, защото е здраво затворен – успокоих го аз.

— Ще се закълнеш ли в брадата си?

— Кълна се!

— Я ми покажи, сихди! Ами ако успее да излезе, тогава съм изгубен и душата ми ще лежи на твоята съвест и на тази на прадедите ти.

— Халеф взе колието много внимателно с върха на пръстите си, сложи го на земята и коленичи да го разгледа.

— Уаляхи-бияхи-талахи-бир Аллах, това е шейтанът! Виждаш ли как е разтворил паст и се плези? Върти си очите и поклаща рога. Размахва опашка, заплашва с нокти и тропа с крака! Аман – горко ми, ако счупи кутийката.

— Няма да направи това! Той е само една изкуствена фигурка.

— Изкуствена фигурка, изработена от човешки ръце ли? Сихди, ти ме заблуждаваш, за да добия смелост. Че кой може да направи дявол? Никой човек, нито правоверен, нито християнин или пък евреин. Ти си най-великият алим и най-храбрият герой на земята, защото си надвил шейтана и си го затворил в този тесен зандан! Хамдулилах, защото сега земята е свободна от него и духовете му и всички правоверни могат да ли-

куват и да се радват на мъките, които трябва да изтърпи тук! Защо ми показваш тази огърлица, сихди?

— За да я подариш на годеницата си.

— Аз... Тази огърлица, която е по-скъпоценна от всички диаманти на трона на великия Могул? Който притежава огърлицата, ще стане най-прочут сред всички синове и дъщери на правоверните. Наистина ли искаш да я подариш?

— Да.

— Бъди така добър, сихди, и ми позволи да я запазя за себе си! Предпочитам да дам на момичето огнивото си.

— Не, ще дамеш на Ханех тази огърлица. Настоявам.

— Тогава трябва да се подчиня. Но къде я държеше, но не само нея, а и всички онези неща, преди вчера да ги сложиш в торбата?

— Пътят от Кахара дотук беше много опасен. Затова носех тези скъпоценности със себе си, в крачолите на шалварите си.

— Сихди, твоята мъдрост и предпазливост превъзхождат дори хитростта на дявола, когото си принудил да живее в шалварите ти. Кога да дам огърлицата на Ханех?

— Веднага щом стане твоя жена.

— Тя ще стане най-известната сред всички бенат ал араб, защото всички племена ще разказват за нея и ще я прославят, че държи шейтана затворен. Мога ли да видя и другите съкровища?

Но не се стигна до разглеждането им, защото шейхът изпрати да ни поканят при него. Намерихме го в шатрата му, където бяха събрани и всички атайбехи.

— Ефенди, донесе ли пергамент? – попита Малек.

— Имам хартия, която е толкова добра, колкото и пергаментът.

— Ще напишеш ли договора?

— Щом желаяш, да.

— Тогава можем ли да започваме?

Халеф, към когото беше отправен този въпрос, обяви, че е готов, и един от присъстващите мъже веднага се изправи, за да го попита:

— Как е цялото ти име?

— Казвам се Халеф Омар Бен Хаджи Абул Аббас Ибн Хаджи Дауд ал Госарах.

— От коя страна си?

— От Гарб¹, където слънцето залязва зад голямата пустиня.

¹ Гарб – Запад. – Бел. нем. изд.

— От кое племе произхождаш?

— Бащата на моя баща, Аллах да благослови и двамата, е обитавал с известното племе улед селим голямата Джебел Шур Шум.

Питащият, който със сигурност беше роднина на невестата, се обърна към шейха:

— Ние всички те познаваме, теб, храбривия, доблестния, мъдрия и справедливия. Ти си Хаджи Малек Ибн Ахмед Халид Бен Абул Али Абу Абдолатиф ал Ханифи, шейх на храброто племе на бени атайбех! Този мъж е герой от племето на улед селим, живеещо в издигащите се до небето планини на име Джебел Шур Шум. Той носи името Халеф Омар Бен Хаджи Абул Аббас Ибн Хаджи Дауд ал Госарах и е приятел на един велик ефенди от Франкистан, когото ние приехме като наш гост в шатрите си. Ти имаш внучка, която се казва Ханех. Косата ѝ е като коприна, кожата ѝ като маслина, а добродетелите и са чисти и блестящи като снежинките, които падат върху планините. Халеф Омар я желае за жена. Какво ще кажеш, ти, шейх?

Атайбехът придаде на лицето си изражение на достолепна замисленост и след това отговори:

— Ти каза своите думи, сине мой. Сега седни и чуй какво ще отговоря. Този Халеф Омар Бен Хаджи Абул Аббас Ибн Хаджи Дауд ал Госарах е герой, чиято слава беше достигнала до нас още преди много години. Ръката му е непобедима, пъргав е като газела, а очите му са зорки като на орел. Хвърля копието на стотици крачки, куршумът му винаги улучва, а ятаганът му е изпил кръвта на много врагове. Изучил е също Корана и когато дава съвет, е един от най-умните и най-начетените. Освен това този могъщ бей на франките цени неговото приятелство – защо да отказвам да му дам моята внучка, щом е готов да изпълни моите условия?

— Какви условия му поставяш?

— Момичето е внучка на могъщ шейх, затова той няма да я получи на ниска цена. Искам една кобила, пет ездитни камили, десет товарни камили и петдесет овце.

При тези думи Халеф направи такава физиономия, сякаш току-що беше погълнал тези петдесет овце, десет товарни и пет ездитни камили, както и кобилата с кожата и костите. Откъде щеше да вземе тези животни? За щастие, шейхът продължи:

— Затова пък давам на Ханех зестра от една кобила, пет ездитни камили, десет товарни камили и петдесет овце. С мъдростта си ще прозрете, че при такова съвпадение на обстоя-

телствата не е необходимо да разменяме цената за момичето и зестрата. Но затова пък искам утре рано сутринта след Фагр¹ Халеф Омар да тръгне на поклонение към Мека, като вземе със себе си и жена си. Там трябва да изпълнят свещените обреди и след това незабавно да се върнат при нас. Халеф да се отнася с Ханех като с девойка и след завръщането си да се откаже от нея. За това той ще получи една камила и чувал фурни. Ако не се отнася с жена си като с чужда, няма да получи нищо и ще бъде убит. Вие сте свидетели, че така съм наредил. После говорителят се обърна към Халеф:

— Чу всичко. Какъв е отговорът ти?

По лицето на запитания се виждаше, че една от точките не му харесваше особено, а именно искането да се откаже от жена си. Но все пак той се показва достатъчно умен, за да се примири с настоящите обстоятелства, и отвърна:

— Приемам тези условия.

— И така, напиши договора, ефенди! – помоли шейхът. – Напиши го два пъти, а именно веднъж за мен и втори път за Халеф Омар!

Изпълних желанието му, а после прочетох написаното. То получи одобрението на шейха, който капна върху всеки от листовите по една капка восък и използва дръжката на камата си вместо печат, след като той и Халеф се подписаха.

С това формалностите бяха изпълнени и неизбежните сватбени тържества започнаха. Понеже женитбата все пак бе формална, те бяха доста скромни. Заклаха и опекоха една камила. Докато тя се въртеше на шиш над жаравата, воините показаха демонстративно сражение, но без да стрелят: обстоятелство, чиято причина не беше трудно да се отгатне.

Щом настъпи нощта, започна пиршеството. Ядяха само мъжете и едва когато вече бяха сити, жените получиха остатъците. Доиде време да се появи Ханех и Халеф използва този повод. Той стана от мястото си, за да ѝ поднесе споменатия сватбен подарък. Последвалото изумление изобщо не може да се опише. Затвореният в капсулата дявол беше чудо, което не се побираше в представите на атайбехите. Всичките ми усилия да им обясня начина, по който е направен, бяха напразни. Те не ми вярваха, и то главно защото шейтанът изглеждаше жив. Бях обявен за най-великия герой и магьосник, а в резултат Ханех изобщо не получи подаръка. Затвореният шейтан бе чудо и изключителна важност и самият шейх сметна за голяма

¹ Фагр – молитва преди изгрев-слънце. – Бел. нем. изд.

чест да съхранява несравнимата скъпоценност; разбира се, едва след като най-тържествено уверих Малек, че на дявола никога няма да му се удаде да избяга и да причинява зло.

Наближаваше полунощ, когато се прибрах в палатката си, за да спя. Халеф ме придружи.

— Сихди, трябва ли да спазвам и изпълнявам всичко, което написа днес? – чух аз.

— Да. Ти обеща това.

Мина известно време и после той отново попита смутено:

— Ти би ли върнал жена си?

— Не.

— И въпреки това казваш, че трябва да изпълня обещанието си?

— Разбира се. Ако аз си вземам жена, няма да обещавам, че ще я връщам.

— О, сихди, защо не ми каза, че трябва да постъпя така!

— Ти да не си хлапе, което има нужда от настойник? И може ли един християнин да поучава мюсюлманин как да се жени! Мисля, че искаш да задържиш Ханех.

— Позна.

— Следователно, искаш да ме напуснеш?

— Теб ли, сихди? О...

Халеф смутено се окашля, но не можа да намери отговор.

Едно неразбираемо ръмжене и след това няколко въздишки бяха всичко, което успях да чуя. Той се мятеше от една страна на друга. Ясно беше, че симпатиите към момичето и привързаността му към мен бяха влезли в остро противоречие. Оставих дребосъка да се бори със себе си и заспах.

Сънят ми беше толкова дълбок, че се събудих едва от силния тропот на копита. Станах и излязох пред палатката. На изток вече просветляваше, а от онази страна, където се намираще заливът, небето беше огненочервено. Там имаше пожар, а предположението, което се зароди у мен при тази гледка, се потвърди от оживлението в лагера. Мъжете се връщаха натоварени и те, и камилите им с богата плячка. Също и Амша, дъщерята на шейха, се бе присъединила към тях, а като слезе от камилата, забелязах, че дрехите ѝ са изпръскани с кръв. Малек ми пожела добро утро и сочейки към огнените кълба, каза:

— Видя ли, че намерихме кораба? Когато отидохме, джехеините спяха и сега са при техните кучешки прадеди.

— Избил си ги и си ограбил кораба?

— Ограбил ли? Какво искаш да кажеш? Не принадлежи

ли на победителя собствеността на победения? Кой ще ни оспори това, което сме спечелили?

— Стоката, която Абу Саиф беше взел със себе си, принадлежи на сариф-емира.

— На сариф-емира, който ни прокуди? Дори и да са негови парите, няма да си ги получи обратно. Ти наистина ли мислиш, че това е секат? Сигурно са те излъгали. Само сарифът има право да събира този данък, а той никога няма да позволи на турчин да направи това. Турчинът когото си помислил за митничар, е бил контрабандист или митничар на египетския паша, Аллах да го убие!

— Ти мразиш ли го?

— Всеки свободен арабин го мрази. Не си ли чувал за зверствата, извършени тук по време на ухабитите¹? Дори парите да са на пашата или на сарифа, остават за мен! Само че времето за молитва приближава. Пригответи се да ни последваш. Не можем да останем повече тук.

— Къде ще преместиш лагера?

— Ще го установя на място, откъдето мога да наблюдавам пътя между Мека и Джеда. Абу Саиф не бива да ми се изплъзне.

— А предвидил ли си опасностите, които те заплашват?

— Мислиш ли, че един атайбех се бои от опасности?

— Не, но и най-смелият мъж трябва същевременно да бъде и предпазлив. Ако Абу Саиф ти падне в ръцете и го убиеш, моментално трябва да напуснеш това място. А така може би ще изгубиш детето на дъщеря си, което междувремето ще е в Мека с Халеф.

— Ще кажа на Халеф къде да ни търси в такъв случай. Ханех трябва да тръгне за Мека, преди ние да заминем. Тя е единственият човек сред нас, който още не е бил в свещения град, а по-късно може би няма да е възможно да отиде там. Затова отдавна търсех за нея делил.

— Решил ли си вече къде ще се преместиш?

— Ще се преместя в пустинята Ад Дахна, в Маскат, а после сигурно ще проводим пратеник до Ел Фрат² при бени шамар, за да ни приемат в племето си.

Краткотрайното разсъмване беше последвано от настъпването на деня. Слънцето докосна хоризонта и арабите, които все още миришеха на пролятата от тях кръв, се обърнаха по посока на Мека за молитва. Веднага след това палатките бяха

¹ Ухабитите – ислямска секта. – Бел. пр.

² Ел Фрат – Ефрат. – Бел. нем. изд.

свити и колоната потегли. Чак когато стана съвсем светло, можах да видя какво количество предмети атайбехите бяха задигнали от кораба. След нападението те изведнъж бяха станали богати хора. Затова сред тях цареше необикновено оживление. Поизостанах малко зад тях. Бях разстроен, защото се чувствах неволна причина за гибелта на джехеините. Наистина можех и да не се упреквам, но все пак трябваше да се допитам до съвестта си дали пък не съм могъл да постъпя по друг начин. А и близостта на Мека ми създаваше много грижи. Ето там се намираше тя, „свещената“, „забранената“! Дали да я отбягна, или да дръзна да я посетя? Обземаше ме трепетно желание да отида, но все пак трябваше да се съобразя и с надигащите се у мен колебания. Какво щях да спечеля, ако успеех да отида. Щях да мога да казвам, че съм бил в Мека – друго нищо. А ако ме откриеха, това бе сигурна смърт, и то каква смърт! Но премислянето на основанията не можеше да доведе до нищо и аз реших да действам според обстоятелствата. Толкова често бях правил така и всичко винаги свършваше добре.

За да избегне срещите с други хора, шейхът пое по обикновен път. Не ни даваше никакви почивки, докато не се свечери. Намирахме се вече в една тясна клисура, обградена от отвесни гранитни скали, между които яздихме известно време, докато стигнахме до нещо, подобно на котловина, от която, изглежда, друг изход нямаше. Слязохме от камилите. Шатрите бяха опънати и жените запалиха огън. Яденето беше по-богато и по-разнообразно, защото го бяха взели от корабната кухня на Абу Саиф. След това настъпи очакваният с нетърпение от всички миг – разпределянето на плячката.

Понеже то не ме засягаше, станах и тръгнах на обиколка из котловината. На едно място ми се стори, че бих могъл да се изкача по скалата до горе, и се опитах да го направя. Звездите ярко светеха, така че успях. След около четвърт час стоях горе на височината и можех спокойно да наблюдавам наоколо във всички посоки. В долния край на юг се забелязваше нещо като верига от голи възвишения, над който се носеше онова бледо сияние, излъчено вечер от светлините на големите градове. Там се намираше Мека.

Долу, откъм подножието на скалите, долавях силните гласове на атайбехите, които се караха за дела си от плячката. След известно време се върнах при тях. Шейхът ме посрещна с думите:

— Ефенди, защо не остана при нас? Трябва да получиш твоя дял от всичко, което намерихме на кораба.

— Аз ли? Не съм бил там и затова няма какво да получавам.

— Не е вярно, ефенди! Щяхме ли да намерим джехеините, ако не те бяхме срещнали? Ти стана наш водач, макар и да не го желяеше, затова трябва да получиш каквото ти се полага.

— Няма да приема нищо.

— Ефенди, предполагам, че отказваш по верски съображения. Твърде малко знам за вярата ти и не мога да я обругавам, защото си мой гост. Но не е правилно тя да ти забранява да вземаш плячка. Враговете са мъртви, а корабът им е разрушен. Трябва ли да изгорим и унищожим нещата, които са ни толкова необходими?

— Хайде да не спорим. Но задръжте това, което сте отделили за мен.

— Няма да го задържим. Разреши да го дадем на Халеф, твоя придружител, въпреки че той вече получи своя дял!

— Дайте му го!

Дребният Халеф преливаше от благодарност. Беше получил някои оръжия и дрехи, а освен това и торбичка със сребърни монети. Той не отстъпваше – трябваше да преброя съкровището му, за да съм свидетел, че днес е станал богат човек. Неговият дял възлизаше на около осемстотин пиастъра и беше напълно достатъчен, за да направи един беден арабин щастлив.

— С тези пари можеш да покриеш повече от петдесет пъти разноските, които ще имаш в Мека – отбеляза шейхът.

— Кога трябва да тръгна за свещения град? – попита го Халеф.

— Утре рано сутринта, най-късно по обяд.

— Никога не съм бил там. Как трябва да се държа?

— Ще ти кажа. Задължение на всеки поклонник е след пристигането си в Мека незабавно да отиде в Ал Харам.¹ Значи ще яздиш до Бейт Аллах², ще оставиш камилите отвън и ще влезеш. Там със сигурност ще намериш водач, който ще ти каже какво да правиш по-нататък. Но предварително трябва да го попиташ за цената, защото иначе ще те излъжат. Щом съзреш Каабата, направи два риката,³ като прочетеш и съответните молитви от благодарност за това, че си стигнал благополучно до

¹ Ал Харам – най-голямата джамия в Мека. – Бел. нем. изд.)

² Бейт Аллах – Божият дом, има се предвид също голямата джамия. – Бел. нем. изд.

³ Рикат – падане на колене. – Бел. нем. изд.

свещения град. След това иди до Мамбара¹ и си събуй обувките. Те ще останат там и ще бъдат пазени, защото в Бейт Аллах, както и в другите джамии не е позволено обувките да се държат в ръка. После веднага започва тауаф, обикалянето около Каабата, което трябва да се повтори седем пъти.

— В коя посока?

— Надясно, така че Каабата винаги да е от лявата ти страна. Първите три обиколки се правят с бързи крачки.

Това за възпоминание на Пророка. Бил разпространен слухът, че той е тежко болен, и за да го опровергае, тичешком обиколил три пъти Каабата. Следващите обиколки се правят бавно. А молитвите, които се казват – ги знаеш. След всяка обиколка трябва да се целува свещеният камък. Накрая, като свърши тауаф, притискаш гърди към вратата на Каабата, протягаш ръце и на висок глас молиш Аллах да прости греховете ти.

— И с това ли се приключва?

— Не. После трябва да минеш покрай Ал Мадшем² и да направиш два риката пред Мекам Ибрахим.³ Оттам се отправяш към свещения кладенец Зем Зем и след като прочетеш кратка молитва, можеш да пиеш от него колкото искаш. Ще ти дам няколко шишета, които трябва да напълниш и да ми донесеш; свещената вода е лек срещу всички болести на тялото и душата.

— Значи това е молитвата за Каабата. Какво следва по-нататък?

— После е Заи, отиването от Сафа до Меруа. На хълма Сафа има три арки. Ще застанеш там, ще се обърнеш с лице към джамията, ще вдигнеш ръце към небето и ще помолиш Аллах за помощ по свещения път. Ще извървиш шестстотин крачки до Алтан на Меруа. По пътя си ще видиш четири каменни стълба, покрай които трябва да минете със скокове. На Меруа отново ще прочетеш една молитва и ще се върнеш да извървиш този път още шест пъти.

— Това ли е всичко?

— Не. Защото трябва да отидеш да се подстрижеш и да посетиш Умах, който е на такова разстояние от града, на каквото сме сега от Мека. Едва тогава се смята, че си извършил всички свещени ритуали и можеш да се върнеш. В месеца на голямото поклонение правоверният трябва да прави много

¹ Мамбар – амвон. – Бел. нем. изд.

² Ал Мадшем – малка, облицована с мрамор ниша, откъдето Абрахим и Исмаил взели варовика, за да построят Кааба.

³ Мекам Ибрахим – камъкът послужил на Ибрахим за пиедестал. – Бел. нем. изд.

повече неща и е необходимо по-дълго време, защото там се тълпят много хиляди поклонници. На теб обаче ще са ти необходими само два дни, а на третия отново можеш да бъдеш при нас.

Всички тези напътствия бяха последвани от различни други разяснения, които обаче не бяха интересни за мен, защото повечето от тях се отнасяха до Ханех. Легнах да спя. Когато Халеф най-сетне се появи, той се послуша дали вече съм заспал. Забеляза, че още съм буден, и попита:

— Сихди, кой ще се грижи за теб, докато ме няма?

— Аз самият. Не се тревожи. По-добре ми кажи дали би ми направил една услуга, Халеф.

— Да. Знаеш, че за теб ще направя всичко, каквото мога и каквото ми е позволено.

— Трябва да донесеш на шейха светена вода от кладенеца Зем Зем. Донеси и на мен едно шише!

— Сихди, всичко друго искам от мен, но не и това, защото не бива да го правя. От този кладенец имат право да пият само правоверните. Ако ти донеса водата, никога не бих могъл да се спася от ада.

Отговорът бе изречен с такова дълбоко убеждение, че повече не се опитах да настоявам пред Халеф. След кратка пауза той каза:

— Не искаш ли сам да си донесеш светена вода?

— Нямам право.

— Имаш право, ако преди това приемеш правата вяра.

— Няма да го направя. Хайде сега да спим!

На следващата сутрин Халеф потегли като порядъчен съпруг с жена си. Беше му дадено указание да казва, че идва от далечна страна, но да не издава, че спътницата му, която впрочем вече беше забулена, е от атайбехите. Известно време с него язди един от воините, който трябваше да наблюдава пътя между Мека и Джеда. На входа на нашата клисура също беше поставен пост.

Първият ден мина, без да се случи нищо особено. На следващата сутрин поисках от шейха позволение да се поразходя малко наоколо. Той ми даде една камила и ме помоли да бъда предпазлив, за да не открият убежището ни. Надявах се, че ще мога сам да пояздя, но когато се канех да се кача на камилата, към мен се приближи Амша и попита:

— Ефенди, мога ли да дойда с теб?

— Можеш – отвърнах аз, защото нямаше как да откажа на тази молба просто така.

Като излязохме от клисурата, поех по посока към Мека. Мислех, че спътницата ми ще ми направи забележка, но тя продължаваше да язди до мен, без да каже нито дума. След като издихме близо час, тя зави надясно и помоли:

— Последвай ме, ефенди!

— Къде?

— Искам да се убедя, че нашият пазач е на поста си. След по-малко от пет минути го забелязахме. Той седеше върху едно възвишение и неотлъчно гледаше на юг.

— Воинът не бива да ни види – каза тя. – Ела, ефенди! Ще те заведа там, където желаеш!

Какво искаше да каже Амша с тези думи? Тя пое наляво и ме погледна усмихнато. След това пусна камилите в галоп и накрая спря в една тясна долина, където скочи от седлото и седна на земята.

— Ела до мен! Хайде да си поговорим! – каза тя.

Жената ставаше все по-загадъчна, но аз изпълних желанието ѝ.

— Смяташ ли своята вяра за единствено права, ефенди? – започна тя странния разговор.

— Разбира се – отвърнах.

— Аз също.

— Ти също ли? – попитах учуден, защото това беше първият път, когато устата на мюсюлманин изричаше пред мен подобно признание.

— Да, ефенди, знам, че само твоята религия е истинска.

— Откъде знаеш?

— От собствени размисления. Първото място, където е имало хора, е бил раят. Там всички създания живеят заедно, без да си причиняват болка едно на друго. Така е пожелал Аллах, затова е истинска само онази религия, която заповядва да бъде така. Това е религията на християните.

— Толкова добре ли я познаваш, та можеш да даваш преценка?

— Не, но веднъж един стар турчин ни разказа за нея. Той ни каза, че вие се молите така: „... И ни прости греховете, както и ние ги прощаваме.“ Вярно ли е?

— Да.

— И че във вашата свещена книга е написано: „Господ е любов, а който е в любов, той е в Господ и Господ е в него.“ Кажи, и това ли е вярно?

— И това е вярно.

— Значи вашата вяра е истинската... Има ли право един християнин да отвлича девойка?

— Не. Ако го направи, чака го жестоко наказание.

— Виждаш ли, че вашата религия е по-добра от нашата? При вас Абу Саиф не би могъл да ме отвлече и да ме принуди да му стана жена. Познаваш ли историята на тази страна?

— Да.

— Значи знаеш как са издевателствали турците и египтяните над нас, въпреки че сме от една вяра. Те са опозорявали майките ни, а хиляди от бащите ни са набивали на кол, разсичали са ги на четири парчета, изгаряли са ги, отрязвали са им ръцете, краката, носовете и ушите, избождали са им очите, а децата им са смазвали или разкъсвали. Мразя тази вяра, но трябва да я запазя.

— Защо трябва да я запазиш? По всяко време имаш право...

— Замълчи! – прекъсна ме Амша грубо. – Споделям с теб моите мисли, но ти не ме поучавай! И сама знам какво да правя. Ще си отмъстя – ще отмъстя на всички, които ме обидиха.

— И въпреки това мислиш, че религията на любовта е истинската?

— Да. Но трябва ли само аз да обичам и прощavam? Дори и за това, че не мога да влизам в свещения град, ще си отмъстя! Познай как?

— Каж ми!

— Ти тайно желаяш да посетиш Мека, нали?

— Кой твърди това?

— Отговори ми!

— Наистина бих искал да видя града.

— Това е много опасно. Но аз искам да си отмъстя и ето защо те доведох тук. Ще спазваш ли обичаите, ако идеш в Мека?

— Предпочитам да не го правя.

— Не искаш да обидиш своята вяра и имаш право. Иди в Мека! Аз ще те чакам тук!

Не беше ли странно? Амша искаше да си отмъсти на исляма, като оскверни свещените му места, карайки един неверник да иде там. Като мисионер трябваше да мога да изпълня една такава задача – разбира се, жертвайки много време и усилия. Но като пътешественик, пропътувал целия свят, ми беше невъзможно.

— Ако минеш през това възвишение, ще видиш града в долината.

— Защо трябва да вървя, не мога ли да яздя?

— Ако влезеш в града върху камила, веднага ще предположат, че си поклонник и ще те наблюдават непрекъснато. Но влезеш ли в Мека пеша, всеки би си помислил, че вече си бил там и само се разхождаш наоколо.

— Ти наистина ли ще ме чакаш?

— Да.

— Колко време?

— Четири часа.

— Много малко.

— Ако се бавиш повече, лесно може да бъдеш разкрит. Ще минеш веднъж по улицата и ще разгледаш Каабата. Това е достатъчно.

Амша имаше право. Все пак добре беше, дето се бях решил да се оставя на случайността да ме води. Станах. Тя посочи оръжията ми.

— Като си сменил ботушите със сандали за тази езда, според тукашните обичаи, съвсем приличаш на местен жител, но носи ли един арабин такива оръжия? Остави ги тук и вместо тях вземи моите.

В първия момент ме обзе съмнение, но няхах никакво основание за подобно нещо. Затова размених пушките си с дългата кремъклияка на дъщерята на шейха и се заизкачвах по възвишението. Като стигнах до върха, видях пред себе си, на разстояние около половин час път, Мека – сгушена между голите, мъртви хълмове на долината. Различих крепостите Джебел Шад и Джияд. Ал Харам, главната джамия, се намираще в южния край на града.

Затова се насочих първо натам. По пътя се чувствах като войник, на когото се е случвало да участва в някои незначителни сблъсъци, но сега изведнъж чува тътена на голямата битка.

Пристигнах благополучно в града. Тъй като вече бях забелязал местонахождението на джамията, не беше необходимо да питам за нея. Къщите, покрай които минавах, бяха каменни, а улиците – посипани с пясък от пустинята. Не след дълго вече стоях пред правоъгълната сграда на Бейт Аллах и тръгнах бавно около джамията. Четирите ѝ страни се състояха от наредени в редица колони, над които се издигаха седем минарета. Преброих 240 крачки по дължина и 205 на ширина. Тъй като смятах да я разгледам подробно отвън след това, влязох през една от седемте врати. Вътре седеше един макаби,¹ който търгуваше с медни бутилки.

¹ Макаби – жител на Мека. – Бел. нем. изд.

— Ес селям алейкюм! – поздравих аз достопочтено. – Колко струва една такава кулех?

— Десет пиастъра.

— Аллах да благослови синовете ти и синовете на твоите синове, защото цените ти са евтини. Ето ти десет пиастъра и си вземам една кулех.

Прибрах бутилката и минах между колоните. Вече бях близо до амвона и свалих сандалите си. После разгледах вътрешността на светилището. Почти в средата стоеше Каабата. Тъй като цялата беше покрита с кисуа,¹ изглеждаше необичайно. Към нея водеха седем каменни пътеки, между които имаше тревни площи. До Каабата забелязах свещения кладенец Зем Зем, пред който няколко служители даваха вода на поклонниците. Светилището като цяло не оставяше у мен абсолютно никакво впечатление за святост. Напред-назад тичаха с товарите си носачи на куфари и носилки, писари седяха под колоните; можеха да бъдат видени дори търговци на плодове и тестени изделия. Поглеждайки между редиците от колони, съзрях до една от вратите ездитна камила, която тъкмо коленичеше, за да слезе господарят ѝ. Притежателят ѝ беше с гръб към мен и махна на един от слугите в джамията да отиде при него и да остане при хеджината. Видях това пътьом, докато се приближавах към кладенеца. Исках най-напред да дам да ми напълнят бутилката, но трябваше да почакам, докато ми дойде редът. После дадох малък бакшиш, затворих съда и го прибрах. Обърнах се и... На по-малко от десет крачки пред мен стоеше Абу Саиф.

Обзе ме неописуем ужас, но, за щастие, не ме скова. В такива моменти човек мисли и действа десеторно по-бързо. Без да бягам явно, се отправих с големи крачки към вратата, пред която лежеше камилата на Абу Саиф. Само това животно можеше да ме спаси. Беше една от онези сивкави хеджини, които можеха да се намерят единствено в планината Шаммар.

Със сандалите ми беше свършено. Нямах време да ги взема, защото чувах вече зад гърба си вика:

— Гяур, гяур! Дръжте го, пазители на светилището!

Въздействието, което предизвика този вик, беше просто грандиозно. Нямах време да се оглеждам, а не беше и необходимо. И бездруго знаех какво става около мен, защото чувах зад себе си сякаш тъгнен от водопад, рев на буря, тропот на стада бизони, наброяващи хиляди глави. Отказах се да се движа с равномерни крачки. Хукнах напъряно, скочих между колоните, изка-

¹ Кисуа – черен копринен плат.

чих трите стъпала и стигнах до камилата, чиито крака, за щастие, не бяха вързани. С един юмручен удар отхвърлих слугата настрани и в следващия миг бях върху седлото с револвера в ръка. Но... дали щеше да ми се подчини животното?

— Е-о-ах! Е-о-ах!

Слава Богу! При този познат вик хеджината се надигна с два тласъка и се понесе като вятър. Зад мен изплющяха изстрели, но аз не им обърнах внимание. Напред! Само напред!

Ако камилата беше някое от онези вироглави животни, на които човек често можеше да попадне, с мен щеше да е свършено.

За по-малко от три минути се озовах извън града и едва след като изкачих хълма почти наполовина, се осмелих да се огледам. Долу гъмжеше от ездачи, които ме преследваха. Правверните веднага се бяха отправили към най-близкия хан и бяха яхнали намиращите се там животни.

Накъде да поема сега? Към Амша? Ами ако по този начин я издам? Но все пак трябваше да я предупредя! Пришпорвах камилата с непрекъснати викове. Бързината ѝ беше несравнима. Горе на хълма се огледах още веднъж и забелязах, че се намирам на сигурно място. Един-единствен ездач се бе приближил доста до мен. Това беше Абу Саиф. Изглежда, тъкмо той бе попаднал на кон, развиващ необикновена скорост.

Спуснах се от другата страна на хълма. Дъщерята на Малек ме беше видяла. Това, че бях възседнал хеджина и пристигах с такава скорост, ѝ беше помогнало да отгатне какво става. Тя веднага се метна върху нейната камила и хвана юздите на животното, което бях яздил преди това.

— Кой те разкри? – извика ми Амша, когато бяхме достатъчно близо един до друг, за да се чуваме.

— Абу Саиф.

— Аллах акбар! Преследва ли те подлецът?

— Доста е близо до мен.

— А другите?

— Те са далеч.

— Тогава тръгвай и препускай все направо, покрай хълма и долината.

— Защо?

— Ще видиш.

— Първо трябва да дойда при теб. Дай ми оръжията!

В движение си разменихме пушките, а след това дъщерята на пустинята изостана назад и се скри зад една издадена нап-

ред скала. Сега разбрах какви са намеренията ѝ: искаше да приклепне Абу Саиф между нас двамата. След няколко мига той се появи горе на хълма. Нарочно накарах животното малко да забави ход и забелязах, че той удвои усърдието си. Докато се изкачвах по следващия планински склон, той вече се спускаше от другия и минаваше напърно през падината, без да забележи по следите, че тук не съм бил сам. Като стигнах до върха, на хълма зад мен съзрях още няколко преследвачи, а долу моята спътница също вече беше тръгнала. Планът ѝ успя:

Абу Саиф се озова между нас и тъй като Амша не водеше втората камила със себе си, а тя беше пуснала свободно да тича след нея, ако той се огледаше, щеше да я помисли за някой от моите преследвачи.

Вече нямаше защо да се страхувам за себе си. Другите преследвачи все повече изоставаша, само трябваше да внимавам да не ни избяга Абу Саиф. Започнах да търся място, от което да мога да сляза от хълмистия терен долу в равнината, но все пак в посока, противоположна на лагера на атайбехите. Затова все повече забавях хода на хеджината.

Измина около три четвърти час, докато най-сетне стигнах до откритата пустиня. Движех се така, че Абу Саиф постоянно да е на малко повече от един изстрел разстояние от мен. Амша тъкмо беше стигнала до подножието на веригата от хълмове, когато в същото време на последното възвишение забелязах да се появява още един преследвач, който сигурно яздеше отлична камила, защото много бързо се приближаваше. Неговото животно далеч превъзхождаше коня на Абу Саиф.

Вече бяха започнали да ме обземат опасения, и то не за мен, а заради моята спътница, когато за свое учудване забелязах, че този ездач свива встрани, като че ли искаше да ни изпревари, описвайки дъга. Внимателно се вгледах към него. Нима беше възможно? Дребосъкът, който седеше върху летящата хеджина, изглеждаше досущ като моя Халеф. Как се беше добрал до това животно и как се бе озовал сред преследвачите ми? Спрях камилата си, за да го огледам още веднъж, и то повнимателно. Да, това беше Халеф и никой друг. Малчото искаше да ми даде знак да го разпозна и размаха ръце във въздуха, сякаш ловеше лястовици.

Спрях спокойно на място и взех в ръце пушката. Преследвачът ми вече можеше да ме чува.

— Прреее, Баща на сабята! – извиках му аз. – Стой далеч от мен, иначе ще ти изпратя един куршум.

— Да стоя далеч от теб ли, кучи сине! – изкрещя той. – Жив ще те хвана и ще те заведа в Мека, сквернителю на светини!

Не ми оставаше нищо друго, освен да се прицеля и да стрелям. За да не го рая, взех на мушка гърдите на коня му. Животното се преметна, затисна ездача под себе си и се претърколи няколко пъти върху него, а после умря. Очаквах, че Абу Саиф ще се изправи по най-бързия начин, но не се случи нищо такова. Или се бе наранил, или се преструваше на ранен, за да ме подмами да се приближа. Предпазливо тръгнах и стигнах до него едновременно с Амша. Той лежеше на пясъка със затворени очи и не мръдаше.

— Ефенди, куршумът ти изпревари моя – упрекна ме жената.

— Стрелях по коня. Куршумът ми не е улучвал Бащата на сабята. Но може да си е счупил врата или нещо друго. Ще проверя.

Слязох от седлото и го огледах. Ако нямаше вътрешни наранявания, значи само беше в безсъзнание. Амша извади ятагана си.

— Какво смяташ да правиш? – попитах аз бързо.

— Ще взема главата му.

— Няма да направиш това, защото и аз имам право върху Абу Саиф.

— Моето право е по-отдавна.

— Моето обаче е по-голямо. Аз го повалих.

— Ще го убиеш ли?

— Какво ще направиш, ако не го убия, а го освободя или просто го оставя да лежи тук?

— Така ти се отказваш от правото си и тогава аз ще се възползвам от своето.

— Не се отказвам от моето.

— Хайде да вземем разбойника и ще решим какво да правим с него.

В този момент пристигна и Халеф.

— Машаллах! Сихди, какво направи?

— По-добре ми кажи как се озова тук?

— Тръгнах след теб.

— Виждам. Обясни по-подробно.

— Сихди, знаеш, че имам много пари. За какво да ги нося само в чантата си? Исках да си купя с тях хеджина и отидох при един търговец, който живее в южния край на града. Ханех беше с мен. Докато оглеждах животните му, между които тази

хеджина беше най-хубавата, се вдигна страхотен шум. Изтичахме с търговеца навън и чух, че един гяур е осквернил храма и е избягал. Тогава веднага си помислих за теб, сихди, и наистина миг по-късно те съзрях да препускаш към хълма. Всички се тълпяха в двора, за да вземат ездитни животни и да те преследват. Аз направих същото и взех тази хеджина. Първо наредих на Ханех да тръгне към лагера и да разкаже на шейха за случилото се, после хвърлих в краката на търговеца сумата, която вече бяхме уговорили, а той се опитваше да се пазари за още, и препуснах след теб, за да те хвана. Всички други изостаха. Сега имам и теб, и хеджината.

— Вероятно за съвсем малко пари.

— Няма да спорим за това, сихди.. Преследвачите са все още по петите ни, не можем да останем тук. Какво ще правим с Бащата на сабята и на измамата?

— Ще го завържем върху свободната камила и ще го вземем с нас. Той сигурно ще дойде на себе си.

— И накъде ще бягаме?

— Знам мястото – отвърна Амша. – И ти също го знаеш, Халеф, защото баща ми ти го беше казал, в случай че не можеш да ни намериш повече в лагера.

— Имаш предвид пещерата Атафрах?

— Да, Ханех щеше да те заведе. Само атайбехите знаят къде се намира тази пещера. Ела, помогни ми да завържем пленника!

За шест ръце не беше трудно да качат Абу Саиф върху камилата, която бях яздил от лагера до околностите на града. Всичко, което пленникът имаше в себе си, дъщерята на Малек му взе. После отново се качихме на камилите и препуснахме на югоизток.

Така аз благополучно се отървах. Не мислех, че някога отново ще мога да видя Мека. Но тъй като това все пак се случи, ще си спестя описанието на града и забележителностите му за по-късно.

По пътя Халеф започна да ме упреква.

— Сихди – каза той, – не ти ли бях казал, че нито един неверник няма право да посещава свещения град? За малко да изгубиш живота си.

— Защо отказа да изпълниш молбата ми, като поисках да ми донесеш вода?

— Защото нямах право да я изпълня.

— Е, сега сам си взех вода.

— Ти си бил на свещения кладенец?

— Виж! Това е истинска вода от Зем Зем!

— Аллах керим, сихди! Той те е превърнал в истински правоверен и дори в хаджия. Един гяур не бива да влиза в града. Но който има от водата на Зем Зем, той е хаджия и следователно истински мюсюлманин. Не съм ли ти казвал винаги, че ще приемеш правата вяра дори и да не искаш?

Това беше колкото забавно, толкова и смело схващане за фактическото положение на нещата. Но поне имаше този успех, че мюсюлманската съвест на моя добър Халеф беше успокоена, и реших да не оборвам възгледите му.

Местността около Мека беше изключително безводна и там, където имаше извор, със сигурност се превръщаше в център на някое село или най-малкото във временен лагер. Ние трябваше да избягваме тези места, така че въпреки горещината през деня не можехме да спрем, докато не стигнем до скалистата местност. Следвахме дъщерята на атайбехите през камънаци и сипеи, между масивни каменни блокове, докато найсетне се добрахме до една цепнатина в скалите, чийто отвор на ширина имаше приблизително размерите на една камила.

— Това е пещерата – каза водачката ни. – Животните също могат да влязат вътре, ако свалим седлата им.

— Тук ли ще останем?

— Да, докато дойде шейхът.

— А той ще дойде ли?

— Сигурно. Ханех го е предупредила. Ако някой от атайбехите не се прибере в лагера, го търсят тук, в тази пещера. Слизайте и ме следвайте!

Абу Саиф отново беше дошъл на себе си, но по време на пътуването не се беше обадил и държеше очите си затворени, внесохме в пещерата най-напред него.

Колкото по-навътре се влизаше в цепнатината, толкова по-широка ставаше тя и накрая се образуваше една кухня, достатъчно голяма, за да побере 40-50 човека и животни. Найценното нещо в това скривалище беше водата, която се беше събрала в задната му част. След като подслонихме пленника и камилите на сигурно място, потърсихме навън растящата на големи снопове трева ратам, която притежава чудесното свойство да гори и в прясно състояние също толкова добре, колкото ако е изсушена. Тя ни беше необходима за през нощта, защото през деня не биваше да палим огън, чийто дим лесно можеше да издаде убежището ни.

Впрочем нямаше защо да се притесняваме, че можем да бъдем открити. В по-голямата си част пътят ни преминаваше през толкова камениста почва, че следите ни едва ли щяха да бъдат забелязани.

Като проверявах торбата върху камила на Абу Саиф, направих странно откритие: тя съдържаше пари, и то съвсем не малка сума.

Животните ни бяха изморени, а и ние също. Пленникът беше здраво завързан, така че можехме да спим. Всъщност с Халеф си поделихме дежурството. Искам да спомена още, че междувременно пак бях обул високите си ботуши, които бяха увити в одеялото, завързано върху дадената ми от атайбехите камила.

И ето че изминаха последните часове на деня и нощта настъпи, На разсъмване аз бях на пост. Вниманието ми бе привлечено от приближаващ се към пещерата шум. Надникнах през цепнатината и видях един мъж, който предпазливо се промъкваше насам. Установих, че е атайбех, и излязох навън.

— Слава на Аллаха, че те виждам, ефенди! – поздрави ме той. – Шейхът ме изпрати да разузная дали сте тук. Сега не е необходимо да се връщам обратно, защото такъв е уговореният знак, ако ви намеря тук.

— Кого смяташ, че можеш да намериш тук освен мен?

— Твоя слуга Халеф, дъщерята на шейха и вероятно Абу Саиф – като пленник.

— Откъде знаеш, че всички те са тук?

— Ефенди, това не е трудно да се отгатне. Ханех се върна в лагера сама с двете камили и ни разказа, че си бил в Мека и си избягал. Дъщерята на Малек тръгна с теб и сигурно не те е изоставила, въпреки че си извършил голям грях. Халеф те е последвал, а нашите съгледвачи намериха зад планините застреляния кон на Абу Саиф, но него самия не са видели. Значи той е при вас.

— Кога ще дойде шейхът? – попитах аз.

— Може би преди да измине и час.

— Тогава влизай!

Воинът не удостои с поглед пленника и веднага легна да спи.

В уреченото време малкият керван се появи пред пещерата, Разтовариха камилите и внесоха всичко вътре. Очаквах да чуя от шейха упреци, но първият му въпрос беше:

— Хвана ли онзи джехеин?

— Да.

— Той тук ли е?

— Цял и невредим.

— Тогава ще го съдим.

Докато се направят всички приготовления, стана обяд. Процесът вече можеше да започне. Преди това обаче с Халеф имахме много странен разговор.

— Сихди, позволи ми да те питам нещо! – помоли той.

— Казвай!

— Нали все още помниш всичко, което записа за мен и Ханех?

— Помня.

— Кога трябва да върна Ханех?

— Щом свърши поклонението.

— Но аз още не съм го завършил.

— Пропуснал ли си нещо?

— От гледна точка на закона нищо, защото в Мека направих каквото трябваше и всичко мина много бързо. Но бих искал да запазя жена си и затова ми хрумна, че един истински хаджия трябва да иде и до Медина.

— Да, така е. А какво казва Ханех за това?

— Сихди, тя ме обича. Повярвай ми – тя сама ми го каза.

— А ти също ли я обичаш?

— Много. Не пише ли, че Аллах е взел едно ребро от Адам и е създал от него Ева? Под това ребро се намира сърцето, значи сърцето на мъжа винаги ще принадлежи на жената.

— Да, но какво ще каже шейх Малек?

— Ето точно това ме безпокои, сихди!

— А други грижи имаш ли?

— Не.

— А аз? Не те ли интересува какво мисля аз?

— О, ти ще ми дадеш твоего съгласие, защото въпреки всичко аз няма да те напусна, докато искаш да остана при теб.

— Да, но една жена не може да скита с нас. Помисли за това!

— Не е необходимо. Аз ще тръгна с теб, а тя ще остане при племето си, докато се върна.

— Халеф, не искам такава жертва от теб. Но щом вие двамата толкова се обичате, ти трябва да направиш всичко възможно да задържиш Ханех. Може би шейхът ще склони да не му я връщаш.

— Сихди, няма да му я върна дори и ако трябва да избягам

с нея. О, тя знае, че аз съм Хаджи Омар Бен Хаджи Абул Аб-бас Ибн Хаджи Дауд ал Госарах, и би отишла с мен на края на света!

Изричайки това самоуверено твърдение, дребосъкът се отдалечи с горда походка. Междувременно всички бяха насядали в кръг, в средата на който бяха сложили Абу Саиф. Приканиха ме да взема участие в разглеждането на делото и аз се настанах до Шейх Малек.

— Ефенди – започна той, – чух да твърдиш, че имаш права над този човек, и знам, че това е истина. Ще ни отстъпиш ли, или заедно с нас ще определиш съдбата му?

— Ще отсъдя заедно с вас, а и Халеф също, защото и той има да отмъщава на Абу Саиф.

— Развържете пленника!

Развързаха го, но той продължи да лежи неподвижно, сякаш бе мъртъв.

— Абу Саиф, изправи се, за да отговаряш пред тези мъже! – заповяда шейхът.

Пленникът обаче продължи да лежи, без дори да отвори очи.

— Мъже, виждате, че той си е изгубил говора. Какво тогава ще разговаряме с него? Абу Саиф знае какво е направил и ние също го знаем. С какво ще помогнат приказките и въпросите? Казвам, че той трябва да умре и да послужи за храна на чакалите, хиените и лешоядите. Който е съгласен с думите ми, да го покаже.

Всички дадоха съгласието си. Само аз смятах да направя възражение, но бях възпрепятстван от нещо непредвидено. При последните думи на шейха пленникът изведнъж се изправи, бързо мина между атайбехите и избяга през входа. Чу се силен вик на изненада, после всички скочиха и хукнаха след него. Единствено аз останах на мястото си. Абу Саиф сигурно много се беше провинил според законите на пустинята и напълно заслужаваше смърт, но все пак за мен беше невъзможно да се произнеса в полза на такова наказание. Може би щеше да успее да избяга. Разбира се, не можехме да останем нито час повече в пещерата.

Дълго стоях сам. Първият, който се върна, беше старият шейх. Беше изостанал от младите мъже.

— Защо не тръгна да го преследваш, ефенди? – попита ме той.

— Защото твоите храбри воители ще го хванат и без моята помощ. Не вярваш ли, че ще успеят?

— Не знам. Абу Саиф е известен бегач. Като излязохме пред пещерата, той вече беше изчезнал. Ако не го настигнем, трябва да се махаме отгук, защото сега знае пещерата ни.

Постепенно започнаха да се връщат все повече и повече мъже. Не бяха видели никъде Башата на сабята, нито пък бяха забелязали следите му. Малко по-късно дойде и Халеф, а последна се върна Амша. Видях, че ноздрите ѝ потрепваха от гняв. След кратка размяна на мнения се разбра, че никой не е забелязал беглеца. Смайването на атайбехите и обстоятелството, че през тесния проход можеше да го следва само един човек, явно бяха осигурили на Абу Саиф преднина, а теренът навън беше много подходящ за прикриване на следите.

— Чуите, мъже! – каза шейх Малек. – Той ще издаде скривалището ни. Да тръгваме ли веднага, или да опитаме още веднъж да го хванем, този път яхнали камилите си? Ако обиколим всичко наоколо, може би ще успеем да го открием.

— Няма да бягаме, ще го търсим – гневеше се дъщеря му. Останалите бяха на същото мнение.

— Хайде тогава, оседлайте камилите си и ме последвайте! Който докара беглеца – жив или мъртъв, – ще получи голяма награда.

Тогава Халеф пристъпи напред.

— Аз вече заслужих наградата. Башата на сабята лежи вън. Мъртъв е.

— Мъртъв ли? – извика шейхът радостно. – Означава ли това, че ти си го убил?

— Да, така е – отвърна Халеф гордо.

— Къде го залови? Говори!

— Трябва да знаеш, шейх Малек, че моят сихди е майстор в боя и в откриването на всякакъв вид асар. Той ми показва как да откривам следите в пясъка, в тревата и по скалите. Казвал ми е също как трябва да се разсъждава при преследване на бегълци. Аз излязох първи след Абу Саиф от пещерата, но той вече беше изчезнал. Най-напред завих наляво, после се спуснах надясно и тъй като от него нямаше и следа, си помислих, че сигурно е проявил съобразителност и като е излязъл от пещерата, веднага се е скрил някъде. Така че започнах да дебна зад скалите и го открих. След кратка борба забих ножа в сърцето му. Ще ви покажа трупа му.

Аз пак останах в пещерата сам, а другите последваха Халеф, за да видят мъртвия Абу Саиф.

Скоро всички се върнаха ликуващи.

— Каква награда искаш? – попита шейх Малек храбрив, дребничък Халеф.

— Идвам от далечна страна, където вече едва ли ще се върна – гласеше отговорът. – Ако ме смяташ за достоен, приеми ме сред своите хора!

— Искаш да станеш атайбех ли? А какво ще каже твоят ефенди?

— Той е съгласен. Нали, сихди?

— Да – взех аз думата. – Присъединявам молбата си към неговата.

— Що се отнася до мен, веднага бих се съгласил – обяви шейхът. – Но първо трябва да попитам тези хора. А приемането на чужд човек в племето е важно нещо, за което е необходимо много време. Имаш ли роднини наблизко?

— Не.

— Заплашен ли си от кръвно отмъщение?

— Не.

— А какъв си – сунит или шиит?

— Привърженик съм на Суна.

— И наистина ли още нямаш нито жена, нито деца?

— Нямам.

— Ако е така, можем веднага да пристъпим към обсъждането.

— А ще подложиш ли и още нещо на обсъждане? – помоли бързо Халеф.

— Какво?

— Сихди, хайде говори ти вместо мен!

Аз станах от пода и заех възможно най-достолепна поза. После започнах речта си:

— Чуй думите ми, шейх, а Аллах да отвори сърцето ти, за да може то да срещне благоволенieto на волята ти! Аз съм Кара Бен Немзи, емир сред улема и герой във Франкистан. Дойдох в Африка и в тази страна, за да опозная нейните обитатели и да извърша велики дела. За тази цел имах нужда от слуга, който да разбира всички диалекти на Запада и Изтока, да е умен и мъдър и да не се страхува нито от лъвовете и пантери, нито пък от хора. Намерих този Хаджи Халеф Омар Бен Хаджи Абул Аббас Ибн Хаджи Дауд ал Госарах и до днес винаги съм бил изключително много доволен от него. Той е силен като глиган, верен като хрътка, умен като фенек и бърз като антилопа. С него сме водили бой над бездните на соленото езеро, пропаднахме в него и успяхме да се спасим. Побеждавали сме живот-

ните в степта и пустинята, устояхме на страшния самум, стигали сме дори до нубийската граница и освободихме една пленница, най-хубавото цвете на всички цветя, от властта на нейния мъчител. След това дойдохме в Билад ал Араб, а какво сме преживели тук – вече знаете, а бяхте и свидетели. После Халеф замина с твоята внучка Ханех за Мека. Тя само формално стана негова жена, а той подписа, че отново ще я върне. Но ето че Аллах е водил сърцата им и те се влюбили един в друг и повече не искат да се разделят. Ти си Хаджи Малек Ибн Ахмед Халид Бен Абул Али Абу Абдолатиф ал Ханифи, мъдрийт и храбър шейх на тези синове на атайбехите. Твоята проницателност ще ти подскаже, че не бих освободил на драго сърце такъв помощник като Халеф. Но аз желая той да е щастлив и затова отправям към теб молбата да го приемеш в племето на атайбехите и да скъсаш договора, в който е обещал да върне жена си. Знаем, че ще изпълниш тази моя молба, а щом някой ден се върна в родината си, ще разпространявам славата ти и славата на твоите хора из цяла Европа. Иншаллах!

Всички ме бяха слушали внимателно. А Малек отговори:

— Ефенди, знам, че си прочут герой на немзите, въпреки че имената ти са къси като острието на дамска кама. Ти си потеглил на бой като султан и си извършил безкрайно велики дела и дори децата на нашите деца ще разказват за твоя героизъм. Хаджи Халеф Омар е при теб като везир, чийто живот принадлежи на султана, и вие дойдохте в нашите шатри, за да ни окажете голяма чест. Ние обичаме и теб, и него и ще обединим гласовете си, за да го приемем като син на нашето племе. Но аз искам да говоря и с Ханех и ако тя желае да остане с него, ще скъсам договора, както ти помоли да направя, защото Хаджи Халеф Омар е храбър воин, който уби Абу Саиф, крадеца и разбойника. Сега обаче ни разреши да подготвим пиршеството, за да отпразнуваме смъртта на врага, а след това ще проведем обсъждането по достоен начин. Ти си наш приятел и брат, въпреки че имаш вяра, различна от нашата. Иншаллах!

ПО БРЕГОВЕТЕ НА РЕКА ТИГЪР

„Господ ще е жесток към вас, защото той иска да унищожи всички измислени богове и всички острови на езичеството трябва да почитат само него – всеки там, където е. И той ще простре ръка през нощта, за да погуби Асур. Ниневия той ще превърне в пустош, и то суха като пустинята, в която да се събират всички животни от езическите страни; червени рибари и корморани ще обитават кулите им и ще пеят по прозорците им, а по гредите на таваните им ще има гарвани, защото пущинакът ще достига праговете на къщите им. Това е веселият град, който беше толкова сигурен и уверяваше самия себе си: няма други като мен. Как опустя той толкова, че да живеят в него диви животни? Който мине край него, го освирква и пляска с ръце.“

Спомних си тези думи на пророк Зефания (глава 2, 11-15), когато при залез-слънце спирахме лодката си на десния бряг на река Тигър. Цялата местност от дясната и лявата страна на реката прилича на гроб. Голям, невероятно голям, запустял гроб. Руините на стария Рим и Атина се осветяват от слънцето, а паметниците на някогашния Египет се издигат в небесата като фигури на великани. Те говорят достатъчно красноречиво за могъществото, богатството и естетическия усет на онези народи, които са ги издигнали. Но тук, по бреговете на двете реки, Ефрат и Тигър, има само безредни купища развалини, през които бедуинът язди нехайно, без дори и да предполага, че под копитата на коня му лежат погребани възторжените викове и въздишките на хилядолетия. Къде е кулата, която хората са изградили в Синеар, като са си говорили един на друг: „Елате, хайде да си построим град и кула, чийто връх да стигне до небето, за да се прочуем!“ Те построили града и кулата, но мястото запустяло. Искали са да останат в историята, но имената на племената и народите, които последователно са обитавали този град и са проповядвали в кулата идолопоклонничеството, както и тези на князете и наместниците, покрили се със златото и кръвта на милиони, са забравени и могат да бъдат възстановени от нашите изследователи само с много големи усилия...

Но как стигнах до Тигър и до парахода, който ни откара до бързеите на Келаб?

Вървах с атайбехите до пустинята Ед Дахна, тъй като след

бягството си от Мека не се осмелявах да се показвам в западната част на страната. Близостта на Маскат ме примамваше да посетя този град. Направих го без всякакви придружители, разгледах прочутите зидове, укрепените улици, джамиите и португалските църкви, наслаждавах се също и на белуджистанската лична гвардия на имама и накрая седнах в едно от откритите кафенета, за да изпия чаша кешрех. Това питие се вари от люспите на кафеени зърна и се подправя с канела и карамфил. Съзерцанието ми бе смутено от една появила се на входа особа.

Погледнах натам и видях пред себе си мъж, който заслужаваше да бъде разгледан по-подробно.

Висок цилиндър се крепеше върху тясната му продълговата глава, която по отношение на растителността върху нея почти приличаше на пустиня. Посред безкрайно широка уста с тесни устни се беше изпречил нос, който впрочем беше достатъчно остър и дълъг и издаваше намерението си да стигне до брадичката. От широката, безупречно изгладена яка на ризата му стърчеше гол, мършав врат. Надолу следваха вратовръзка на сиво каре, сива карирана жилетка, сиво карирано сако и сиви карирани панталони, също такива гамаши и покрити със сив прах ботуши. В дясната си ръка сивокарираният мъж носеше подобна на жезъл мотичка, а в лявата държеше двуцевен пистолет. От най-горния му джоб любопитно надничаше съгнат вестник.

— Верин кахве! (Дайте кафе!) – каза той с гърлен глас, чийто тембър напомняше на звука, издаван от кречетало за плашени на врабчета.

После седна на едно сение, което всъщност трябваше да представлява нещо като маса, той обаче го използва за стол. Донесоха му кафето, мъжът наведе нос над питието, помириса го, изля го на улицата и остави чашата на земята.

— Верин тютюн! (Дайте тютюн!) – заповяда той сега. Дадоха му запалена вече лула, той дръпна веднъж, изкара дима през носа си, изплю се и хвърли лулата до чашата.

— Верин... – Човекът се замисли, но не можа да се сети за турската дума, а арабски, изглежда, изобщо не знаеше. След това колебание изръмжа: – Верин ростбиф!

Кафеджията не го разбра.

— Ростбиф! – повтори чужденецът, като с уста и с всичките си десет пръста имитираше ядене.

— Кебап! – обясних аз отзивчиво на гостилничаря, който веднага изчезна зад вратата, за да приготви ястието. То се със-

тои от малки четиригълни парченца месо, които се пекат на шиш върху жарава.

С това обърнах вниманието на сивокарирания мъж върху себе си.

— Арабин? – попита той.

— Не.

— Турчин?

— Не.

Той вдигна тънките си вежди във въпросително очакване.

— Англичанин?

— Не. Немец съм.

— Немец? Какво прави тук?

— Пия кафе.

— Veri well! Какъв сме?

— Аз съм writer!¹

— Ах! Какво тук търси, в Маскат?

— Разглеждам.

— А след това?

— Още не знам.

— Има пари?

— Да.

— Как се казва?

Назовах му името си. Той зяпна и тънките му устни образуваха равностраничен четиригълник, който позволяваше да се видят широките дълги зъби на мъжа. Веждите му се вдигнаха още по-високо отпреди, а носът му се заклатушка, сякаш се опитваше да се осведоми какво ще каже дупката под него. След това той бръкна в джоба на сакото си и извади оттам един бележник, разлисти го, а после вдигна ръка нагоре, за да свали шапката си и да ми се поклони.

— Welcome, sir! Познавам вас!

— Вие – мен? Мога ли да попитам откъде?

— Аз приятел на сър Емъри Ботуел, член на Травълърс Клъб, Лондон, Ниър стрийт 47.

— Наистина ли? Вие познавате сър Емъри? Къде е той сега?

— Пътува. Насам-натам, не знам. Били ли сте с него в Алжир?

— Наистина.

— Львово стреля?

— Да.

¹ *Writer – писател (англ.) – Бел. пр.*

— После лов на пустинни разбойници?

— Така е.

— Имате време?

— Хм! Защо питате?

— Чел за Вавилон – Ниневия, разкопки, поклонници на дявола. Искам там също копае, Fowlingsbull¹ взема, подаря на Британски музей. Не знае арабски, искам имам ловец. Идвате с мен – плаща добре, много добре!

— Мога ли да попитам за името ви?

— Линдси, Дейвид Линдси – няма титли, не иска сър Дейвид Линдси казва.

— Вероятно възнамерявате да ходите по Тигър и Ефрат.

— Yes. Имам параход – пътува нагоре, слиза – параход чака или обратно в Багдад – купува коне и камили – пътува, ловува, копае, подарява Британски музей, Травълърс Клъб. разказва. Вие идва с мен?

— Предпочитам да съм сам.

— Разбира. Можете напуснете мен, когато пожелае – ще плати добре, хубаво плати – само идвате.

— Кой още ще бъде с нас?

— Колкото иска вие – но по-добре вие, аз, двама слуги.

— Кога тръгвате?

— Вдругиден, утре, днес – все едно!

Едва ли можех да получа по-подходящо предложение. Не се колебах много и тръгнах. Благоразумно поставих условието, че по всяко време ще мога да поема по собствения си път. Сър Дейвид ме заведе на пристанището, където беше акостирал един чуждестранен малък параход, и само след около половин час установих, че едва ли можех да си пожелаая по-добър спътник от този англичанин. Той искаше да стреля по лъвове и всевъзможни други диви животни, да посети поклонниците на дявола, а най-много от всичко желаше да изкопае някой Fowlingsbull (крилат бик), както го наричаше той, и да го подари на Британския музей. Това бяха авантюристични планове, но тъкмо по тази причина спечелиха пълното ми одобрение. По време на пътешествията си бях срещал и още по-странни чудаци от Дейвид Линдси.

За съжаление той не ме пусна да се върна при атайбехите и трябваше да изпратя човек да вземе нещата ми и да съобщи на Халеф накъде тръгвам. Когато мъжът се върна, ми разказа, че Халеф искал да отиде с още един атайбех в земите на шам-

¹ *Fowlingsbull (англ.) – крилат бик. – Б. пр.*

марите, за да водят преговори по присъединяването на атайбехите към тях. Щял да вземе моята хе джина и да ме намери.

Новината ми хареса. Фактът, че Халеф беше избран за тази мисия, ми доказваше, че той се радва на особено доверие от страна на шейха. Тръгнахме нагоре по Персийския залив, разгледахме Басра и Багдад, а след това, пътувайки срещу течението на Тигър, стигнахме до мястото, където се намирахме в момента.

Тук Саб ал Асфал се вливаше в Тигър, а двата бряга бяха обрасли с гъста бамбукова джунгла. Както вече казах преди това, нощта настъпваше, но Линдси настояваше да слезем на сушата и да опънем палатки. Нямах особено желание за подобно нещо, но не можех да го оставя сам просто така и го последвах. Екипажът на параходчето се състоеше от четирима души. На разсъмване малкият плавателен съд трябваше да се върне в Багдад и без да вземе под внимание съвета ми, англичанинът реши да разтовари всичко, дори и четирите коня, които беше купил в Багдад.

— По-добре да не правим това, сър Дейвид – предупредих го аз.

— Защо?

— Защото утре на дневна светлина ще стане по-лесно.

— Може и вечерта – плаща добре!

— И ние, и конете сме на по-сигурно място в парахода, отколкото на сушата.

— Тук има ли крадци, разбойници, убийци?

— На арабите никога не бива да се вярва, а не сме и подготвени.

— Няма да им вярваме и ще се подготвим – имаме пушки. Всеки негодник ще бъде застрелян.

Линдси не промени намерението си. Свършихме работата чак след два часа. Двете палатки бяха опънати, а между тях и брега вързахме конете. След като вечеряхме, легнахме да спим. На пост заставах аз, а след мен втори и трети бяха двамата слуги. Самият Линдси пое четвъртото дежурство. Нощта беше чудно хубава, пред нас шумяха водите на широката река, а зад нас се издигаха възвишенията на Джебел Кануке. Блещукащите звезди осветяваха всичко достатъчно добре, но земята, на която се намирах, все пак беше загадка. Нейното минало приличаше на водите на Тигър, изчезващи там долу в сенките на джунглата. С Асирия, Вавилония и Халдея се свързват спомените за всички народи и огромни градове, но тези спомени

приличаха на ретроспекцията на една мечта, чиито подробности са забравени.

Когато дежурството ми свърши, събудих единия от прислужниците и му дадох нужните напътствия. Казваше се Бил, беше ирландец и създаваше впечатлението, че силата на мускулите му е трийсет пъти по-голяма от тази на ума му. Усмиваше се под мустак на указанията ми, а после започна да се разхожда напред-назад. Аз заспах.

Когато се събудих, то съвсем не беше по моя воля. Някой ме буташе по ръката. Пред мен стоеше Линдси в сивия си кариран костюм, който беше решил да не сваля дори и в пустинята.

— Сър, събудете се!

Скочих и попитах:

— Случило ли се е нещо?

— Хм... да!

— Какво?

— Неприятно!

— Но какво?

— Конете ги няма!

— Конете ли? Отскубнали ли са се?

— Не знам.

— Тук ли бяха все още, когато вие поехте поста?

— Йес!

— Но нали сте пазели!

— Йес!

— Къде?

— Там.

Сър Дейвид посочи към един самотен хълм, който беше доста далеч от палатките ни.

— Там ли? Защо там?

— Ами там е хълмът с развалините. Отидох заради крилат бик.

— И като се върнахте, конете ги нямаше?

— Йес.

Излязох от палатката и огледах мястото, където бяха вързани конете. Краищата на въжетата бяха все още там; някой ги беше прерязал.

— Не са се отскубнали, а са откраднати – обясних аз. Усатата на Линдси се разтегна в познатия четириъгълник и той доволно се разсея.

— От кого?

— От крадци.

Англичанинът направи още по-доволна физиономия.
— Много добре, от крадци. Къде са, как се казват?
— Откъде да знам?
— Но аз също не знам. Хубаво, много хубаво! Приключения!

— Още не е минал и час от кражбата. Да чакаме още пет минути, докато се развидели достатъчно, за да открием следите на крадците.

— Хубаво... отлично! Вие бил прериен ловец – следи намира, преследва, убива. Огромно удоволствие – плаща добре, много добре!

Той влезе в палатката, за да направи необходимите според него приготовления. След малко в светлината на изгрева различих следите на шестима мъже и му съобщих това свое откритие.

— Шест? Ние колко?

— Само двама. Двама трябва да останат да пазят, докато се върнем.

— Йес! Заповядва това и после тръгва!

— Добър бегач ли сте, или да взема със себе си Бил?

— Бил ли? Ами! Защо дошъл на Тигър? Приключения! Тича добре – тича като елен!

След като даде необходимите инструкции, Линдси прехвърли загадъчната мотичка през рамо до пушката и ме последва. Трябваше да настигнем крадците, преди да са се присъединили към някоя по-голяма група, и аз бързо се понесох напред. Дългите карирани крака на спътника ми бодро се движеха наравно с мен. Истинско удоволствие беше да се тича с него.

Всичко това се случи през пролетта. Ето защо земята не приличаше на пустиня, а на ливада, само че цветята растяха на снопове или на храсти. Не бяхме изминали много път и ето че краколите ни вече се бяха боядисали от цветния пращец. Благодарение на високата растителност следите личаха много добре. Накрая те водеха към един малък доста пълноводен приток, идващ от Джебел Кануке. На брега му следата свършваше на място, където тревата беше доста отъпкана от конски копита, и новият оглед показа, че оттук нататък следите са не четири, а десет. Двама от шестимата крадци бяха тичали дотук, където са били скрити всичките им коне.

Линдси направи кисела физиономия.

— Отвратително – ще се пукна от яд!

— За какво?

— Ще избягат!
— Как така?
— Всички коне са с тях – ние тича.
— Ами! Въпреки всичко ще ги настигнем, ако издържите. Но това съвсем не е необходимо. Трябва не само да се гледа, но и да се мисли.

— Добре. Да мисли!

— Тези хора случайно ли са дошли до нашия лагер?

— Хм.

— Може би да, а може би не. Струва ми се, че конекрадците са следвали парахода по суша, а той спираше всяка вечер. Ако е така, значи засега следите им ще водят на запад, защото трябва да минат през реката, а при прилив не могат да имат доверие на чуждите коне.

— Значи трябва да заобиколят?

— Да. Ще трябва да потърсят брод или някое по-подходящо място за преминаване, а после отново да се върнат към предишната посока.

— Хубаво, добре – много добре!

Той свали дрехите си и се приближи до брега.

— Да, сър Дейвид, а добър плувец ли сте?

— Йес.

— Тук не е съвсем безопасно, когато оръжията и дрехите трябва да се запазят сухи. Увийте дрехите около шапката си като тюрбан!

— Добре, много добре – ще го направи.

Аз също свих дрехите си на вързоп и го сложих на главата си. После влязохме във водата. Този англичанин наистина беше толкова сръчен плувец, колкото и издръжлив бегач. Благополучно стигнахме до другия бряг и отново облякохме дрехите си.

Линдси се постави изцяло под мое ръководство. Бързо изминахме още около две английски мили на юг и след това завихме на запад, където хълмовете ни осигуряваха добра видимост надалеч. Изкачихме се на едно възвишение и се огледахме. Докъдето ни стигаше погледът, не се виждаше жива душа.

— Нищо, няма никой – лошо.

— Хм, и аз не виждам нищо.

— Значи все още имаме време да преследваме крадците там долу, до рекичката. Няма да си тръгна оттук, докато не взема обратно четирите коня.

— Аз също.

— Не. Вие трябва да идете при своето имущество.
— Имущество? Ами! Като се върна, ще си купя ново – с удоволствие плаща приключения – много добре.
— Стой! – прекъснах аз Линдси. – Не се ли движи там нещо?
— Къде?
Посочих с ръка. Той широко разтвори очи и уста и разкрачи крака. Ноздрите му се издуха – изглеждаше така, сякаш носът му също имаше способността да вижда или най-малкото да надушва и предусеща нещата от голямо разстояние.
— Наистина – аз също вижда.
— Идва към нас.
— Йес. Ако са те, ще застреля всички.
— Сър Дейвид, това са хора!
— Крадци! Трябва умре – непременно умре!
— Тогава съжалявам, но трябва да ви напусна.
— Напуска? Защо?
— Ако ме нападнат, браня кожата си, но не убивам човек без нужда. Мислех, че сте англичанин?
— Уел! Англичанин – няма убива, само коне взема.
— Изглежда, наистина са те.
— Йес. Десет точки – вярно.
— Четири са без ездачи и шест с ездачи.
— Хм. Добър прериен ловец – имал право. Сър Емъри много ще разказва. Остава при мен – добре плати, много добре!
— Точно ли стреляте?
— Хм, доста.
— Тогава елате! Трябва да се дръпнем назад, за да не ни забележат. Ще ги притиснем между хълма и реката. Да повървим още десетина минути на юг: там възвишението е толкова близо до водата, че за противниците ни няма да е възможно да се изплъзнат.
Бързо се спуснахме пак надолу и скоро стигнахме до мястото, което бях посочил. Реката беше обрасла с тръстика и бамбук, а в подножието на хълма се виждаха мимози и висок пелинов храсталак. Имахме възможност да се скрием.
— Сега какво? – попита англичанинът.
— Скрийте се в тръстиката и пуснете крадците да минат покрай вас. Аз ще се промъкна зад мимозите до изхода на тази теснина, а когато крадците се озоват между нас, и двамата ще излезем от прикритията си. Ще стрелям само аз, тъй като вероятно ще се ориентирам по-добре в обстановката, а вие ще

употребявате оръжието си само по моя изрична заповед или ако животът ви наистина е в опасност.

— Well, добре, много добре – великолепно приключение!
Той изчезна в тръстиката, а и аз също се отправих към мястото си. След известно време се чу конски тропот. Те идваха. Минаха покрай Линдси, без да предчувстват нещо лошо и без да се огледат. После видях, че англичанинът се появи от тръстиката, и също излязох от прикритието си. Арабите веднага спряха конете си. Пушката ми беше преметната през рамо, държах в ръка само карабината „Хенри“.
— Ес селям алейкюм! – казах аз. Приятелският поздрав слиса крадците.
— Алейк – отговори единият от тях. – Какво правиш тук?
— Чакам братята си, за да ми помогнат.
— Да ти помогнат ли? За какво?
— Виждаш, че съм без кон. Как бих могъл да мина така през пустинята? Ти имаш четири коня повече. Няма ли да ми продадеш един от тях?
— Не продаваме нито един от тези коне.
— Чувам, че си любимец на Аллах. Не искаш да ми продадеш този кон само защото твоето добро сърце ти заповядва да ми го подариш.
— Аллах да излекува разума ти! Никога не бих подарил кон.
— О, олицетворение на милосърдието, ти ще опиташ някога четирикратно блаженството на рая, защото явно искаш да ми подариш не само един кон, а и четирите, защото точно толкова ми трябва.
— Аллах керим! (Господ е милостив!) Този човек съвсем е откачил.
— Помисли, братко, че лудите вземат това, което не им се дава доброволно! Огледай се! Може би ще дадеш на онзи там онова, което отказваш на мен.
Едва като видяха англичанина, на арабите им стана ясно какво е положението. Те бързо приготвиха копията си за хвърляне.
— Какво искате? – попита единият.
— Конете, които ни откраднахте на разсъмване.
— Ти наистина си луд! Ако сме ти взели конете, не би могъл да ни настигнеш пеша.
— Мислиш ли? Знаете ли, че тези четири коня са на франките, които са пристигнали с онзи кораб? Как можете да си помислите, че франките ще се оставят да бъдат ограбени безнаказано и че не са по-умни от вас! Знаех, че ще минете по

обиколена пътека покрай реката, преплувах я и пристигнах преди вас. Наистина бяхме измамани. Не искам да проливам човешка кръв, затова ви моля доброволно да върнете конете. После можете да отидете където поискате.

Крадецът се изсмя.

— Вие сте двама, а ние шест.

— Добре! Тогава всеки ще прави каквото му харесва.

— Махни се от пътя! – заплаши арабинът.

Казвайки това, той насочи към мен украсеното си с щраусови пера копие и подкара коня си напред. Вдигнах карабината. Изстрелът изтрещя; конят и ездачът паднаха. За по-малко от минута се прицелих и стрелях още пет пъти. Другите пет коня също паднаха, останаха невредими само нашите четири животни, които бяха вързани заедно. Този, който държеше въжето, го пусна. Използвахме създамата се за момент суматоха, скочихме върху конете и препуснахме.

Зад нас се чува гневните викове на арабите. Но ние дори не им обърнахме внимание, а смеейки се, оправяхме походите на конете си.

— Прекрасно, великолепно, хубаво приключение – струва колкото сто коня! Ние двама – те шест, те ни взеха четири коня, ние на тях шест – отлично, чудесно! – ликуваше Линдси.

— Истинско щастие е, че всичко мина така успешно и хубаво, сър Дейвид. Ако конете ни се бяха изплашили, нямаше да можем да се измъкнем толкова бързо, а можехме да получим и някой и друг куршум.

— А ще заобикаляме ли, или ще яздим направо?

— Направо. Познаваме конете си, ще успеем да минем.

За кратко време отново стигнахме до палатките си, а малко след пристигането ни параходът потегли. Останахме сами в пустинята.

Линдси искаше да вземе много багаж, а също и хранителни продукти, но аз промених намеренията му. Щом някой иска да опознае една страна, трябва да се задоволява с това, което има в нея. Впрочем боеприпасите ни бяха предостатъчни, а туй беше главното. Пък и англичанинът разполагаше с доста пари, които можеха да ни стигнат за покриване на разходите по пътуванията за няколко години.

— Сега само на Тигър – каза той. – Веднага копае за крилат бик и други антики!

Добрият човек сигурно много беше чел и слушал за разкопките при Корсабад, Кара Коюнли, Хаман Али, Нимруд, Ес-

ки Кушаф и Ал Хадр и беше стигнал до мисълта и той от своя страна да обогати Британския музей, та по този начин да се прочуе.

— Веднага ли? – попитах аз. – Няма да стане.

— Защо няма да стане? Имам мотика с мен.

— С тази мотика няма да можете да направите кой знае колко. А който иска да копае тук, първо трябва да преговаря с правителството...

— Правителството ли? С кое?

— С турското.

— Ами! Ниневия принадлежала ли е на турците?

— Наистина не е, защото тогава за турците и дума не е ставало. Но сега развалините се намират в пределите на турската държава, въпреки че ръката на султана не е особено могъща по тези места. Същинските господари тук са арабските номади и който иска да копае, първо трябва да установи приятелски отношения с тях, защото иначе няма да е сигурен нито за имуществото си, нито за живота си. Затова ви и посъветвах да вземете подаръци за вождовете на племената.

— Копринените дрехи?

— Да. Тук те се търсят особено много и заемат малко място в багажа.

— Уел, тогава хайде да създава приятелски отношения, но веднага, незабавно, нали?

— Аз съм насреща. Само се питам на кой шейх най-напред да направим посещение.

— Отгатва!

— Най-могъщото племе в околността е аш шаммар. Но пасищата им са много нависоко по южните склонове на Синджар планина и на десния бряг на западна Уади Сарсар.

— На какво разстояние е Синджар?

— Повече от един градус географска ширина. Почти двеста километра.

— Много далеч. А какви други араби има тук?

— Обеидите, абу салман, абу фархан и други. Но трябва да разберем къде точно се намират тези племена, защото са чергарски и непрекъснато са на път. Щом стадата им опасат мястото, вдигат шатрите и продължават нататък. Затова често отделните племена живеят в кървава вражда помежду си. Ето защо трябва взаимно да се отбягват, което допринася за чергарския им начин на живот.

— Хубав живот. Много приключения, много развалини намира, много изкопава – отлично, превъзходно!

— Най-добре е да тръгнем навътре в пустинята и да попитаме първия срещнат бедуин къде се намира най-близкото племе.

— Добре – много хубаво! Да тръгваме още сега и да питаме!

— Днес ще трябва все още да останем тук.

— Остава и не копае? Не – не може. Вдига палатки и заминава!

Бях принуден да се подчиня на желанието му, а още повече, като си помислех за неотдавнашната неприятна среща, си казвах, че е по-добре да напуснем това място. И така, свихме леките палатки, които щяха да носят конете на слугите, яхнахме животните и се отправихме на път към езерото Сабака.

Чудесно беше да се язди през покритата с цветя степ. При всяка крачка на конете към нас се издигаха нови благоухания. С тази местност не можех да сравня дори и най-нежната и свежа савана на Северна Америка. Оказа се, че посоката, която сме поели, е сполучливо избрана, защото само след час забелязахме яздещи към нас конници. Изглеждаха великолепно с развяващите се наметала и щраусови пера. Те препускаха към нас с диви викове.

— Те крещат. Ще нападнат ли? – попита англичанинът.

— Не. Това е начинът, по който тези хора поздравяват. И ако някой прояви нерешителност в този случай, го смятат за страхливец.

— Уел. Няма да бъдем страхливци.

Линдси още не бе изрекъл последната дума и не бе успял да примигне, когато единият от арабите вече се целеше с острия връх на копието си в гърдите му и го отклони в последния миг, обръщайки коня си, преди острието да го докосне.

— Ес селям алейкюм! Накъде сте тръгнали? – поздрави единият.

— Мархаба – добре дошли! – отвърнах аз. – От кое племе сте?

— От племето на хадедихните, което се числи към големия народ на шаммар.

— Как се казва твоят шейх?

— Името му е Мохамед Емин.

— Станът му далеч ли е оттук?

— Ако искате да отидете при него, ще ви придружим.

Хората от племето хадедихни обърнаха конете си и тръг-

наха с нас. Докато ние – със слугите след нас – седяхме достопочтено върху седлата си, те обикаляха в широки кръгове около нас, за да ни покажат ездаческото си изкуство. Най-майсторският им номер беше внезапно спиране посред бесен бяг, при което обаче конете много бързо се изтощават и лесно могат да се осакатят. Смятам, че имам право да твърдя, че един индианец с мустанг ги превъзхожда във всяко едно отношение. На англичанина му допадна демонстративната езда на тези хора.

— Великолепно! Хм, аз не мога така – бих си счупил врата!

— Виждал съм и по-добри ездачи.

— Ами! Къде?

— Една езда на живот и смърт в американската девствена гора, по някоя замръзнала река, когато конят не е подкован, или в някой каменист каньон е нещо съвсем друго.

— Хм. Ще отида и в Америка – язди в девствена гора, по заледена река, в каньон, хубаво приключение – великолепно! Какво казват тези хора?

— Те ни поздравяват и питат за целта на нашата езда. Ще ни заведат при техния шейх. Той се казва Мохамед Емин и е вожд на хадедихните.

— Храбри хора ли са?

— Всички те се обявяват за храбри и до известна степен са такива. Истинско чудо, нали? Тук жената трябва да върши всичко, а мъжът не прави нищо друго, освен да язди, да пуши, да граби, да се бие, да клюкарства и да мързелува.

— Хубав живот – чудесно. Иска бъде шейх. Много копае, намира няколко крилати бикове и изпраща в Лондон... хм!

Степта ставаше все по-оживена и ние забелязахме, че се приближаваме към хадедихните. Като пристигнахме, повечето от тях бяха в движение. Не е възможно да се опише гледката, която човек вижда при едно арабско племе по време на преместването му към ново пасище. Вече бях пребродил Сахара и голяма част от арабските страни и бях опознал много племена на западните араби. Но тук ми се предлагаше съвсем различна гледка. Разликата, съществуваща между оазисите на Сахара и Синеар, може да се наблюдава в живота и във всички отношения между техните обитатели. Яздехме през една почти безкрайна равнина, която нямаше никаква прилика с оазисите на пустинята. Тя повече напомняше огромен саванен килим само от цвета. Страшният самум явно не беше влинял по тези места, нямаше и следа от движещи се дюни. Не се виждаха пустини, пресъхнали долини и човек би могъл да си помисли, че тук

фата моргана няма властта да си играе с уморения самотен пътник. Просторната равнина се беше окичила с благоуханен живот, а и у хората не се забелязваше и следа от онова настроение в пустинята, от което иначе никой не можеше да се избави на запад от Нил. Над тези пъстри полета се разстилаха цветове, които ни най-малко не напомняха на изпепеляващия, при това често кърваво-мрачен и мъртвешки огън на голямата пустиня.

Намирахме се сред стада от овце и камили, наброяващи хиляди глави. Докъдето стигаше погледът – надясно и наляво, – пред нас и зад нас се люлееше море от пасящи и движещи се животни. Видяхме дълги редици от волове и магарета, натоварени с черни палатки, шарени рогозки, огромни казани и всякакви други вещи. Върху тези планини от предмети бяха завързани възрастни мъже и жени, които вече не бяха в състояние да вървят или да се задържат върху седлото без помощ. Върху някои от животните имаше и малки деца, закрепени в кошниците върху седлата така, че само главите им се показваха отгоре. За запазване на равновесието от другата страна товарното животно носеше малки агънца и козлета, които, блейки и врещейки, поглеждаха отгоре. После следваха момичета, облечени само в плътно прилепнали арабски ризи; майки с деца на раменете, момчета, подкарвали пред себе си овце, мъже върху едногърби камили, повели редом със себе си за поводите расовите си коне; и най-накрая многобройни ездачи, които препускаха из равнината, въоръжени с украсени с пера копия, и гонеха изоставашите животни, които не искаха да се покорят на реда в шествието.

Неповторима гледка представляваха ездитните камили, опередени да носят върху себе си знатните дами. Често бях виждал в Сахара джемали, които носеха жените в подобни на люлки кошници, но тук още не бях срещал подобно приспособление.

Пред и зад гърбиците на камилата се слагат напечно два дълги пръта, чиито краища са събрани и завързани един за друг с кожени върви или въжета. Тази конструкция е украсена с ресни и пискюли от вълна във всички цветове, с наниз от миди и перли. По същия начин са нагиздени и седлото, и поводите от двете страни на камилата. Върху гърбиците като трон е поставено едно състоящо се от летви и облечено в плат приспособление, което много прилича на будка и е окичено с всякакви пискюли и висулки. В тази „наблюдателна кула“ седи дамата. Една такава фигура е доста висока, а щом се появи в полезрението на човек, поради люлеещата се походка на камилата би

могла да бъде взета за огромна пеперуда или гигантско водно конче, което разтваря и прибира крила.

Появата ни предизвикваше у всяка от групите, покрай които минавахме, голям шум. Самият аз сигурно имах по-малко вина за това от сър Дейвид Линдси, в когото, както и в прислужниците му, човек от пръв поглед разпознаваше европейца. В сивия си кариран костюм той биеше много повече на очи, отколкото ако арабин, облечен в живописната си носия, се появяше на някой площад в Мюнхен или Лайпциг. Водачите ни яздеха пред нас, докато съзряхме една голяма шатра, пред която стърчаха множество забучени в земята копия: жилището на шейха. В момента всички бяха заети с опъването на други палатки в кръг около нея.

Придружителите ни скочиха от конете и влязоха вътре. Само няколко мига по-късно те отново се появиха, съпроводени от един достолепен старец. Този мъж беше с фигура и външност на истински патриарх. Сигурно тъкмо така е изглеждал Абрахам, когато е излязъл от къщата си в Хаин Мамре, за да посрещне гостите си. Снежнобялата брада покриваше гърдите му, но въпреки това той не правеше впечатление на сломен от възрастта старец, напротив, изглежда, все още можеше бодро да понася всички трудности. Тъмните му очи не ни изгледаха особено гостоприемно и дружелюбно. Той вдигна ръка към сърцето си и поздрави:

— Селям.

Така поздравява всеки мохамеданин, когато при него идва неверник, а всеки мюсюлманин той посреща с „Ес селям алейкюм“.

— Алейкюм – отговорих аз и скочих от коня. Като изрекох тази дума, шейхът изпитателно ме погледна. След това попита:

— Мюсюлманин ли си или гяур?

— Откога синът на едно благородно племе на шаммар посреща гостите си с подобен въпрос? – отвърнах аз. – Не казва ли Коранът: „Нахрани чужденеца и му дай да пие; пусни го да отпочине при теб, без да го питаш откъде идва и накъде отива!“ Нека Аллах ти прости, че поздравяваш гостите си като турски гавазин!

Той махна с ръка.

— Всеки е добре дошъл при племето шаммар и при хадедихните, но не и лъжците и предателите.

Казвайки това, шейхът хвърли многозначителен поглед към англичанина.

— Кого имаш предвид с тези думи? – попитах го аз.
— Мъжете, които идват от чужбина, за да насъскват пашата срещу синовете на пустинята. За какво ѝ е на кралицата на Острова¹ вицеконсул в Мосул?

— Тези трима мъже не са от консулството. Ние сме уморени пътници и не искаме от теб нищо друго освен глътка вода за нас и няколко фурми за конете ни.

— Щом не сте от консулството, ще получите всичко, което пожелаете. Влезте и бъдете добре дошли!

Завързахме конете за копията отпред и влязохме в палатката. Там ни дадоха да прием камилско мляко. Яденето се състоеше само от постен, твърд, полупрегорен ечемичен хляб – знак, че шейхът не гледаше на нас като на гости. Докато ядохме оскъдната храна, той ни гледаше мрачно, без да каже нито дума. Сигурно имаше основателни причини да мрази чужденците, но забелязах, че беше любопитен да узнае нещо повече за нас.

Линдси се огледа в палатката и попита:

— Лош човек, нали?

— Изглежда.

— Зяпа ни така, сякаш иска да ни изяде. Какво каза той?

— Шейхът ни поздрави като неверници. Все още не сме негови гости и трябва да внимаваме.

— Не сме негови гости ли? Но нали ядем и прием при него?

— Мохамед Емин не ни подаде хляба със собствената си ръка, а сол изобщо не получихме. Той вижда, че сте англичанин, а, изглежда, мрази англичаните.

— Защо?

— Не знам.

— Питайте!

— Не може, защото няма да е учтиво. Но мисля, че ще успеем да разберем.

Приключихме със скромната гощавка и аз се оправих.

— Ти ни даде хляб и вода, Мохамед Емин. Благодарим ти и ще славим гостоприемството ти навсякъде, където отидем! Сбогом! Аллах да благослови теб и хората ти!

Такова бързо сбогуване шейхът не беше очаквал.

— Защо бързате да си тръгнете? Останете и си починете!

— Ще си вървим, защото слънцето на твоето благоволение не грее над нас.

— Въпреки това в моята шатра сте на сигурно място.

¹ Острова – Англия. – Бел. нем. изд.

— Мислиш ли? Не вярвам на сигурността в шатрата на един арабин от племето шаммар.

Мохамед Емин посегна към камата си.

— Искаш да ме обидиш ли?

— Не. Само казвам какво мисля. Шатрата на един шаммар не предлага сигурност на домакина, а още по-малко пък на онзи, който никога не се е наслаждавал на гостоприемство!

— Да те намушкам ли искаш? – заплаши ме той. – Кога някой шаммар не е спазвал законите на гостоприемството?

— Те са били нарушавани не само по отношение на чужденците, но дори и за членовете на собственото ви племе.

Това, което казах, действително беше ужасно обвинение. Но не виждах защо трябваше да бъда учтив с един човек, който се отнасяше с нас като с просяци, и продължих:

— О, няма да ме намушкаш, шейх, защото, първо, казах истината и, второ, по-скоро моята кама би те улучила, отколкото твоята – мен.

— Докажи правотата на думите си!

— Ще ти разкажа една история. Внимавай! Имало едно време едно голямо и могъщо племе, което се разпадало на по-малки афрак.¹ Това племе се управлявало от велик и храбър шейх, в чието сърце обаче съжителствали лукавството и притворството.. Хората му били недоволни от него и постепенно започнали да го изоставят и да се присъединяват към вожда на една фирка.² Тогава шейхът изпратил да повикат подвластния му вожд на разговор. Той обаче не дошъл. Шейхът изпратил собствения си син, който бил храбър и обичал истината.. Синът казал на васала: „Последвай ме! Заклевам те в Аллах, че в шатрата на моя баща не те грози опасност. Гарантирам живота ти с моя!“ Но васалът отговорил: „Няма да отида при баща ти дори и хиляда пъти да се закълне, че ще ме пощади. На теб обаче вярвам. И за да докажа, че ти се доверявам, ще тръгна с теб без свита.“ Те яхнали конете си и препуснали. Като влезли в шатрата на шейха, видели, че е пълна с воители. Посетителят бил поканен да седне до шейха. Дали му храна и правото да произнесе речта за гостоприемството, но след като се нахранил, бил нападат. Синът на шейха искал да го спаси, но също бил задържан. Чичото на шейха съборил васала в краката си, стиснал главата му между коленете и главата на предадения човек била отрязана с нож така, както се обезглавява овца. Си-

¹ Афрак – подвластни племена.

² Фирка – единствено число от афрак. Бел. нем. изд.

нът на шейха разкъсал дрехите си и започнал да упреква баща си, но трябвало да избяга, защото в противен случай също щял да бъде убит. Знаеш ли този разказ, шейх Мохамед Емин?

— Не, не го знам. Такава история въобще не може да се случи.

— Случила се е, и то в твоето собствено племе. Предаденият се казва Неджрис, синът Фархан, чичото Хаджар, а шейхът е бил прочутият шейх на племето на шаммарите Софук. Мохамед Емин се смути.

— Откъде знаеш тези имена? Ти не си шаммар, нито пък обеид или абу салман. Говориш езика на западните араби, а оръжията ти са като на хората от Ал Джебзирех.¹ От кого чу този разказ?

— Позорът на едно племе се разчува също толкова бързо, колкото и славата му. Знаеш, че казах истината. Как бих могъл тогава да ти се доверя? Ти си хадедихн, а хадедихните са част от шаммарите. Отказваш ни гостоприемство, затова ние ще си тръгнем.

Шейхът направи жест, изразяващ несъгласието му.

— Ти си свободен, но тези неверници трябва да платят джизийех², преди да си тръгнат.

— Нищо няма да плащат, защото са под моя закрила.

— Твоята закрила не им трябва, щом са под тази на своя консул, Аллах да го погуби!

— Твой враг ли е?

— Да, консултът е мой враг. Той придума наместника на Мосул да арестува сина ми. Пашата насъска срещу мен обеидите, абухамедите и джоварите да заграбят стадата ми и сега искат да се обединят, за да погубят мен и цялото ми племе.

— Тогава извикай на помощ другите шаммарски племена!

— Не могат да дойдат, защото наместникът е събрал войска, за да завладее със сила пасищата им в Синджар. Трябва да разчитам само на себе си. Аллах да ни закриля!

— Мохамед Емин, чух, че обеидите, абу-хамедите и джоварите са разбойници. Аз не ги обичам и съм приятел на племето шаммар. Шаммарите са най-благородните и храбри араби, които познавам. Бих желал да победиш всички твои врагове!

Не исках да го лаская с тези думи. Те бяха по-скоро мое искрено убеждение. Това сигурно бе проличало в тона ми, защото видях, че те направиха хубаво впечатление.

¹ Ал Джебзирех – букв. остров – земите между Тигър и Ефрат.

² Джизийех – налог на глава, събиран от чужденците. – Бел. нем. изд.

— Ти наистина ли си приятел на шаммарите?

— Да, и много съжалявам, че между вас се сеят раздори и мощта ви е почти сломена.

— Сломена ли? Аллах е велик и шаммарите са все още достатъчно храбри, за да се бият с противниците си. Кой ти разказа за нас?

— Четох и чух за вас преди много време. Последните сведения получих обаче отвъд Белад ал Араб при синовете на атай-бехите.

— Какво? – попита той изненадано. – Ти си бил при атай-бехите?

— Да.

— Те са многобройни и могъщи, но над тях тегне проклетие.

— Имаш предвид шейх Малек, който е бил отлъчен.

Мохамед Емин съвсем се стъписа.

— Аллах акбар, ти познаваш Малек, моя приятел и брат?

— Познавам него и неговите хора.

— Къде ги срещна?

— Натъкнахме се на тях близо до Джеда и заедно прекосихме пустинята на Маскат през Билад ал Араб до Ад Дахна.

— Ти всичките ли ги познаваш?

— Да.

— Също – извинявай, че говоря-за жена, но тя не е жена, а мъж – също и Амша ли, дъщерята на Малек?

— Познавам я. Тя е била жена на Абу Саиф и се беше заклела да му отмъсти.

— И успя ли да си отмъсти?

— Да. Абу Саиф е мъртъв. Хаджи Халеф Омар, моят слуга, го уби и затова получи Ханех, дъщерята на Амша, за жена.

— Твоят слуга ли? Значи ти не си обикновен воин?

— Аз съм немзи и пътувам през различни страни, за да търся приключения.

— Ах, сега вече ми е ясно. Ти постъпваш като Харун ал Рашид; ти си шейх и си тръгнал на битки и приключения. Твоят слуга е убил могъщия Баща на сабята. Значи ти като негов господар си още по-велик герой от него. Къде е този доблестен Хаджи Халеф Омар?

И през ум не ми мина да оспорвам това благоприятно за мен мнение.

— Сигурно скоро ще го видиш – обясних аз. – Шейх Малек го изпрати при племето шаммар, за да пита дали ще може да живее с хората си под негова закрила.

— Ще бъдат добре дошли при мен. Разкажи ми за тях!
Подчиних се и го информирах за срещата си с атайбехите, доколкото сметнах за необходимо. Като свърших, шейхът каза:

— Извинявай, че се държах нелюбезно с теб, но все още не знаех всичко това. Щом тези англичани са с теб, те са мои приятели. Сега ще бъдете мои гости. Позволи ми да се оттегля и да поръчам да приготвят пиршеството.

Сега вече се чувствах на сигурно място тук. Бръкнах под дрехата си и извадих шишето със „светената“ вода.

— На бинт ам¹ ли ще поръчаш яденето? – попитах аз.

— Да.

— Тогава я поръси с няколко капки от този съд! Това е вода от кладенеца Зем Зем. Аллах да е с нея!

— Ефенди, ти си храбър герой и благородник. Ела и сам я напръскай! Жените на шаммар не се срамуват да покажат лицата си пред мъжете.

Всъщност вече бях чувал, че жените и момичетата от племето шаммар не са привърженички на фереджетата, и по време на днешното си пътуване бях срещнал много от тях, чиито лица видях непокрити.

Шейхът отново стана и ми даде знак с ръка да го последвам. Не вървахме дълго. Близо до шатрата му имаше още една палатка. Като влязохме в нея, забелязах три арабки и две негърки. Явно негърките бяха робини, а другите – жени на Мохамед Емин. Две от тях мелеха между два камъка брашно от ечемик, а третата ръководеше работата. Явно тя беше господарката.

В единия ъгъл на палатката имаше много чували с ориз, фурми, кафе, ечемик и боб, над които беше проснат скъп килим. Всичко това представляваше тронът на господарката. Тя все още беше млада, стройна и с по-светла кожа на лицето от другите жени. Чертите ѝ бяха правилни, очите тъмни и искрящи. Устните ѝ бяха начервени, а веждите боядисани в черно. Челото и бузите ѝ бяха украсени с изкуствени бенки; а по голите ѝ ръце и крака се виждаха татуировки. На всяко от ушите ѝ висеше по една голяма златна халка, а такава имаше и на носа си, и по нея блестяха множество скъпоценни камъни. Сигурно по време на хранене ѝ пречеше. Около шията ѝ висяха цели нанизии от перли, корали, асирийски висулки и пъстри ка-

¹ Бинт ам – братовчедка, леля – единствен начин да се говори с някой арабин за жена му. – Бел. нем. изд.

мъчета, а отделни сребърни гривни стягаха глезените, лактите и китките ѝ. Другите жени имаха по-малко украшения.

— Селям! – поздрави шейхът. – Водя ви един велик герой от племето на алеманите, който иска да ви дари с благословието на Зем Зем.

Всички жени веднага се хвърлиха ничком на пода. Дори и знатната дама се спусна от трона си и коленичи. Излях няколко капки вода в ръката си и напръсках с тях жените.

— Приемете я, цветя на пустинята! Богът на всички народи да ви приеме с радост за това, че вашето ухание освежава сърцето на вашия господар.

Щом жените забелязаха, че отново прибрах съда, станаха и побързаха да ми благодарят. После шейхът заповяда:

— Погрижете се да пригответе гощавка, достойна за този мъж. Ще покания толкова гости, че палатката ми да се напълни и всички да се радват на честта, която ни беше оказана днес.

Върнахме се обратно в шатрата му. Докато влязох, Мохамед Емин се забави малко вън, за да даде заповедите си на няколко бедуини.

— Къде бяхте? – попита Дейвид Линдси.

— В палатката на жените.

— Ах! Не е възможно!

— Напротив.

— Тези жени позволяват да ги виждат?

— Защо не?

— Хм. Чудесно! Оставаме тук! Също ще видим жени!

— Според обстоятелствата. Те ме смятат за благочестив човек, защото имам вода от кладенеца Зем Зем, всяка капка от която според вярванията на тези хора върши чудеса.

— Ах, жалко! Нямам Зем Зем!

— Няма и да ви е необходима, защото не разбирате арабски!

— Има ли тук развалини?

— Не. Но мисля, че няма да е необходимо да ходим надалеч, за да намерим такива.

— Тогава да пита! Намира развалини, копае крилат бик. Впрочем тук ужасна храна.

— Ще се оправи. Веднага ще получите истинско арабско угощение.

— Ах! Няма такива изгледи – шейхът.

— Отношението му към нас се промени. Познавам един негов приятел и това ни спечели правото да се възползваме от закона за гостоприемството. Накарайте обаче слугите да изля-

зат! Арабите може да се обидят, ако трябва да седят под един покрив с тях.

След като шейхът се върна, не мина много време и гостите започнаха да се събират. Бяха толкова много, че шатрата наистина се напълни. Насядаха в кръг според ранга си, а шейхът се разположи в средата между мен и англичанина. Скоро робините донесоха яденето в палатката и няколко младежи го поднесоха.

Най-напред сложиха пред нас софра. Това е нещо като покривка за маса от щавена кожа, обточена по краищата с цветни ивици, ресни и други украшения. Същевременно тя има множество джобове и като се сгъне, може да се използва като торба за хранителни продукти. След това донесоха кафето. Най-напред всеки от нас получи по една малка пълна чашка. После дойде ред на паница със салатата. Това е едно много освежително ястие от изцедено мляко с резенчета краставици, които са леко подсолени и поръсени с пипер. Същевременно пред шейха сложиха едно гърне. То съдържаше прясна вода и от него се подаваха гърлата на три бутилки. Както скоро забелязах, две от тях бяха пълни с ракия, а третото с благоуханна течност, с която домакинът ни напръскваше след всяко блюдо.

Последва огромна паница, пълна с течено масло. Тук го наричат самн и арабите много обичат да го ядат или пият като предястие или десерт, както и по всяко друго време. След това ни дадоха малки кошнички с фурми – великолепни, сплескани аш шелеби, които се пакетират подобно на смокините или сушените сливи. Дълги са около пет сантиметра, с малки костилки и чудесен аромат и вкус. Освен това видях и редките фурми адшва, с които никога не се търгува, защото за тях Пророкът е казал:

„Който по време на постите изяжда шест или седем адшва, не бива да се страхува нито от отрова, нито от магия.“ Имаше също халва, най-сладката – джузериye, – най-зелената, както и ал Оирни и ас сейхани. За по-малко знатните гости бяха донесени балах, сушени на дървото фурми, наред с джебел и хилайех. Имаше също келадат аш шам, сирийски гerdани; за да запазят жълтия си цвят, ги потапят още неузрели в кипяща вода. После се нанизват на връвчица и се сушат на слънце.

След фурмите донесоха съд с кануфа.¹ Сега шейхът вдигна ръце.

¹ Кануфа – юфка, поръсена със захар. – Бел. нем. изд.

— Бисмиллях! – извика той и даде знак за започване на пиршеството.

Той бъркаше с пръсти в различните паници, купички и кошници и слагаше първо в моята, а след това и в устата на англичанина от всичко, което смяташе за най-хубаво. Бих предпочел да използвам собствените си пръсти, но нямаше как да откажа, иначе щях да го обидя непростимо. Линдси обаче, след като му бяха натъпкали веднъж юфка между устните, беше разкрил уста по познатия начин във формата на четириъгълник и повече не я затвори, докато не го предупредих:

— Яжте, сър Дейвид, ако не искате да нанесете смъртна обида на тези хора!

Англичанинът затвори уста, преглътна хапката, а после каза:

— Бр! Но аз има при себе си нож и вилица.

— Не ги вадете. Трябва да се придържате към обичаите на страната.

— Ужасно!

— Какво казва този мъж? – попита шейхът.

— Очарован е от благосклонността ти.

— О, аз ви обичам!

При тези думи той бръкна в киселото мляко и го размаза под дългия нос на достопочтения англичанин. Ощастливеният по този начин човек изпръхтя няколко пъти, за да си поеме въздух и да събере смелост, а след това с помощта на езика си се опита да вкара този дар на благоразположението от долния край на лицето си във вътрешността на онзи отвор, който би трябвало да се нарича преддверие на храносмилателния апарат.

— Ужасно! – оплакваше се той. – Наистина ли трябва да търпя това?

— Да.

— Без съпротива?

— Без! Но можете да им отмъстите.

— Как?

— Гледайте какво ще направя аз!

Бръкнах в юфката и пяхнах в устата на шейха част от нея. Още не я беше глътнал, когато Дейвид Линдси гребна от течното масло и му набути една шепа. Случи се нещо, което не бях очаквал от шейха като мюсюлманин: той прие подарък от един неверник без съпротива. Във всеки случай той си запазваше правото по-късно да се измие и отново да се пречисти с по-дълго или по-кратко постене.

Докато шейхът хранеше нас двамата по този начин, аз щедро разпределях моите дажби сред останалите. Те смятаха това за голямо облагодетелстване и подлагаха уста с видимо удоволствие. Скоро от храната не остана нищо.

Тогава шейхът силно плесна с ръце. Донесоха една суни. Това е огромна, украсена с рисунки и надписи паница, чийто диаметър е над метър и половина. Беше пълна с биргани – смесица от ориз с овнешко, плуващо в разтопено масло. Последва уара маши, ястие от резенчета овнешко с много подправки, сетне донесоха кебап – малки, печени на дървени клечки парченца месо, а също и кима – варено месо, нарове, ябълки, дюли, и най-накрая рахат – захарен сладкиш, подобен на тези, които и ние често си похапваме за десерт.

Най-накрая ли казах.! О, не! Защото, когато си мислех, че яденето вече е приключило, донесоха още едно основно ястие: цял печен на шиш овен. Повече не можех да ям.

— Ал хамдулиллях! – извиках аз след това, измих ръцете си в гърнето с вода и ги избърсах в дрехата си.

Това беше знак, че повече няма да ям. На трапезата ориенталецът не признава досадното подканване към госта да си взема. Щом някой каже своето „ал хамд“, повече не го измъчват с подкани. Англичанинът забеляза това.

— Ал хамдулиллях! – извика и той, бръкна с ръце във водата, но след това смутено ги погледна.

Шейхът забеляза и му поднесе своя хаик.

— Кажете на приятеля си – обърна се той към мен, – че може да избърше ръцете си в моята дреха! Англичаните не разбират много от чистота, защото нямат такава дреха, в която да се бършат.

Предадох на Линдси предложението на шейха и той с най-голяма готовност се възползва от него.

После опитахме ракията, а след нея на всеки от нас беше поднесено кафе и по една лула. Едва тогава шейхът започна да ме представя на хората си.

— Чуйте, мъже от племето хадедихни аш шаммар! Този човек е герой от Европа. Името му е...

— Кара Бен Немзи – прекъснах го аз.

— Да, името му е Кара Бен Немзи ефенди. Той е най-великият воин на своята страна и най-мъдрият учен на своя народ. Обикаля из всички страни, за да търси приключения. Нека чуем дали му харесва да тръгне с нас срещу нашите врагове!

Това неочаквано ме постави в особено положение. Какво

да отговоря? Защото от насочените към мен погледи се виждаше, че очакват от мен отговор. Реших бързо.

— Ще се боря за правото и доброто, срещу всичко, което е несправедливо и неправилно – отговорих аз. – Имате подкрепата ми. Преди това обаче трябва да заведа този мъж, мой приятел, там, където съм му обещал.

— Къде?

— Ще ви обясня. Преди много хиляди години по тези земи е живял един народ, който е имал големи градове и прекрасни дворци. Народът е загинал, а градовете и дворците му лежат засипани под земята. Който разкопае надълбоко, може да види и да научи как е изглеждало всичко преди хилядолетия и моят приятел иска да направи точно това. Той желае да търси в земята старинни знаци и надписи, за да ги разгадае и прочете.

— А злато, което да вземе със себе си? – намеси се шейхът.

— Не – отвърнах му аз. – Линдси е богат, има толкова злато и сребро, колкото му е необходимо. Търси само надписи и подобни неща. Всичко друго англичанинът ще остави на обитателите на тези земи.

— А ти какво ще правиш?

— Трябва да го заведа на такова място, където той ще намери търсеното.

— За това чужденецът няма нужда от теб и в такъв случай ти би могъл да тръгнеш с нас на бой. Ние самите ще му покажем такива места. Цялата страна е осеяна с развалини.

— Но ако не съм с него, той няма да може да разговаря с никого. Вие не разбирате неговия език, а той не говори вашия.

— Тогава ще трябва първо да дойде да се бие с нас, а след това ще ви покажем много места, където можете да намерите колкото искате надписи и подобни неща.

Линдси забеляза, че говорим за него.

— Какво казват те? – осведоми се той.

— Питат ме какво търсите тук.

— Казахте ли им, сър?

— Да.

— Е?

— Ще ви покажат антики. Но не мога да остана с вас.

— А какво друго ще прави?

— Ще тръгна Да се бия заедно с тях. Смятат ме за голям храбрец.

— Хм! Но аз не разбирам тези хора.

— И аз им казах същото.

— Какво отговориха?
— Трябва да дойдете да се биете с нас, а след това ще ни покажат къде могат да се намерят надписи и подобни неща!
— Уел! Тръгваме с тях!
— Не може!
— Защо?
— Излагаме се на опасност. Какво ни засяга чуждата вражда?
— Не ни интересува. Затова можем да тръгнем с когото си искаме.
— Добре трябва да помислим.
— Страхувате ли се, сър?
— Не.
— Тъй си и мислех. Хайде тогава отива с тях! Кажете им го!
— Да не ви хрумне после нещо друго!
— Няма.
Линдси обърна гръб, а това беше сигурен знак, че е казал последната си дума. И така аз отново заговорих шейха:
— Преди малко ти заявих, че се боря за всичко, което е справедливо и добро. Вашето дело справедливо и добро ли е?
— Да ти разкажа ли?
— Да.
— Чувал ли си за племето джихеш?
— Да, това е вероломно племе. То често се съюзява с абусалман и арабите таи, за да напада съседите си.
— Значи знаеш. Те нападнаха също и нас и ни отвлякоха много стада. Ние обаче настигнахме разбойниците и си взехме всичко обратно. Сега шейхът на джихеш ни обвинява пред наместника и го е подкупил. Наместникът изпрати да ме повикат при него с най-добрите воители от моето племе на разговор в Мосул; Бях ранен и не можех да яздя, нито да вървя. Затова изпратих при него сина си. Пашата се държал вероломно, арестувал го и го изпратил на някакво място, което още не знам къде е, защото никой от мъжете на моето племе не смее да иде в Мосул. Племената на шаммарите бяха възмутени от това предателство и убиха няколко от войниците на наместника. Сега той негодува и насъсква срещу нас едновременно обеидите, абу-хамедите и джоварите, въпреки че те не са под негово владичество, а са подчинени на върховната власт на Багдад.
— Къде се намират враговете ти?
— Сега се въоръжават.

— Не искаш ли да се съюзиш с другите племена на шаммарите?
— Къде ще пасат тогава нашите стада?
— Имаш право. Искате да се разпределят и да подмамат пашата в пустинята, за да го убие, нали?
— Така е. Със своята войска той не може да направи на шаммарите нищо. С моите врагове обаче нещата стоят другояче. В пустинята те са като у дома си. Не бива да ги допускам до пасищата си.
— Колко воители има твоето племе?
— Хиляда и сто.
— А противниците ти?
— Повече от три пъти по толкова.
— Колко време ще ти трябва да събереш воители на твоето племе?
— Един ден.
— Къде лагеруват обеидите?
— По долното течение на Саб ал Асфал.
— А абу-хамедите?
— Близо до Ал Фатха, на това място, където Тигър пресича Хамрин планина.
— От коя страна?
— От двете.
— А джоварите?
— Между Джебел Кхернина и десния бряг на Тигър.
— Изпратил ли си съгледвачи?
— Не.
— Трябвало е да го направиш.
— Няма как. Всеки от моите хора веднага ще бъде разпознат по татуировките, че е шаммар, и ако го срещнат врагове, с него е свършено. Но...
Мохамед Емин спря по средата на изречението и изпитателно ме погледна. След това продължи:
— Ефенди, ти наистина ли си приятел на Малек, атайбе-ха, а също и наш приятел?
— Да.
— Ела с мен. Ще ти покажа нещо.
Той излезе от палатката. Ние с англичанина и всички присъстващи араби го последвахме. Докато бе траяло пиршеството, до голямата шатра бяха разпънали по-малка за двамата слуги и минавайки оттам, забелязах, че и тях богато бяха угостили с храна и напитки. Извън кръга на палатките стояха вързани ко-

нете на шейха. Той ме поведе към тях. Всички те бяха превъзходни, но два от тях особено много ме очароваха. Единият беше млада, бяла кобила, най-красивото животно, което някога бях виждал. Ушите ѝ бяха дълги, тесни и прозрачни, ноздрите високи, издути и тъмночервени, а гривата и опашката ѝ – като от коприна.

— Прекрасно! – извиках неволно.

— Кажй: машаллах! – помоли ме шейхът.

По отношение на така нареченото „урочасване“ арабите са много суеверни. Ако на някого нещо много му харесва, трябва да каже „машаллах“, ако не иска да си навлече неприятности.

— Машаллах! – повторих аз.

— Вярваш ли, че с тази кобила съм преследвал дивото магаре на Синджар, докато то падна от умора!

— Невъзможно!

— В името на Аллах! Вие можете да го потвърдите!

— Потвърждаваме го! – извикаха арабите в един глас.

— Само смъртта може да ме раздели с тази кобила – заяви шейхът. – Кой друг кон още ти харесва?

— Този жребец. Каква симетрия на формите, какво благородство, а и този чудно хубав цвят, черно, преливащо в синьо!

— И това далеч не е всичко. Жребецът притежава три от най-висшите добродетели на един добър кон: той е бързоног, смел и издръжлив.

— По какво се познава?

— Козината на задницата му образува кръгове: това показва, че е бързоног. Тя се вие на кръгове и там, където започва гривата: това пък е знак, че е издръжлив. А кръговете в средата на челото са белег за огнен и горд дух. Никога няма да изостави ездача си в беда и ще мине с него през хиляди врагове. Имал ли си някога такъв кон?

— Да.

— Ах! Тогава си много богат човек.

— Не ми струваше нищо – беше мустанг.

— Какво е мустанг?

— Див кон, когото най-напред трябва да уловиш, а след това да укротиш.

— Би ли купил този жребец, ако аз искам, а ти можеш?

— Незабавно!

— Можеш да го спечелиш!

— Невъзможно.

— Напротив. Ще го получиш като подарък.

— При какво условие?

— Ако ни донесеш сигурни сведения къде ще се обединят обеидите, абу-хамедите и джоварите.

За малко не извиках от радост ю-ху-ху. Цената беше висока, но конят беше много по-скъп.

Не се колебах дълго и попитах:

— За кога са ти необходими тези сведения?

— Колкото може по-скоро.

— А кога ще получа коня?

— Щом се върнеш.

— Имаш право, не мога да го искам предварително. Но така няма да мога да изпълня поръчението.

— Защо?

— Защото всичко се свежда до това, да яздя кон, на който мога да разчитам във всяко отношение.

Мохамед Емин заби поглед в земята.

— Знаеш ли, че при такива обстоятелства конят може да бъде загубен?

— Знам. Но това зависи и от ездача. Ако яздя такъв жребец, не ми се вярва да се намери човек, който да може да улови мен или коня.

— Толкова добре ли яздиш?

— Не яздя като вас. Първо конят на един шаммар трябва да свикне с мен.

— Значи те превъзхождаме.

— Превъзхождате ли ме? Добри стрелци ли сте?

— Препускайки в галоп, можем да свалим гълъб от палатката.

— Добре! Дай ми коня и изпрати след мен десет воини! Няма да се отдалечавам от лагера на повече от десет дължини на копие и ви разрешавам да стреляте по мен, когато пожелаете. Няма да успеете нито да ме хванете, нито да ме улучите.

— Ти се шегуваш, ефенди!

— Говоря сериозно.

— Ами ако се хвана за думите ти?

— Направи го!

Очите на арабите светнаха от удоволствие. Сигурно всеки от тях беше превъзходен ездач. Горяха от желание шейхът да приеме предложението ми.

Мохамед Емин обаче гледаше нерешително пред себе си.

— Знам какви мисли те вълнуват, шейх – казах аз. – Пог-

ледни ме! Разделя ли се един мъж с такива оръжия, каквито аз нося?

— Никога!

— Виж, слагам ги тук в краката ти, като залог, че не съм дошъл да ти открадна жребеца. А ако и това не е достатъчно, нека моята дума, както и приятелят ми също бъдат залог.

Той се усмихна успокоен.

— Така да бъде! Значи десет мъже?

— Да. Може и дванайсет или петнайсет.

— Които ще имат право да стрелят по теб?

— Да. Ако бъда застрелян, не бива да бъдат упреквани.

Избери най-добрите си ездачи и стрелци!

— Ти си безумно смел, ефенди!

— Така си мислиш.

— Само зад теб ли могат да се движат?

— Воините ти могат да яздят както и накъдето поискат, за да ме хванат или да ме улучат с куршум.

— Аллах керим, ами че ти тогава си вече мъртъв.

— Щом се върна и спра на това място, играта свършва.

— Добре, както пожелаеш. Аз ще язда своята кобила, за да мога да наблюдавам всичко.

— Само ми разреши преди това да огледам жребеца!

Оседлах го, яхнах го и докато шейхът избираше хората си, които трябваше да ме хванат, установих, че мога да се осланям на жребеца. Тогава слязох от него и махнах седлото. Благородното животно веднага разбра, че му предстои нещо необикновено. Очите му заискриха, гривата му настръхна, а копитата му започнаха да потрепват като краката на танцьорка, която иска да изпробва дали подът на залата е достатъчно добре „полиран“. Прехвърлих през врата му едно въже, направих примка и я вързах от едната страна на здраво стегнатия подкоремнен ремък.

— Ти махаш седлото? – попита шейхът. – За какво ти е това въже?

— Скоро ще видиш. Направи ли избора си сред твоите воители?

— Да. Ето тези десетимата.

Всички останали араби също яхнаха своите намиращи се наблизо коне.

— Хайде тогава да започваме! Виждате ли онази самотна палатка, на около шестстотин крачки оттук? Щом стигна до

нея, можете да стреляте по мен. А и от преднина нямам нужда. Напред!

Скочих върху жребеца и той полетя като стрела. Десетимата хадедихни го следваха неотлъчно по петите. Великолепен кон беше. Не бях изминал и половината от определеното разстояние, когато намиращият се на най-предна позиция преследвач вече изоставаше с петдесет крачки.

Наведох се на страни, за да пхна ръка във въжето на шията, а крака си в примката от страни. Малко преди да стигна до посочената палатка, се огледах. Десетимата мъже бяха пригответили дългите си пушки или пистолети за стрелба. Завих с жребеца си под прав ъгъл. Единият от преследвачите внезапно спря коня си, както само един арабин може да го направи. Застана така, сякаш излят от бронз. Вдигна пушката си и изстрелът изтрещя.

— Аллах, уаллах, таллах! – се чу.

Бяха помислили, че съм улучен, защото изчезнах от гръба на коня. Но аз се бях смъкнал встрани, както правят индианците, и благодарение на въжето и примката висях от едната страна на животното, която не беше обърната към преследвачите. Като погледнах под шията на врания жребец, се убедих, че вече никой не се целеше в мен, и веднага пак седнах върху коня, обърнах го надясно и продължих напред.

— Аллах акбар, машшалах! – се разнесе след мен. Добрите хорица още не можеха да си обяснят какво е станало.

Те пак увеличиха скоростта си и отново вдигнаха пушките. Насочих жребеца наляво, отново увиснах на въжето и примката и преминах покрай тях под остър ъгъл. Хадедихните не можеха да стрелят, защото шяха да улучат коня. Въпреки че тази гонитба изглеждаше опасна, с моя превъзходен кон тя приличаше по-скоро на детска гоненица. С индианци не бих посмял да правя подобно нещо. Обиколихме няколко пъти разпърснатия лагер, след това препуснах в галоп, като продължавах да вися от страни на коня, към мястото, откъдето беше започнала ездата.

Като слязох от коня, по него нямаше и следа от пот и пяна. Наистина той едва ли можеше да бъде купен с пари. Един след друг пристигнаха и преследвачите. Всичко на всичко срещу мен бяха отправени пет изстрела, но нито един от тях не ме беше улучил. Старият шейх ме хвана за ръката.

— Хамдулиллях! Слава на Аллах, че не си ранен. Притеснявах се за теб. В племето на шаммарите няма ездач като теб.

— Лъжеш се. В твоето племе сигурно има много мъже, които яздят по-добре от мен, но не са знаели, че ездачът може да се скрие от страни на коня си. Ако не ме улучи нито един куршум, то го дължа не на себе си, а на този жребец. Ще разрешиш ли да променим малко играта?

— Как?

— Всичко ще остане както преди, с тази разлика, че сега и аз ще имам оръжие и ще мога да стрелям по твоите десет мъже.

— Аллах да ни пази от такова нещастие, защото ти сигурно всичките ще ги сваляш от конете.

— Е, сега вярваш ли, че ако яздя този жребец, не е необходимо да се страхувам от обеиди, нито от абу-хамеди или пък джовари?

— Вярвам..

Той явно се бореше с някакво решение и накрая добави:

— Ти си Кара Бен Немзи, приятел на моя приятел Малек, и аз ти се доверявам. Вземи коня и тръгни на изток! Ако не ми донесеш вест, той си остава мой. Но събереш ли ми достатъчно сведения, тогава ще е твой. После ще ти кажа и тайната му.

Всеки сравнително добър арабски кон има своя тайна. Това означава, че е научен, като му се даде определен знак, да развива най-голямата скорост, на която е способен, и да не я намалява, докато не рухне или не бъде спрял от своя господар. Ездачът не поверява тайната му дори на най-добрия си приятел, баща си или брат си, на сина си, жена си; и я използва само когато се намира в най-голяма опасност.

— Чак тогава ли ще науча тайната му? – отвърнах аз. – Ами ако се случи така, че само тя да може да спаси и мен, и коня?

— Имаш право, но все още не си притежател на жребеца.

— Ще стана! – извиках аз уверено. – А ако не стана, тайната му ще бъде погребана с мен и никой вече няма да я научи.

— Тогава ела!

Мохамед Емин ме дръпна настрани и ми прошепна:

— Когато враният жребец трябва да полети във въздуха като сокол, леко сложи ръка между ушите му и високо извикай думата „Рих“!

— Рих не означава ли вятър?

— Да, Рих е името на коня, защото е по-бърз от вятър. Препуска като вихър.

— О, благодаря ти, шейх. Ще изпълня заръката ти така,

сякаш съм син на хадедихните или все едно, че съм самият ти. Кога да тръгна?

— Утре на разсъмване, когато пожелаеш.

— Какви фурми да взема със себе си за жребеца?

— Рих яде само балахат. Нали не е необходимо да ти обяснявам как трябва да се грижиш за един такъв кон?

— Не.

— Спи днес до него и му кажи до ноздрите стотната сура от Корана, в която се говори за бързоногите коне. Тогава той ще те обикне и ще ти се подчинява до сетния си дъх. Знаеш ли тази сура?

— Да.

— Кажи я.

Шейхът наистина беше много загрижен за мен и коня си. Изпълних желанието му.

— В името на Аллах, всемилостивия! За най-бързоходните пръхтящи коне и тези, изпод чиито копита хвърчат искри, също и за тези, които се нахвърлят срещу врага, съперничейки по бързина на настъпващото утро, които вдигат след себе си облаци прах и минават през вражеските орди. Наистина човекът е неблагодарник спрямо Бога и сам трябва да признае това. Прекалено много е привързан към земните блага. Не знае ли той, че когато се извади на бял свят всичко погребано в земята и всичко скрито в човешките гърди, тогава в този ден Господ напълно ще го опознае?

— Да, знаеш тази сура. Казвал съм я на врания кон хиляда пъти нощем. Направи го и ти и той ще разбере, че си станал негов господар! Хайде да се върнем в шатрата!

До този момент англичанинът беше само зрител и сега се приближи до мен.

— Защо стреляха по вас?

— Исках да покажа на арабите нещо, което още не бяха виждали.

— Ах, хубаво, великолепен кон!

— Знаете ли, сър Дейвид, на кого принадлежи той?

— На шейха.

— Не, мой е.

— Чуйте, сър, името ми е Дейвид Линдси. Не позволявам да се подигравате с мен. Запомнете това!

— Добре, тогава ще запазя всичко останало за себе си.

— Какво?

— Че утре сутринта ви напускам.

— Защо?
— Отивам на разузнаване. Вече знаете за враждебните настроения срещу нашите нови приятели. Трябва да се опитам да разбера кога и къде ще се съберат вражеските племена и ако успее, ще получа за награда тъкмо този вран жребец.
— Щастливец! Идва с вас... да търси с вас... да събира сведения!
— Не може.
— Защо?
— Не бихте могли да ми помогнете с нищо, а само ще ми навредите. Облеклото ви...
— Ами ще се преоблека като арабин!
— Без да разбирате дума арабски?
— Вярно. Колко време няма да ви има?
— Още не знам. Няколко дни. Трябва да се спусна чак до малката река Заб, а това е доста далеч отгук.
— Труден път! Лош народ от араби!
— Ще го имам предвид.
— Добре. Остава тук, ако направи на мен една услуга.
— И каква е тя?
— Да търси не само бедуини.
— А какво още?
— Руини. Трябва да копае, да намери крилат бик, да изпрати в Лондон на музея.
— Ще го направя, можете да разчитате на това.
— Уел! Готово, влизаме!

Отново заехме предишните си места в шатрата и прекарахме останалата част от деня, разказвайки разни неща, така както обичат да правят арабите. Вечерта ни свиреха и пяха, но само с два инструмента; рубабах, нещо като цитра с една струна, и табл, малък барабан, който обаче в сравнение с тихите еднообразни тонове на рубабаха вдигаше ужасен шум. След това беше казана молитвата преди лягане и всички се оттеглиха за сън.

Англичанинът спеше в палатката на шейха. Аз обаче отидох при жребеца, който лежеше на открито, и се проснах между краката му. Дали наистина трябваше да кажа пред ноздрите му стотната сура? Сигурно! Но не суеверието ме подтикваше да направя това, опазил ме Господ! Конят беше свикнал с нея и по този начин щяхме да се сбlijим по-бързо, а произнасяйки думите близо до ноздрите му, той щеше да опознае миризмата

на новия си господар. Лежах между копитата му както дете между краката на вярно, разбрано нюфаундлендско куче.

На разсъмване шатрата на шейха се отвори и оттам излезе англичанинът:

— Спахте ли, сър? – попита той.
— Да.
— Аз не. Много оживено в палатка.
— Хората ли ви досаждаха?
— Не. Fleas, lice и gnats !¹

Който владее английски, знае какво имаше предвид той. Разсмях се.

— Скоро ще свикнете с тези неща, сър Дейвид – утеших го аз.

— Никога. Впрочем не можах да спя, защото мислих и за вас.
— Така ли?
— Можехте да заминете, без пак да поговорите с мен.
— Непременно щях да се сбoguвам с вас.
— Може би щеше да е твърде късно.
— Защо?
— Имам много неща да ви питам.
— Тогава питайте!

Още през изминалата вечер трябваше да казвам на Линдси какво ли не; сега той извади тефтера си.

— Ще помоля да ме заведат на руини. Трябва да говори арабски. Да ми казват разни неща. Как се казва приятел?

— Кабил.
— А враг?
— Хасъм.
— Трябва да плаща. Как е долар?
— Риял френч.
— Как се казва кесия?
— Нимян.
— Ще копае камъни. Как е камък?
— Хаджар.

Така той ме питаше за много думи и си записваше всичко. Скоро лагерът се оживи и трябваше да отидем в шатрата на шейха, за да закусим.

Докато правехме това, обсъдихме още много неща. После се сбoguвах, качих се на коня и напуснах новите ни приятели.

¹ Fleas, lice, gnats – бълхи, въшки, комари. – Бел. пр.

Девета глава

НА РАЗУЗНАВАНЕ

Бях решил да потърся първо намиращото се най-далеч на юг вражеско племе – това на джоварите. Много удобно щеше да ми бъде, ако следвах Уади Сарсар, която се спускаше на юг почти успоредно на Тигър. За съжаление обаче беше много вероятно тъкмо в тази долина да бъде изложен на опасността да срещна някого, затова продължих в западна посока. Трябваше да се движа така, че на няколко километра над Текрит да стигна до Тигър, тогава сигурно щях да намеря търсеното племе.

Бях добре запасен с храна, а за коня нямах нужда от вода, защото растителността наоколо беше много сочна. Всъщност нямах други грижи, освен да внимавам да не объркам посоката и да избягвам всяка среща с врагове. За първото разполагах с чувството си за ориентиране, слънцето и компаса, а за второто с далекоглед, с чиято помощ можех да забележа всичко, преди да видят мен самия.

Денят премина без каквото и да било приключение, а вечерта легнах да си почина зад една самотна скала. Преди да заспя, през главата ми мина мисълта, дали няма да е по-добре да се приближа съвсем до Текрит, защото там, без да вдигам много шум около себе си, можех да науча много неща, които непременно трябваше да узная. Но както се оказа на другата сутрин, това беше прибързан план. Тъй като бях спал много дълбоко, ме събуди предупредителното пръхтене на моя кон. Като вдигнах глава, видях петима конници да се приближават от север точно към мястото, където се намирах аз. Бяха толкова близо, че сигурно вече ме бяха забелязали. Дори и през ум не ми мина да бягам, въпреки че с коня си бързо можех да се отдалеча. Затова станах, възседнах жребеца, за да съм готов за всичко, и нехайно взех карабината в ръка.

Те се приближиха в галоп и спряха конете си на няколко крачки от мен. Тъй като по лицата им не се четеше враждебност, засега можех да бъда спокоен.

— Ес селям алейкюм! – поздрави ме единият.

— Ве алейкюм ес селям! – отговорих аз.

— Тук ли спа тази нощ?

— Да. Така е.

— Нямах ли палатка, под която да се подслониш за почивка?

— Не. Аллах е разпределил различно богатата си. На един дава покрив от филц, а на друг небето за одеяло.

— Би могъл да притежаваш палатка, защото имаш кон, по-скъп и от сто палатки.

— Той е единственото нещо, което притежавам.

— Продаваш ли го?

— Не.

— Сигурно си от някое племе, което е на бивак недалеч оттук?

— Така ли?

— Жребецът ти е бодър.

— Въпреки това племето ми живее на много, много дни път, далеч зад свещените градове на запад.

— Как се казва това племе?

— Уеляд алеман.

— Да, там на запад обикновено казват уеляд, вместо бе-ни. Защо си се отдалечил толкова от своите земи?

— Посетих Мека и искам да опозная също дуарите и градовете, които се намират близо до Персия, за да има какво да разказвам на близките си, като се прибера.

— Накъде си се отправил сега?

— Все натам, откъдето изгрява слънцето и накъдето ме отведе Аллах.

— Тогава можеш да дойдеш с нас.

— А вие накъде сте тръгнали?

— Отвъд стръмните скали на Кхернина, където стадата ни пасат на брега, или по островите на Тигър.

Хм! Дали пък тези хора не бяха джовари? Те ме разпитаха, така че нямаше да е неучтиво, ако и аз се осведомя какви са.

— А на кое племе принадлежат тези стада?

— На абу-мохамед.

— Има ли и други племена наблизко?

— Да. На юг са алабейдите, които плащат налог на шейха на Кхан Кхернина, а на север са джоварите.

— А те на кого плащат налог?

— Явно е, че идваш от далечни страни. Джоварите не плащат, а събират налози. Те са крадци и разбойници, от които нашите стада нито за миг не са в безопасност. Ела с нас, ако искаш да се биеш против тях!

— Вие се готвите да се биете с тях?

— Да. Съюзихме се с алабейдите. Ако искаш да извър-

шиш велики дела, имаш възможност да го направиш при нас и не е необходимо да спиш тук, на Хълма на лъва!

— Хълма на лъва ли? Не познавам местността. Бях уморен и легнах на първото харесало ми място.

— Аллах керим! (Господ е милостив!) Ти си любимец на Аллаха, иначе удушвачът на стадата е можел да те разкъса. Никой от Ал Джезирех не би пожелал да спре тук и за един час, защото при тази скала идват лъвовете.

— Има ли лъвове край Тигър?

— Да, по долното течение на реката; по-нагоре обаче можеш да намериш само леопарди. Искаш ли да дойдеш с нас?

— Щом мога да бъда ваш гост.

— Можеш. Ето десницата ми. Хайде да си разменим фурми!

Стиснахме си ръцете, после получих и изядох от всеки от тях по една фурма, за които аз им дадох други пет, които те също лапнаха направо от ръката ми. След това поехме на югоизток. Не след дълго минахме през Сарсар, равната местност постепенно започваше да се превръща в планинска.

В лицето на моите придружители намерих петима почтени номади, в чиито сърца нямаше притворство. Те бяха ходили на сватба в едно приятелско племе и сега се връщаха, изпълнени с радост от празника и гуляя, на който бяха присъствали.

Теренът ставаше все по-стръмен, но после изведнъж отново се спускаше надолу. Отдясно в далечината се виждаха развалините на древен Текрит, а от лявата страна, също на голямо разстояние от Джебел Кхернина се простираше долината на Тигър. След половин час стигнахме до реката. На това място тя беше широка около половин английска миля, а водите ѝ бяха разделени от един голям, продълговат, потънал в зеленина остров, на който видях много шатри.

— Ела с нас на острова! Ще бъдеш добър дошъл при шейха ни!

— Как ще стигнем дотам?

— Веднага ще видиш, защото вече ни забелязаха. Хайде да отидем малко по-нагоре, където е вързан келекът!

Келекът е сал, който обикновено има дължина, равна на две негови ширини. Състои се от надути кози мехове, закрепени напречно с пръти. Над тези пръти се поставят вързани с върбово лико греди или дъски, върху които се слага товарът. Салът се направлява с две весла, направени от нацепени и след това отново свързани парчета бамбук. Един такъв келек се отдели от острова. Беше толкова голям, че можеше да носи по-

вече от шестима ездаци, и ни превози до другата страна здрави и читави.

Бяхме посрещнати от много деца, няколко кучета и стар достопочтен арабин, баща на един от моите спътници.

— Разреши ми да те заведа при шейха! – каза човекът, който водеше разговора.

По пътя към нас се присъединиха още мъже, които обаче стеснително вървяха на разстояние и не ми досаждаха с въпроси. Изпълнените им с възхищение погледи бяха отправени към коня ми. Не яздохме дълго. Стигнахме до просторна колиба, направена от стволоче на върби, покрита с бамбук, а отвътре облицована с рогозки. Като влязохме, един добре сложен мъж се надигна от килима, върху който седеше. Занимаваше се с това, да точи ножа си в камък.

— Ес селям алейкюм! – поздравих аз.

— Ве алейкюм ес селям! – отвърна той, като изпитателно ме изгледа.

— Разреши ми, шейх, да ти представя този мъж – помоли моят придружител. – Той е благороден воин и не смее да го поканя в шатрата си.

— Добре дошъл е всеки, който ми водиш – гласеше отговорът. – Седни, чужденецо! Ти си уморен и гладен, трябва да си отпочинеш и да хапнеш. Но първо искам да видя коня ти.

Това беше типично за арабина поведение: първо се оглежда конят, а след това човекът. Когато той отново влезе, веднага забелязах, че враният ми кон му беше вдъхнал респект към мен.

— Имаш благородно животно. Машаллах! Дано го запиш. Познавам този кон.

— Откъде го знаеш? – попитах аз.

— Това е първият жребец на хадедихните.

— Значи познаваш и хадедихните?

— Разбира се. Но теб не те познавам.

— Познаваш ли шейха на хадедихните?

— Той ли те изпрати при мен?

— Не, но въпреки това идвам при теб като негов пратеник.

— Първо си почини, а после ще разкажеш!

— Не съм уморен, а това, което искам да ти кажа, е толкова важно, че бих искал да го узнаеш веднага.

— Тогава говори!

— Чувам, че джоварите са ти врагове.

— Така е – повтори той с мрачно лице.

— А знаеш ли, че те са се съюзили с абу-хамедите и обидите, за да нападнат хадедихните в пасищата им?

— Знам.

— Сега чух, че си се обединил с алабейдите, за да накажеш нарушителите на мира. Вярно ли е?

— Да.

— Идвам при теб, за да поговорим по-подробно за това.

— Тогава още веднъж ти казвам: добре дошъл при мен! Ще се подкрепиш и няма да ни напускаш, преди да свикам старейшините си!

След по-малко от час около мен вече седяха осем мъже и късаха големи парчета месо от овена, който ни беше поднесен. Тези осем мъже бяха старейшините на абу-хамедите. Разказах им как се бях озовал при хадедихните и как станах пратеник на техния шейх.

— Какви предложения искаш да ни направиш? – попита шейхът.

— Никакви. През вашите глави са минали много повече години, отколкото през моята. Не подобава на по-младия да учи по-стария какво да прави.

— Говориш като мъдрец. Главата ти е още млада, но разумът ти е като на възрастен, а и иначе Мохамед Емин нямаше да те избере за свой пратеник. Говори! Първо ще чуем, а после ще решим.

— Колко воители има в племето ти?

— Деветстотин.

— А алабейдите колко са?

— Осемстотин.

— Значи общо хиляда и седемстотин. Точно половината от броя на враговете.

— Колко воители имат хадедихните?

— Хиляда и сто. Но има случаи, в които броят не е решаващ. А знаете ли случайно кога ще се обединят джоварите с абу-хамедите?

— Другата йом ес сабт.¹

— Сигурен ли си?

— Имаме верен съюзник сред джоварите.

— И къде ще стане обединението?

— При развалините на Кхан Кхернина.

— А след това?

— После двете племена ще се срещнат с обеидите.

¹ Йом ес сабт – събота. – Бел. нем. изд.

— Къде?

— Между водовъртежа Ал Келаб и южния край на Джебел Кхануке.

— Кога?

— В йом ет тнен.¹

— Добре си осведомен. Накъде ще се насочат след това?

— Към пасищата на хадедихните.

— А вие какво смятате да правите?

— Ще нападнем шатрите, в които ще оставят жените и децата си, а после ще отведем стадата им с нас.

— Уместно ли е това?

— Защо не? Ще си вземем отново всичко, каквото са ни откраднали.

— Правилно. Но хадедихните са само хиляда и сто, а враговете им са три хиляди. Както изглежда, съюзилите се врагове ще победят, а върнат ли се като победители, ще се втурнат след вас, за да ви отнемат освен плячката и това, което притежавате в момента. Ако не съм прав, кажете ми!

— Имаш право. Мислехме, че хадедихните ще бъдат подпомогнати от другите шаммарски племена.

— Тези племена са заети със самите себе си. Заплашва ги пашата на Мосул.

— Това е лошо! Какво ни съветваш да направим? Не е ли най-добре да унищожим враговете поотделно?

— Бихте могли да победите едното племе и по този начин да предупредите останалите две за вашето нападение. Не. Враговете трябва да бъдат изненадани веднага след обединяването им, тоест при водовъртежа Ал Келаб. Ако сте съгласни, Мохамед Емин ще слезе с войните си от планините Кхануке в йом ет тнен и ще се нахвърли върху враговете, а вие ще нападнете от юг и ще ги притиснете до водовъртежа Ал Келаб.

След дълго съвещание този план беше приет и после подробно обсъден. Това отне голяма част от следобед и вечерта вече приближаваше, така че се видях принуден да остана тук и през нощта. Рано на другата сутрин обаче отново ме отведоха на отсрещния бряг и поех по обратния път.

Задачата, която в началото изглеждаше толкова трудна, беше изпълнена много лесно и просто и почти ме беше срам да разказвам за това. Враният кон не можеше да бъде спечелен толкова евтино. Но какво друго можех да направя? А дали пък не беше по-добре предварително да поогледам мястото на бит-

¹ Йом ет тнен – понеделник. – Бел. нем. изд.

ката. Тази мисъл вече не ме остави на мира. Затова не се насочих обратно през Сарсар, а тръгнах на север по левия ѝ бряг, за да стигна до планините Кхануке. Вече преваляше половината следобед, когато през ум ми мина мисълта, дали пък Уади Джехенем, където с англичанина бяхме срещнали конекрадците, не е част от тези планини Кхануке. Не можех да си отговоря на този въпрос. Продължих пътя си и малко по-късно поех по-надажно, за да се приближа до Джебел Мухехил.

Когато слънцето се беше спуснало почти до хоризонта, забелязах, че от изток се появяват двама ездаци, които се приближаваха с голяма бързина. Щом ме видяха, спряха за момент, но след това се насочиха към мен. Аз дръпнах юздите на коня си и зачаках.

Бяха мъже на средна възраст.

— Кой си ти? – попита единият, хвърляйки жаден поглед към врания ми кон.

Още не ми се беше случвало араби да ме заговорят по такъв начин.

— Чужденец – отговорих аз кратко.

— Откъде идваш?

— От запад, както виждате.

— А накъде отиваш?

— Където ме отведе късметът.

— Ела с нас! Бъди ни гост!

— Благодаря ви. Вече имам домакин, който се грижи за мен.

— Кой е той?

— Аллах. Сбогом!

Постъпката ми бе прекалено лекомислена, защото още не се бях обърнал, когато единият посегна към пояса си и в следващия миг боздуганът му така ме удари по главата, че веднага паднах от седлото. Наистина зашеметяването не трая дълго, но междувременно разбойниците бяха успели да ме вържат.

— Ес селям алейкюм – подигра се единият. – Преди това не бяхме достатъчно любезни, а после пък нашето гостопримство не ти хареса. Кой си ти?

Не отговорих.

— Кой си?

Мълчах, въпреки че въпросът му беше придружен от ритник.

— Остави го! – каза другият. – Аллах ще направи чудо и ще отвори устата му. Ще язди ли, или ще върви?

— Ще върви.

Те разхлабиха ремъците около краката ми и ме завързаха за стремето на единия кон. После хванаха врания ми жребец за юздата и тръгнахме право на изток. Въпреки добрия си кон бях пленник. Човек често е доста самоуверено създание.

Местността постепенно ставаше все по-хълмиста. Минавахме през планините и най-сетне в една долина видях да светят няколко огъня. Междувременно нощта вече беше паднала. Насочихме се към долината, минахме покрай много палатки и накрая спряхме пред една шатра, от която в този момент излизаше млад мъж. Той ме погледна и се познахме един друг.

— Машаллах! Кой е този пленник? – попита той.

— Заловихме го в равнината. Чужденец е и няма да ни навлече кръвно отмъщение. Виж коня, който язди!

— Аллах акбар, това е враният жребец на Мохамед Емин, хадехина! Въведете този човек вътре при баща ми, шейха, той ще го разпита! Аз ще извикам другите.

— Какво да правим с коня?

— Да остане пред шатрата на шейха!

— А оръжията му?

— Внесете ги вътре!

Половин час по-късно отново стоях пред събрание, но този път пред съдии. Тук мълчанието нямаше да ми помогне, затова реших да говоря.

— Познаваш ли ме? – попита най-възрастният от присъстващите.

— Не.

— Знаеш ли къде се намираш?

— Не.

— Познаваш ли този храбър младеж?

— Да.

— Къде си го виждал?

— На Джебел Джехенем. Беше откраднал четири коня, които взех обратно.

— Не лъжи!

— Кой си ти, че разговаряш така с мен?

— Аз съм Цедар Бен Хули, шейх на абу-хамедите!

— Цедар Бен Хули, шейхът на конекрадците!

— Млъкни, този млад воин е мой син.

— Можеш да бъдеш горд с него!

— Пак ти казвам, затваряй си устата, иначе ще съжаляваш! Кой е конекрадец? Ти си такъв! На кого е конят, който яздиш?

— Мой.
— Не лъжи!
— Цедар Бен Хули, благодари на Аллах, че са ми вързани ръцете. Иначе никога повече не би могъл да ме наречеш лъжец.
— Завържете го по-здраво! – заповяда той. – Все пак не говориш истината! Много добре познавам този жребец. Той принадлежи на Мохамед Емин, шейха на хадедихните. Как се добра до коня?
— Той ми го подари.
— Лъжеш! Никой арабин не би подарил такъв благороден жребец.
— Вече ти казах, че трябва да си благодарен на Аллах, задето съм вързан.
— И защо ти го е подарил?
— Това е негова и моя работа. Вас не ви засяга.
— Сигурно си направил голяма услуга на шейха на хадедихните, за да получиш от него такъв подарък? Повече няма да те разпитвам за това. Кога напусна хадедихните?
— Онзи ден сутринта.
— Къде пасат стадата им?
— Не знам. Стадата на арабите са ту тук, ту там.
— Би ли могъл да ни заведеш при тях?
— Не.
— Къде беше от вчера насам?
— На много места.
— Добре. Не искаш да отговаряш, тогава ще видим какво ще ти се случи. Отведете го!

Заведоха ме в малка, ниска палатка и ме завързаха там. От лявата и дясната ми страна имаше по един бедуин. По-късно двамата се редуваха да спят на смени. Надявах се, че съдбата ми ще бъде решена още днес, но очакванията ми не се оправдаха, защото, както чух, събраните старейшини по-късно се разотидоха, без да ми кажат какво са решили. Заспах.

Потънах в неспокоен сън. Сънувах, че не лежа в палатката край Тигър, а в един оазис на Сахара. Лагерният огън буйно гореше, от ръка на ръка се подаваше сок от финикова палма, разказваха се приказки. Но изведнъж се чу онзи тътнещ грохот, който никога не можеше да бъде забравен от тези, които го бяха чули, тътенът на лъвски рев. Асад-бей, страшилището на стадата, приближаваше, за да вземе нощната си дажба. Ревът му се чуваше все по-близо и... се събудих.

Сън ли беше това? До мен лежах двамата абу-хамеди и чух

единият да казва молитвата Фатиха. Тогава тътенът се чу още веднъж. Действителност беше – към бивака се промъкваше лъв!

— Чувате ли лъва? – попитах аз.
— Да. Днес за трети път идва при нас, за да се нахрани.
— Ами убийте го!
— Кой би могъл да го убие него, могъщия, величествения господар на смъртта?

— Страхливци! Влиза ли лъвът навътре в бивака?
— Не. Иначе мъжете нямаше да стоят пред палатките си, за да чуят по-добре рева му.

— Иди при шейха и му кажи, че ще убия лъва, ако ми даде тежката пушка.

— Ти си полудял!

— С всичкия съм си. Върви!

Обзе ме силно вълнение. Можех да разкъсам въжетата, с които бях вързан. След няколко минути пазачът ми се върна и ме развърза.

— Последвай ме! – заповяда той.

Навън се бяха събрали много мъже с оръжия в ръце; но никой не се осмеляваше да излезе от прикритието на палатките.

— Пожелал си да говориш с мен. Какво искаш? – попита Цедар Бен Хули.

— Позволи ми да убия този лъв.

— Не можеш да го убиеш. И двайсет души няма да са достатъчни, за да се справят с него, а и много от тях биха загинали.

— Ще го убия сам. Не ми е за първи път.

— Добре. Щом настояваш на своето, нямам нищо против. Аллах дава живот и той го взема обратно. Комуто каквото е писано.

— Дай ми тогава пушката!

— Коя?

— Тежката и ножа ми.

— Донеси му ги! – заповяда шейхът.

Добрият човек сигурно си мислеше, че съм обречен на смърт и той ще може да стане неоспорим наследник на моя кон. Само това имаше значение за него. Аз обаче трябваше да се справя с лъва и същевременно да си получа свободата и да се погрижа за жребеца, а всичко това можех да постигна, ако имах в ръцете и моята пушка.

Донесоха ми я заедно с ножа.

— Няма ли да наредиш да развържат ръцете ми, шейх?

— Ти наистина ли искаш да убиеш само лъва? – попита той.

— Да. С тази пушка ще стрелям само по лъва.

— Хайде, развържете ръцете му!

Вече бях свободен. Останалите ми оръжия се намираха в шатрата на шейха, а пред нея стоеше враният ми кон. Други тревоги няха.

Настъпил беше часът, който лъвът обикновено избира, за да се промъкне към стадото – времето малко преди развиделяване. Опипах пояса си, за да проверя дали патрондашът ми все още беше там, а после се промъкнах до най-предната палатка. Тук поспрях за малко, за да свикнат очите ми с тъмнината. Пред мен, а също и от двете си страни забелязах няколко камили и много овце, скупчили се една до друга. Кучетата, които иначе пазеха стадата през нощта, сега се бяха скрили на сигурно място зад или в палатките.

Легнах на земята и тихо и бавно запълзях напред. Знаех, че по-скоро бих могъл да усетя лъва по миризмата, отколкото да го видя в тази тъмнина. Тогава – сякаш земята тътнеше като при земетресение – някъде встрани от мен се чу силният му като грохот рев, а няколко мига по-късно долових глух звук, като при сблъскване на две тежки тела едно в друго – стон, пукане от чупещи се кости, – а на не повече от двацет крачки от мен блеснаха две зелени кръгчета. Познавах този зеленикав блясък. Бързо вдигнах пушката, въпреки тъмнината се прицелих, колкото можах, и натиснах спусъка.

Страшен рев разгърси въздуха. Искрите на моя изстрел бяха показали на лъва къде е врагът му. Но и аз го бях видял как, легнал върху гърба на една камила, трошеше със зъби гръбнака до врата ѝ. Дали го бях улучил? Огромен тъмен предмет профуча във въздуха и падна на земята на не повече от три крачки от мен. Светлините отново проблеснаха. Или скокът му не беше добре премерен, или животното все пак беше ранено. Коленичих за стрелба и стрелях втори път, но вече не между очите, а точно в едното око. После светкавично бързо хвърлих пушката и извадих ножа. Но врагът не ме напада; смъртоносният изстрел го беше повалил. Въпреки това първо отстъпих няколко крачки назад, за да заредя отново пушката си. Наоколо цареше тишина. И откъм бивака не се долавяше нито звук. Смятаха ме за мъртъв.

Щом обаче първите лъчи на зората позволиха да се видят очертанията на тялото на лъва, аз се приближих до него. Беше мъртъв. Заех се да дера кожата му. Имах основание да не отла-

гам свършването на тази работа. И през ум не ми минаваше да оставя трофея. Вършех всичко повече опипом, защото не виждах добре, но въпреки това, когато напълно се разсъмна, бях вече готов.

Взех кожата, метнах я през рамо и се върнах в бивака. Всъщност той беше само един малък временен лагер на разбойническото племе на абу-хамедите. Мъжете, жените и децата седяха пред палатките в нетърпеливо очакване. Като ме видяха, се надигна страшна глъчка. Аллах беше призоваван по всички възможни начини и стотина ръце се протегнаха към плячката ми.

— Ти си го убил? – извика Цедар Бен Хули. – Наистина ли? Сам?

— Сам.

— Тогава сигурно имаш някакъв талисман, с чиято помощ можеш да извършиш подобно нещо.

— Да.

— Къде е?

— Тук.

Тикнах пушката си под носа му.

— Не е това. Не искаш да кажеш. Къде е тялото на лъва?

— Ей там, вдясно от шатрите. Донесете го!

Повечето от присъстващите се втурнаха натам. Това и исках.

— На кого принадлежи кожата на лъва? – попита шейхът, гледайки към нея алчно.

— Ще говорим за това в шатрата. Хайде да влезем!

Шейхът и хората му ме последваха. Бяха само десет-двайсет мъже. Още с влизането видях къде са останалите оръжия. Бяха окачени на едно колче. С две крачки се озовах до тях, свалих ги, метнах пушката си през рамо и взех в ръце карабината. Поради големината и тежестта си лъвската кожа ми пречеше, но все пак трябваше да опитам. Бързо пак отидох до изхода на шатрата.

— Цедар Бен Хули, обещах ти да стрелям с тази пушка само по лъва, но по кого ще стрелям с другата, не съм ти казвал.

— Нейното място е тук. Върни я!

— Мястото ѝ е в моята ръка и ще я задържа.

— Той ще избяга – хванете го!

Тогава вдигнах карабината за стрелба.

— Спрете! Който се осмели да ми попречи, ще бъде труп!

Цедар Бен Хули, благодаря за гостоприемството, на което се радвах при теб. Пак ще се видим.

Излязох навън заднишком. В продължение на една минута никой не посмя да ме последва и то се дължеше на страха от „лъвоубиеца“. Това кратко време обаче ми беше достатъчно да яхна коня и да метна кожата пред себе си. Когато шатрата отново се отвори, вече бях в края на бивака.

Зад и встрани от мен се чуваха яростни викове и забелязах, че всички се бяха втурнали към оръжията и конете си. Щом бивакът остана зад гърба ми, продължих да язда ходом. Жребецът се страхуваше от лъвската кожа; не можеше да понася миризмата ѝ, затова страхливо пръхтеше, извил глава встрани. Обърнах се назад и видях преследвачите ми да изскачат измежду шатрите. Подкарах жребеца в тръс и чак когато първите преследвачи се приближиха на един изстрел, понечих да пришпоря коня, но ми хрумна нещо друго. Спрях, обърнах се и се прицелих. Изстрелът изтрещя и един кон се строполи под ездача си. На тези конекрадци подобна поука нямаше да им навреди. После препуснах в галоп, като замених изстреляния патрон с нов.

Когато повторно се обърнах, до мен се бяха приближили двама абу-хамеди. Разбира се, пушките им нямаше да могат да ме достигнат. Отново спрях и се прицелих. Стрелях два пъти и двата коня паднаха. След известно време пак се огледах и ги съзрях в далечината. Изглежда, вървяха по следите ми.

Пришпорих коня си и за да заблудя абу-хамедите, яздих около час право на запад. После тръгнах по каменист терен, където следите от копита не могат да се забележат, и завих на север. Към обяд вече бях стигнал до Тигър, там където от изток в него се влива Саб ал Асфал. На отсамния бряг имаше едно място, където планината Кхануке се свързваше с планината Мухекил. Връзката се осъществяваше с няколко възвишения, разделени от дълбоки, немного обширни долини. Враговете бяха решили да минат през най-широката долина и аз се постарах да запомня съвсем точно терена, както и подстъпите към нея. После отново бързо се отправих към Тартар, където успях да стигна следобед и да се прехвърля отвъд. Силното ми желание ме теглеше към приятелите, но трябваше да щадя коня и затова спрях да ноцувам.

На другия ден по обяд пак забелязах първите стада овце на хадедихните и препуснах в галоп към бивака, без да обръщам внимание на отпращащите към мен викове от всички стра-

ни. Поради големия шум шейхът беше решил, че става нещо необикновено, и тъкмо излизаше от шатрата си, когато аз стигнах до нея.

— Ел хамдулиллях (хвала на Бога), че отново си тук! – поздрави ме той. – Как мина?

— Добре.

— Научи ли нещо?

— Свидай старейшините! Ще ви разкажа.

Мохамед Емин едва сега забеляза кожата, която бях зарепил от другата страна на коня.

— Машаллах – лъв! Как се сдоби с тази кожа?

— Смъкнах я от „господаря на тъгена“.

— Значи си говорил с него? Колко ловци имаше още?

— Нито един.

— Аллах да е с теб, за да не те напусне разумът ти!

— Бях сам.

— Къде?

— В бивака на абу-хамедите.

— Можеха да те убият!

— Не го направиха, както виждаш. Дори Цедар Бен Хули ми пощади живота.

— Ти си го видял?

— Да. Застрелях три негови коня.

— Разказвай!

— Не сега и не само на теб, защото иначе ще трябва два пъти да го разправам. Извикай хората и тогава ще чуеш всичко с подробности!

Мохамед Емин тръгна. Тъкмо се канех да вляза в шатрата, когато видях англичанина да препуска към мен в галоп.

— Току-що чух, че сте се върнали, сър – извика той отдалеч. – Намерихте ли?

— Да, и враговете, и бойното поле, въобще всичко.

— Ами! А развалини?

— Също.

— Хубаво, много добре! Ще копае, намира и изпраща в Лондон. Но първо ще се бием, нали?

— Да, сър Дейвид.

— Добре, ще се дуелирам като истински каналер. Аз също намерил.

— Какво?

— Рядкост, надпис.

— Къде?

— Дупка, тук наблизно. Плочка.
— Надпис върху плочка ли?
— Йес. Клинообразно писмо. Можете ли да го четете?
— Малко.
— Аз не. Хайде видим.
— Къде е плочката?
— В шатрата. Веднага взема.
Линдси отиде и донесе скъпоценната си находка.
— Тук, гледа, чете!
Плочката беше почти напълно натрошена; малкото знаци в разбъркания надпис едва се различаваха.
— Е? – попита Дейвид Линдси любопитно.
— Почакайте! Това не е толкова лесно, колкото си мислите. Намирам само три думи, които биха могли да бъдат разчетени. Ако не се лъжа, тук пише: Tetuda Babrut esis.
— Какво означава това?
— Издигнато за славата на Вавилон.
Четиригълната уста на англичанина се разпъна чак до ушите.
— Правилно ли разчетохте, сър?
— Мисля, че да.
— Какво заключава от това?
— Всичко и нищо.
— Хм! Тук въобще не е Вавилон.
— Ако щете, и Рио де Жанейро. Сам си го гадайте! Сега нямам време за това.
— Но защо ви взех с мен?
— Добре. Приберете парчето плочка, докато се освободя!
— Уел. Какво ще правите?
— Веднага ще бъде свикан съвет, на който трябва да разкажа преживяванията си.
— Аз също ще участва.
— Впрочем първо трябва да се нахраня. Гладен съм като вълк.
— И в това ще участва.
Линдси влезе с мен в шатрата.
— Как се оправяхте с вашия арабски? – попитах аз.
— Много лошо! Искан хляб – араби носили ботуши, иска шапка – те носили сол, иска пушка – араби носили кърпа за глава. Ужасно, страшно! Повече няма да ви пуска.
След като шейхът се върна, не беше необходимо дълго да чакам яденето. Докато ядах, племенните старейшини се събра-

ха. Запалиха лулите и кафето беше поднесено. Арабите мълчаливо и търпеливо изчакаха да утоля глада си. После започнах:
— Поставихте ми трудна задача, но противно на очакванията ми, всичко мина много по-лесно. Затова ще ви разкажа преживяванията си най-подробно.
— Говори! – помоли шейхът.
— Враговете вече са привършили с приготовленията си. Местата, където ще се обединят трите племена, са определени, както и времето, когато трябва да стане това.
— Но ти не би могъл да научиш подобно нещо?
— Напротив. Джоварите ще се срещнат с абу-хамедите в йом ес сабт до развалините на Кхан Кхернина. Тези две племена ще се срещнат след това с обеидите в йом ет тнен между водовъртежа Ал Калерб и края на Кхануке планина.
— Сигурен ли си?
— Да.
— От кого го научи?
— От шейха на абу-мохамедите.
— Говори ли с него?
— Дори бях в шатрата му.
— Абу-мохамедите не живеят в мир с джоварите и абу-хамедите.
— Шейхът им го потвърди. Той позна врания кон и каза, че е твой приятел. Затова ще ти дойде на помощ с алабеидите.
Всички присъстващи подскочиха от радост. Едва не ме смачкаха. После трябваше да им разкажа всичко възможно най-подробно. Повярвах на всичко, само в това, че съм убил лъва съвсем сам в тъмна като в рог нощ, като че ли се съмнявах. Арабите се осмеляват да нападнат лъв само през деня, като по възможност гледат да са по-многобройни. Затова накрая им показах кожата.
— Има ли по тази кожа дупка?
Огледаха плячката ми най-внимателно.
— Не – гласеше отговорът.
— Когато вие убивате лъв, по кожата му има много дупки – продължих аз. – Обаче аз изстрелях в животното само два куршума. Погледнете тук! Първият куршум е минал прекалено високо, защото лъвът беше много далеч от мен, а и в тъмнината не можех да се прицеля добре. Одраскана е кожата на главата и е наранено ухото. Ето мястото. Втория куршум изстрелях, когато той се готвеше за скок на три крачки от мен. Улучи го в лявото око. Виждате къде е опърлена кожата.

— Аллах акбар, вярно е! Ти си допуснал това страшно животно толкова близо до себе си, че барутът е изгорил козината му. Ами ако те беше изял?

— Значи така ми е било писано в книгата на съдбата. Донесох тази кожа за теб, шейх. Приеми я от мен и я използвай за украса на шатрата си.

— Сериозно ли говориш? – попита Мохамед Емин зарадван.

— Сериозно.

— Благодаря ти, Кара Бен Немзи ефенди. Ще спя върху тази кожа и смелостта на лъва ще проникне в моето сърце.

— Кожата не ти е необходима, за да се изпълнят гърдите ти със смелост, която впрочем скоро ще ти трябва.

— Ще се биеш ли с нас срещу враговете ни?

— Да. Те са крадци и убийци и искат да убият и мен. Поставам се на твоите заповеди, а и моят приятел тук ще направи същото.

— Не. Ти няма да се подчиняваш, а ще командваш. Ще бъдеш водач на отряд.

— По-късно ще говорим за това! Сега обаче ми разреши да взема участие във вашия съвет!

— Имаш право! Трябва да се посъветваме, защото ни остават само още пет дни.

— Не ми ли беше казал, че за да събереш войните на хадедихните, понякога е необходим цял ден?

— Така е.

— Тогава на твое място още днес бих изпратил вестonosци.

— Защо още днес?

— Защото не е достатъчно само да събереш войните. Те трябва да се подготвят за боя.

— Синовете на хадедихните са привикнали към боеве още от момчешките си години. Те ще надвият враговете. Колко боспособни мъже има племето абу-мохамед?

— Деветстотин.

— А алабеидите?

— Осемстотин.

— Тогава ще наброяваме две хиляди и осемстотин. А трябва да прибавим и изненадата – врагът не ни очаква. Ще победим.

— Или ще ни победят.

— Какво чувам, ти убиваш лъвово, а се страхуваш от хора?

— Греша. Не ми липсва смелост, но смелостта е двойно по-ценна, когато е съчетана с предпазливост. Не допускаш ли, че е възможно алабеидите и абу-хамедите да закъснеят?

— Възможно е.

— Тогава ние хиляда и сто души ще се изправим срещу три хиляди. Врагът ще унищожи първо нас, а после и нашите приятели. А освен това той лесно би могъл да разбере, че се каним да го нападнем! В такъв случай отпада и изненадата. А каква полза има да се биеш само за да отблъснеш врага? Ако бях шейх на хадедихните, бих разбил врага така, че дълго време да не може да се съвземе и всяка година да ми плаща налог.

— Какво би направил най-напред?

— Бих се сражавал не като арабите, а като франките.

— А как се биат те?

Станах, за да държа реч за европейското бойно изкуство, аз, лаикът във военното дело. Не можех да не изпитвам съчувствие към това доблестно племе на хадедихните. В никакъв случай не смятах, че правя прегрешение към живота на моите ближни, като вземам участие в това, което ставаше тук. Още повече, че от мен зависеше да смекча жестокостта, която се отприщваше у тези полудиви хора след победата. И така най-напред им описах техния начин на сражаване и изтъкнах недостатъците му. След това започнах същинското обяснение. Слушаха ме внимателно, а когато свърших, разбрах какво впечатление им бяха направили думите ми по дългото мълчание, което последва. Шейхът отново пръв взе думата.

— Казваш истината и ако имахме достатъчно време да се обучим, бихме могли да извоюваме победата и да запазим живота на много от нашите воители.

— Имаме време.

— Нали каза, че са необходимите години, за да се обучи такава войска?

— Казах. Но сега няма напълно да обучаваме войската, а ще усвоим само някои необходими умения, за да нападнем враговете на точно определен терен, а за тази подготовка ни трябва само два дни. Ако още днес разпратиш хора, утре войните ще са събрани. Ще ги обуча за атака в плътна редица на коне, която напълно ще обърка враговете, а също и за пеши бой с огнестрелно оръжие.

Откачих един метрек от стената и нарисовах с него на земята терена на военните действия.

— Погледнете насам! Тук тече Тигър, това е водовъртежът Ал Келаб, а ето и планините Мухехил и Кхануке. Враговете ще се съберат на това място. Първите две племена се изчакват на десния бряг на реката, а след тях незабелязано се про-

мъкват нашите съюзници; Обедите се прехвърлят от левия бряг. За да стигнат до нас, трябва да минат между тези планини. Всички тези пътища обаче водят в голямата Уади Дерадж, която се нарича „Стъпаловидната долина“, защото стръмните ѝ склонове се изкачват нагоре като стъпала. Тя има само един вход и един изход. Там трябва да чакаме врага. Ще поставим по хълмовете стрелци, които ще могат да държат под обстрел враговете от сигурни прикрития. Изхода ще затворим със защитен вал, който също ще бъде пазен от стрелци, а в тези две каменисти клисури, отсам и отвъд, ще скрием ездачите, които ще потеглят веднага, щом всички врагове влязат в долината. После те ще бъдат нападнати на входа в гръб от нашите съюзници, а ако те не пристигнат навреме, враговете ще се натъкнат на тях, като побягнат.

— Машаллах, думите ти са като словата на Пророка, завладял света! Ще следвам съвета ти, ако другите са съгласни. Който е против, нека се обади!

Никой не се противопостави и шейхът продължи:

— Още сега ще изпратя вестonosци.

— Точно така, шейх. Но бъди внимателен и не казвай на бойците си подробности. Иначе врагът много лесно би могъл да научи какви са намеренията ни.

Мохамед Емин се съгласи с казаното от мен и се отдалечи. Сър Дейвид Линдси беше слушал този дълъг разговор с явно нетърпение и сега се възползва от възможността да ме заговори:

— Сър, още съм тук.

— Виждам.

— Искан също нещо да чуя.

— Моите преживявания ли?

— Йес!

— Само да не си мислите, че ще ви изложа разказа си на английски език. Но ще узнаете най-важното.

Разказах му накратко преживяванията си, а след това и съдържанието на разговорите. Той беше въодушевен.

— Ах! Няма да има дивашко нападение, а военен строй! Тактика! Стратегия! Обграждане на врага! Планирана атака! Великолепно! Чудесно! И аз идвам с вас! Вие сте генерал, аз адютант!

— И двамата ще изглеждаме много добре на тези постове.

Генерал, който разбира от водене на военни действия толкова, колкото хипопотам от плетене на рибарска мрежа, и адю-

тант, който не може да говори! Впрочем за вас е по-препоръчително да се държите настрана от всичко това.

— Защо?

— Заради вицеконсула в Мосул.

— Ах! Така ли?

— Предполага се, че той има пръст в тази работа.

— Да си дръпне пръста! Какво ме засяга мен консултът?

Мохамед Емин отново дойде. Беше изпратил вестonosци и му бяха хрумнали куп нови мисли.

— Шейхът на абу-мохамедите каза ли каква част от плячката очаква да получи?

— Не.

— Какво искат алабейдите?

— Не знам.

— Да беше попитал.

— Не попитах, защото като предводител на хадедихните не бих питал за плячка.

— Машаллах! А за какво? Кой ще ми възстанови загубите?

— Победеният враг.

— Значи трябва да нахлуя в пасищата им и да отведа жените и децата заедно с добитъка!

— Не е необходимо. Срещу жени ли искаш да воюваш? Няма да освобождаваш пленниците, които вероятно ще вземеш, докато не получиш каквото искаш. Ако победата ни е пълна, ще искаш да ти се плаща годишен налог и ще задържиш шейха или някой негов сродник като заложник.

Последва обсъждане и по този въпрос. Предложението ми се прие.

— И сега последно – казах аз накрая. – Необходимо е да получаваме сведения за движението на нашите врагове, както и на съюзниците ни. Затова оттук до Ед Дерадж трябва да образуваме постова линия.

— И как ще стане това?

— В Ед Дерадж ще скрием двама воители, в които си убеден, че са умни и верни. Тях никой не бива да вижда, а те ще наблюдават всичко. От Ед Дерадж дотук ще поставиш на известно разстояние един от друг още няколко човека. Достатъчни са и четирима души – ще трябва да внимават да не се срещат с чужди хора и да ни съобщават всичко, за което ще ги осведомяват първите двама. Единият отнася вестта на другия и след това се връща обратно на поста си.

— Този план е добър, ще го изпълня.

— Подобна линия, но малко по-дълга, трябва да поставиш и оттук до пасищата на абу-мохамедите. Вече съм уговорил това с шейха им. Той ще направи половината от тази линия със свои хора. Последният му пост ще се намира до развалините Ел Фар.

— Колко човека ще ми трябват?

— Само шест. Абу-мохамедите ще поставят същия брой хора. Колко воители имаш тук в бивака?

— Може би около четиристотин.

— Моля те да ги събереш. Още днес трябва да им направиш оглед, а след това можем да започнем с обучението.

Това внесе оживление сред хадедихните. Четиристотинте мъже се събраха за около половин час. Шейхът им държа дълга пламенна реч и накрая накара хората си да се закълнат, да не споменават за подготовката пред никой непосветен, а след това им заповяда да се строят в редица.

Започнахме прегледа. Всички бяха на коне; всеки от тях притежаваше нож, сабя и дълго, украсено с пера копие, което при добро обучение би могло да бъде извънредно опасно оръжие. Много от тях имаха опасния небут¹ или късо копие. От стрелковото им оръжие можеше още много да се желае. Някои бойци все още носеха стария кожен щит с колчан стрели и лък. Други пък притежаваха пушки с фитили, които бяха по-опасни за собствениците си, отколкото за враговете им, а останалите имаха пушки с предно зареждане и прекалено дълги цеви.

Накарах воителите с тези пушки да излязат напред, а останалите отпратих със забележката отново да дойдат в ранни зори. На другите наредих да слязат от конете и да покажат уменията си в стрелбата. Общо взето, можех да бъда доволен от тях. Бяха около двеста души. Разделих ги на два отряда и започнах да ги обучавам. Те трябваше да могат да маршируват и тичат в крак и да се научат да стрелят с непрекъснат огън. Хадедихните бяха свикнали да нападат само конете, а враговете да дразнят, без да им оказват сериозна съпротива. Всичко зависеше от това, да ги науча да посрещат атака и пеша, без да губят самообладание.

На другата сутрин се залових с останалите. Тях трябваше да обуча да нападат в плътни редици с копията, след като са изпразнили пушките си. Мога да кажа, че хората бързо схващаха всичко и бяха истински въодушевени.

Надвечер чухме, че е установена връзка с абу-мохамеди-

¹ Небут – боздуган. – Бел. нем. изд.

те, и същевременно получихме вестта, че шейхът им вече узнал за моето приключение при абу-хамедите. Изпратихме им отговор и от този момент нататък се поддържаха непрекъсната връзка между постове.

Вече почти се беше стъмнило, когато аз още веднъж яхнах врания си кон, за да направя последно разузнаване из степта. Не се бях отдалечил много, когато пред мен се зададоха двама конници. Единият беше обикновен, среден на ръст човек, другият обаче беше очебийно дребен и изглеждаше прекалено много задълбочен в разговора си със своя спътник, защото махаше с ръце и крака из въздуха, сякаш гонеше комари. Неволно си спомних за моя Халеф. Препуснах към двамата и спрях коня си пред тях.

— Машаллах! Сихди, наистина ли си ти?

Да, той беше, дребничкият Хаджи Халеф Омар!

— Аз съм – потвърдих. – Отдалеч те познах. Халеф скочи от коня и хвана дрехата ми, за да я целуне от радост.

— Хамдулиллях (Хвала на Бога), че отново те виждам, сихди! Копнеех за теб така, както денят за слънцето.

— Как се чувства достопочтеният шейх Малек? – попитах аз.

— Много добре.

— А Амша?

— Също.

— Ханех, твоята приятелка?

— О, сихди, тя е като хурия от рай!

— А другите?

— Казаха ми, като те намеря, да те поздравя.

— Къде са те?

— Останаха край Ефрат и ме изпращат при шейха на хадедихните с молба да ги приеме.

— Вече съм се погрижил за това. Ей там е бивакът на хадедихните.

— Ще ни приеме ли Мохамед Емин? Познаваш ли го?

— Познавам го и вече говорих с него за вас! Виж този жребец! Харесва ли ти?

— Забелязах го и му се възхищавам. Сигурно е потомък на някоя кобила от Кохели.

— Този вран кон е мой и ми е подарък от шейха. По него можеш да разбереш, че Мохамед Емин е мой приятел.

— Аллах да му даде дълъг живот за това! Значи смяташ, че ще ни приеме?

— Ще бъдете добре дошли при него. Сега ме последвай! Тръгнахме.

— Сихди – каза Халеф, – неведоми са пътищата на Аллах. Мислех, че ще трябва много да разпитвам, докато науча нещо за теб, а ти си първият, когото срещам. Как стигна до хадедихните?

Разказах му накратко най-важното, а след това продължих:

— Знаеш ли какъв съм сега при шейх Мохамед Емин?

— Какъв?

— Генерал.

— Генерал ли? Че той има ли войски?

— Не много. Но има война.

— Срещу кого?

— Против обеидите, абу-хамедите и джоварите.

— Те са разбойници, живеещи по Саб и Тигър. Много неща съм чувал за тях и все лоши.

— Готвят се за бой срещу Мохамед Емин и искат да го нападнат ненадейно. Ние обаче научихме за това и сега съм негов генерал, който обучава воините му.

— Да, сихди, знам, че разбираш и можеш всичко, и е истинско щастие, че вече не си гяур.

— Наистина ли не съм?...

— Не. Ти прие правата вяра.

— Кой ти каза?

— Нали беше в Мека и имаш в себе си вода от свещения Зем Зем? Следователно си станал добър мюсюлманин. Не съм ли ти казал винаги, че ще приемеш правата вяра дори и да не искаш.

Стигнахме бивака и слязохме от конете пред шатрата на шейха. Като влязохме, видяхме, че той беше събрал около себе си своите съветници.

— Ес селям алейкум! – поздрави Халеф.

Спътникът му направи същото. Заех се да ги представям.

— Позволи ми, шейх, да те запозная с тези двама мъже, които искат да говорят с теб. Този тук се казва Фехим, а това е Хаджи Халеф Омар Бен Хаджи Абул Аббас Ибн Хаджи Дауд ал Госарах, за когото вече съм ти разказвал.

— За него ли?

— Да. Само че не съм ти споменавал цялото му име, а съм го наричал за по-кратко Хаджи Халеф Омар.

— Твоят слуга и придружител?

— Да.

— Който е убил Абу Саиф, Башата на сабята?

— Да. Сега той принадлежи към племето на атайбехите, чийто шейх е твоят приятел Малек.

— Бъдете добре дошли, мъже на атайбехите! Добре дошъл, Хаджи Халеф Омар! Ти си дребен на ръст, но смелостта ти е голяма, а храбростта нечувана. Де да можеха да бъдат всички мъже като теб! Носиш ли ми вести от Малек, моя приятел?

— Нося. Поръча ми да те поздравя и да те попитам дали ще приемеш него и хората му в племето на хадедихните.

— Знам каква е съдбата му, но е добре дошъл при мен. Къде се намира той сега?

— Край Ефрат, в областта на Хит. Чувам, че имаш нужда от бойци?

— Да. Така е. Между нас и съседите ни избухна вражда.

— Ще ти доведе шейсет храбри бойци.

— Шейсет ли? Но моят приятел Кара Бен Немзи ми каза, че сте по-малко.

— По пътя си приехме остатъци от едно разпръснато племе.

— Какви оръжия имате?

— Саби, ками, ножове и хубави пушки. Много от нас имат дори пистолети. А как умея да боравя с оръжия, ще ти каже моят сихди. Щом ви трябва бойци, някой от нас незабавно ще тръгне, за да доведе шейх Малек и хората му.

— Вие сте уморени.

— Не сме. Веднага ще се върна обратно – прекъсна го Фехим. – Ти намери твоя ефенди и трябва да останеш. Аз тръгвам.

— Подкрепи се преди това с храна и вода – каза шейхът.

— Господарю, на коня си имам мех, а също и фурми.

— Но конят ти сигурно е изморен. Вземи един отпочинал от нашите! Той ще те отведе по-бързо при Малек, когото ще поздравяш от мен!

Фехим се съгласи и след няколко минути атайбехът пое по обратния път към Ефрат.

— Ефенди – каза ми шейхът, – знаеш ли какво казват моите воители за теб?

— Какво?

— Че те обичат...

— Радвам се.

— ... и че ще извоюват победата, ако ти си при тях.

— Аз също се надявам на това. Утре ще проведем голямо военно учение.

— Какво имаш предвид?

— До днес съм събрал осемстотин мъже. Последните ще дойдат утре сутринта. Ще бъдат обучени бързо, а след това ще разиграем боя, който ще водим с трите вражески племена. Едната половина ще бъдат хадедихни, а другата – враговете. Онези развалини там ще представляват планините на Мукехил и Кхануке и така ще покажа на твоите воители как трябва да се бият срещу враговете, ако се наложи.

Това известие удвои всеобщото въодушевление, а щом вестта се разпространи навън пред шатрата, истинско ликуване обхвана бивака, който през днешния ден се беше разраснал значително вследствие на непрекъснатото пристигащите бойци.

Стана това, което предполагах: на другия ден по обяд бяхме в плен състав. Назначих офицери и подофицери, които обучаваха всеки новодошъл, след като бях определил мястото му. Късно следобед започна учението, което за всеобщо задоволство мина добре. Пехотинците стреляха превъзходно, а движенията на отделните конни отряди бяха изпълнени с безупречна точност.

Още по време на учението пристигна последният човек от нашата постова верига.

— Каква вест носиш? – попита шейхът, чието лице сияеше от задоволство.

— Вчера се обединиха джоварите и абу-хамедите, шейх.

— Кога?

— Надвечер.

— А абу-мохамедите?

— Вече тръгнаха след тях.

— Изпратихте ли вест, както се бяхме уговорили, за да не бъде разкрит походът ви?

— Всичко е наред.

Мъжът все още беше при нас, когато пристигна още един вестносец. Той беше пост от отсамната част на веригата към долината Дерадж.

— Нося важна вест – съобщи той. – Обеидите изпратиха хора от Саб да претърсят околността.

— Колко човека бяха?

— Осем.

— Докъде стигнаха съгледвачите?

— До Ед Дерадж.

— Откриха ли нашите хора?

— Не, защото те се бяха скрили много добре. Тогава обеидите останаха в долината и говориха за много неща помежду си.

— Ах! Да не би да сте успели да ги подслушате?

— Да, възможно беше и Меруан го направи. Меруан беше един от двамата постови, които трябваше да охраняват долината Дерадж.

— Какво е чул? Ако е важно, ще получи награда.

— Казали са, че утре по обяд обеидите ще се прехвърлят през реката, за да се срещнат с абу-хамедите и джоварите, които по това време вече ще са там. Враговете ще се придвижват нагоре до Ед Дерадж и през нощта ще се установят там на бивак, защото смятат, че на това място няма да бъдат забелязани. Ще ни нападнат на следващата сутрин.

— Осемте мъже заминаха ли си после?

Само шест от тях. Двама останаха да охраняват долината.

— Върни се и кажи на Маруан и другаря му, че още днес лично ще отида при тях! Един трябва да остане, за да наблюдава двамата вражески съгледвачи, а другият да ме чака при последния пост, за да ми покаже пътя.

Човекът потегли. Дошлият преди него все още чакаше отговор.

— Чу какво каза другият, нали? – попитах го аз.

— Да, ефенди.

— Тогава предай молбата ни на шейха на абу-мохамедите. Той трябва плътно да следва врага по петите, но да не се показва. Щом врагът влезе в Уади Дерадж, веднага да го нападне в гръб и повече да не го пуска да излиза. Всички долини между Ел Мушекил и Джебер Кхануке да се заемат. Останалото е наша грижа.

Пратеникът препусна в галоп. А ние прекратихме учението, за да дадем възможност на хората да си починат.

— Искаш да идеш в Ед Джерад? – попита шейхът на връщане.

— Защо?

— За да заловя двамата съгледвачи.

— Не можеш ли някой друг да изпратиш?

— Не. Тази работа е много важна, затова трябва да се заема с нея лично. Ако двамата не бъдат отстранени успешно, хубавият ни план ще се провали.

— Вземи няколко души с теб!

— Не е необходимо. Нашите двама постови са ми достатъчни.

— Сихди, аз ще дойда с теб? – каза Халеф, който от срещата ни насам не се бе отделял от мен.

Знаех, че ще настоява да изпълня желанието му, и направих утвърдителен жест.

— Само не знам дали конят ти ще издържи на такава бърза езда – казах аз. – Трябва да успеем да отидем и да се върнем през нощта.

— Ще му дам един от моите коне – предложи шейхът. Час по-късно вече бяхме на път, аз – яхнал врания си кон, а Халеф – един златистокафяв, който правеше чест на стопанина си. Изминахме разстоянието до последния пост за кратко време. Там ни очакваше Меруан.

— Подслуша ли двамата мъже? – попитах го аз.

— Да, ефенди.

— Ще получиш допълнителен дял от пляката. Къде е твоят другар?

— Съвсем близо до двамата съгледвачи.

— Заведи ни.

Продължихме да яздим нататък. Нощта не беше много тъмна и скоро съзряхме веригата възвишения, зад които се намираще Уади Дерадж. Меруан зави встрани. Изкачих се по лабиринт от скали и стигнахме до входа на една тъмна падина.

— Тук са конете, господарю.

Скочихме от седлата и заведохме и нашите животни там, където бяха на толкова сигурно място, че не беше необходимо да ги охраняваме. После продължихме към билото на планинските възвишения, докато под краката ни се ширна долината.

— Внимавай да не се търколи някой камък, който би могъл да ни издаде!

Предпазливо се заспускахме надолу, аз след водача и Халеф зад мен, като всеки стъпваше по следите на другия. Накрая стигнахме долу. Срещу нас се зададе някакъв силует, в който различихме Халил, другаря на Меруан.

— Къде са съгледвачите? – попитах аз Халил.

— Виждаш ли ръба на скалата, там вдясно.

— Да.

— Лежат зад него.

— А конете им?

— Завързали са ги малко по-нататък.

— Останете тук, докато ви извикам! Халеф, ела!

Легнах на земята и запълзях напред. Хаджията ме следваше. Стигнахме до скалата незабелязано. Усетих миризма на тюн-тюн и чух двама мъже да си говорят полугласно. Като се прилепих плътно до ръба на скалата, успях да разбера думите им.

— Двама срещу шестима?

— Да. Единият бил облечен в сиво и черно, дълъг и мършав като копие, а на главата си имал сива тръба.

— Шейтанът!

— Не, само един зъл дух, джин.

— Но другият сигурно е бил дяволът?

— Изглеждал като човек, но бил страшен! Устата му димяла, а очите му бълвали пламъци. Само вдигнал ръката си, и всичките шест коня се строполили мъртви на земята, с останалите четири обаче двамата джинове – Аллах да ги погуби – препуснали най-спокойно нататък посред бял ден.

— Ужасно! Аллах да ни пази от трижди проклетия дявол! И след това той отишъл в бивака на абу-хамедите?

— Не отишъл, ами го завели.

— Какво?

— Абу-хамедите го вързали, защото го помислили за човек, а коня помислили за прочутия вран жребец на шейх Мохамед Емин хадедихна. Искали да му вземат коня, затова го хванали. Когато обаче го завели в бивака, синът на шейха го познал.

— Трябвало е да го освободи.

— Той все още си мислел, че чужденецът може би е човек.

— И джинът разкъсал въжетата?

— Не. През нощта в лагера дошъл един лъв и чужденецът казал, че щял да убие лъва съвсем сам, ако му донесат неговата пушка. Дали му я, защото смятали, че лъвът ще го изяде. И той потънал в тъмната нощ. След известно време от небето паднали светкавици и изтрещели два изстрела. После той отново дошъл. Метнал кожата на лъва през рамо, яхнал коня си и изчезнал.

— Никой ли не се е опитал да го спре?

— Напротив, но ръцете на мъжете увиснали във въздуха. А като се втурнали да го преследват, от небето паднали три куршума и убили три от най-добрите коне.

— Откъде знаеш това?

— Пратеникът, който Цедар Бен Хули проводи при нашия шейх Бела ал Махем, го разказа. Вярваш ли сега, че е бил шейтанът?

— Той е бил.

— Какво би направил, ако ти се появи?

— Ще стрелям по него и ще чета свещената сура Фатиха. Тогава излязох иззад ръба на скалата и заставах пред тях.

— Хайде, чети молитвата – заповядах аз.

— Аллах керим!
— Аллах акбар!
Тези две възклицания бяха всичко, което двамата обеиди успяха да кажат.
— Аз съм този, за когото говорехте! Наричате ме шейтан. Горко ви, ако помръднете и един пръст, за да се защитавате! Халеф, вземи им оръжията!
Те безропотно ги дадоха. Струваше ми се, че чувам как зъбите им тракат.
— Завържи им ръцете със собствените им пояси.
Халеф бързо свърши това, а аз можех да бъда сигурен, че възлите няма да се развържат.
— Сега отговаряйте на въпросите ми, ако ви е мил животът! От кое племе сте?
— Обеиди сме.
— Утре племето ви ще премине през Тигър, нали?
— Да.
— Колко воители имате?
— Хиляда и двеста.
— Как са въоръжени?
— Със стрели и пушки с фитили.
— Имате ли други пушки или пък пистолети?
— Не много.
— Как ще се прехвърляте – с лодки ли?
— Със салове. Нямаме лодки.
— Колко воители имат абу-хамедите?
— Толкова, колкото и ние.
— Как са въоръжени?
— Имат повече стрели, отколкото пушки.
— А колко мъже ще доведат джоварите?
— Хиляда.
— Стрели ли имат или пушки?
— И двете.
— Само воините ви ли ще дойдат, или ще доведете тук и стадата си?
— Ще дойдат само воините.
— Защо искате да нападнете хадедихните?
— Пашата ни заповяда.
— Той няма право да ви заповядва, вие сте подчинени на наместника на Багдад. Къде са конете ви?
— Там.

— Вие сте мои пленници. При всеки опит за бягство, ще ви застрелям. Меруан, Халил, елате!

Двамата хадедихни бързо се приближиха.

— Завържете ги здраво върху конете им!

Двамата обеиди се примириха със съдбата си. Качиха се на конете, без да се съпротивляват, и бяха завързани за тях така, че всякакво бягство беше немислимо.

— Сега идете за нашите коне – заповядах аз след това – и ги доведете на входа на долината! Меруан, ти оставаш тук в Ед Дерадж, а Халеф и Халил ще отведат пленниците в бивака!

Двамата хадедихни отидоха да заведат конете ни до най-външния склон на долината. После се качихме на седлата и се върнахме обратно, а Меруан остана на поста си.

— Тръгвам напред, а вие ме следвайте колкото може побързо!

Казвайки това, пришпорих коня си. Бързах по две причини.

Първо, присъствието ми в лагера беше необходимо и, второ, най-сетне имах възможност да изпробвам максималните възможности на моя жребец. Той летеше през долината като птица. Изглежда, бързото препускане му доставяше удоволствие, защото няколко пъти изцвили от радост. Тогава сложих ръка между ушите му.

— Рих!

При този зов конят прилепи уши назад. Сякаш стана подълг и по-тънък и като че ли искаше да се промъкне между частиците на въздуха. Стотици други добри коне едва биха могли да следват галоп, в който той се носеше допреди малко, но това, което последва, можеше да се сравни само с разликата между безветрие и бушуващ вятър или клатушкането на патица с полета на лястовица. Дори скоростта на бърза камила не би могла да достигне бързината на врания жребец, а ходът му беше гладък и равномерен. Наистина думите на Мохамед Емин не бяха пресилени, като ми каза: „Този кон ще се провери през хиляда ездачи.“ Чувствах се безкрайно щастлив, че прилежавам такъв превъзходен бегач.

Но все пак трябваше да сложа край на това свръхнапрежение на силите. Накарах коня да премине в галоп и галовно го потупах по шията. Умното животно радостно изцвили от засвидетелстването на моето признание и гордо изправи глава.

За да стигна от Уади Дерадж до бивака, ми трябваше една четвърт от времето, което ми беше необходимо на отиване. Близо до шатрата на шейха се виждаха цял куп хора, възседна-

ли коне и камили, но поради тъмнината не можех да ги разпозна, а в самата палатка ме очакваше приятна изненада. Малек стоеше пред Мохамед Емин, който тъкмо произнасяше приятственото си слово за добре дошли.

— Селям! – поздрави ме шейхът на атайбехите, като ми протегна и двете си ръце. – Очите ми се радват да те видят, а ушите ми се възхищават на звука на твоите стъпки.

— Аллах да благослови пристигането ти, приятелю на моята душа – отвърнах аз. – Той направи чудо, което още днес те доведе при нас.

— Какво чудо имаш предвид?

— Не можех да се надяваме, че ще дойдеш толкова скоро. Оттук до Хит на Ефрат и обратно са три дни път!

— Имаш право. Но не беше необходимо Фехим да ходи до Ефрат. След като той и Халеф тръгнаха, научих от един заблудил се пастир, че воините на хадедихните пасат тук стадата си. Техният шейх, прославеният и храбър Мохамед Емин, е мой приятел. Затова решихме да не чакаме завръщането на Халеф, а да изпреварим неговото послание.

— Решението ти е било добро, защото без него нямаше да можем да те поздравим днес с добре дошъл.

— Срегнахме пратеника по пътя и сърцето ми се зарадва, като научих, че ще те намеря при бойците на хадедихните, приятелю мой. Аллах обича и теб, и мен и направлява стъпките ни по пътеки, които винаги се срещат. Но кажи ми, къде е Хаджи Халеф Омар, синът на моята почит и любов?

— На път е за насам. Аз избързах напред и го оставих с двама пленници. Скоро ще можеш да го поздравяш.

— Значи начинанието ти успя? – попита ме Мохамед Емин.

— Да. Съгледвачите са в ръцете ни. Повече не могат да ни навредят.

— Чух – каза Малек, – че между хадедихните и разбойниците от Тигър е избухнала вражда.

— Правилно си чул. Утре, когато слънцето се издигне до най-високата си точка на небето, оръжията ни ще затрещат и сабите ни ще заблестят.

— Ще нападнете враговете си ли?

— Те искат да ни нападнат, но ние ще ги посрещнем.

— Могат ли мъжете на атайбехите да ви предложат сабите си?

— Знам, че твоята сабя е като дсу'л-фикар¹, на която ни-

¹ Дсу'л-фикар – сабята на Мохамед, която се пази до днес. – Бел. нем. изд.

кой не може да устои. Добре си дошъл при нас с всички, които са с теб. Колко мъже имаш?

— Шейсет.

— Уморени ли са?

— Уморен ли е арабинът, щом чуе звън на оръжие и тътен на боя? Дай ни отпочинали коне и ще ви последваме, накъдето ни поведете!

— Познавам ви. Куршумите ви улучват точно, а върховете на копията ви не пропускат целта. Ти с твоите хора ще защитаваш рова, който затваря изхода на бойното поле.

Докато се водеше този разговор, хората на Малек слязоха от конете. Чух, че им занесоха храна, а и в шатрата на шейха изобилстваше от ястия. Още не бяхме приключили с вечерята, когато дойде Халеф и съобщи за пристигането на пленниците. Доведоха ги пред шейха. Той презрително ги изгледа и ги попита:

— Вие от племето на обеидите ли сте?

— Така е, шейх.

— Обеидите са страхливци. Страхуват се сами да се бият срещу храбрите воини на хадедихните и затова са се съюзили с абу-хамедите и джоварите. Вашето надмощие трябваше да ни смаже, но ние ще ви съсипем. Знаете ли какъв е дългът на всеки истински воин, който иска да излезе срещу някой враг?

Обеидите забиха поглед в земята и не отговориха.

— Един истински арабин не се промъква тайно като подъл убиец. Той изпраща вестonosец, за да обяви открито битката и да е честен боят. Направиха ли вашите водачи това?

— Не знаем, шейх.

— Вие ли не знаете? Аллах да отреже езиците ви! От устата ви се сипят лъжи и притворство! Вие не знаете, а имате за задача да охранявате долината Дерадж, за да не мога да получа сведения за вашето нападение! Ще се отнасям с вас и събратята ви така, както сте заслужили. Извикайте Абу Мансур, пазителя на ножа!

Един от присъстващите се отдалечи и скоро след това се върна с един мъж, който носеше със себе си сандъче.

— Вържете ги, за да не могат да се съпротивляват, и им свалете от главите марамехите.¹

Когато това беше направено, Мохамед Емин се обърна към човека със сандъчето:

— Кое е украшението на един мъж и боец, Абу Мансур?

¹ Марамех – кърпа, която се носи на главата вместо тюрбан. – Бел. нем. изд.

— Брадата, която разкрасява лицето му.
— Какво заслужава мъж, който се страхува като жена и лъже като дъщерята на жена?
— С него трябва да се отнасят като с жена и като с дъщерята на жена.
— Тези двама мъже имат бради, но са жени. Абу Мансур, погрижи се да заприличат на жени.
— Да им обрѣсна брадите ли?
— Заповядвам ти!
— Аллах да те благослови, най-храбри и мъдри сред децата на хадедихните! Ти си любезен и мек към своите хора и справедлив към враговете на племето си. Ще се подчиня на заповедта ти.

Той отвори сандъчето, което съдържаше различни инструменти, и извади оттам една джанбие¹, чието лъскаво острие блесна на светлината на огъня в шатрата. Това беше бръснарят на племето.

— Защо не вземеш бръснача? – попита го шейхът.
— Да бръсна брадата на тези страхливци с бръснача, а после с него да докосвам теметата и шушата² на храбрите хадедихни ли, шейх?
— Имаш право, прави каквото знаеш!

Вързаните обеиди се съпротивляваха колкото можеха на това отношение, което за тях бе най-голям позор, но съпротивата не им помогна много. Хванаха ги здраво, а камата на Абу Мансур беше толкова остра, че под нея брадите им изчезваха като под острието на бръснач.

— Сега ги изхвърли навън! – заповяда шейхът. – Те са жени и ще бъдат охранявани от жени. Да им се даде хляб, фурми и вода! Ако се опитат да избягат, им пуснете по един куршум.

Обръсването на брадите беше не само наказание, а и добро средство да се предотврати опитът за бягство на пленниците. Във всеки случай те нямаше да посмеят да се покажат пред своите без бради. После шейх Мохамед Емин стана. По тържественото изражение на лицето му разбрах, че ще последва нещо изключително.

— Ля илляха иллялях – започна той. – Няма друг бог освен Аллах. Всичко, което живее на земята, е създадено от него и ние сме негови деца. Защо трябва да се мразят тези, които се

¹ Джанбие – закривена кама. – Бел. нем. изд.

² Шуша – кичур коса на темето. – Бел. нем. изд.

обичат, и защо трябва да се карат? Много клони шумят в гората, а в равнината има много треви и цветя. Те си приличат, затова и растат в сговор. Не си ли приличаме и ние помежду си? Шейх Малек Ибн Ахмед Калид Бен Абул Али Абу Абдолатиф ал Ханифи, ти си велик воин и аз ти казах: „Ние с теб сме яли заедно сол!“ Кара Бен Немзи, ти също си велик боец и аз ти казах: „Ние с теб сме яли заедно сол!“ Вие живеете в моята шатра, мои приятели и другари сте, ще умрете за мен и аз ще умра за вас. Казах ли истината? Вярно ли говорих?

Ние потвърдихме сериозно и тържествено.

— Но солта се разтваря и изчезва – продължи Мохамед Емин. – Солта е знакът на приятелството. Щом тя се разтваря и изчезва от тялото, значи приятелството свършва и трябва да се поднови отново. Хубаво ли е, достатъчно ли е това? Аз казвам: не! Храбрите мъже не скрепват приятелството си с хляб. Затова заповядах пред тази шатра, в която ви говоря и отправям към вас желанието си да станете мои братя, както и пред шатрите, определени да живеете в тях, да бъде заклана по една камила. Приемате ли моя подарък?

— Приемаме го – заявихме ние двамата.

— Тогава братският ни съюз се смята за скрепен – потвърди шейхът. – Като върховен господар на своето племе заповядах да изготвят за всеки от нас по един писмен документ, според който отсега нататък ние тримата сме като родни братя. Където е единият, там отиват и другите и каквото прави един от нас, го прави така, сякаш го правят другарите му. Хвала на Бога, че ни отреди този ден! А сега вземете свидетелствата от ръцете ми!

Мохамед Емин ни подаде пергаментите, които действително притежаваха стойност на истински свидетелства. От тях произхождаха дори важни права и задължения особено по отношение на кръвното отмъщение и взаимното унаследяване.

Аз произнесох кратко благодарствено слово, а Малек последва примера ми. После Мохамед Емин ни прегърна и ни целуна, като на всеки от нас казваше:

— Сега си мой рафик и аз съм твой рафик.¹ Нашият съюз е вечен дори и Аллах да раздели пътищата ни!

Вестта за това събитие бързо се разпространи из целия бивак и всеки, който смяташе, че има дори и най-малка привилегия или предимство, дойде в шатрата да ни поднесе благопо-

¹ Рафик – приятел, кръвен брат, което е много повече от другар. – Бел. нем. изд.

желанията си. Това отне доста време, така че едва по-късно успяхме да седнем тримата насаме.

Трябваше да направим пред шейх Малек описание на терена, където вероятно щяха да се състоят военните действия, и да го запознаем с плана си за защита. Той го одобри, а накрая само попита:

— Враговете не могат ли да избягат на север?

— Могат да си пробият път между реката и Джебел Кхану-ке, а това е по Уади Джехенем – отговорих му аз. – Но ние ще им преградим и този път. Шейх Мохамед Емин, ти нареди ли да се набавят необходимите инструменти, за да издигнем защитните насипи?

— Уредено е.

— Избрани ли са жените, които ще ни придружат, за да превързват ранените?

— Готови са.

— Тогава се разпорежи да приготвят коне за нашия рафик и хората му! Трябва да тръгваме, защото денят скоро ще настъпи.

Десета глава

ПОБЕДАТА

Половин час по-късно хадедихните потегляха, но не като безреден разпръснат орляк, както обикновено правят арабите, а в стегнати, добре подредени редици. Всеки знаеше къде му е мястото.

Пред нас язدهха воините на коне, зад нас следваха тези с камилите, а под водачеството на все още държеливи старци идваха жените, които бяхме взели да се грижат за ранените. Накрая бяха хората, определени за свръзка с пасищата и надзор на пленниците.

Когато дискът на слънцето изплува на хоризонта, всички слязоха от седлата и се проснаха на земята, да кажат утринната си молитва. Величествена беше гледката на стотиците лежащи в праха хора пред Бога, който още днес можеше да извика при себе си всеки един от нас.

От постовете узнахме, че междуременно не се беше случило нищо особено. И така, стигнахме безпрепятствено до разпрострялата се надлъж и нашир Джебел Дерадж, зад която от запад на изток се ширеше долината. Избраните за стрелци воини слязоха от седлата. Конете им бяха вързани в равнината в необходимия ред, за да не възникне бъркотия в случай на отстъпление. Недалеч от тях бяха разтоварени камилите и опънати шатрите, които те бяха носили. Както вече споменах, те бяха определени за ранените. В меховете имаше достатъчно вода, но превръзките бяха много малко, неуредица, за която много съжалявах.

Постовата верига с Абу Мохамед бяхме поставили зад нас, така че непрекъснато да имаме връзка със съюзниците си. Почти всеки час идваха от тях съобщения, от които научавахме, че враговете още не са открили приближаването ни.

Още от снощи Линдси беше много съдържан в приказките си. Не ми беше останало никакво време да му обърна внимание. В този момент той застана до мен.

— Къде ще се бие, сър? Тук? – попита той.

— Не. Зад този хълм – отвърнах аз.

— Да остана при вас?

— Както желаете.

— Къде сте вие? Пехота, конница?

— При конницата. Но ние също ще стреляме и ще се сражаваме, ако е необходимо.

— Оставам при вас.

— Тогава чакайте тук! Моята част ще стои на това място, докато дойда да ги поведе.

— Няма ли влезе вътре в долината?

— Не, оттук ще потеглим нагоре към Тигър, за да попречим на враговете да се измъкнат на север.

— Колко мъже?

— Сто.

— Уел. Много добре, отлично!

Заех тази позиция с определено намерение. Наистина бях приятел и брат на хадедихните, но ми беше неприятно да убивам хора, които не са ми направили нищо, дори и в открит бой. Спорът, който трябваше да бъде разрешен между тези араби чрез битка, не ме засягаше лично и тъй като нямаше изгледи враговете да се отдръпнат на север, бях помолил да се присъединя към частта, натоварена със задачата да попречи на напредването на враговете оттам. С най-голямо удоволствие бих останал на мястото, където щяха да бъдат превързвани ранените.

Но това беше невъзможно. Щеше да изглежда като липса на смелост.

Мохамед Емин вече въвеждаше конницата си в долината и аз се присъединих към нея. Тя беше разположена по дължина от двете страни на долината, вляво и вдясно. После следваха пехотинците. Една трета от тях се изкачи на десния хълм, друга трета на хълма вляво, за да може – скрита зад многобройните скали – да нападне врага отгоре. Последната трета, която в по-голямата си част се състоеше от хора на шейх Малек, остана на входа, за да направи траншея след влизането на врага в долината и после зад този вал да вземе врага под обстрел. Обърнах се и се отдалечих с моите сто души.

Продължихме да яздим на север, докато намерихме един проход, който ни даваше възможност да преминем отвъд планината. След час Съзряхме пред себе си река. По-нататък вдясно, значи на юг, имаше едно място, където два планински склона се спускаха близо до водата, тоест образуваше се полукръг, от който човек трудно можеше да се измъкне, ако веднъж влезе в него. Разположих хората си тук, защото на тази позиция лесно можехме да спрем дори и десетократно превъзходящ ни противник.

След като поставих предни постове, слязохме от конете и се настанихме удобно. Линдси ме попита:

— Тук познато, сър!

— Не, сър Дейвид – отговорих аз.

— Дали има развалини?

— Не знам.

— Да попита?

Осведомих се и му преведох отговора:

— По-нагоре.

— Как се казва?

— Калат Шергат.¹

— Там крилати бикове?

— Хм. Най-напред би трябвало да се види.

— Още колко време до боя?

— До обяд, а може би и по-късно. За нас може и да няма битка.

— Ще огледа ли между другото?

— Какво?

— Калат Шергат. Копае, изпраща на Лондонския музей, става известен. Уел!

— Това едва ли е възможно сега.

— Защо не?

— Защото дотам ще трябва да яздите четирийсет километра.

— Ах! Хм! Лошо! Остава тук.

Линдси се излегна зад един храст от млечка, но аз реших да разузная наоколо. Дадох на хората необходимите указания и поех на юг по течението на Тигър.

Моят вран жребец, както и всички коне на шаммарите, беше отличен катерач. Можех да се осмеля да изкача планината с Рих и щом попаднах на подходящ терен, тръгнах нагоре, за да мога да огледам всичко отвисоко. Горе, иззад едно прикритие, насочих далекогледа си към източния хоризонт. Забелязах, че там отвъд реката кипеше оживление. На южния, т. е. на левия, бряг на малката река Саб долината гъмжеше от конници почти до Тел Хамлиа, а в долната част се виждаха огромни купчини кози мехове, от които се канеха да правят салове. Те трябваше да послужат на обеидите да се прехвърлят на другия бряг. Отсамния бряг на Тигър не можех да огледам заради

¹ Калат Шергат – имат се предвид развалините на Асур, чиито разкопки са започнали 1903 г. – Бел. нем. изд.

хълма, зад който се намираше долината Дерадж. Тъй като имах още време, реших да се изкача и на другия хълм.

Ездата към билото на възвишението беше много измори- телна и мина повече от час, докато стигна до най-високата точ- ка. Но конят ми все още беше учудващо бодър. Вързах го и се заизкачвах по нещо като скален зид. Пред мен се откри Уади Дерадж. В най-отдалечения ѝ край се виждаше готовият защи- тен вал, зад който се намираха бранителите, а тук-там зад ска- лите забелязах скритите стрелци. Долу точно под мен беше засадата на конницата.

След това насочих далекогледа си на юг. Там се виждаха много наредени една до друга шатри, но забелязах, че хората вече се готвеха за тръгване. Това бяха абу-хамедите и джова- рите. На това място някога бяха лагерували ордите на Сарда- напал, Ксеркс и Алиат. Тук бяха седели на колене воините, ко- гато на пети май, в петата година от царуването на онзи владе- тел, едно лунно затъмнение било последвано от пълно слънче- во затъмнение, станало причина битката при Халис да бъде толкова Страшна. Те бяха поили конете си от водите на Тигър, когато Навухудоносор тръгнал за Египет, за да свали крал Хоф- ра, а това били същите води, над които звучала предсмъртната песен на Нериколосар и Навонат чак до планините Карачок, Сибар и Сар Хасана.

Видях как надуха козите мехове и ги завързаха един за друг, видях и ездачите, които водеха конете за поводите и се качваха на саловете. После отблъснаха саловете и стигнаха до отсамния бряг. Струваше ми се, че чувам виковете на съюзни- ците им, които се метнаха на конете си, за да изпълнят една блестяща фантазия.¹

Искаше ми се враговете така да преуморят конете си, че после, когато щяха да имат нужда от тях, да са капнали.

Седях така почти цял час. Всички обеиди се бяха прехвър- лили вече отсам и видях как врагът се отправя на север. Отно- во се спуснах долу, яхнах коня си и се върнах. Решителният час приближаваше!

Трябваше ми повече време, докато стигна до мястото, от- където беше възможно да се спусна надолу по хълма. Вече се канех да завия към долината, когато далеч на северния хори- зонт нещо проблесна: Сякаш слънчев лъч се бе отразил в стък- ло. Можехме да очакваме врага само от юг, но все пак извадих далекогледа си и потърсих мястото, където бях забелязал проб-

¹ Фантазия – демонстративна езда с битка със саби и стрелба. – Бел. нем. изд.

лясващата светлина. Най-сетне я открих и близо до реката съз- рях голям брой черни точки, които се движеха надолу по тече- нието ѝ. Сигурно бяха конници и слънцето се беше отразило в някой от тях.

Врагове ли бяха? Намираха се на такова разстояние се- верно от скривалището на моите хора, на каквото бях аз на юг от тях. Нямаше време за колебания, трябваше да ги изпреваря.

Без да се бавя, пришпорих Рих, който бързо се спусна надолу, а след като долината остана зад нас, той се понесе като птица. Бях убеден, че ще успее да стигна навреме.

Като се приближих до моето подразделение, събрах хо- рата и им казах какво бях наблюдавал. После половината от хадедихните се скриха зад издадените напред скали в южния край, а останалите се притаиха зад храстите от млечка и кау- чуковите дървета, за да отрежат обратния път на задаващите се конници.

Не ни се наложи да чакаме дълго и скоро чухме тропот на копита. Линдси лежеше до мен и се слушваше, държейки пуш- ката си готова за стрелба.

— Колко са? – попита той кратко.

— Не мога да ги преброя точно – отвърнах аз.

— Приблизително?

— Двайсет.

— Ами! Защо тогава положихме толкова усилия?

Сър Дейвид стана, направи няколко крачки напред и седна върху един камък. Двамата му слуги го последваха.

Товага иззад скалите се появиха конниците, предвождани от висок, силен воин, който под абата си носеше люспеста бро- ня. Нея бях видял преди малко да блести. Мъжът имаше царска осанка и, изглежда, никога в живота си не беше изпитвал страх, защото, като съзря неочаквано пред себе си необикновената фигура на англичанина, дори окото му не трепна, само ръката му бавно посегна към ятагана.

Предводителят направи още няколко крачки напред и из- чака хората му да се приближат, след това махна с ръка на един мъж, който яздеше встрани от него. Този другият беше много дълъг и мършав и висеше върху дръгливия си кон така, сякаш ездата беше нещо много необичайно за него. Веднага се виждаше, че не е арабин. След направения му знак той попита англичанина на арабски:

— Кой си ти?

Линдси стана, поздрави, сваляйки шапка, и направи лек поклон, но не каза нито дума.

Човекът повтори въпроса си на турски.

— I'm Englishman (англичанин съм) – гласеше отговорът.

— О, поздравявам ви, уважаеми господине! – прозвуча сега на английски. – Голяма изненада е да срещнеш тук в тази пустош син на Албиона. Мога ли да узная името ви?

— Дейвид Линдси.

— Това вашите слуги ли са?

— Yes!

— Но какво правите тук?

— Nothing (нищо).

— Все пак с присъствието си тук сигурно преследвате някаква цел?

— Yes!

— И каква е тя?

— To dig (да правя разкопки).

— На какво?

— Fowlingbulls.

— Ах! – засмя се мъжът надменно. – За това са необходими средства, време, хора и разрешение. Как дойдохте тук?

— С параход.

— Къде е той?

— Върна се в Багдад.

— И вие слязохте само с двама слуги?

— Да.

— Хм, странно. И къде ще отидете най-напред?

— Където има крилати бикове. Кой е този? Линдси посочи арабина с люспестата броня. Мършавият човек му преведе досегашния разговор, а след това отговори:

— Този прочут мъж е Есла ал Махем, шейх на арабите обеиди, чиито пасища са там отвъд.

Учудих се на този отговор.

— Кой сте вие? – продължи да пита англичанинът.

— Аз съм грък и преводач при английския вицекомсул в Мосул.

— Ах! И къде отивате?

— Да присъствам на боен поход срещу арабите хадедихни.

— Боен поход? Нападение? Битка? Защо?

— Тези хадедихни са непокорно племе, което веднъж завинаги трябва да бъде научено на ред. Закрилили са много дже-

сиди, когато тези поклонници на дявола бяха нападнати от пашата на Мосул. Но как стана така, че...

Човекът спря по средата на изречението, защото иззад скалата изцвили един от нашите коне, а друг последва примера му. Шейхът веднага хвана юздите, за да препусне напред и да провери какво става, но тогава се появих аз.

— Разрешете да ви се представя и аз!

Есла ал Махем спря изненадан.

— Кой сте вие? – попита преводачът. – Също ли сте англичанин? Облечен сте досущ като арабин!

— Аз съм немец и подпомагам този господин в начинанието му. Искаме да правим разкопки тук, а същевременно и да се запознаем с нравите на тази страна.

— Кой е този? – попита шейхът гърка.

— Един алеман.

— Алеманите правоверни ли са?

— Християни са – отговорих му аз на арабски.

— Ти говориш нашия език?

— Разбира се.

— С този англичанин ли си?

— Да.

— Откога сте в тази местност?

— Вече няколко дни.

Веждите му се сбърчиха.

— Познаваш ли хадедихните? – продължи да пита той.

Да, познавам ги. Дори съм рафик на техния шейх.

— Тогава с теб е свършено!

— Така ли?

— Ще те пленя, теб и тези Тримата тук!

— Ти си силен – отвърнах аз спокойно, – но и Цедар Бен Хули, шейхът на абу-хамедите, също беше силен.

— Какво искаш да кажеш с това?

— Той също ме плени, но не можа да ме задържи.

— Аллах акбар! Ти ли си мъжът, който е убил лъва?

— Аз съм.

— Тогава си мой. Но от мен няма да можеш да се измъкнеш!

— Или ти си мой и няма да можеш да ми се изплъзнеш.

Огледай се!

Обеидът направи това, но не забеляза никого.

— Станете, мъже! – заповядах аз на висок глас. Всички хадедихни веднага се надигнаха и насочиха оръжията си срещу него и хората му.

— Ти си умен като лисица и убиваш лъвовете, но мен няма да уловиш! – извика той.

Есла ал Махем извади ятагана от ножницата, насочи коня си към мен и замахна да нанесе смъртоносен удар. Не беше трудно да се предпазя от него. Стрелях по коня му – той се преметна, шейхът падна на земята и аз бързо го сграбчих. Започна се борба, която ме убеди, че той е изключително силен мъж. Трябваше да смъкна тюрбана на шейха и да му нанеса зашеметяващ удар в слепоочието, за да сломя съпротивата му.

Докато се водеше кратката борба, около мен вреше и кипеше. Но разигралата се сцена не можеше да се нарече бой. Когато заемахме позиция в засада, бях заповядал на хадедихните в случай на нужда да стрелят само по конете. Вследствие на това още при първия залп, който те дадоха, когато шейхът се нахвърли върху мен, всички коне на обеидите бяха или убити, или ранени. Воините бяха хвърлени на земята, а от всички страни към тях се насочиха дългите копия на хадедихните, които петократно превъзхождаха противниците си. Дори и реката не даваше възможност за бягство, тъй като куршумите ни можеха да достигнат всеки плувец. Когато се разтървахме, враговете стояха безпомощно скупчени един до друг. Вече бях прехвърлил шейха им на двамата слуги на Линдси и единствената ми мисъл беше, какво да направя, че всичко да завърши без проливане на кръв.

— Откажете се от всяка съпротива, воини на обеидите! В ръцете сте ни! – извиках аз. – Вие сте двайсет души, но ние наброяваме над сто конници, а шейхът ви е мой пленник!

— Застреляйте го! – заповяда им Бела ал Махем, който бързо се беше съвзел.

— Ако някой от вас вдигне оръжие срещу мен, тези двама мъже ще убият шейха ви! – отговорих аз.

— Застреляйте го, този вълк, този чакал и заек! – извика Бела ал Махем въпреки моята заплаха.

— Това не бива и през ум да ви минава, защото тогава ще е свършено с вас!

— Вашите братя ще отмъстят за вас и за мен! – горещеше се шейхът.

— Вашите братя? Обеидите? А може би също и абу-хамедите и джоварите?

Той ме погледна изумен.

— Какво знаеш за тях? – изсъска той.

— Че в този момент са нападнати и победени от воините на хадедихните по същия начин, както аз залових теб и хората ти.

— Лъжеш! Ти си псе, което лае, но нищо не може да направи. Моите воини ще хванат и отведат теб и всички синове и дъщери на хадедихните.

— Аллах да пази главата ти, да не изгубиш разсъдък си! Щяхме ли да те чакаме тук, ако не знаехме какво си решил да предприемеш срещу шейх Мохамед Емин?

— Откъде знаеш, че съм бил на гроба на Хаджи Али?

Не знаех нищо за това, но реших да се опитам да разбера дали догадките ми са верни и отвърнах:

— Бил си на гроба на Хаджи Али, за да измолиш успех за твоя военен поход. Но този гроб е на левия бряг на Тигър, а после си дошъл на този бряг, за да огледаш Уади Мур, където се намират другите племена на шаммарите.

По изражението на лицето му разбрах, че съм бил прав в предположенията си. Естествено той се изсмя презрително и излъга:

— Умът ти е плитък и муден като тинята в реката. Освободи ни и нищо няма да ти се случи!

Изсмях се и попитах:

— А какво ще ни се случи, ако не го направя?

— Моите хора ще ме търсят и ще ме намерят. Тогава зле ще си изпатите.

— Очите ти са слепи, а ушите глухи. Нито си видял, нито си чул какво е станало, преди хората ти да преминат през Тигър.

— Че какво би могло да се случи? – попита Бела ал Махем презрително.

— Очакват ги точно така, както аз очаквах теб.

— Къде?

— В Уади Дерадж.

Той видимо се изплаши. Затова добавих:

— Виждаш, че планът ви е разкрит. Знаеш, че бях при абу-хамедите. Те и алабейдите, които вие често ограбвате, се съюзиха с хадедихните и ще ви обградят в Уади Дерадж. Чуй!

Долавяше се приглушено пукане.

— Чуваш ли изстрелите? Хората ти вече са обградени в долината и ще бъдат избити, ако не се предадат.

— Вярно ли е това?

— Вярно е!

— Тогава ме убий!

— Ти си страхливец!

— Израз на страх ли е да искаш смърт?
— Да. Ти си шейх на обеидите, баща на твоето племе, и твой дълг е да му помогнеш в беда. А ти искаш да го напуснеш.
— Ти луд ли си? Как бих могъл да помогна на воините си, като съм пленен!
— Със съвет. Хадедихните не са чудовища, които са жадни за кръв. Те ще спрат нападението си, а след това ще сключат мир с вас. На съвещанието им шейхът на обеидите не бива да липсва.
— Още веднъж: истината ли казваш?
— Да, казвам я... Стой!
Този вик беше предназначен за гърка. Досега той бе стоял спокойно, но ето че изведнъж скочи и един от моите хора, които се бяха приближили, за да слушат разговора ни – събори го и избяга. Успя да стигне до издадените напред скали и изчезна зад тях.
— Застреляйте всеки, който мръдне! С тези думи се втурнах подир беглеца. Като стигнах до скалата, той вече се беше отдалечил на сто крачки.
— Стой! – извиках след него.
Преводачът бързо се огледа, но продължи да тича. Много ми беше жал, но бях принуден да стрелям по него. Все пак реших само дано да го рая. Прицелих се добре и натиснах спусъка. Пробяга още няколко крачки и спря. Сякаш невидима ръка го хвана за рамото, завъртя го и той падна.
— Донесете го – наредих аз.
Няколко хадедихни изпълниха заповедта ми, изтичаха до гърка и го довлякоха. Куршумът беше заседнал в лявото му бедро.
— Виждаш, Есла ал Махем, че говоря сериозно – обърнах се отново към шейха. – Заповядай на хората си да се предадат!
— А ако не им заповядам?
— Тогава ще ги принудим и ще се пролее вашата кръв, нещо, което искаме да избегнем.
— А ще ми свидетелстваш ли по-късно, че съм се предал само защото сте били пет пъти повече от нас и защото си ми казал, че моите хора са обградени в Уади Дерадж?
— Ще ти свидетелствам.
— Предайте си оръжието! – изсъска през зъби шейхът. – Но Аллах да те погуби в най-дълбоката джехенна, ако си ме излъгал!
Обеидите бяха обезоръжени.

— Сър – извика ми изведнъж Линдси, докато ставаше всичко това.
— Какво? – попитах аз и се обърнах.
Той здраво държеше ръката на ранения гърк.
— Яде хартия този тип!
Приблжих се към него. В юмука си преводачът стискаше парче хартия.
— Дайте го! – казах му аз заповеднически.
— Не!
— Ами!
Стиснах ръката му силно, той изкрещя от болка и разтвори пръсти. Хартията беше част от плик за писмо и съдържаше една-единствена дума: Багдад. Другата част от плика и самото писмо човекът или вече беше глътнал, или все още се намираха в устата му.
Отговорът му беше подигравателна усмивка, а в същото време видях как негодникът източи врат, за да може по-лесно да преглътне. Веднага го хванах за гърлото. Поради не особено нежната ми хватка той отвори уста от страх. Успях да извадя на бял свят още едно малко топче хартия. Парчетата съдържаха няколко написани с шифър редове, но въпреки това изглеждаше невъзможно отделните късчета да се подредят, както са били. Погледнах гърка с пронизващ поглед и го попитах:
— От кого беше това писмо?
— Не знам – отговори той.
— От кого го получихте?
— Не знам.
— Лъжец! – продължих аз на арабски. – Имаш ли желание да си останеш тук да лежиш в плен и най-окаяно да умреш?
Той страхливо ме погледна и аз го заплаших:
— Ако не отговориш, няма да те превържат и ще те оставя тук за храна на лешоядите и чакалите.
— Трябва да мълча – обясни той.
— Тогава замълчи завинаги! Станах. Това оказа въздействие.
— Питай, ефенди! – извика той изплашен.
— От кого имаш това писмо?
— От английския консул в Мосул.
— За кого беше предназначено?
— За консула в Багдад.
— Знаеш ли съдържанието му?
— Кълна се, че не успях да прочета нито една буква.

— Но предполагаш какво може да съдържа, нали?
— Политика.
— Така си и мислех.
— Нищо друго не мога да ви кажа.
— Клетва ли си дал?
— Да.
— Хм. Ти си грък. Откъде си?
— От Лемнос.
— Предположих. Истинският турчин е честен, порядъчен човек и ако се промени или се е променил, вината за това носите вие. Вие, които се наричате християни, но сте по-лоши и от най-лукавите езичници. Ако някъде в Турция се извърши някакво мошеничество или подлост, то непременно някой грък има пръст в това. Ако те бях принудил или подкупил, ти щеше да нарушиш клетвата си, шпионино! Как стигна до службата на преводач в Мосул? Мълчи! Досещам се как е станало, защото знам как всички вие се превръщате в това, което сте! Можеш да останеш верен на клетвата си, защото добре познавам политиката, за която говориш. Защо насъскваш тези племена едно срещу друго? Защо веднъж подстрекавате срещу тях турците, а друг път персите? И това го правят християни! Други, които действително съблюдают учението на Спасителя, разпространяват думите на любов и милосърдие в тази страна, а вие сеете бурени в пшеницата, за да я задушите, и сеитбата ви носи богата реколта. Ти служиш и на руснаците.
— Да, ефенди.
— Къде?
— В Стамбул.
— Хайде! Виждам, че поне си способен да признаеш истината, и затова няма да те предам на отмъщението на хадедихните.
— Не го прави, ефенди! Душата ми ще те благославя!
— Запази си благословията! Как се казваш?
— Александрос Колетис.
— Носиш известно име, но нямаш нищо общо с този, който го е прославил. Бил!
— Сър! – отговори повиканият от мен човек.
— Можете ли да превързвате рани?
— Това не, сър, но да запушвам дупки от куршуми умея много добре.
— Добре. Направете го!
Ирландецът превърза гръка. Кой знае дали нямаше да пос-

тъпя по друг начин, ако знаех при какви обстоятелства щях да срещна този мъж по-късно. Обърнах се към вързания шейх:

— Есла ал Махем, ти си храбър мъж и аз много съжалявам, че трябва да гледам един толкова смел воин вързан. Ще ми обещаеш ли неотлъчно да стоиш до мен и да не правиш опити за бягство?

— Защо?

— За да наредя да те развържат.

— Обещавам.

— Заклевах ли се в брадата на Пророка?

— И в брадата на Пророка, и в моята!

— Накарай хората си да дадат същия обет.

— Закълнете ми се, че няма да избягате от този мъж! – заповяда той.

— Заклеваме се! – прозвуча в отговор.

— Тогава повече няма да сте вързани – уверих ги аз.

Веднага свалихме въжетата на шейха.

— Ефенди, ти си великодушен воин – каза той. – Ти нареди да убият само конете ни, но нас пощади. Аллах да те благослови! Пожелавам ти го, въпреки че моят кон ми беше поскъп и от брат.

По благородните черти на лицето му разбрах, че всякакво предателство или вероломство са чужди на този човек, и му заявих:

— Ти си тръгнал на бой срещу сродниците на твоето племе, подведен от чужди езици. Бъди за в бъдеще по-силен. Искаш ли да получиш отново меча, камата и пушката си?

— Ще ми ги върнеш ли, ефенди? – учуди се той.

— Ще го направя. Шейхът е най-благородният човек в племето си. Не бих искал да се отнасям с теб като с хутайех или килавийех.¹ Ти трябва да се появиш пред Мохамед Емин, шейха на хадедихните като свободен мъж, с оръжията си в ръка!

Дадох му ятагана и другите оръжия. Есла ал Махем скочи и ме погледна изумен.

— Как е името ти, ефенди?

— Хадедихните ме наричат Кара Бен Немзи.

— Ти си християнин, ефенди! Сега разбирам, че насраниете не са псета, а, напротив, понякога са по-благородни и помъдри от мюсюлманите. Защото повярвай ми: с това, че ми върна оръжията, ти ме победи много по-лесно, отколкото мо-

¹ Хутайехи и килавийехи – презирани племена. – Бел. нем. изд.

жеше да стане с оръжията, които носиш със себе си и с които би могъл да ме убиеш! Покажи ми камата си!

Направих го. Той огледа острието и след това каза:

— Това желязо мога да счупя на две с ръце. А я виж моята джанбийе.

Той извади камата си от ножницата. Тя беше произведение на изкуството, с две остриета, леко закривена, чудесна изработка, а от двете страни на арабски беше изписан девизът: „В ножницата само след победа.“ Тази кама сигурно беше изработена от онези стари известни майстори на оръжия в Дамаск, които днес вече не са живи и с които никой не може да се сравнява.

— Харесва ли ти? – попита шейхът.

— Сигурно струва колкото петдесет овце!

— Кажете сто или сто и петдесет, защото тази джанбийе са носили десет от моите предци и тя никога не се е чупила. Нека бъде твоя! Дай ми вместо нея твоята!

Това беше размяна, която не биваше да се отхвърля, ако не исках много да обидя шейха. И аз му подадох моята кама.

— Благодаря ти, Есла ал Махем. Ще нося този нож като спомен от теб и за честта на твоите предци.

— Тя никога няма да те изостави в беда, докато ръката ти е крепка – увери ме той.

В този момент чухме тропот на конски копита и веднага след това иззад скалата, която прикриваше скривалището ни на юг, се появи един конник. Беше моят Халеф.

— Сихди, трябва да дойдеш! – извика той, като ме видя.

— Какво става, Хаджи Халеф Омар?

— Ние победихме!

— Трудно ли беше?

— Лесно стана. Всички са пленени!

— Всички ли?

— С шейховете им! Хамдулиллях! Само Есла ал Махем, шейхът на обеидите, липсва.

Обърнах се към шейха.

— Виждаш ли, че ти казах истината? – После попитах Халеф: – Абу-мохамедите пристигнаха ли навреме?

— Те вървяха толкова плътно зад джоварите и така затвориха долината, че нито един враг не можа да се измъкне. Кой са тези мъже?

— Това е шейхът Бела ал Махем, за когото ти спомена...

— Твои пленници ли са?

— Да, ще дойдат с мен.

— Уалах, биллях, таллах! Разреши ми да се върна веднага, за да занеса тази вест на Мохамед Емин и Малек. Той препусна обратно.

Шейх Есла яхна един от нашите коне, а гъркът беше качен на друг; останалите обеиди трябваше да вървят пеша. И така колоната ни потегли. Ако победата в Уади Дерадж не беше струвала повече кръв, отколкото нашата победа, можехме да бъдем доволни. Споменатият вече проход ни изведе от другата страна на планината. Като слязохме в равнината, тръгнахме право на юг. Още много преди да стигнем до Уади, забелязах четирима ездаци, които приближаваха към нас. Препуснах срещу тях. Бяха Малек, Мохамед Емин и шейховете на абу-мохамедите и алабейдите.

— Ти си го пленил? – извика Мохамед Емин срещу мен.

— Есла ал Махем ли? Да.

— Слава на Аллах! Само той липсваше. Колко мъже изгуби в битката?

— Нито един.

— Има ли ранени?

— От нашите не. Само един от враговете получи куршум.

— Значи Аллах е бил милостив към нас. Имаме двама убити и единайсет ранени.

— А враговете?

— На тях не им провървя. Бяха напълно обградени, така че никой не успя да избяга. Стрелците ни се целеха точно, но самите те не можеха да бъдат улучени, а конниците ни се държаха плътно един до друг, както ти ги беше научил. Като излязоха от клисурите, пометоха всичко пред себе си.

— Къде е сега врагът?

— Пленен в Уади. Предадоха всичките си оръжия и никой не може да се изплъзне, защото сме обградили долината. Ха, ето че виждам Есла ал Махем! Но да вярвам ли на очите си? Той е въоръжен!

— Да, обеща ми да не бяга. Не знаеш ли, че храбрият враг трябва да се уважава?

— Той искаше да ни унищожи!

— За това ще бъде наказан.

— Щом си му оставил оръжията, така да бъде. Ела!

Препуснахме към бойното поле, а другите ни последваха по възможно най-бързия начин. На мястото за превързване на ранените цареше оживление, а известен брой въоръжени хаде-

дихни бяха образували кръг, в средата на който седяха победените и вързани шейхове. Изчаках, докато Есла се приближи, и предпазливо го попитах:

— Искаш ли да останеш с мен?

Както и очаквах, отговорът му гласеше:

— Те са мои съюзници, мястото ми е при тях. Той влезе в кръга и седна. Никой не каза нито дума, но се видя, че при появата му другите двама шейхове се изплашиха. Вероятно бяха възлагали някакви надежди на него.

— Заведи пленниците си долу в долината! – каза Мохамед Емин.

Постъпих според желанието му. Като влязох в Уади Дерадж, пред очите ми се разкри изключително живописна гледка. За да се облекчи движението, в защитния вал беше направен проход, а от двете страни на склоновете на долината бяха поставени наблюдателни постове. Цялата Уади гъмжеше от пленени хора и коне, а в дъното ѝ се бяха разположили нашите съюзници, доколкото бяха успели да си намерят място. Някои от хадедихните се занимаваха със събирането на вражеските коне, за да ги изведат в равнината, където на огромен куп бяха събрани плячкосаните оръжия.

— Погрижихте ли се за ранените врагове? – попитах аз Мохамед Емин.

— Превързаха ги, както ти пожела.

— А сега какво ще правим?

— Днес ще празнуваме победата си и ще организираме най-голямата фантазия, каквато тук никога не е имало.

— Имаме ли време за такъв празник?

— Какво би могло да ни попречи? – отвърна той с въпрос.

— Работата. И приятели, и врагове трябва да се подкрепят.

— Ще определим хора, които да свършат това.

— Колко време смятате да държите пленниците тук?

— Докато им бъде позволено да си тръгнат.

— А кога ще стане това?

— Възможно най-скоро. Нямаме ядене за продължително време за толкова голяма войска от приятели и врагове.

— Виждаш ли, че имах право? Празник на радостта ще се устрои, но едва когато има време за него. Най-напред трябва да се съберат шейховете, за да обсъдят всичко необходимо, а тогава решенията на това събрание да се изпълнят по най-бързия начин. Кажи на шейховете, че шест хиляди души не могат да стоят тук заедно в продължение на много дни!

Мохамед Емин тръгна, а към мен се приближи Линдси.

— Чудесна победа, нали? – каза той.

— Великолепна.

— Как свършил моята работа, сър?

— Отлично!

— Хубаво! Хм! Много хора тук.

— Вижда се.

— Дали сред тях няма някои, които да знаят къде има руини?

— Възможно е. Може би трябва да попитаме.

— Питайте, сър!

— При първата възможност!

— Сега, веднага!

— Извинете, сър Дейвид, но сега нямам време. Може би присъствието ми на съвета, който ще започне след малко, е необходимо.

— Добре. Но след това ще пита! Нали?

— Разбира се.

Отправих се към шатрите.

Там ми се отвори доста работа, защото по превързането на ранените имаше още какво да се прави. Като се погрижих за всичко, влязох в шатрата, където шейховете провеждаха съвета си. Вътре цареше оживление. Още не бяха успели да се споразумеят по основните въпроси и мисля, че дойдох тъкмо навреме.

— Ти ще ни посочиш изход от положението, Кара Бен Немзи – каза Мохамед Емин. – Бил си по всички страни на земята и знаеш кое е справедливо и полезно.

— Питайте, ще ви отговоря!

— На кого принадлежат оръжията на победените?

— На победителите.

— А конете им?

— Също.

— А облеклото им?

— Разбойниците им го вземат, но истинските правоверни им го оставят.

— На кого се полагат парите и украшенията им?

— Истинският правоверен взема само оръжията и конете.

— На кого принадлежат стадата им?

— Ако враговете ви не притежават нищо друго освен стадата си, то те им принадлежат, но от тях трябва да платят разходите по войната и годишен налог.

— Ти говориш като приятел на нашите врагове – изръмжа

той. – Ние ги победихме и сега животът им и всичко, което имат, ни принадлежи.

— Говоря и като ваш, и като техен приятел. Ти казваш, че техният живот ви принадлежи.

— Но това е така!

— Искате ли да им го отнемете?

— Не. Ние не сме палачи и убийци.

— Ами нали искате да вземете стадата на враговете си? Могат ли те да живеят без стадата си?

— Не.

— Ако им вземете стадата, значи им отнемате и живота. Да, в този случай вие самите се ограбвате.

— Как така?

— Нали победените трябва в бъдеще да ви плащат налози?

— Разбира се.

— И от какво? Може ли един бен араб да плаща налози, ако няма стада?

— Устата ти говори мъдро и ясно.

— Чуйте по-нататък! Ако вземете всичко от победените – дрехите им, скъпоценностите, стадата, – така ги принуждавате да крадат и да грабят, за да не умрат от глад. И къде ще крадат те?. Най-напред при своите съседи, а това сте вие. Къде ще грабят? Първо при този, който ги е докарал до просияшка тояга и ги принуждава да крадат, а това сте вие. Кое е по-добро? Да имате за съседи приятели или разбойници?

— Първото.

— Превърнете враговете си във ваши приятели, а не в разбойници! От победения се взема само това, с което може да навреди. Ако им вземете оръжията и конете, ще получите десет хиляди различни оръжия и три хиляди коне. Малко ли е това?

— Много е, ако човек размисли добре.

— Вашите врагове няма да имат нито оръжия, нито достатъчно коне, за да водят война. Ще ви бъдат подчинени и ще трябва да се поставят под вашата закрила, за да могат да се опълчат срещу другите си врагове, а тогава ще трябва да помагат и на вас срещу вашите неприятели. Е, казах каквото мислех по този въпрос.

— Трябва още много неща да ни кажеш! Колко да вземем от стадата им?

— Толкова, на колкото възлизат загубите, които ви е причинило нападението им.

— А колко налог трябва да се иска от тях?

— Предявява се такова искане, че на победените да им остане достатъчно, за да не живеят в мизерия. Но един умен шейх трябва да внимава васалите му да не станат отново прекалено силни, та да си отмъстят за поражението.

— Остана само кръвното отмъщение. Ние избихме много от техните воители.

— А те няколко от вашите. Преди да бъдат освободени пленниците, нека роднините се съберат и определят кръвнината.

Вие трябва да платите повече от тях и можете веднага да отделите от плячката каквото дължите.

— Ще ни бъде ли донесено военно обезщетение?

— Не. Налага се да си го вземете. Пленниците ще останат тук, докато получите всичко, което ви се полага. А за да сте сигурни в получаването на налога, трябва винаги да държите при себе си като заложници няколко от заможните хора на победените племена. Ако налогът не се плаща, тогава заложниците ще бъдат в опасност.

— Разбира се, нали ще ги убием. А сега трябва да ни кажеш и последното! Как да разпределим помежду си военното обезщетение и налога? Много е трудно да се направи.

— Напротив, много е лесно, ако сте приятели. Обезщетението ще вземете още докато сте тук заедно, а след това можете да го разделите според броя на хората.

— Така да бъде!

— Вие сте три племена – продължих аз, – победените също са от три племена, а броят на хората в тях е почти еднакъв. Защо всяко от вашите племена да не получава годишния си налог от едно от племената на противника? Вие сте приятели и другари. Заради опашката на една овца или заради рогата на един оик ли ще се карате и намразвате?

— Имаш право. Кой обаче трябва да отиде да вземе военното обезщетение от пасищата им?

— Да идат толкова хора, колкото са необходими за целта като две трети от тях да са от победителите и една трета от победените.

— Така е добре. А какво ще получиш ти от това военно обезщетение?

— Нищо. Аз ще продължа пътя си и нямам нужда от стада. Оръжия и кон си имам.

— А тримата мъже, които са с теб?

— Те също няма да вземат нищо. Имат си всичко, от което се нуждаят.

— Но ще трябва да вземеш поне каквото искаме да ти дадем от благодарност. Главата ти не е толкова стара, колкото която и да е от нашите, но въпреки това ти обучи нашите воини как се побеждава могъщ враг без жертви.

— Ако искате да ми благодарите, то отнасяйте се добре с онези, които бяха ранени като ваши врагове и лежат в палатките ви, а освен това вижте дали ще успеете да намерите някъде развалини, където могат да се изкопаят фигури и плочки с надписи на древни езици! Моят спътник би желал да открие такива неща. Е, чухте каквото имах да ви казвам. Аллах да ви дари с мъдрост, за да узная скоро какво сте решили!

— Трябва да останеш и да участваш в съвета ни!

— Не мога да добавя нищо повече. Сега и без мен можете да вземете правилно решение.

Излязох и занесох на пленените шейхове фурми и вода. Срегнах Халеф, който ме придружи в Уади Дерадж, за да разгледам по-подробно долината. Пленените абу-хамеди ме познаваха. Като минавах покрай тях, те скупчваха глави и си шушукаха. В дъното на долината бях посрещнат с радост от лагеруващите там абу-мохамеди. Бяха въодушевени от това, че толкова лесно са победили могъщите врагове. Ходех от група на група и докато стигна отново до шатрите, бяха минали доста часове.

През това време заминалите за пасищата на хадедихните пратеници се бяха погрижили да вдигнат бивака и да го преместят в непосредствена близост до Уади Дерадж. Цялата равнина гъмжеше от стада и вече имаше достатъчно овни за пиршествата, които тази вечер се очакваше да започнат във всяка шатра. Мохамед Емин вече ме търсеше.

— Думите ти са толкова добри, колкото и делата ти – каза той. – Вслушахме се в тях. Обедите ще плащат налог на хадедихните, абу-хамедите на абу-мохамедите, а джоварите на алабейдите.

— Какво военно обезщетение ще плащат отделните племена?

Мохамед Емин ми назова цифрите. Те бяха доста големи, но не жестоки. Това много ме зарадва, от което следваше, че думите ми не са останали без резултат върху жестоките обичаи, които иначе се проявяват в подобни случаи. За робство не бе ставало и дума.

— Ще изпълниш ли една моя молба? – попита шейхът.

— С удоволствие, ако мога. Каква е тя!

— Ще доведем част от стадата на победените. За това мъжете, които изпращаме, имат нужда от мъдри и храбри водачи. Шейх Малек и аз трябва да останем тук при пленниците. Трябват ни трима предводители, един за обеидите, по един за абу-хамедите и джоварите. Шейховете на абу-мохамедите и алабейдите са готови; липсва само третият. Съгласен ли си да бъдеш ти?

— Съгласен съм.

— Къде искаш да отидеш?

— А къде отиват другите?

— Те ти предоставят правото да избираш пръв.

— Тогава отивам при абу-хамедите, защото вече съм бил там веднъж. Кога ще тръгнем?

— Утре. Колко души ще вземеш със себе си?

— Четирийсет от абу-хамедите и шейсет от твоите хадедихни. Хаджи Халеф Омар също ще ме придружи.

— Избери си хора!

— Споразумяхте ли се вече с шейховете на победените?

— Още не, но днес до последната молитва и това ще стане.

— Остави добрите воини на врага тук, а с нас изпрати само обикновените мъже. Те са достатъчно годни, за да карат стадата, а другите са ценни като заложници.

Отидох да избира хората си. По пътя срещнах Линдси.

— Питайте ли, сър? – заговори ме той.

— Още не.

— Защо не?

— Не е необходимо, защото поръчах на шейха да проучи.

— Чудесно! Великолепно! Шейховете знаят всичко. Ще намерят руини.

— И аз така мисля. Искате ли да пояздите малко с мен за развлечение?

— Къде?

— До долния край на Ал Фатха, където Тигър минава през Мукехил планина.

— Какво там?

— Да вземем военното обезщетение, което ще е под формата на стада.

— От кого?

— От племето на абу-хамедите, което някога ни открадна конете.

— Чудесно, сър! Идвам с вас! Колко души ще дойдат още?

— Сто.

— Добре! Великолепно! Внушително шествие! А руини има?
— Има доста могили, но на левия бряг.
— Няма ли да идем на другата страна?
— Не.
— Жалко! Много жалко. Бихме могли да потърсим. Да намерим крилат бик.
— Въпреки това ще намерим нещо превъзходно.
— Какво?
— Нещо вкусно, от което дълго сме се лишавали, а именно трюфели.
— Трюфели ли? Ах!
Сивокарианият отвори толкова широко уста, сякаш искаше да глътне наведнъж цял куп трюфели.
— Растат в изобилие в онази местност – обясних му аз – а освен това научих, че с тях въртят доста голяма търговия в Багдад, Басра, Керкук и Сюлейманийе. Стигнали дори чак до Керманшах.
— Идвам, сър, идвам! Трюфели! Хм! Великолепно!
Казвайки това, Линдси изчезна, за да съобщи голямата новина на двамата си слуги. Аз обаче се отдалечих и отидох да си избира хора.
До вечерта тримата победени шейхове наистина се видяха принудени да се съгласят с всички искания на победителите и ето че започна тържественото празненство, за което някои охранени овни трябваше да се разделят с живота си. Седях сред тази весела глъчка, обкръжен от ухаещи цветове и хиляди гласове и все пак бях сам със своите мисли. Преди много столетия дорифорите¹ бяха мятали тук страшните си копия. Може би тук беше стояла шатрата на Холоферн, изработена от злато и пурпур и украсена със смарагди и скъпоценни камъни. А отвъд, върху шумящите вълни на реката, са били закотвени плавателни съдове, които Херодот описва по следния начин:
„Лодките имат кръгла форма и са направени от кожа. Строят се в Армения и някои области на Асирия. Скелетът им се изработва от върбови пръчки и клони и се покриват от външната страна с кожа. Кръгли са като щит, а между предната и задната част няма никаква разлика. Пода им лодкарите покриват с тръстика или слама и така лодките плават, натоварени с търговски стоки, най-вече палмово вино, надолу по Течението на реката. Имат две весла: на всяко от тях по един гребец. Единият дърпа веслото към себе си, а другият го отблъсква. Тези

¹ Дорифори – копиеносци. – Бел. ез. ред.

лодки имат различни размери. Някои са толкова големи, че могат да носят товар с тегло от пет хиляди таланта.¹ По-малките имали по едно магаре на борда, а по-големите повече. Щом лодкарите пристигнат във Вавилон, разпродават стоките си, а след това предлагат за Продан скелета и тръстиката на сала. После натоварват върху магаретата си меховете и се връщат с тях в Армения, където си правят нови плавателни съдове.“

Въпреки че са изминали столетия, тези лодки са си останали същите. Но народите, които са живели тук, са изчезнали. Какво ли ще бъде, когато и днешното време ще принадлежи на миналото?

Тръгнахме на другия ден пред обед. Вървах отпред с Халеф и един от воините на абу-хамедите като водач, а останалите язدهа след мен. Дейвид Линдси със слугите си Бил и Фред беше в ариергарда.

Движихме се между планините Кхануке и Мукехил и скоро на левия бряг на Тигър Тел Хамлиа съзряхме малък изкуствен хълм. На десния бряг се намираше Калат ал Джебар, „крепостта на тираните“, една развалина, състояща се от няколко разрушени кръгли кули, свързани помежду си с валове. После стигнахме до Тел ад Дахаб, хълм на левия бряг на реката, а при Брей ал Бад – една доста стръмна скала – спряхме, за да обядваме. Надвечер се добрахме до Ал Фатха, където Тигър с усилие си пробиваше широк път през Мукехил планина. След като минахме през тази клисура, се разположихме за нощуване. Абу-хамедите не бяха въоръжени, но все пак разделих хадедихните на две групи, които трябваше да стоят на пост на смени. Ако само един-единствен пленник успееше да избяга, той щеше да предупреди племето си за пристигането ни и най-хубавите животни щяха да бъдат отведени или скрити.

Щом се разсъмна, отново тръгнахме на път. На това място Тигър беше широка и образуваше много острови. По левия бряг се простираха ниски хълмове, но на десния пред нас се ширеше открита равнина и тук някъде покрай реката сигурно беше и бивакът на абу-хамедите.

— Едно пасище ли имате или повече? – попитах аз водача.

— Само едно.

По лицето му познах, че не ми казва истината.

— Лъжеш.

— Не лъжа, ефенди.

¹ Талант – по времето на Херодот мярка за тегло около 25 кг, т. е. става дума за товароподемност от 125 т. – Бел. нем. изд.

— Е, добре. Ще се опитам да ти повярвам. Но ако забележа, че ме мамаш, ще ти пусна един куршум в главата.

— Няма да го направиш, защото ще ти кажа, че всъщност може би имаме две пасища.

— Или три.

— Само две.

— Но ако намеря три, свършено е с теб!

— Извинявай, ефенди. Междувременно хората ни може да са намерили още някое. Тогава са три.

— Ах! Може би са дори четири?

— Ти може да искаш да имаме и десет! – измърмори абу-хамедът.

Подхванах го изкъсо:

— Ти си абу-хамед и не ти е приятно да губиш заграбеното. Повече няма да те увещавам да кажеш истината.

— Четири имаме, ефенди – каза той страхливо.

— Добре. Сега млъкни, аз сам ще се убедя.

Междувременно бях огледал всичко с моя далекоглед и в далечината открих няколко движещи се точки. Бързо извиках този от хадедихните, който беше вторият командващ след мен. Струваше ми се, че Салех е човек, на когото можеше да се разчита.

— Имам със себе си четирийсет абу-хамеди – обясних му аз. – Мислиш ли, че ще можеш да ги охраняваш с трийсет от нашите хора?

— И с десет мога, ефенди. Те нямат оръжия.

— Сега ще тръгна с Хаджи Халеф Омар напред, за да събера сведения. Когато слънцето застане точно над онзи храст, а аз още не съм се върнал, изпрати след мен трийсет хадедихни да ме търсят!

След това извиках англичанина и той се приближи с двамата си слуги.

— Ще ви бъде поверен много важен пост – казах му аз.

— Уел! – кимна той.

— Аз ще избързам напред, за да се осведомя докъде се простират пасищата на абу-хамедите. Ако до два часа още не съм се върнал, трийсет души от нашите ще тръгнат да ме търсят.

— Аз също?

— Не, ще останете тук при другите, за да охранявате пленниците. Ако някой направи опит за бягство, застреляйте го!

— Йес! Ако някой направи опит за бягство – застрелвам всички.

— Добре, но нищо повече!

— Няма – засмя се кариерният и добави: – Но сър, когато говори с абу-хамеди, нали ще пита?

— Какво?

— За руини и крилати бикове.

— Разбира се... Напред, Халеф!

Препуснахме в галоп направо срещу точките, които бях открил с далекогледа си. Това беше пасящо стадо овце, при което стоеше един старец.

— Ес селям алейкюм! – поздравих го.

— Ве алейкюм ес селям! – отвърна той с дълбок поклон.

— Мирно ли е пасището ти?

— Мирно е, господарю.

— От племето на абу-хамедите ли си?

— Ти го каза.

— Къде е бивакът ви?

— Долу, зад завоя на реката.

— Много пасища ли имате?

— Защо питаш, господарю?

— Защото нося послание до всички хора от твоето племе.

— От кого?

— От Цедар Бен Хули, твоя шейх.

— Хамдулиллах! Сигурно носиш радостна вест.

— За това по-късно. И така, кажи колко пасища имате?

— Шест. Три тук долу край реката и три на островите в нея.

— Населени ли са всички острови?

— Всички с изключение на един.

В тона на този отговор и в лицето на стареца имаше нещо, което ме озадачи. Аз обаче се направих, че нищо не съм забелязал, и попитах:

— И къде се намира този остров?

— Точно срещу нас виждаш първия, а този, за който говоря, е четвъртият, господарю.

Казах си наум, че трябва да държа под око този остров, а на висок глас продължих:

— Защо е необитаем?

— Защото трудно се стига до него. Там реката е много опасна. Хм! Значи тогава чудесно можеше да се използва за местопребиваване на пленници. Това си помислих и продължих да питам:

— Колко мъже има в бивака ви?

— Ти наистина ли си пратеник на нашия шейх, господарю? Това недоверие увеличи и моето.

— Такъв съм. Говорих с него и с шейховете на обеидите и джоварите.

— Какво послание носиш?

— Посланието на мира.

— Защо шейхът не изпрати някой мъж от своето племе?

— Мъжете на абу-хамедите идват непосредствено след мен.

Не исках повече да увещавам стареца да говори и потеглих напред, но близо до брега покрай реката, за да преброя островите. Когато оставихме зад себе си и третия, Тигър правеше завой и ето че пред очите ни се появиха шатрите на бивака. Равнината наоколо гъмжеше от камили, говеда, кози и овце. Конете бяха малко. Видях също и няколко мъже, но те бяха стари и немощни, тоест безопасни. Тръгнахме по пътеката към шатрите.

Пред една от палатките стоеше младо момиче и галеше вързания там кон. Щом ме видя, то изпищя, скочи върху животното и препусна. Трябваше ли да последвам избягалата? Не го направих. Пък и нямаше да има кой знае каква полза, защото вече бях заобиколен от всички намиращи се в лагера хора: старци, болни, жени и момичета. Един възрастен мъж сложи ръка върху шията на коня ми и попита:

— Кой си ти, господарю?

— Аз съм пратеник, когото ви изпраща Цедар Бен Хули.

— Шейхът с каква вест те изпраща?

— Ще ви кажа, след като всички се съберете тук. Колко воители е оставил?

— Петнайсет млади мъже. Айма сигурно е отишла да ги доведе.

— Тогава разреши ми да слеза от коня! Ти обаче – обърнах се аз към Халеф – веднага продължи нататък, защото и джоварите трябва да узнаят същата вест!

Халеф знаеше какво искам да кажа. Той обърна коня си и препусна по обратния път.

— Не може ли другарят ти да остане, за да си почине, да се нахрани и утоли жаждата си? – попита старецът.

— Той не е уморен и не е гладен – обясних му аз, – а задачата му не търпи отлагане. Къде са младите воители?

— На острова.

Ах, пак този остров.

— Какво правят там?

— Те – запелтечи старецът... – пасат стадата.

— Далеч ли е този остров оттук?

— Не. Виж, вече идват!

Наистина откъм реката към нас препускаше група въоръжени мъже. Това бяха младежите от племето, още почти момчета; бяха оставили тях и старците. Младежът, който беше най-отпред, а същевременно и най-представителният, вдигна боздугана си и както яздеше, го хвърли по мен, като извика:

— Кучи сине, ти се осмеляваш да дойдеш при нас?

За щастие държах пред себе си тежката пушка и успях да отбия удара с приклада ѝ. Но копията на всичките момчета се насочиха към мен. Не им обърнах особено внимание, а смущавах врания си жребец с колена и го притиснах плътно до она на нападателя. Изглежда, само той от момчетата беше на около двайсет години.

— Момче, ти се осмеляваш да нападаш гост на твоето племе? При тези думи го дръпнах към себе си и го сложих пред мен върху жребца. Той висеше в ръката ми с отпуснати крайници като дървен палячо. Беше го обзел страх.

— Сега мушкайте, ако искате да убиете някого! – добавих аз. Разбира се, те не направиха това, защото зложникът ми седеше пред мен като щит. Но момчетата не стояха съвсем нерешително. Някои от тях слязоха от конете и се опитаха да се доближат до мен отстрани или отзад, докато останалите продължаваха да ми отвличат вниманието. Дали да ги раня? Щеше да е жалко. Оттеглих коня си назад, плътно до една шатра, така че да си осигуря тила, и попитах:

— Какво съм ви направил, та искате да ме убиете?

— Ние те познаваме – отвърна единият. – Повече няма да можеш да ни избягаш. Ти си човекът с лъвската кожа!

— Говориш много смело, момче с агнешка кожа!

Тогава една жена с вой вдигна ръце нагоре и извика:

— Той ли е? Не му причинявайте нищо, защото е страшен!

— Ще го убием! – упорстваше бандата.

— Той ще ви разкъса и след това ще изчезне във въздуха!

— Няма да изчезне, а ще остане тук – изсмях се аз и блъснах пленника си сред нападателите. После скочих от коня и се мушнах в шатрата. С един замах на камата си разширих входа дотолкова, че да мога да издърпам Рих при себе си, за да не го излагам на опасност. Така бях защитен от жилата на тези оси.

— Хванахме го! Хамдулиллях, хванахме го! – ликуюаха въвн.

— Обкръжете шатрата! Не го пускайте да излиза! – изкрещя друг глас.

— Застреляйте го през платното на палатката! – отекна вик.

— Не, ще го хванем жив. Враният му кон е при него; а него не трябва да нараняваме. Шейхът иска да го има.

Сигурен бях, че никой няма да се осмели да влезе при мен. Затова се разположих удобно и си взех от студеното месо, което беше върху един поднос близо до мен. Впрочем този недоброволен арест не продължи дълго. Халеф беше яздил с най-голяма бързина и съвсем скоро земята вън се разгърси от препускащите в галоп трийсет ездачи.

— Аллах керим! – чух да викат. – Това са врагове!

Излязох от шатрата. От цялото население на лагера вече не се виждаше нито един човек. Всички се бяха скрили в палатките.

— Сихди! прозвуча гласът на Халеф.

— Тук съм, Хаджи Халеф!

— Сториха ли ти нещо?

— Не. Обградете лагера, за да не може никой да избяга! Който се опита, ще бъде застрелян!

Тези думи бяха произнесени достатъчно високо, за да бъдат разбрани от всички. Исках само да ги изплаша. След това изпратих Халеф да мине от шатра на шатра и да изкара навън всички старци. Петнайсетте момчета не ми трябваха. Докато старците се съберат, мина доста време. Бяха се изпокрили и сега се приближаваха разтреперани и изплашени. Като насядаха около мен в страхливо очакване, аз започнах преговорите.

— Познахте ли по татуировката на моите хора към кое племе принадлежат?

— Да, ефенди! Това са хадедихни.

— Къде са вашите воители?

— Ти сигурно знаеш, господарю.

— Да, знам и искам да ви го кажа: всички са пленени от хадедихните и никой не може да се измъкне.

— Аллах керим!

— Да, Аллах да е милостив към тях и към вас!

— Той лъже! – прошепна един от тях, на когото старостта още не беше сломила храбростта. Обърнах се към него:

— Казваш, че лъжа? Брадата ти е бяла, а гърбът ти се е превил под тежестта на годините; затова ти прощавам думите. Защо мислиш, че ви лъжа?

— Как могат хадедихните да пленят цели три племена?

— Щеше да разбереш, ако знаеше, че не са били сами. Хадедихните се съюзиха с абу-мохамедите и алабейдите. Те знаеха всичко. А когато преди бях заловен от вашите воители, идвах от абу-мохамедите, с които обсъждах военния план. Посрещнахме вашите хора в Уади Дерадж и ги сразихме. Чуйте сега каква заповед ще дам!

Излязох на двора на шатрата, в която се намирахме, и магнах с ръка на Халеф да се приближи.

— Върни се обратно и доведи пленените абу-хамеди!

Сега старците наистина се изплашиха, а говорителят попита:

— Възможно ли е, господарю?

— Казвам ви истината. Всички воители от племето ви са в наши ръце. Те или ще бъдат убити, или ще платите откупа, който ще бъде поискан за тях.

— Шейх Цедар Бен Хули също ли е пленен?

— И той.

— Тогава да беше говорил за откупа с него.

— Направих го.

— И какво каза той?

— Шейх Цедар ще го плати и ми даде четирийсет души от своите хора, за да го вземат.

— Аллах да ни пази! Колко е?

— Ще чуете! Колко глави наброяват стадата ви?

— Не знаем.

— Лъжете! Всеки арабин знае броя на животните, които притежава неговото племе. Хайде отговаряйте! Колко коне имате?

— Двадесет освен онези, които бяха взети за боя.

— За вас те са вече загубени. Колко камили?

— Триста.

— Говеда?

— Хиляда и двеста.

— Магарета и катъри?

— Може би трийсет.

— Овце?

— Девет хиляди.

— Племето ви не е богато. Откупът ви ще възлиза на десет коня, сто камили, триста говеда, десет магарета и катъри и две хиляди овце.

Тогава старците нададоха ужасни вопли. В този момент ми беше жал за тях, но нищо не можех да променя, а като сравних цифрите с тези, които при други обстоятелства биха мог-

ли да бъдат поискани, чувствах съвестта си напълно чиста. За да сложа край на това вайкане, извиках малко грубо:

— Млъкнете! Шейх Цедар Бен Хули се съгласи с това.

— Не можем да дадем толкова много – гласеше отговорът.

— Можете. Ограбеното лесно се връща.

— Нищо не сме грабили.

— Млъкнете! Знаем, че сте харамии¹ и освен това се стремите към тази съмнителна почетна титла. Не бях ли самият аз нападнат от вас?

— Това беше шега, господарю.

— Тогава шегите ви са много опасни. Колко пасища имате?

— Шест.

— Също и на островите ли?

— Да.

— И на острова, на който преди това бяха вашите млади мъже ли?

— Не.

— Да, но ми казаха, че пасете там стадата си. Устните ви са пълни с лъжи. Кой се намира на този остров?

Абу-хамедите смутено се спогледаха, след това старецът каза:

— Там има мъже.

— Какви мъже?

— Чужденци.

— Откъде?

— Не знаем.

— А кой знае?

— Само шейхът.

— Кой доведе тези мъже при вас?

— Нашите бойци.

— Вашите воители? А само шейхът знае откъде са? Виждам, че ще трябва да искам от вас три хиляди овце вместо две хиляди! Или предпочитате да говорите?

— Господарю, не ни е разрешено.

— Защо?

Шейхът ще ни накаже. Бъди милостив към нас.

— Добре, ще ви спестя това затруднение.

Тогава между шатрите се чу тропот на копита: бяха пленниците с тяхната охрана. При тази гледка във всички шатри се

¹ Харамии – разбойници. Същевременно тази дума е и почетно название при бедуините. – Бел. нем. изд.

разнесоха неописуеми викове, въпреки че никой не се показва навън. Станах.

— Сега можете да видите, че говоря истината. Тук са четирисет от вашите воители, за да вземат откупа. Влезте в шатрите и накарайте всички обитатели да излязат пред бивака. Няма да ви се случи нищо, но трябва да ви кажа няколко думи.

Постараха се да съберат тълпата от старци, жени и деца. След като накрая всички се бяха събрали, пристъпих към пленените бойци:

— Виждате тук вашите бащи, майки, сестри и деца! Те са в ръцете ми и аз ще ги отведа в плен, ако не се подчините на заповедите, които сега ще получите. Наоколо имате шест пасища. Ще ви разпределя в шест групи, всяка от които под наблюдението на моите воители ще се отправи към някое пасище, за да докара животните тук. След час всички стада да са събрани тук.

Стана това, което казах. Абу-хамедите се разделиха под наблюдението на хадедихните и аз оставих при мен само дванайсет от нашите мъже. Сред тях беше Халеф.

— Халеф, сега ще се отдалеча – казах му аз.

— Къде отиваш?

— На острова. Ти ще следиш тук за спазването на реда и ще ръководиш подбора на животните. Погрижи се от тези хора да не се взема само най-доброто! Разпределянето трябва да стане справедливо!

— Не са го заслужили, сихди!

— Да, но аз искам така. Разбираш ли, Халеф?

Тогава към мен се приближи Дейвид Линдси.

— Питайте ли, сър?

— Още не.

— Не забравяйте!

— Няма. Сега искам да ви поверя друг пост.

— Уел!

— Пазете жените!

— Йес!

— Ако някоя понечи да бяга, тогава...

— ... да я застрелям.

— Не, за Бога!

— Ами какво?

— Оставете я да бяга!

— Уел, сър!

Линдси изрече тези две думи, но от смайване забрави да

си затвори устата, а аз се обърнах, смеейки се. Впрочем бях твърдо убеден, че дори само един поглед към кариерията щеше да убие всяко желание у жените да бягат.

Взех двама хадедихни и се отправих към Тигър. Скоро зас-танах пред четвъртия остров. Той беше дълъг и тесен, обрасъл с гъста тръстика, която надвишаваше човешки бой. Не можах да забележа там жива душа, но островът сигурно криеше някаква тайна, която непременно трябваше да разкрия.

— Намерете сал! – заповядах на двамата.

— Къде искаш Да идеш?

— На острова.

— Ефенди, това е невъзможно. Не виждаш ли увеличащото течение? Всеки сал би се разбил сред талазите му.

Мъжът беше прав, но въпреки това бях убеден, че има някаква връзка между брега и острова, а като се вгледах по-зорко, забелязах, че в горния му край тръстиката беше утъпкана.

— Вижте там! Не виждате ли, че е имало хора?

— Така изглежда, ефенди.

— Значи трябва да има д плавателен съд. Търсете!

Те тръгнаха нагоре и надолу по брега, но се върнаха с празни ръце. И аз самият дълго търсих напразно. Най-накрая обаче открих: но не сал, не лодка, а едно приспособление, чието предназначение веднага ми стана ясно. За стеблото на едно дърво беше вързано дълго дебело въже от върбово лико. Единият му край бе увит около дънера, но самото въже беше скрито под гъстия храсталак. Като го издърпах, на другия му край се показа мех от козя кожа. Върху него беше закрепена напречна дъска, за която явно човек трябваше да се държи с ръце.

— Вижте, ето го сала. А той не може да се разпадне. Ще преплувам до другата страна, а вие тук внимавайте да не ми пречат.

— Опасно е, ефенди.

— И други са преминавали отвъд.

Съблякох дрехите си и надух меха. Отворът му се завързваше с въженце.

— Дръжте въжето и бавно го отпускате с ръце!

Хванах здраво напречната дъска и се спуснах във водата. Течението ме грабна веднага. То беше толкова силно, че един мъж трябваше да напегне всичките си сили, за да задържи въжето. Да се прехвърли човек от едната на другата страна, бяха необходими усилията на повече хора. Успях благополучно да се добера до брега, въпреки че силно се блъснах в него. Първа-

та ми грижа беше да закрепя въжето така, че да не може да се изгуби. После извадих камата, която бях взел със себе си.

От края на острова през тръстиковия гъсталак водеше тясна, утъпкана пътека, по която скоро стигнах до малка, направена от бамбук и тръстика колиба. Тя беше толкова ниска, че бе невъзможно човек да стои вътре изправен. В нея имаше няколко ката дрехи. Това бяха изпокъсаните одежди на трима мъже. Нямахте следи, от които да се забелязва, че притежателите на дрехите скоро са били тук. Но пътеката продължаваше по-нататък.

Тръгнах по нея и скоро ми се стори, че чувам стонове. Забързах напред и стигнах до едно място, където тръстиката беше изсечена. На това малко оголено петно забелязах три човешки глави, поставени на земята върху вратовете им. Поне така изглеждаше. Бяха обезобразени и подпухнали, а причината за това лесно можеше да се установи, защото при идването ми във въздуха се вдигна гъст облак от папатаци и комари. Очите и устните на главите бяха затворени. Мъртвешки глави ли бяха това и защо бяха сложени тук?

Огледах се и предпазливо докоснах единия. Тогава между устните му се изплъзна болезнен стон, очите се отвориха и втренчено ме погледнаха със стъклен поглед. Наистина рядко ми се беше случвало в живота да се плаша от нещо, но в този миг се ужасих толкова, че отстъпих няколко крачки назад.

После отново се приближих и още веднъж огледах всичко. Наистина тримата мъже бяха погребани до шия във влажната гниеща почва.

— Кои сте вие? – попитах аз високо. Тогава всички три чифта очи се отвориха и се втренчиха в мен с обезумели погледи. Устните на единия се отвориха.

— О, Ади! – простена той бавно.

Ади? Не беше ли това името на големия светец на джесидите, на така наречените поклонници на дявола?

— Кой ви сложи тук? – продължих да питам аз. Устата отново се отвори, но вече не беше в състояние да издаде звук. Започнах усърдно да си проправям път през гъстия тръстиков храсталак до най-близкия бряг на острова и напълних шепите си с вода. Бързо се върнах обратно и дадох на мъчениците да пият. Те жадно засърбах. Много малко количество можех да донеса наведнъж, тъй като по пътя водата капеше между пръстите ми. Затова се наложи доста пъти да ходя до реката, докато те успеят да поутолят малко страшната си жажда.

— Има ли тук мотика?

— Взеха я – прошепна единият.

Изтичах до горния край на острова. Моите придружители стояха от другата страна. Сложих ръка на устата си, за да надвикам шума на водата, и им изкрещях:

— Донесете лопата или мотика и доведете тримата англичани, но тайно!

Те изчезнаха. Не биваше да викам Халеф, защото той беше необходим там, където беше. Чаках с нетърпение – най-сетне хадедихните се повиха с тримата повикани от мен мъже и с вече споменатата „мотика-жезъл“ на англичанина.

— Сър Дейвид! – извиках към него. – Елате насам! Бил и Фред също! Донесете мотиката!

— Моята мотика? Намерили крилати бикове?

— Ще видим.

Отвързах меха и го бутнах във водата.

— Дърпайте!

След известно време сър Дейвид вече беше на острова.

— Къде? – попита той.

— Чакайте! Първо да дойдат и другите!

— Уел!

Линдси махна на хората от другата страна да побързат и скоро двете яки момчета бяха при нас. Бил носеше мотиката. Аз отново вързах меха.

— Елате, сър Дейвид!

— Ах! Най-сетне!

— Сър Дейвид Линдси – казах аз, – ще ме извините ли?

— За какво?

— Не съм намерил никакви крилати бикове.

— Никакви? – Той спря и зяпна от учудване. – Никакви? Ах!

— Но открих нещо друго, нещо ужасно, което направи присъствието ви тук наложително. Елате!

Взех мотиката и закрачих напред.

Като стигнахме до мястото, англичаните отскочиха назад, надавайки викове на ужас. Сега гледката беше наистина по-страшна и отпреди, защото заровените хора бяха отворили очи и въртяха глави, за да се бранят от ятата насекоми.

— Заровили са тези мъже тук – казах аз.

— Кой? – попита Линдси.

— Ще разберем.

Развъртях мотиката с такова усърдие, а останалите ровеха с ръце така упорито, че след около четвърт час успяхме да изва-

дим тримата нещастници. Всичките им дрехи бяха съблечени, а ръцете и краката им вързани с ликови въжета. Знаех, че при някои особено лоши заболявания арабите заравяха болните си до шия в земята и придаваха на това „опаковане“ значителна лечебна сила. Но тези мъже бяха вързани, тоест не бяха болни.

Освен това болните не ги оставяха беззащитни на измъчващите ги ята комари.

Занесохме освободените хора до реката и ги напръскахме с вода. Това възвърна жизнените им сили.

— Кои сте вие? – попитах ги аз.

— Баадри! – беше отговорът.

Баадри? Това беше името на едно село, населено изключително с поклонници на дявола. Значи все пак предположенията ми бяха верни.

— Пренесете ги отвъд! – заповядах аз.

— Как? – попита англичанинът.

— Първо ще преплувам отсреща аз, за да помагам при дърпането, а същевременно ще взема и дрехите им. Вие ще дойдете след мен, като всеки от вас вземе по един от тях със себе си.

— Уел! Обаче няма да е лесно.

— Ще държите човека на ръце напредно пред себе си.

Навих дрехите във формата на тюрбан и ги сложих на главата си. След това наредих да ме издърпат на другия бряг. Това, което, се случи после, беше за мен и за двамата хадедихни къртовски труд, а останалите ги грозеше голяма опасност. Все пак успяхме благополучно да изтеглим и шестимата на брега.

— Облечете дрехите на мъжете! – заповядах аз. – Сетне ще останат тук скрити. Вие, сър Дейвид, тайно ще им донесете храна, а другите ще ги охраняват.

— Уел! Питайте кой ги е заровил!

— Сигурно е шейхът.

— Да го пребият до смърт негодника!

Това последно приключение ни беше отнело повече от час. Като стигнахме до лагера, равнината гъмжеше от хиляди животни. Извършването на подбора беше тежка работа, но дребният хаджия се справяше със задачата си. Беше яхнал моя жребец, явно с намерението да се придвижи по-бързо, а и за да му се възхищават. Хадедихните вършеха работата си с въодушевление. Но пленените абу-хамеди, които трябваше да им помагат, не можеха да прикрият гнева по лицата си. Там, където

седяха жените и старците, се лееха дори горещи сълзи, а между устните им се прокрадваха полугласни проклетия.

Тогава силно впечатление ми направи следното. В една група хора забелязах жена, която, кой знае защо, наблюдаваше действията на моите хора със зле прикрито злорадство. За това трябваше да има особени причини и аз се замислих какви ли ще са те.

— Последвай ме! – заповядах аз на жената.

— Господарю, бъди милостив! Нищо не съм направила! – замоли се тя изплашена.

— Нищо лошо няма да ти се случи! – успокоих я аз. Заведох жената в шатрата, в която вече бях седял. Там и се представих, погледнах я изпитателно и я попитах:

— Ти имаш враг в твоето племе и сега се радваш, че той е понесъл загуби вследствие на вашето поражение, нали?

Тя изненадано ме погледна.

— Ефенди, откъде знаеш това?

— Бъди откровена! Кой е той!

— Ти ще му кажеш.

— Няма, защото той е и мой враг. Мразиш шейх Цедар Бен Хули, нали?

Тогава тъмните ѝ очи проблеснаха.

— Да, ефенди, мразя го, защото той нареди да убият бащата на моите деца.

— Защо?

— При един от последните му разбойнически набези моят господар отказал да му се подчини.

— Защо?

— Защото шейхът задържа за себе си почти цялата плячка.

— Бедна ли си?

— Чичото на моите деца ме взе при себе си. Но и той е беден.

— Колко животни има той?

— Едно говедо и десет овце. Но ще трябва да ги даде, защото, като се върне шейхът, ние бедните ще понесем всички загуби. Шейхът и неговият род няма да обеднеят, ще обеднее само племето.

— Цедар Бен Хули няма да се върне, ако си откровена. Ще го задържа като заложник и ще дам на племето абу-хамед шейх, който да е справедлив и честен. Чичото на твоите деца може да задържи, което има.

— Ефенди, ръцете ти раздават милосърдие. Какво искаш да узнаеш от мен?

— Знаеш онзи остров там, в Тигър, нали?

Жената пребледня.

— Защо питаш за него?

— Защото искам да говоря с теб за това.

— О, не го прави, ефенди. Който издаде тази тайна, шейхът ще го убие.

— Ако ми издадеш тайната, той няма да се върне. И така, за какво служи островът?

— Там са пленниците на шейха.

— Какви пленници?

— Той хваща пътници, които минават през равнината или по реката, и им взема всичко. Ако не притежават нищо, ги убива.

Ако обаче са богати, ги задържа в плен, за да изнудва близките им за откуп.

— И тогава хората се озовават на острова?

— Да, в тръстиковата колиба. Пленниците не могат да избягат, защото им връзват ръцете и краката.

— А какво става, когато шейхът получи откуп?

— Въпреки това той убива хората, за да не го издадат.

— А ако не искат или не могат да платят?

— Тогава шейхът ги измъчва.

— В какво се състоят изтезанията, на които ги подлага?

— Цедар Бен Хули прилага най-различни мъчения. Често заповядва да ги заровят в земята.

— Кой е надзирател там?

— Той и синовете му.

Онзи, който навремето, през първата ми нощ на брега на Тигър, открадна конете ни, а след това ме разпозна, когато ме заловиха като съгледвач, също беше негов син. Забелязах го сред победените в Уади Дерадж. Затова попитах:

— Колко синове има шейхът?

— Двама.

— Има ли някой от тях тук?

— Младежът, който искаше да те убие, когато ти дойде в лагера.

— Сега има ли още пленници на острова?

— Двама или трима. Но не знам точно. Повече знаят само мъжете, които са участвали в залавянето.

— Как попаднаха чужденците в ръцете на шейха?

— Дойдоха по реката с един келек и вечерта хвърлиха котва недалеч от брега. Тогава той ги нападна.

— Колко време е минало, откакто са пленени?

Жената малко се замисли, а след това каза:

— Може би около двайсет дни.

— А как се отнася с пленниците?

— Не знам.

— Имате ли тук много тахтиревани?¹

— Намират се.

Извадих няколко монети. Те бяха от парите, които бях намерил в дисагите на камилата на Абу Саиф.

— Благодаря ти. Ето вземи!

— О, господарю, твоята милост е по-голяма от...

— Остави това! – прекъснах я аз. – Пленен ли е чичото на твоите деца?

— Да.

— Ще бъде освободен. Иди при дребния мъж, който язди черния кон, и му кажи от мое име да ти остави животните! Шейхът няма да се върне.

— О, господарю...

— Добре. Върви и на никого не казвай за какво сме говорили!

Жената тръгна, а и аз излязох навън. Преброяването на животните почти привършваше. Потърсих Халеф. Като му магнах с ръка, той препусна към мен.

— Кой ти позволи да яздиш моя вран жребец, Хаджи Халеф Омар?

— Исках да свикне с моите крака, сихди!

— Рих едва ли се страхува особено от тях – казах аз. – А сега внимавай, Халеф! При теб ще дойде една жена да си иска обратно едно говедо и десет овце. Върни ѝ ги!

— Подчинявам се, сихди!

— Слушай по-нататък! Вземи три тахтиревана тук от лагера и оседлайте с тях три камили!

— Кой ще бъде в тях, сихди?

— Погледни нататък към реката! Виждаш ли храстите и дървото вдясно?

— Виждам и двете.

— Там лежат трима болни мъже, които трябва да сложим в кошовете. Иди в шатрата на шейха! Всичко, което е вътре, е

¹ Тахтиреван – кошове, в които седят жените при езда на камила. – Бел. нем. изд.

твое. Вземи оттам завивки и ги сложи в кошовете, за да лежат болните на меко! Но кого носят камилите, никой не бива да узнае нито сега, нито по пътя!

— Знаеш, сихди, че правя всичко, каквото заповядаш. Но сам не мога да свърша толкова много работа.

— Англичаните са там, а има също и двама хадедихни. Те ще помогнат. Сега ми дай жребеца! Аз поемам надзора.

След един час бяхме готови с всичко. Докато вниманието на присъстващите беше насочено към стадата, Халеф успя незабелязано да качи болните върху камилите. Целият дълъг керван от животни беше готов за тръгване. Тогава потърсих младежа, който днес ме беше посрещнал за добре дошъл с боздугана си. Видях го да стои сред другарите си и насочих коня си натам. Линдси стоеше със слугите си съвсем наблизко.

— Сър Дейвид, имате ли вие или някой от слугите ви в себе си нещо като връв?

— Мисля, че тук има много въженца.

Линдси се приближи към няколкото коне, които трябваше да бъдат оставени на племето. Те бяха вързани за коловете на шатрите с въжета. С няколко замаха той преряза повечето от тях, а после се върна.

— Виждате ли онова смугло момче, сър Дейвид? Смигнах му крадешком.

— Виждам го, сър.

— Предавам го на теб. Той е трябвало да надзирава онези тримата и затова ще дойде с нас. Здраво вържете ръцете му на гърба и закрепете въжето за вашето седло или за стремето. Трябва малко да се понаучи да тича.

— Йес, сър! Много добре!

— Той няма да получава нито храна, нито вода, докато не стигне Уади Дерадж.

— Заслужил го е!

— Вие ще го охранявате. Ако ви избяга, с вас се разделяме и тогава сам вървете да си търсите крилати бикове.

— Здраво ще го държа. А при ношуване ще го закопавам.

— Тогава напред!

Англичанинът се приближи към момчето и сложи ръка на рамото му.

— Ела с мен, обеснико!

Линдси го хвана здраво, а двамата слуги изкусно вързаха ръцете му. В първия момент момчето беше слисано, но после се обърна към мен:

— Какво означава това, ефенди?
— Ще дойдеш с нас!
— Аз не съм пленник, ще остана тук.
Тогава към нас си проправи път една стара жена.
— Аллах керим! Какво ще правите със сина ми, ефенди?
— Той ще ни придружи.
— Той ли? Звездата на моята старост, славата на другарите си, гордостта на своето племе? Какво е направил, че го връзваш като убиец, когото трябва да сполети кръвно отмъщение?
— Бързо, сър Дейвид, вържете го за коня и тръгвайте напред.
Същевременно дадох знак за тръгване и препуснах. Първо изпитвах съжаление към племето за тежкото наказание, което то трябваше да понесе, но след видяното всяко лице тук ме отвращаваше и щом лагерът и жалните писъци останаха зад гърба ни, се чувствах така, сякаш бях избягал от разбойническа пещера.
Халеф беше застанал начело на колоната с трите си камили. Приблжих се към него.
— Удобно ли са настанени мъжете?
— Като върху дивана на падишах, сихди.
— Ядоха ли?
— Не. Пиха мляко.
— Още по-добре. Могат ли да говорят?
— Казаха само няколко думи, но на език, който не разбирам, сихди.
— Сигурно е кюрдски.
— Кюрдски ли?
— Да. Мисля, че са поклонници на дявола.
— Поклонници на дявола? Аллах да ни пази от трижди проклетите дяволи! Как може човек да се моли на дявола, сихди?
— Те не му се молят, въпреки че от такова наименование човек би могъл да си направи подобно заключение. Те са почтени, работливи и честни хора, полухристияни, полумохамедани.
— Аха! Затова говорят език, който мюсюлманите не разбират. Можеш ли да разговаряш с тях?
— Не.
Той подскочи едва ли не уплашено.
— Не! Сихди, това не е вярно! Ти знаеш всичко!
— Казвам ти, че изобщо не разбирам този език.
— Изобщо?

— Хм! Знам един език, който е сроден с него. Може би ще успея да намеря няколко думи, за да се разбера с тях.
— Виждаш ли, че имах право, сихди?
— Само Господ знае всичко, знанията на хората са несъвършени – отвърнах аз. – Дори нямам представа дали Ханех – светлината на твоите очи – е доволна от своя Халеф.
— Доволна ли, сихди? При нея на първо място е Аллах, после Мохамед, след него дяволът, който ти ѝ подари на ланец и който шейх Малек пази вместо нея; но накрая е Хаджи Халеф Омар Бен Хаджи Абу Аббас Ибн Хаджи Дауд ал Госарах.
— Значи ти си след дявола?
— Не след шейтана, а след твоя подарък, сихди!
— Тогава бъди благодарен на Ханех и я слушай!
Като казах това, оставих дребосъка сам.
Връщането ни по обратния път беше много по-бавно от отиването. На залез-слънце стигнахме до едно място под Калат ал Джебар, цялото обрасло с цветя и пишна зеленина и поради това много подходящо за нощуване. Главната задача беше да се охраняват както стадата, така и абу-хамедите и затова взех необходимите мерки. Късно вечерта, когато вече бях легнал да спя, Линдси още веднъж дойде при мен.
— Ужасно, страшно, сър!
— Какво има? Да не е избягал пленникът ви?
— Той ли? Не! Лежи здраво вързан!
— Какво тогава е толкова ужасно?
— Забрави най-важното.
— Как така? Хайде, говорете!
— Трюфелите!
Изсмях се гръмогласно.
— Наистина е ужасно, сър Дейвид, още повече, че в лагера на абу-хамедите видях пълни чували с тях.
— Сега откъде ще вземем трюфели?
— Утре ще ги имаме, можете да разчитате на това!
— Хубаво! Лека нощ, сър!
Заспах, без да съм разговарял с тримата освободени воители.
На другата сутрин рано-рано отидох при тях. Кошниците бяха поставени така, че седящите в тях можеха да се виждат един друг. Външно изглеждаха много по-добре и вече се бяха съвзели дотолкова, че нямаха затруднения с говоренето.
Както скоро забелязах, и тримата добре говореха арабски, въпреки че предишния ден в полубезсъзнание бяха казали

само няколко думи на родния си език. Като се приближих до тях, единият радостно ме погледна.

— Аллах да те благослови! – извика той, преди още да успее да поздравя. – Това си ти! Познах те!

— Кой съм аз, приятелю?

— Този, който ми се яви, когато смъртта протягаше ръка към сърцето ми. О, Кара Бен Немзи ефенди, колко съм ти благодарен!

— Какво? Ти знаеш името ми?

— Зная го, защото, откакто сме се събудили, Хаджи Халеф Омар ни разказа много славни неща за теб и твоите славни дела.

Обърнах се към Халеф:

— Дърдорко!

— Сихди, нямам ли право да говоря за теб? – защити се дребосъкът.

— Да. Но без хвалби!

После отново се обърнах към спасените:

— Достатъчно ли сте укрепнали, та да можете да говорите?

— Да, ефенди.

— Тогава ми кажете, кои сте?

— Аз се казвам Пали, този тук е Селек, а онзи Мелаф.

— Къде е вашата родина?

— Родината ни се нарича Баадри, на север е от Мосул.

— Как попаднахте в положението, в което ви намерихме?

— Нашият бей ни изпрати в Багдад, за да занесем на наместника послание от него.

— В Багдад ли? Не сте ли подчинени на Мосул?

— Господарю, пашата на Мосул е лош човек, който жестоко ни потиска. Наместникът на Багдад има доверието на султана и трябваше да го помоли за нас.

— Как стигнахте дотам? Първо до Мосул и след това по реката ли?

— Не. Отидохме до река Гомел, направихме си сал и тръгнахме за Газир Су, а оттам към Саб ал Кабир, която се влива в Тигър. Там хвърлихме котва и докато спяхме, бяхме нападнати от шейха на абу-хамедите.

— Той обра ли ви?

— Цедар Бен Хули ни взе всичко, което носехме със себе си. После искаше да ни принуди да пишем на нашите да изпратят откуп за нас.

— Но вие не го направихте?

— Не, защото сме бедни и не можем да плащаме откуп.

— Но вашият бей сигурно щеше да го направи?

— И на него трябваше да пишем, ала и това отказахме. Той сигурно щеше да плати, но знаехме, че ще е напразно, защото въпреки всичко щяха да ни убият.

— Имали сте право. Щели са да ви вземат живота дори откупът да беше платен.

— Първо само ни измъчваха. Биха ни, часове наред висяхме окачени за ръцете и краката и накрая ни заровиха в земята.

— И през цялото време сте били вързани?

— Да.

— Знаете ли, че палачът ви е в наши ръце?

— Хаджи Халеф Омар ни разказа.

— Шейхът ще си получи заслуженото!

— Ефенди, не му отмъщавай!

— Какво? Да не му отмъщавам ли?

— Да. Ти си мюсюлманин и мислиш за отмъщение, но ние имаме друга религия. Бяхме върнати към живота и искаме да му простим.

Това значи бяха поклонниците на дявола!

— Грешите – казах аз. – Не съм мюсюлманин, а християнин.

— Християнин ли? – извика той изненадан. – Какъв точно? Халдеец ли?

— Не. Аз съм франк.

— Знаеш ли за Девата, която е родила Бога?

— Да.

— А Иса, сина на Отеца, а светото кръщение?

— Да.

— Вярваш ли също, че Иса, синът на Бога, отново ще дойде?

— Вярвам.

— О, господарю, вярата ти е добра! Радваме се, че те срещнахме! Прояви към нас любов и прости на шейха на абу-хамедите това, което ни е причинил!

— Ще видим! Знаете ли накъде яздим сега?

— Да. Към Уади Дерадж.

— Там ще намерите хадедихните и ще бъдете добре дошли при шейха им.

След този кратък разговор походът продължи. При Калат ал Джебар успях да открия доста трюфели, от което англичанинът изпадна във възторг. Той събра доста от тях и ми обеща да ме покани на пастет от трюфели, който сам щял да приготви.

Като преваля обяд, завихме между планините Кхануке и

Муке-хил и се насочихме направо към Уади Дерадж. Нарочно не изпратих никого да съобщи за пристигането ни, за да изненадам шейх Мохамед Емин. Но постовете на абу-мохамедите ни забелязаха и дадоха знак за всеобщо ликуване, което изпълни цялата долина. Мохамед Емин и Малек веднага препуснаха срещу нас и ни поздравиха с добре дошли. Моето стадо пристигна първо.

Към пасищата на хадедихните нямаше друг път освен през Уади. Но тук все още се намираха всички пленници и човек можеше да си представи погледите на абу-хамедите, когато край тях мина дългото шествие с плячката. Най-сетне отново бяхме в равнината и аз скочих от коня.

— Кой е в тахтиреваните? – попита Мохамед Емин.

— Трима мъже, които шейх Цедар Бен Хули е изтезавал до смърт – отвърнах аз. – Ще ти разкажа за тях по-късно. Къде са пленените шейхове?

— Тук, в шатрата. Ето ги, идват.

Те тъкмо излизаха отвътре. Очите на шейха на абу-хамедите заблестяха коварно, като позна стадата си. Той се приближи към мен.

— Да не си докарал повече, отколкото трябваше?

— Животните ли имаш предвид?

— Да.

— Докарал съм толкова, колкото ми беше заповядано.

— Ще ги преброя.

— Направи го – отвърнах хладно. – Всъщност наистина докарах нещо в повече.

— Какво?

— Искаш ли да видиш?

— Трябва да видя.

— Тогава извикай онзи там!

Казвайки това, посочих към по-големия му син, който тъкмо се появи на входа на шатрата. Той му махна с ръка.

— Елате с мен всички! – казах аз.

Мохамед Емин, Малек и тримата пленени шейхове ме последваха към мястото, където бяха легнали трите камили с тахтиреваните. Халеф веднага накара джесидите да се покажат.

— Познаваш ли тези мъже? – попитах Цедар Бен Хули. Той изплашено отстъпи назад, синът му също.

— Джесидите! – извика той.

— Да, джесидите, които бавно си искал да умъртвиш, както си убил много други досега, чудовище!

Тогава очите на шейха засвяткаха като очите на пантера.
— Какво е направил? – попита обеидът Есла ал Махем.
— Нека ти разкажа! Ще се учудиш, като разбереш какъв човек е твоят съюзник.

Описах по какъв начин и в какво състояние съм видял тримата мъже. Когато свършихме, всички се отдръпнаха от Цедар Бен Хули. В този момент на входа на долината се появиха трима ездачи: Линдси с двамата му слуги. Той беше закъснял. До коня му се влачеше по-младият син на шейха.

Цедар Бен Хули видя младия мъж и моментално се обърна към мен:

— Аллах акбар! Какво е това! Вторият ми син – пленен?

— Както виждаш!

— Какво е направил?

— Помагал е в позорните ти дела. Освен това искаше да посегне и на мен. Заповядах да го пленят и сега идва ред да бъдете наказани. Твоите двама синове ще трябва да охраняват в продължение на два дни главата на заровения си в земята баща. След това отново ще бъдеш свободен – наказание, което е прекалено малко за теб и синовете ти. Върви, развържи сина си!

Цедар веднага се хвърли към коня на англичанина и хвана въжето. Сър Дейвид тъкмо беше слязъл от седлото, отблъсна ръката на шейха и извика:

— Махай се! Това момче е мое!

Тогава Цедар Бен Хули измъкна един от затъкнатите в колана на англичанина огромни пистолети, зареди и стреля. Линдси светкавично се обърна, но въпреки това куршумът одраска ръката му. В следващия миг изтрещя втори изстрел. Ирландецът Бил беше вдигнал пушката си, за да защити господаря си, и куршумът му мина през главата на шейха. Двамата му синове се хвърлиха върху стрелеца, но ги хванаха здраво и ги спряха.

Отвърнах поглед ужасен. Наказанието, което бях замислил за злодея, беше прекалено малко. Ето че се беше изпълнило и обещанието, което бях дал на онази жена; шейхът нямаше да се върне в бивака си.

Мина известно време, докато всички отново се успокоим. Тогава чух Халеф да пита:

— Сихди, къде да заведа тези трима мъже?

— Това ще реши шейхът на хадедихните – гласеше отговорът ми.

Споменатият се приближи към тримата.

ПРИ ПОКЛОННИЦИТЕ НА ДЯВОЛА

Ето че вече бях в Мосул и чаках да ме приеме Шекиб Халил паша, мютесарифът на санджака.

Трябваше да замина с Мохамед Емин в кюрдските планини, за да измъкнем с Хитрост или сила сина му Амад ал Гандур от крепостта Амадие, една съвсем не лесна задача. Храбрият шейх на хадедихните предпочиташе да тръгне с воините на цялото си племе, за да си пробие път през турските области и открито да нападне Амадие, но имаше поне сто уважителни причини, които възпрепятстваха изпълнението на този авантюристичен план. Сам човек имаше много повече шансове за успех, отколкото цяла орда бедуини и така Мохамед Емин най-сетне се съгласи с предложението ми с начинанието да се заемат само трима души.

Тези трима бяха той, Халеф и аз.

Дълги увещания бяха необходими обаче, за да обясня на сър Дейвид, който въпреки нараняването си много искаше да се присъедини към нас, че с недостатъчните си езикови познания и неспособността си да се приспособява би могъл повече да навреди, отколкото да ни помогне. Най-накрая, той реши да остане при хадедихните и да изчака завръщането ни там. При тях можеше да се възползва от услугите на ранения грък Александрос Колетис като преводач и да търси крилати бикове. Хадедихните бяха обещали да му покажат колкото иска развалини.

Враждата с враговете им беше вече загладена. Трите племена се бяха подчинили и трябваше да оставят заложници при победителите. Ето защо беше крайно наложително Мохамед Емин да остане при племето си. И действително той не тръгна с нас за Мосул, защото щеше да е много опасно за него. Освен това се бяхме уговорили да се срещнем отново в развалините на Корсабад, стария асирийски Сарагум. Така че тръгнахме заедно през Уади Мур към Кал Кан и Ал Каср. Там обаче се разделихме. Аз поех с Халеф за Мосул, а шейхът мина през Тигър със сал, за да стигне до мястото на срещата ни на другия бряг.

Но какво трябваше да предприема в Мосул? Може би да потърся представителя на Англия, за да си осигуря защитата му. Подобно нещо и през ум не ми минаваше, защото и с нея, и без нея бях в безопасност. С пашата обаче трябваше да гово-

— Мархаба – добре дошли! Останете при Мохамед Емин, докато оздравеете!

Селек бързо вдигна поглед.

— Мохамед Емин ли? – попита той.

— Така се казвам.

— Ти не си шаммар, а хадедихн, нали?

— Хадедихните са част от шаммарите.

— О, шейх, тогава имам вест за теб.

— Вест ли?

— Да. Това се случи в Баадри, преди да се отправим на път.

Отидох до потока да наляя вода. Там имаше отряд арнаути, които охраняваха един силен младеж. Той ме помоли да му дам вода и като се преструваше, че пие, ми прошепна: „Иди при хадедихните, при Мохамед Емин, моя баща, и му кажи, че ще ме отведат в Амадие!“ Това исках да ти кажа!

Шейхът смаян отстъпи назад.

— Амад ал Гандур, моят син! – извика той. – Той е бил, той е бил! Как изглеждаше?

— Беше висок колкото теб, но по-широкоплещест, а черната му брада стигаше до гърдите.

— Това е моят син! Хамдулиллах! Най-сетне, най-сетне попаднах на следа от него! Радвайте се, хора, радвайте се с мен, защото днешният ден ще е празник за всички приятели и съмишленици! Кога говори с него?

— Шест седмици изминаха оттогава, господарю.

— Благодаря ти. Шест седмици са много време. Но синът ми няма да страда дълго. Ще го освободя дори ако е необходимо да превзема и разруша цяла Амадие. Кара Бен Немзи, ще дойдеш ли с мен, или ще ме изоставиш в беда?

— Ще дойда.

— Аллах да те благослови! Елате, нека съобщим тази вест на всички мъже на хадедихните.

Мохамед Емин забърза към Уади, а Халеф се приближи към мен с въпроса:

— Сихди, наистина ли ще отидеш?

— Ще отида.

— Мога ли да те придружа?

— Халеф, мисли за жена си!

— Ханех е в добри ръце, но ти, сихди, имаш нужда от верен слуга. Мога ли да дойда с теб?

— Добре, ще те взема. Но преди това питай шейх Мохамед Емин и шейх Малек дали разрешават!

ря, защото с негова помощ исках да се снабдя с всичко, което можеше да помогне за осъществяването на нашите намерения.

В Мосул беше страшно горещо. Термометърът показваше 46 градуса по Целзий на сянка. Затова се настаних в един от онези зердабс¹, в които обитателите на този град се установяваха по време на най-горещия сезон.

Халеф седеше до мен и чистеше пистолета си. Дълго бяхме мълчали, но по лицето на дребосъка разбрах, че нещо му тежи на душата. И наистина накрая той се обърна към мен с рязко движение и каза:

— Не бях мислил за това, сихди!

— За какво?

— Че никога вече няма да видим хадедихните.

— Така ли? Защо?

— Нали искаш да идеш в Амадие, сихди?

— Да. Това го знаеш отдавна.

— Знаеш го, но не познавах пътя, който води дотам. Аллах валлах! Това е пътят към смъртта и джехената!

Халеф направи замислената физиономия, която вече бях виждал.

— Толкова ли е опасно, Хаджи Халеф Омар? – попитах аз.

— Не ми ли вярваш, сихди? Тогава ще ти го докажа. Внимавай! Чух, че пътьом искаш да посетиш тримата мъже – Пали, Селек и Мелаф, – които ти спаси на острова на абу-хамедите и които след като оздравяха при хадедихните, се върнаха в родината си.

— Точно така.

— Тогава с нас е свършено. Ти и аз, ние двамата, сме правоверни, а всеки правоверен, който иде при тези мъже, изгубва живота си и възможността да иде на небето.

— Това е ново за мен, Халеф. Кой ти го каза?

— Всеки мюсюлманин го знае. Не си ли научил още, че страната, в която те живеят, се нарича Шейтанистан?

Ах, сега разбрах какво имаше предвид Халеф. Той се страхуваше от джесидите, от поклонниците на дявола. Въпреки това се престорих, че нищо не разбирам, и продължих да питам:

— Шейтанистан ли? Страната на дявола? Как така?

— Там живеят риджал еш шейтан², хората на дявола, които се кланят на шейтана.

— Халеф, къде има тук хора, които се кланят на дявола?

¹ Зердабс – мазе. – Бел. нем. изд.

² Риджал еш шейтан – поданици на дявола. Бел. нем. изд.

— Има такива. Не си ли чувал за тях?

— О, да! Но тези хора живеят в страна, далеч отвъд голямото море, франките я наричат Австралия. Там живеят диви хора, които имат дявол, когото наричат Яху, и му се кланят. Но тук няма хора, които да правят подобно нещо.

— Сихди, ти си по-умен от мен и от много други хора, понякога обаче твоят ум и твоята мъдрост се изпаряват. Попитай всеки, когото срещнеш, и той ще ти каже, че в Шейтанистан се кланят на дявола.

— Присъствал ли си, когато му се молят?

— Не. Но съм чувал.

— Тогава ще ти кажа, че всичко това са празни приказки, защото джесидите не допускат на богослуженията си хора, които са от друга вяра.

— Вярно ли е?

— Определено. Или поне би било голямо изключение, ако някога разрешат на чужд човек да присъства на молитвите им.

— И все пак всичко, което правят, се знае.

— Как така?

— Не си ли чувал, че ги наричат чира съндюрен*¹? Както ми казаха, това било лошо име, което разкривало престъпния им живот. Не знам какво означава.

— Не означава нищо друго освен „изгасящ светлината“.

— Виждаш ли, сихди! На техните богослужения се загасят свещите. Оттук може да се направи извод, че се вършат тъмни дела.

— Тогава са ти казали голяма лъжа. Объркали са джесидите с друга секта. Какво още знаеш за тях?

— В техните храмове има по един петел или паун, на който се кланят, а това е дяволът.

— О, Халеф, колко е къса паметта ти! Каж ми, имат ли джесидите много храмове?

— Имат.

— И във всеки от тях стои по един петел?

— Да.

— Колко дяволи има тогава? Мисля, че е само един?

— Да, сихди, има само един-единствен, но той е навсякъде. А освен това имат и фалшиви ангели.

— В какъв смисъл?

— Знаеш, че според Корана има само четири ангели, а именно Джабраил, после Азраил, когото наричат още Абу

¹ Чира съндюрен – изгасящ светлината. – Бел. пр.

Яхия, след това е Михаил и накрая Израфил. Поклонниците на дявола имат седем ангели, които се казват Гавраил, Михаил, Рафаил, Азраил, Дедраил, Азрафил и Шемкил. Не е ли това погрешно?

— И аз вярвам, че има седем ангели.

— Ти ли? Защо? – попита той учудено.

— Свещената книга на християните го казва, а на нея вярвам повече, отколкото на корана.

— О, сихди, какво чувам! Ти беше в Мека, стана хаджия, а повече вярваш в книгата на неверниците, отколкото на думите на Пророка? Сега вече не се учудвам, че искаш да отидеш при джесидите.

— Можеш да се върнеш обратно, щом ти се вижда толкова ужасно. Ще ида сам.

— Да се върна? Не. Възможно е Мохамед да говори само за четири ангели, защото другите три не са били на небето, когато Мохамед е пребивавал там. Имали са работа на земята и той не се е запознал с тях.

— Казвам ти, Халеф, че няма защо да се страхуваш от поклонниците на дявола – засмях се аз. – Те не се кланят на шейтана, дори не го назовават по име. Тези хора са чисти, верни и благодарни, храбри и честни. Няма да изгубиш заради тях блаженството на рая, защото те не ще засегнат вярата ти.

— Джесидите няма ли да ме принудят да се кланям на дявола?

— Не. Уверявам те.

— Но те ще ни убият!

— Нито мен, нито теб.

— Ала те са убили толкова много други хора, наистина не християни, а привърженици на Пророка.

— Тези хора само са се защитавали, когато са искали да ги изстребят. Затова са избивали мюсюлманите, защото само от тях са били нападани, а не от християните.

— Ами аз съм мюсюлманин.

— Те са твои приятели, защото са и мои. Не си ли се грижил за трима от техните хора, докато оздравеят?

— Вярно е, сихди. Няма да те изоставя и ще дойда с теб.

Тогава чух приближаващи се по стълбите стъпки. Влязоха двама мъже. Бяха албански аги от гвардията на пашата. Спряха на входа и единият от тях попита:

— Ти ли си неверникът, когото трябва да придружим?

Нямах никакво намерение да позволявам да ме наричат

неверник. Агата чакаше отговор, но не го получи. Дори се направи, че нито съм го видял, нито съм го чул.

— Ти глух и сляп ли си, та не отговаряш? – попита той грубо. Арнаутите са сурови и необуздани, опасни типове, които и при най-малък повод не само посягат към оръжието, но и го използват. Аз обаче няхах желание безропотно да търпя грубостта им. Затова сякаш случайно извадих револвера си от хаука¹ и се обърнах към слугата си:

— Хаджи Халеф Омар, я ми кажи, има ли някой тук?

— Да, двама мъже.

— Кой са те?

— Двама сабити, които искат да говорят с теб.

— Кой ги изпраща?

— Шекиб Халил паша, дано Аллах му дари дълъг живот!

— Това не е вярно. Пашата – Аллах да го закриля – би ми изпратил учтиви хора. Кажи на тези мъже, на чиито уста вместо поздрав има само ругатни, да си вървят. Могат да повторят на този, който ги изпраща, моите думи.

Двамата аги посегнаха към дръжките на пистолетите си и въпросително се спогледаха. Небрежно насочих дулото на револвера си към тях и мрачно сбърчих чело.

— Е, Хаджи Халеф Омар, какво ти заповядах?

По лицето на дребния мъж разбрах, че поведението ми е напълно по вкуса му. Той също държеше един от пистолетите си в ръка и се обърна към входа с най-гордата си физиономия.

— Чуите какво ще ви кажа! Този храбър и прославен ефенди се казва Кара Бен Немзи, а аз съм хаджи Халеф Омар Бен Хаджи Абу Аббас Ибн Хаджи Дауд ал Госарах. Чухте думите на моя ефенди. Вървете си и направете каквото ви заповяда.

— Няма да си идем! Шекиб Халил паша ни постави задача и ние ще я изпълним.

— А аз ви заповядвам да вървите при пашата и да му съобщите, че трябва да ни изпрати учтиви мъже! Който се приближи до моя ефенди, трябва първо да си събуе обувките, а след това да поздрави.

— Един неверник...

В миг скочих и заставах пред него.

— Ние... имаме – започна единият да обяснява.

— Вън!

В следващия момент отново бях сам с Халеф. Все пак агите бяха разбрали, че няхах желание да се подчинявам на

¹ Хаук – колан. – Бел. нем. изд.

заповедите им. Човек трябва да знае как да се отнася с ориенталците. Те сами са си виновни за това, че европейците ги презират. Малко смелост и по възможност повечко нескромност, подсилени с любимата добродетел, която при нас се нарича грубост, при определени обстоятелства се радват тук на най-голям успех. Действително, от друга страна, има предпоставки, които принуждават човек да понася някои, а понякога и много неща. Тогава обаче е по-уместно да се правиш, че нищо не си забелязал. Естествено за това са необходими не само познания за условията и съобразяване с отделните случаи, но също и добър опит, за да решиш кое в конкретната обстановка е по-добро и по-разумно: грубостта или търпението и сдържаността, и дали ръката да е на оръжието или... в кесията.

— Сихди, какво направи? – извика Халеф смаян.

Въпреки безстрашието си той се боеше от последиците на моето поведение.

— Какво съм направил? Само изхвърлих двамата дръвници.

— Но ти познаваш арнаутите. Те са кръвожадни и отмъстителни. Не видя ли как в Кахира един застреля възрастна жена само защото не се отместила от пътя му, а тя беше сляпа?

— Видях. Тези двамата обаче няма да ни застрелят.

— Заради пашата ли? Познаваш ли го?

— Шекиб Халил е много добър човек.

— О! Много добър човек, сихди. Половин Мосул се е изселил, защото всички се страхуват от него. Не минава ден без десет или дванайсет души да отнесат бастонадата. Който е богат, не доживява до следващия ден, а богатството му става собственост на пашата. Той насъсква арабските племена едно срещу друго, а след това напада победителя, за да му вземе плячката. Казва на арнаутите си: „Вървете разрушавайте, убивайте, но донесете парите!“ Те това и правят, а мютесарифът става по-богат от падишаха. Ако днес някой е негов довереник, утре заповяда да го затворят, а вдругиден го обезглавяват. Какво ли ще направи с нас, сихди?

— Ще трябва да изчакаме.

— Искам да ти кажа нещо, сихди. Щом забележа, че пашата възнамерява да ни причини зло, ще го застрелям. Няма да умра, без да го взема със себе си на оня свят.

— Няма да имаш възможност да направиш това, защото ще отида при него сам.

— Сам ли? Няма да го допусна! Идвам с теб!

— Мога ли да те взема със себе си, щом той иска да види само мен?

— Е добре, тогава ще чакам тук. Но ти се кълна в Пророка и във всички халифи, че ако до вечерта не си се върнал, ще поръчам да му предадат, че имам да му съобщавам нещо важно. Той ще ме приеме и тогава ще изстрелям в главата му и двата куршума на двуцевния си пистолет.

Той говореше напълно сериозно и бях убеден, че храбрият дребосък наистина щеше да го направи. Такава клетва никога не би престъпил.

— А Ханех? – попитах аз.

— Ще плаче, но ще се гордее с мен – заяви той. – Тя няма да може да обича мъж, който е позволил да убият неговия сихди, без да отмъсти за него.

— Благодаря ти, добри ми Халеф. Но съм убеден, че няма да се стигне дотам.

След известно време отново дочухме стъпки. Влезе един обикновен войник. Беше си събул обувките въвн.

— Сабахинис хаир олсун! (Добро утро!) – поздрави той.

— Сабахинис хаир олсун! Какво искаш?

— Ти ли си онзи ефенди, който иска да говори с пашата?

— Да.

— Шекиб Халил паша – Аллах да му даде хиляда години живот – ти изпраща носилка. Трябва да дойдеш при него.

— Върви! Идвам веднага.

Когато войникът излезе, Халеф каза:

— Виждаш ли, сихди, че става опасно?

— Как така?

— Този път мютесарифът ти изпраща обикновен войник!

— Възможно е. Но това не бива да те тревожи.

Изкачих няколкото стъпала. Ах! Пред къщата стоеше отряд от около двама арнаути. Бяха въоръжени до зъби, а единият от двамата аги, които вече бяха идвали при мен, ги командваше. Двама хамали държаха готова за път носилка.

— Качвай се! – заповяда агата с мрачна физиономия. Направих го възможно най-непринудено. Конвойт ме караше да мисля, че съм едва ли не пленник. Понесоха ме с бърза крачка, докато най-сетне спряхме пред една порта.

— Слизай и ме следвай! – заповяда агата със същия тон. Поведе ме по една стълба нагоре към стая, където имаше разни офицери, които ме изгледаха с мрачни погледи. На входа седяха няколко от жителите на града, по чийто вид можеше да

се съди, че не се чувстваха много добре тук, в бърлогата на лъва. Веднага ме повикаха, събух си сандалите, които специално си бях обул за това посещение, и влязох.

— Ес селям алейкюм! – поздравих, като кръстосах ръце пред гърдите си и се поклоних.

— Ал'...

Обаче Шекиб Халил паша веднага се прекъсна и попита:

— Твоят пратеник каза, че един алеман искал да говори с мен?

— Така е!

— Мюсюлмани ли са немзите?

— Не. Християни са.

— И въпреки това се осмеляваш да поздравяваш като мюсюлманин?

— Ти си мюсюлманин, любимец на Аллах и падишаха. Господ да го закриля! С поздрава на езичниците ли трябваше да се обърна към теб, които нямат Бог и свето писание?

— Ти си смел, чужденец!

Той ми хвърли странен и дебнеш поглед. Пашата не беше висок човек; много слаб, а лицето му щеше да е най-обикновено, ако в него не биеше на очи изразът на лукавство и жестокост. Дясната му буза беше силно подута, а до него имаше пълен с вода сребърен леген, в който той плюеше. Дрехите му бяха от коприна. По дръжката на камата му и токата на тюрбана му искряха диаманти, по пръстите му блестяха пръстени, а лулата му беше една от най-скъпите, които бях виждал.

След като Шекиб Халил известно време ме оглежда от глава до пети, продължи да пита:

— Защо не се представи чрез някой консул?

— Немзите нямат консул в Мосул, а другите консули са ми толкова непознати, колкото и ти. Един консул не би могъл да ме направи по-добър или по-лош, отколкото съм, а ти имаш проникателен поглед. Не ти е необходимо да се запознаваш с мен чрез консул.

— Машаллах! Наистина говориш много храбро! Говориш така, сякаш си голям човек.

— Би ли дръзнал един незначителен човек да те посети?

Наистина това беше доста безочливо от моя страна, но веднага забелязах, че то направи очакваното впечатление.

— Как се казваш? – осведоми се той.

— Имам различни имена, ваше превъзходителство.

— Различни ли? Мисля, че човек има само едно име!

— Обикновено да. При мен обаче нещата стоят другояче, защото във всяка страна и при всеки народ, които посещавам, ме наричат по различен начин.

— Толкова много страни и народи ли си видял?

— Да.

— Назови ми народите?

— Османите, французите, ингилизите, испанците... Изброих му една доста дългичка редица имена, но от учтивост на първо място сложих османите. При всяка следваща дума очите му се ококорваха все повече. Накрая той избухна:

— Толкова много народи ли има по земята?

— Повече, много повече!

— Аллах акбар! Той е създал толкова много народи, колкото мравките в един мравуняк! Ти си още млад. На колко години беше, като за първи път напусна Алемания?

— Когато тръгнах по море за Йенидюния,¹ бях на осемнайсет.

— А какъв си?

— Пиша вестници и книги, които после се печатат.

— Какво пишеш в тях?

— Обикновено описвам това, което виждам и чувам, което преживявам.

— А появяват ли се в тези газетелер² също и хората, с които се срещаш?

— Само най-личните.

— И аз ли?

— И ти.

— Какво ще пишеш за мен?

— Как бих могъл да знам отсега, паша? Мога само да опиша хората така, както се отнасят с мен.

— А кой чете всичко това?

— Хиляди хора. Бедни и богати, големи и малки.

— А пашите и князете?

— И те също.

В този момент от двора се чува звуци от удари, придружени от стенанията на наказвания човек. Неволно се заслушах.

— Не обръщай внимание – каза пашата. – Моят хекимин е.

— Твоят лекар? – попитах учуден.

— Да. Ти някога имал ли си диш агръсъ?³

¹ Йенидюния – Америка, Новия свят. – Бел. нем. изд.

² Газетелер – вестници. – Бел. нем. изд.

³ Диш агръсъ – зъбобол. – Бел. нем. изд.

— Като дете.
— Тогава знаеш как боли. Имам един болен зъб. Това псе трябваше да ми го извади, но го направи толкова несръчно, че страшно ме заболя. Затова сега го налагат с камшик. Аз обаче не мога да си затворя устата.

Не можеше да си затвори устата? Реших да използвам ситуацията.

— Бих ли могъл да видя болния ти зъб, паша?

— Ти хеким ли си?

— Справям се.

— Ела тогава! Долу вдясно.

Шекиб Халил отвори устата си и аз погледнах в нея.

— Разрешаваш ли ми да опипам зъба?

— Ако не боли.

Едва не се изсмях в лицето на строгия паша. Болният зъб висеше така хлабаво в подутия венец, че прекъснатата операция можеше да се довърши само с пръсти.

— Колко удара трябва да получи хекиминът?

— Шейсет.

— Ще му опростиш ли останалите, ако ти извадя зъба, без да те заболи?

— Не можеш да направиш това!

— Мога!

— Добре, но ако ме заболи, ти ще получиш ударите, които опрощавам на него.

Мютесарифът плесна с ръце и се появи един офицер.

— Пусни хекимина! Този чужденец се застъпи за него.

Мъжът се върна обратно с учудена физиономия. Тогава бръкнах с два пръста в устата на пашата, първо – заради самия фокус – понатиснах малко съседния зъб, хванах болния и го извадих. Наместникът премигна, но, изглежда, не предполагаше, че вече съм готов. Той бързо хвана ръката ми и я блъсна настрани.

— Ако наистина си хеким, тогава не се бави толкова! Ето ти инструментите!

Шекиб Халил посочи към пода. Аз незабелязано държах зъба му между пръстите си и се наведох. Предметът, който видях там, беше за вадене на пирони, а до него имаше зъболекарски клещи – и то какви! С тях биха могли да се вадят от огъня всякакви парчета желязо.

Малко шарлатански номера нямаше да навредят. Брък-

нах с инструмента за пирони в не особено малката уста на пашата.

— Внимавай дали ще те заболи! Бир, ики, юч! (Едно, две, три!) Ето го непослушника, който ти е причинявал толкова болки!

Дадох му зъба. Той ме погледна слисан.

— Машаллах! Наистина абсолютно нищо не усетих!

— Ето какво умеят лекарите на алеманите – засмях се аз. Той бръкна в устата си, после огледа извадения зъб и най-сетне се убеди, че е освободен от него.

— Ти си велик хеким! – каза той. – Как да те наричам?

— Бен араб ме наричат Кара Бен Немзи.

— Винаги ли вадиш така добре зъби?

— Хм! Зависи от обстоятелствата!

Шекиб Халил отново плесна с ръце и предишният офицер се появи.

— Питай из цялата къща дали някой го боли зъб!

Мъжът изчезна, а аз се почувствах така, сякаш самия мен ме болеше зъб, въпреки че физиономията на пашата изразяваше благосклонност.

— Защо не последва веднага моите пратеници? – попита той.

— Защото ме обидиха.

— Разкажи!

Съобщих му за станалото. Той слушаше внимателно, а след това заплашително вдигна ръка.

— Ти си постъпил неправилно. Аз заповядах така и ти трябваше да дойдеш веднага. Благодарни на Аллаха, че ти е открил как се вадят безболезнено зъби.

— Защо?

— Иначе щеше да бъдеш наказан. Как точно, сега не мога да ти кажа.

— Наказан ли? Ти не би направил това!

— Машаллах! Защо? Кой би могъл да ми попречи?

— Самият падишах.

— Падишахът ли? – попита той смаян.

— Разбира се. В нищо не съм се провинил и имам право да изисквам от твоите аги да се държат учтиво с мен. Или може би смяташ, че не е необходимо да се взема под внимание този паспорт? Ето, вземи и чети!

Той разтвори документа и щом хвърли един поглед върху него, със страхопочитание го докосна до челото, устата и сърцето си.

— Буюрулду от падишаха? Аллах да го благослови!
Шекиб Халил го прочете, сгъна го и после ми го върна.
— Ти си под сянката на падишаха! Как успя да постигнеш това?
— Ти си наместник на Мосул. Как успя да го постигнеш, паша?
— Наистина си много смел! Аз съм наместник на тукашната околия, защото ме огрява слънцето на падишаха.
— А аз съм под сянката на падишаха, защото над мен блестя неговата благосклонност. Той ми даде позволение да посещавам всички негови земи, а след това ще пиша в книги как съм бил приет от неговите хора.
Това подежда. Той посочи мястото до себе си върху скъпия килим от Смирна.
— Седни!
После заповяда на едно негърче, което седеше пред него, да се погрижи за лулата му, да донесе кафе и една лула и за мен.
Така седяхме един до друг, пушейки и пиейки, като стари познати. Изглежда, компанията ми ставаше все по-приятна на Шекиб Халил и за да ми го докаже на дело, заповяда да извикат моите двама арнаутски аги. Той се обърна към тях с лице, предвещаващо всичко друго, но не и нещо добро, и попита:
— Трябваше да доведете този бей при мен, нали?
— Ти заповяда така, паша – отвърна единият.
— Вие не сте го поздравили! Не сте си събули обувките!
Дори сте го нарекли неверник!
— Направихме го, защото ти самият го наричаше така.
— Млъкни кучи сине, и кажи, наистина ли съм го нарекъл по този начин!
— Превъзходителство, ти...
— Млък! Нарекох ли го неверник?
— Не, паша.
— И въпреки това ти си го твърдял! Слез на двора! Всеки от вас ще получи по петдесет тояги по ходилата. Доложете вѣн за нареждането ми!
Тази заповед беше най-трогателното доказателство за приятелство към мен. Петдесет тояги? Прекалено много беше. Десет или петнайсет бих позволил, но при това положение трябваше да се застъпя за тях.
— Ти съдиш справедливо, паша – казах аз тогава. – Мъдростта ти е голяма, но добротата ти е още по-голяма. Сниз-

хождението е привилегия на всички императори, крале и властници. Ти си князът на Мосул и ще дариш с милостта си тези двама мъже.

— Тия нехранимайковци, които са те обидили? Не е ли все едно, че са обидили мен?

— Твое превъзходителство е издигнат високо над тях, като звезда над земята. Чакалът вие срещу звездите, но те не го чуват и продължават да светят. Добротата ти ще бъде прославена в Европа, като разкажа, че си изпълнил молбата ми.

— Тези кучи синове не заслужават да им се прощава. Но за да видиш, че те обичам, ще им отменя наказанието. Измийте се и днес повече не ми се мяркайте пред очите!

След като агите излязоха от стаята, той се осведоми:

— Коя е последната страна, в която си бил?

— В Египет. А след това дойдох тук през пустинята.

Казах така, защото не исках да лъжа, но не биваше и да споменавам, че съм бил при хадехидните.

— През пустинята ли? През коя? През синайската и сирийската ли? Това е много опасен път. Но благодари на Бога, че си тръгнал по него!

— Защо?

— Защото иначе щеше да попаднеш при арабите шамари и щяха да те убият.

Ако знаеше само какво премълчавах!

— Толкова ли са лоши шаммарите, твое благородие? – попитах аз.

— Те са нахална разбойническа ган, която обаче ще поставя натясно. Не плащат нито данък, нито налог и вече започнах да ги унищожавам.

— Изпращаш срещу тях твоите военни части ли?

— Не. Арнаутите ми трябват за по-полезни неща.

Тези „по-полезни“ неща лесно можеха да бъдат отгатнати: ограбване на поданица, за да се обогати пашата.

— Ах! Досетих се!

— Какво се досети?

— Един мъдър властелин щади хората си и разбива враговете, като ги разединява.

— Улахи! Алеманите не са глупави хора. Наистина направих така.

— Успя ли?

— Не можах! И знаеш ли кой е виновен за това?

— Кой?

— Един англичанин и един чужд емир. Хадедихните са най-войнствените сред шаммарите. Те трябваше да бъдат унищожени, без да се пролива кръвта на моите хора, затова изпратихме срещу тях три местни племена. Тогава се появил този англичанин с чуждия емир и събрали други племена, които помогнали на хадедихните. Всички мои съюзници бяха пленени или убити. Изгубиха по-голямата част от стадата си и трябва да плащат налог.

— От кое племе е този емир?

— Никой не знае. Казват, че въобще не бил човек. Сам убил през нощта лъв. Куршумите му улучвали от много мили разстояние, а очите му светели в тъмното като огън в пещера.

— Не можеш ли да го хванеш?

— Ще се опитам, но вероятността да успея е малка. Абухамедите вече го бяха хванали веднъж, но той се измъкнал по въздуха.

Добрият паша, изглежда, беше доста суеверен. Нямахме и представа, че този жив дявол сега си пие кафето с него.

— От кого научи всичко това? – осведомих се аз.

— От един обеид, когото ми изпратиха, но беше твърде късно. Хадедихните вече са взели стадата.

— Ще ги накажеш ли?

— Бих искал, но за съжаление ще трябва да изчакам още малко, въпреки че войската ми е напълно готова. Бил ли си вече в развалините на Куюнджик?

— Не.

— Там са събрани войниците, които ще тръгнат срещу шаммарите. Сега обаче ще изпратя хората си на друго място.

— Мога ли да попитам къде?

— Това е моя тайна и никой не бива да я узнае. А ти си наясно, че държавните тайни трябва да се пазят строго.

В този момент в стаята влезе човекът, когото пашата преди малко беше изпратил със задачата да намери някого с болен зъб. Опитвах се да отгатна по лицето му резултата от това издирване, защото никак нямаше да ми е приятно, ако се наложеше да бъркам в устата на някой арнаути с инструмента за пирони или чудовищните зъболекарски клещи, за да му направя там дупка, и то безболезнено, каквото беше условието.

— Е? – попита Шекиб Халил.

— Извинявай, паша, но не намерих човек, който да има диш агръсъ!

— А ти самият нямаш ли зъбобол?

— Не.

Олекна ми на сърцето. Но любезният паша се обърна към мен опечален:

— Жалко. Искях да ти дам възможност да демонстрираш възхитителното си изкуство. Може би утре или в другиден ще се намери някой.

— Утре и в другиден няма да съм тук – отвърнах аз.

— Така ли? Трябва да останеш. Ще живееш в моя палат и ще те обслужват така, както обслужват и мен. Върви!

Това се отнасяше за офицера, който веднага се отдалечи.

— И все пак трябва вече да тръгвам – заявих аз. – Но ще дойда отново.

— Къде отиваш?

— Нагоре към кюрдските планини.

— Докъде?

— Още не съм решил. Може би до Тура Шина или чак до Джуламерг.

— Какво ще правиш там?

— Искам да видя какви хора живеят по тези места и какви растения и треви растат в тамошните местности.

— И защо трябва да е веднага, та не можеш да останеш няколко дни при мен?

— Защото растенията, които търся, ще увехнат.

— Не ти трябва да се запознаваш с онези хора там горе. Това са кюрдски разбойници и джесиди, Аллах да ги прокълне. А за какво са ти тревите? А, да, ти си хеким и имаш нужда от билки. Но сигурно не си се замислял, че кюрдите могат да те убият.

— Бил съм и при по-лоши хора от тях.

— Без охрана ли? Без арнаути или башибозуци?

— Да. Имам добри оръжия, а освен това имам и теб, паша!

— Мен ли?

— Да. Нали твоята власт достига чак до Амадие?

— Точно дотам. Амадие е граничната крепост на моята област. Там имам оръжия и гарнизон от триста албанци.

— Амадие сигурно е много солидна крепост.

— Не само солидна, но и напълно непревземаема. Тя е ключът към земите на свободните кюрди. Ала и подчинените ни племена са непокорни и лоши.

— Ти видя моето буюрулду и ще ме вземеш под своя закрила. Това е молбата, с която идвам при теб.

— Ще бъде изпълнена, но при едно условие: да се върнеш пак и да бъдеш мой гост.

— Приемам с радост.

— Ще ти дам трима гавази, който да ти служат и да те пазят. А знаеш ли, че ще минеш през страната на джесидите, за които вече споменах?

— Знам.

— Това е лош, непокорен народ, на който човек трябва да се озъби. Те се молят на дявола, гасят свещите и пият вино.

— А пиенето на вино толкова ли е лошо?

Той изпитателно ме погледна.

— Ти пиеш ли вино?

— С голямо удоволствие.

— Носиш ли вино със себе си?

— Не.

— Мислех, че имаш някакво... Тогава... бих могъл да те посетя преди отпътуването ти.

За да чуя подобно нещо от него, явно до известна степен бях спечелил доверието му. От това можех да извлека полза за себе си и казах:

— Ела! Мога да намеря вино.

— И такова, което се пени ли?

Мютесарифът явно имаше предвид шампанско.

— Пил ли си някога такова вино, паша?

— О, не! Не знаеш ли, че Пророкът е забранил пиенето на вино? Аз съм верен последовател на корана.

— Знам. Но такова пенливо вино може да се направи и изкуствено и тогава няма да е истинско вино.

— Ти можеш ли да направиш пенливо вино?

— Да.

Но това сигурно изисква много време – може би няколко седмици или дори месеци?

— Необходими са само няколко часа.

— Ще ми направиш ли такова питие?

— С удоволствие бих го направил, но не разполагам с необходимите неща.

— Какво ти трябва?

— Шишета!

— Имам.

— Захар и стафиди.

— Ще ги получиш от мен.

— Оцет и вода.

— Моят ашчъ¹ има.

— А освен това и нещо, което може да се намери само в аптека.

— Илач² ли е?

— Да.

— Моят хеким има аптека. Трябва ли ти нещо друго?

— Не. Но ще ми разрешиш ли да направя виното в кухнята?

— Може ли да гледам, за да се науча?

— Това е почти невъзможно, паша. Да се приготви вино, което един мюсюлманин има право да пие; вино, което се пени и развеселява душата, е много голяма тайна.

— Ще ти дам каквото поискаш.

— Важните тайни не се продават. Може да я научи само някой приятел.

— Че не съм ли твой приятел, Кара Бен Немзи? Аз те обичам и ще ти дам всичко, за което ме помолиш.

— Знам, твое благородие, и затова ще узнаеш тайната ми. Колко шишета искаш да ти напълня?

— Двайсет. Или е прекалено много?

— Не. Хайде да вървим в кухнята.

Съвсем сигурно беше, че пашата на Мосул е таен поклонник на цар Бакхус. Обухме си сандалите. Вместо обичайните наргилета ни запалиха чибуци, а след това се отправихме към кухнята.

Господата в преддверието се ококориха, като ме видяха да крача така фамилиарно до господаря, но той не им обърна никакво внимание. Кухнята се намираще на партера и представляваше високо, тъмно помещение с огромна печка. Над огъня висеше голям котел, пълен с вряща вода, предназначена за правене на кафе. Влизането ни тук не предизвика изненада, а направо ужас. На пода седяха пет или шест слуги и пушеха, а пред тях имаше димяща мока. Явно досега пашата никога не беше влизал в кухнята и при появата му хората се вцепениха от страх. Те продължиха да седят по местата си и го гледаха с ококорени очи.

Шекиб Халил се втурна сред тях, разпръсна ги с ритници и изкрещя:

— Мързеливци, роби! Не ме ли познавате, та седите така, сякаш съм ви равен?

Хората скочиха и след това се хвърлиха на земята в краката му.

¹ Ашчъ – готвач. – Бел. нем. изд.

² Илач – лекарство. – Бел. нем. изд.

— Има ли топла вода? – попита пашата.
— Ето там ври, господарю – отговори единият, който явно беше готвачът, защото беше най-дебел и най-мръсен от всички.

— Донеси стафиди, дръвник такъв!

— Колко?

— Колко ти трябват? – попита ме мютесарифът.

Проверих количеството на водата и след това посочих към един празен съд.

— Три пъти колкото тази кана!

— А захар?

— Още толкова.

— А оцет?

— Може би една десета част.

— Чухте ли, чудовища? Измитайте се!

Слугите изхвърчаха навън и скоро донесоха необходимите неща. Накарах ги да измият стафидите и след това сложих всичко във врящата вода. Някой европейски фабрикант на шампанско би се изсмял на моето пивоварство, но нямах време за губене и гледах да свърша работата възможно най-бързо, за да не обременявам паметта на благородния паша с прекалено много неща.

— Хайде сега в аптеката! – помолих го аз.

— Ела.

Той вървеше напред и ме въведе в едни помещения, които също бяха на партера. Тук с кръстосани пред себе си крака седеше бедният хеким. Пашата срита и него.

— Ставай, гадино, и окажи нужната почит на мен и този ефенди! Благодарни му, защото се застъпи за теб и ти спести останалите удари. И да знаеш, негоднико, че той ми извади зъба, без да усетя нищо. Заповядвам ти да му благодариш!

О, какво удоволствие е да бъдеш личен лекар на пашата! Клетият човек се хвърли в краката ми и целуна ръба на стария ми хаик. След това Шекиб Халил попита:

— Къде е аптеката?

Лекарят посочи един голям, прояден от червеи сандък.

— Ето тук е, паша!

— Отвори!

Видях вътре такъв безпорядък от всевъзможни фунийки, листа, кутийки, пластири и разни други неща, чието естество и предназначение ми бяха напълно непознати. Попитах за натриев кар-

бонат и винена киселина. От карбоната имаше много, но от винената киселина не чак толкова и все пак щеше да стигне.

— Имаш ли вече всичко? – попита ме пашата.

— Да.

Господарят на Мосул ритна още веднъж лекаря за сбогуване и му заповяда:

— Набави от тези две неща по-големи количества и запомни имената им! Ще ми бъдат много необходими, в случай че някой кон се разболе. Ако забравиш имената им, вече ще получиш точно отброени петдесет тояги.

Върнахме се в кухнята. Донесоха бутилки, восък, тел и студена вода, след което пашата изгони навън прислугата. Никой друг освен него не биваше да узнае голямата тайна – как се приготвя вино, което не е вино и може да се пие от всеки добър мюсюлманин без угризения на съвестта.

Последва варене, охлаждане, пълнене, затваряне и запечатване, така че пот потече от челото ми и когато накрая бяхме готови, слугите отново можеха да влязат, за да вземат шишетата и ги занесат на най-хладното място в мазето. Едно от тях обаче пашата взе със себе си, за да го опита, и собствено-ръчно го пренесе през предверието в покоите си, където отново седнахме.

— Ще пием ли? – попита той.

— Виното не е достатъчно охладено.

— Ще го пием топло.

— Няма да е вкусно!

— Ще бъде!

Разбира се, че трябваше да бъде, защото пашата заповядваше така! Шекиб Халил нареди да донесат две чаши, забрани да влиза който и да било и развъртя телта.

Пуф! – Тапата изхвърча към тавана.

— Машаллах! – извика наместникът изплашен. – То наистина се пени!

Изкуственото вино излезе от бутилката със съскане. Аз понечих бързо да подложя чашата си, но пашата отвори устата си и тикна гърлото на шишето между устните си. Когато отново го свали и пхна пръст в отвора, за да го затвори, то беше полу-празно.

— Чок аля! (Отлично!) Обичам те, приятелю! Твоето вино е по-хубаво от водата на кладенеца Зем Зем!

— Мислиш ли?

— Да. Дори и по-хубаво от водата на Хавуз Кевсер, която блажените пият в рая. Ще ти дам не двама, а четирима гавази.

— Благодаря ти. Запомни ли как се прави?

— Съвсем точно. Няма да забравя.

Без да помисли, че все пак имаше две чаши, мютесарифът отново вдигна бутилката до устата си и я свали чак след като я изпразни.

— Бом бош! (Съвсем празна!) Тя е пресушена. Защо не беше по-голяма!

— Виждаш ли сега колко е скъпоценна моята тайна? – попитах аз.

— В името на Пророка, да! О, вие алеманите сте много умни хора! Разреши ми обаче да те оставя за малко сам!

Наместникът стана и излезе от стаята. Когато след малко се върна, носеше нещо скрито под кафтана си. Бяха две бутилки. Засмях се.

— Сам ли ги донесе?

— Кенди. (Сам.) Това вино, което не е вино, никой освен мен няма право да пипа. Заповядах така на всички долу! И ако отсега нататък някой докосне бутилките, ще бъде пребит до смърт.

— Още ли ще пиеш? – осведомих се аз.

— Не може ли? Не е ли вкусно питието?

— Да, но ти казвам, че това вино наистина е вкусно и хубаво, когато изстине.

— Какъв ли вкус ще има тогава, щом още сега е така превъзходно! Слава на Аллаха, който е създал водата, стафидите, захарта и илачите, за да подкрепи душите на правоверните си!

И той започна да пие, без да помисли за мен. Лицето му изразяваше върховно блаженство, а щом изпразни и втората бутилка, каза:

— Приятелю, с теб никой не може да се сравнява, нито правоверен, нито неверник. Четирима гавази са ти малко, ще ти дам шест.

— Добрината ти е голяма и аз ще я прославя.

— А ще разкажеш ли и за това, което сега пих?

— Не, за него ще мълча, защото няма да споменавам и което аз съм пил.

— О, проклетие! Имаш право! Пия, без да мисля за теб. Подай ми чашата си, ще отворя и тази бутилка.

Вече можех да опитам производението си. То имаше вкус

точно на неизстудена вода със сода и отвара от стафиди и захар. За непретенциозния паша обаче то беше истинска наслада.

— Знаеш ли – каза мютесарифът и отпи още една дълга глътка, – че и шестима гавази са твърде малко за теб? Ще имаш десет!

— О, благодаря ти, паша!

Ако пиенето продължаваше така, щях да съм принуден да тръгна на път с цяла войска гавази, а при определени обстоятелства това можеше да се превърне в пречка за мен.

— Значи тръгваш през страната на поклонниците на дявола – поде Шекиб Халил старата тема на разговора. – Знаеш ли езика им?

— Кюрдски ли е?

— Кюрдски диалект. Малко от тях говорят арабски.

— Не знам този диалект.

— Тогава ще ти дам преводач.

— Може би няма да има нужда. Кюрдският е много сроден с персийския, а аз го говоря.

— Не разбирам нито един от двата, а ти най-добре знаеш трябва ли ти преводач или не. Във всеки случай не се задържай много в земите им! Не спирай при тях за почивка, а пресечи бързо тяхната област, иначе може да ти се случи нещо лошо.

— Какво?

— То е моя тайна. Само ти казвам, че дори и охраната, която ти давам, би могла да изпадне в опасност. Пий!

Пашата вече за втори път ми споменава за тайна.

— Твоите хора до Амадие ли имат право да ме придружат?

— попитах го аз.

— Да, защото властта ми не се простира по-нататък.

— Чии земи са там?

— Тези на кюрдите беруари.

— Как се нарича столицата им?

— Гумри. Това е масивна крепост, в която живее бейт им. Ще ти дам писмо до него, но не мога да ти обещавам, че то ще има благоприятно въздействие. Колко души те придружават?

— Един.

— Само? Имаш ли добри коне?

— Да.

— Това е хубаво, защото често от коня зависят свободата и животът на ездача. А би било жалко, ако ти се случи нещастие, защото ти притежаваш една много хубава тайна и ми я

откри. Но аз искам да ти изразя благодарността си. И знаеш ли какво ще направя за теб?

— Какво?

Мютесарифът допи бутилката и отговори с възможно най-доброжелателната си физиономия:

— Знаеш ли какво е диш-параси?

— Да, данък, който само ти имаш право да събираш. Всъщност изразих се доста меко, защото диш-параси – „обезщетение за зъбите“ – е налог в пари, събиран навсякъде, където наместникът спре по време на пътуване, и то за това, че си изхажбява зъбите при дъвченето на храната, която съответните жители трябва да му доставят безвъзмездно.

— Отгатна – каза той. – Ще ти дам документ, с който ще заповядам навсякъде, където отидеш, да ти се плаща диш-параси, все едно че на твое място съм аз. Кога ще тръгнеш?

— Утре сутринта.

— Чакай, ще донеса печата си, за да изготвя веднага документа.

Шекиб Халил стана и излезе от стаята. Тъй като негърът трябваше да носи лулата след него, аз останах сам. До мястото на пашата имаше някакви книжа, с които сигурно се беше занимавал преди появата ми. Това бе географска карта, а като се вгледах в нея по-внимателно, забелязах, че представлява план на долината на шейх Ади. Ах! Дали пък този план не беше в тясна връзка с тайните на наместника? Връщането на пашата прекъсна размишленията ми. По негова заповед дойде тайният писар, на когото той продиктува три писма: едно до кюрдския бей, друго до командващия крепостта Амадие, а третото до всички местни владетели и други властници на северната област, в което се казваше, че имам право да събирам диш-параси и че населението трябва да изпълнява исканията ми така, сякаш пред тях е самият мютесариф.

Можех ли да искам повече? Целта на посещението ми в Мосул беше изпълнена много по-бързо, отколкото очаквах, а за това чудо освен безстрашното ми поведение беше помогнал само натриевият карбонат.

— Доволен ли си от мен? – попита той.

— Безкрайно, паша? Твоята доброта ме затрупа с благодеяния.

— Не ми благодари сега, а по-късно!

— Надявам се, че някога ще мога.

— Имаш възможност.

— С какво?

— Мога да ти го кажа още сега. Ти си не само хеким, но и офицер.

— Защо смяташ така?

— Един хеким или човек, който пише книги, не би дръзнал да се яви пред мен без свитата на някой консул. Ти имаш буюрулду от султана, а знам, че понякога падишахът вика чужди офицери, които да обикалят земите му и след това да му правят военни доклади. Признай си, че си такъв офицер.

Това погрешно мнение можеше само да ми бъде от полза и щеше да е глупаво от моя страна да го опровергам. Но не исках и да лъжа, затова скалъпих следното хитро обяснение:

— Не мога да ти призная подобно нещо, твое превъзходителство. Щом знаеш, че падишахът изпраща такива офицери, сигурно си чул също, че обикновено то става в пълна тайна. Имат ли право те да издават тайната си?

— Не. А и съвсем не те увещавам да го правиш, но в известно отношение ще ми бъдеш от полза. Това имах предвид.

— В какво отношение?

— В качеството си на офицер. Като се върнеш от планините на Кюрдистан, ще те изпратят при арабите от племето шаммар и по-точно при хадедихните. Трябва да обиколиш земите им и после да ми кажеш как мога да ги победя.

— Аха!

— Да. За теб това ще бъде много по-лесно, отколкото за някого от моите хора. Знам, че офицерите на франките са поумни от нашите, въпреки че самият аз съм бил полковник и съм вършил големи услуги на падишаха. Бих те помолил също да разгледаш и земите на джесидите, но затова вече е твърде късно. Получих всички сведения, които ми бяха нужни оттам.

Тези думи ме убедиха, че предположенията ми са верни. Събраните в Куянджик войсковы части бяха готови да нападнат поклонниците на дявола.

— Ще минеш бързо през тяхната област – продължи пашата – и да не вземеш да чакаш до деня, в който честват най-големия си празник.

— Какъв празник?

— Празника на техния светец. Правят го на гроба на шейх Абу. Ето ти писмата. Аллах да е с теб! По кое време ще напуснеш града утре?

— След първата молитва.

— Десетте гавази ще дойдат тогава в дома ти.

— Твое превъзходителство, и двама ми стигат.
— Тези работи не ги разбираш. Десет са по-добри от двама; запомни го! Ще получиш петима арнаути и пет башибозуци. Връщай се бързо и не забравяй, че съм ти дарил любовта си!
Шейх Халил ми даде знак с ръка, че съм свободен, и аз излязох с вдигната глава от къщата, в която преди няколко часа бях влязъл почти като пленник. Когато стигнах до жилището си, намерих Халеф в пълно бойно снаряжение.
— Слава на Аллаха, че си идваш, сихди! – поздрави ме той. – Ако до залез-слънце не се беше върнал, щях да удържа на думата си и да застрелям пашата.
— Забранявам ти да правиш това, Халеф! Пашата е мой приятел.
— Твой приятел ли? Как може тигърът да е приятел на човека?
— Укротих го.
— Машаллах! Тогава си направил чудо. Как стана?
— Много по-лесно, отколкото бях предполагал. Ние сме под негова закрила и ще получим десет гавази, които ще ни придружават.
— Това е добре.
— А може и да не е. Даде ми също препоръчителни писма и правото да събирам диш-параси.
— Аллах акбар, значи ти си станал паша! Но кажи, сихди, кой на кого трябва да се подчинява: аз на гавазите или те на мен?
— Те на теб, защото ти не си слуга, а Хаджи Халеф Омар, мой спътник и закрилник.
— Това ме радва и ти казвам, че хубавичко ще разберат кой съм, ако им хрумне да се отнасят към мен пренебрежително!
Шекиб Халил паша удържа на думата си. Когато на следващата сутрин Халеф стана още с пукването на зората и подаде глава през вратата, беше поздравен от десет мъже, които стояха във вратата си. Той веднага ме събуди и побързах да ида да видя моите господи закрилници.
Както обеща пашата, това бяха петима арнаути и петима башибозуци. Последните бяха облечени в обичайното за турските войници облекло. Арнаутите носеха пурпурни горни жакети от кадифе, зелени, обшити с кадифе долни жакети, широки пояси, червени потури с метални нишки, червени тюрбани и толкова много оръжие, че с ножовете и pistolетите им можеше да бъде въоръжена три пъти по-голяма дружина от тях-

ната. Башибозуците бяха командвани от един стар бюлюк емини¹, а арнаутите от онбашия² с кръвожаден поглед.

Бюлюк емини, изглежда, беше голям чешит. Той не яздеше кон, а магаре и носеше знака на своето достойнство – една огромна мастилница – на връвчица около врата си. В тюрбана му бяха затъкнати цял куп гъши пера. Беше дребно дебело човече без нос. Затова пък толкова по-големи бяха висящите от горната му устна мустаци. Бузите му изглеждаха почти сини и толкова дебели, та сякаш кожата на лицето едва достигаше и за отворите на очите оставаше толкова място, колкото беше необходимо за пропускането на малък лъч светлина към мозъка на мъжа.

Дадох на Халеф пълно шише с ракия и му заповядах да поздрави с него храбрите герои. Той излезе при тях, а аз заставах така, че да мога да наблюдавам всичко.

— Сабахинис хаир олсун! (Добро утро, храбри бойци!)
Добре дошли!

— Сабахинис хаир олсун. (Добро утро!) – отговориха всички едновременно.

— Дошли сте да съпроводите прославения Кара Бен Немзи ефенди в неговото пътуване, нали?

— Мютесарифът ни изпраща с тази цел.

— Тогава ще ви кажа, че моето име е Хаджи Халеф Омар Бен Хаджи Абул Аббас Ибн Дауд ал Госарах. Аз съм ага, водач и закрилник на този, когото трябва да придружавате, и съответно чинно ще следвате указанията ми. Какво гласи заповедта, която ви даде пашата?

Бюлюк емини отговори, но с такъв фалцет, сякаш свиреше стар ръждясал фа-тромпет:

— Аз съм бюлюк емини на падишаха – Аллах да го благослови – и се казвам Ифра. Запомни това име! Шекиб Халил паша, чийто най-верен слуга съм, ми даде тази мастилница и тези пера заедно с много хартия, за да описвам всичко, което се изпречи на пътя ни – на вас и на нас. Аз съм храбрият водач на тези хора и ще ви докажа, че...

— Млъкни, ешек сувариси!³ – прекъсна го онбашията, пригладжайки огромните си мустаци. – Какъв си ти? Наш предводител ли? Джудже такава! Господар на мастилницата и гъските, от които са взети перата ти! Това си ти, нищо Друго!

¹ Бюлюк емини – ротен писар. – Бел. нем. изд.

² Онбашия – младши сержант. – Бел. нем. изд.

³ Ешек сувариси – ездач на магаре. Бел. нем. изд.

— Какво? Аз съм бюлюк емини и се казвам Ифра. Моята храброст...

— Казах ти да млъкнеш! Твоята храброст расте в краката на магарето ти, Аллах да го изгори, защото това създание има жалкия навик през деня да върви, без да спира, а през нощта – да реве срещу небето. Познаваме теб и магарето ти, само не е сигурно кой от вас двамата е бюлюк емини и кой магарето!

— Пази езика си, онбаши! Не знаеш ли, че съм тъй храбър, та по време на битка дори съм се осмелявал да се впускам в толкова близък бой, че да ми отсекал носа? Погледни носа ми, който за съжаление вече го няма, и ще се учудиш на безразсъдната смелост, с която съм се сражавал. Или не знаеш историята за загубата на моя нос? Тогава чуй! Беше по времето, когато се биехме с московците пред Севастопол. Стоях сред вихъра на боя и тъкмо вдигах ръка, за да...

— Млъкни! Чували сме разказа ти вече хиляди пъти – и обръщайки се към Халеф, арнаутина продължи: – Аз съм онбаши Улар Али. Чухме, че Кара Бен Немзи е храбър мъж, и това ни харесва. Разбрахме също, че се е погрижил за нашите аги, и това още повече ни харесва. Ние ще го защитаваме и ще му служим, а той ще е доволен от нас.

— Тогава още веднъж ви питам, какви заповеди ви даде пашата?

— Мютесарифът ни заповяда да се погрижим ефендите да бъде посрещан навсякъде като най-добър приятел и брат на пашата.

— Следователно, където и да отидем, ще получаваме безвъзмездно подслон и храна, нали?

— Всичко, от което имате нужда, а също и ние.

— Каза ли той нещо и за диш-параси?

— Да.

— В пари в брой ли ще се събира?

— Да.

— На колко ще възлиза?

— Колкото пожелае ефендите.

— Аллах да благослови пашата! Неговият разум е ясен като слънцето, а мъдростта му осенява света. При нас ще се чувствате добре. Готови ли сте да потеглите на път?

— Да.

— Имате ли храна?

— За един ден.

— Но нямате палатки?

— Не ни трябва, защото всеки ден ще получаваме хубаво жилище.

— Знаете ли, че ще минаваме през страната на джесидите?

— Знаем.

— Страхувате ли се от поклонниците на дявола?

— Да се страхуваме ли? Халеф Омар, чувал ли си някога арнаутина да се страхува? Да не би един мерди шейтан, човек на дявола, да е самият дявол? Кажете на ефендите, че сме готови да го поздравим!

След известно време наредих да изведат коня ми и излязох. Десетте мъже стояха пред мен почтително, всеки до главата на коня си. Поздравих ги, яхнах жребца си и магнах с ръка да ме последват. Малкият отряд потегли.

Минахме по понтонния мост и се озовахме на левия бряг на Тигър, извън Мосул. Едва тогава извиках онбашията при себе си и го попитах:

— На кого служиш сега, на мен или на пашата?

— На теб, ефенди.

— Доволен съм от отговора ти. Изпрати ми бюлюк емини! Улар Али се върна, а след това дойде дребният шишко.

— Казваш се Ифра, нали? Чух, че си храбър воин.

— Много храбър! – увери ме той с тропетовия си глас.

— Можеш ли да пишеш?

— Много добре и много хубаво, ефенди!

— Къде си служил и си воювал?

— Във всички страни по света.

— А! Назови ми тези страни!

— Защо, ефенди? Ще бъдат повече от хиляда имена.

— Тогава сигурно си много прославен, бюлюк емини.

— Страшно! Нима не си чувал за мен?

— Не съм.

— Явно никога през живота си не си ходил надалеч, иначе щеше да си чувал за моята слава. Мога да ти разкажа например как изгубих носа си. Беше по времето, когато се биехме с московците пред Севастопол. Стоях сред вихъра на боя и тъкмо вдигах ръка...

Ифра беше прекъснат. Враният ми кон изобщо не можеше да понася миризмата на магаре. Рих изпръхтя сърдито, разтърси грива и понечи да ухапе сивушкото на бюлюк емини. Магарето се вдигна на предните си крака, за да избегне ухапването, обърна се настрани и побягна. Препусна през пущинака

пред нас. Дребничкият бюлюк емини едва успяваше да се задържи на гърба му и скоро двамата изчезнаха от погледите ни.

— Винаги става така! – чух да казва онбашията на Халеф.

— Трябва да го последваме – каза дребосъкът, – иначе ще го изгубим.

— Него ли? – засмя се арнаутинът, – Няма да е голяма загуба. Но не се тревожи. Това му се е случвало вече хиляди пъти и винаги се е появявал отново.

— Но защо бюлюк емини язди това животно?

— Трябва.

— Трябва ли? Как така?

— Юсбашията¹ иска така. Забавлява се с Ифра и магарето.

Като минахме между Куонджик и манастира на свети Георги, видяхме пред нас да стои бюлюк емини. Той ме изчака да се приближа и извика отдалеч:

— Ефенди, да не си помисли, че магарето е изчезнало заедно с мен?

— Точно така.

— Грещиш, ефенди! Аз само избързах напред, за да огледам пътя, по който ще вървим. Покрай Каусер ли ще минем, или по обичайния път?

— Ще следваме пътеката.

— Тогава разреши ми да ти разкажа историята си по-късно! Сега ще ви служа като водач.

Ифра препусна напред. Каусер е една рекичка, извираща от северните склонове на Джебел Маклуб и по пътя си към Мосул напоява нивите на множество села. Прекосихме я по един малък мост, а след това продължихме да се движим само по левия ѝ бряг.

Развалините и селото на Корсабад, където трябваше да се срещнем отново с Мохамед Емин, се намираха на около седем часа път северно от Мосул. Теренът представлява наносна почва и от нея се разнасят отровни маларични изпарения. Бързахме да стигнем до целта си, но все още имахме около цял час път, когато срещу нас се зададе отряд от около петдесет арнаути. Начело яздеха няколко офицери, а след тях забелязах бялото облекло на един арабин. Като се приближиха, познах Мохамед Емин.

О, Боже! Той беше попаднал в ръцете на тези хора, той, врагът на пашата, на мъжа, заловил и изпратил в Амадие Амад ал Гандур: Преди всичко се питах дали шейхът се беше съпро-

¹ Юсбашия – капитан, командир на сто души. – Бел. нем. изд.

тивлявал. Бързо огледах арнаутите, но не открих сред тях нито един ранен. Може би го бяха нападнали, докато е спял? Трябваше да направя всичко възможно да го отърва от тази опасна компания. Затова спрях наред пътя и изчаках отрядът да се приближи.

Моите придружители слязоха от конете, за да се разположат за почивка край пътя. Халеф и аз останахме на конете. Водачът на арнаутите се отдели от останалите и се приближи към нас в стегнат тръс. Точно пред мен той дръпна юздите на коня си и без да обръща внимание на лежащите по земята хора попита:

— Ес селям алейкюм! Кой си ти?

— Алейкюм ес селям! Аз съм един ефенди от Запад.

— От кое племе?

— От народа на аламанлар.

— Къде отиваш?

— На изток.

— Човече, отговаряш много кратко. Знаеш ли кой съм аз?

— Виждам.

— Тогава отговаряй по-добре. С какво право яздиш тук?

— Със същото право, с което и ти яздиш!

— Улахи! За Бога, ти си много храбър! Яздя тук по заповед на мютесарифа на Мосул. Би могъл да се сетиш.

— А аз яздя тук по заповед на мютесарифа на Мосул и на падишаха от Константинопол. Можеше да се сетиш!

Офицерът пооккори малко очи, а след това ми заповяда:

— Докажи го!

— Ето!

Дадох му документите си. Той ги отвори и зачете според предписаните формалности. После грижливо сгъна писмата и ми ги върна, като учтиво каза:

— Сам си виновен за това, че разговарях с теб така строго. Ти видя кой съм и трябваше да отговаряш, както подобава.

— Ти си виновен, че не стана така – отвърнах му аз. – Видя ескорта ми, който се полага само на човек, двамац се на приятелството на наместника, и можеше да попиташ по-учтиво! Многократно поздравя господаря си от мен! Сбогом!

— На твоите заповеди, ефенди – господарю мой! Аз се обърнах и продължих да яздя. Имах намерение да направя нещо за освобождаването на Мохамед Емин, но още в началото на разговора с офицера забелязах, че не е нужно. Неговата охрана беше спряла по-назад и погледите им бяха насочени повече към мен, отколкото към пленника, който веднага използ-

ва благоприятното обстоятелство. Освен това не беше вързан достатъчно здраво и яздеше някаква стара кранта. Обаче най-отзад зад отряда водеха превъзходния му кон, на чието седло висяха оръжията му. Забелязах, че усилията на шейха да освободи ръцете си се увенчаха с успех, и то точно в мига, когато приключих разговора, той скочи с крака върху гърба на своята кобила.

— Халеф, внимавай! – прошепнах аз на хаджията, който също като мен внимателно беше наблюдавал всичко.

— Между тях и него, напред, сихди! – прошепна той. Дребосъкът веднага ме беше разбрал. Хадедихнът рискува да направи няколко смели скока върху задниците на стоящите зад него коне, които не очакваха подобна нечувана дързост, и още преди да успеят арнаутите да се окопитят, той стигна до собствения си бегач, дръпна юздите от ръцете на този, който държеше коня, и препусна настрани, но не нагоре или надолу по пътя; а направо към рекичката.

След него се разнесе многогласен вик на изненада и ярост.

— Твоят пленник бяга – извиках аз на предводителя на петдесетте. – След него!

В същото време обърнах коня си и се спуснах след беглеца. Халеф препускаше до мен.

— Не толкова близо до мен, Халеф! Отдалечи се! – предупредих го аз. – Язди така, че да не могат да ни улучат, като стрелят!

Това беше бясно преследване. За щастие преследвачите решиха най-напред да настигнат Мохамед Емин, но като видяха, че конят му превъзхожда техните, и посегнаха към оръжията, преднината му вече беше станала много голяма. Освен това те бяха възпрепятствани в употребата на оръжието си, защото ние с Халеф не яздехме по права линия, а на къси зигзази, като полагах всички усилия да създам впечатлението, че конят ми е непокорен. Той ту спираше и се изправяше на задните си крака, ту се втурваше напред, посред галоп свръщаше встрани, въртеше се на задните си крака около собствената си ос, спускаше се надясно или наляво, а след това рязко се обръщаше в правилната посока. Халеф също караше коня си да прави подобни движения и стана така, че преследвачите не можеха да стрелят от страх да не улучат нас.

Шейхът на хадедихните смело беше нагазил с коня си във водите на Каусер. Той благополучно излезе на другия бряг, а и ние с Халеф също. Преди и другите да успеят да направят съ-

щото, ние вече бяхме спечелили значителна преднина. Летяхме напред върху добрите си коне, държейки посока на северо-запад, докато изминахме приблизително два часа път и стигнахме до друма, водещ от Мосул през Тел Кеф за Рабан-Хормусд и продължаващ в същата посока, която искахме да поемем преди Корсабад, Джерайе и Баадри. Едва тук хадедихнът спря коня си. Забеляза само нас двамата, защото другите отзад отдавна бяха изчезнали.

— Слава на Бога! – извика той. – Ефенди, благодаря ти, че не позволи на войниците да стрелят! Какво ще правим сега, за да изгубят следите ни?

— Как попадна в ръцете им, шейх? – попита дребният Халеф.

— Това ще ни каже по-късно, сега нямаме време – възразих аз. – Мохамед Емин, ти познаваш ли мочурливите места между Тигър и Джебел Маклуб?

— Яздил съм веднъж от Баашейка и Басани през Роз ул Аин за Дехук.

— Опасно ли е блатото?

— Не.

— Виждаш ли онзи хълм на североизток, до който може да се стигне след около три часа езда?

— Виждам го.

— Там ще се срещнем отново, защото тук трябва да се разделим. Не бива да продължаваме по пътя, тъй като могат да ни забележат и да отгатнат посоката, в която се движим. Трябва да навлезем в блатото, и то поотделно, за да се чудят преследвачите по коя следа да тръгнат.

— А нашите арнаути и башибозуци, сихди? – попита Халеф.

— Те не ни интересуват. И въобще по-скоро биха могли да ни попречат, отколкото да ни помогнат; те не могат да ми осигурят по-добра защита от моите паспорти и писма. Халеф, ти завиваш тук и държиш посока на юг! Аз ще язда по средата, а шейхът продължава на север – всеки ще е на най-малко половин час път от другите.

Двамата се отдалечиха от мен, а и аз свърнах от утъпкания път към блатото, което наистина не беше непроходимо. Моите спътници изчезнаха от очите ми и аз се устремих към определената цел.

Вече няколко дни се намирах в състояние на напрежение, каквото от дълго време не бях изпитвал. Причината бе мест-

ността, която се ширеше пред мен. Няма друга страна на земята, която да носи толкова много и тайнствени загадки, както тази, която докосваха копитата на моя кон. Дори и да ги нямаше развалините на Асиро-Вавилонската империя, които можеха да се видят тук на всяка крачка, пред мен бяха планините, склоновете и долините, които са били обитавани от хора, чиято народност и религия много трудно биха могли да бъдат определени. Поклонници на огъня, поклонници на дявола, несторианци, халдейци, нахумити, сунити, шиити, мутазилити, вахабити, араби, евреи, турци, арменци, сирийци, друзи, манонити, кюрди, перси, тюркменци: хора от тези народи, племена или секти можеха да се видят навсякъде наоколо и кой знае какви грешки и нарушения можеше да направи един чужденец при такова многообразие. Тези планини и до ден днешен димят от кръвта на хората, станали жертва на омразата между народите, на религиозната ревност, завоевателската страст, на политическото вероломство, на жаждата за грабеж и кръвно отмъщение. Тук жилищата на хората са нависоко по скалните пещери и оврази като гнездата на лешоядите, които са винаги готови да се спуснат върху нищо неподозиращата си жертва. Потисничеството и безогледното грабителство са породили онова спотаено озлобление, което вече почти не прави разлика между приятел и враг, и словото на помиряващата любов, проповядвано от християнските мисионери, е разпиляно на вятъра. Нека американските проповедници се хвалят с успехи – те биха могли да бъдат само мними, защото -нивата не е подготвена да поеме семето на словото. Нека другите духовници правят и рискуват каквото искат: в кюрдските планини текат най-враждебните потоци и се събират в див водовъртеж, който може да стихне едва когато някой могъщ юмрук успее да раздоби скалите, създаващи водовъртежа, да потуши омразата и да размаже главата на отвратителния, промъкващ се тихо кръволок. Тогава пътищата ще са свободни за тези, които проповядват мир и възвестяват изцелението. И нито един обитател на тези планини няма вече да може да каже: „Аз станах християнин, защото иначе щях да ям бой от агата.“ А този ага беше фанатичен мохамеданин!

Планината все повече се приближаваше към мен или по-скоро аз към нея. Наистина почвата беше рохкава и влажна, но местата, където копитата на коня затъваха по-осезателно, бяха малко и накрая стигнах до сух терен. Мочурливата местност на Тигър остана зад мен. Вдясно от себе си видях един

конник и скоро разпознах в него Халеф, с когото след малко се събрахме.

— Срещна ли някого? – попитах го аз.

— Не, сихди.

— Никой ли не те видя?

— Никой. Затова пък далеч на юг, по пътя, който изоставихме, видях един човек, водещ след себе си някакво животно. Не можах обаче да разбера кой е.

— А онзи там можеш ли да разпознаеш? – попитах аз, сочейки на север.

— О, сихди, това не е никой друг освен шейхът!

— Да, това е Мохамед Емин. След десет минути ще е при нас.

Така и стана. Хадедихът пристигна в галоп.

— А сега, ефенди, какво ще правиш? – попита ме той.

— Всичко ще зависи от това, какво си узнал. Случайно да са те забелязали?

— Не. Само един овчар мина на голямо разстояние покрай мен със стадото си.

— А как всъщност те хванаха?

— Нали ти определи място на срещата при развалините на Корсабад. До тази сутрин се криех в южната им част, след това обаче се приближих към пътя, за да те видя, като идваш. Тогава войниците ме забелязаха и обградиха. Не можех да се съпротивлявам, понеже бяха твърде много. Защо ме плениха, не знам.

— Попитаха ли те от кое племе си и как се казваш?

— Да, но аз ги излъгах.

— Тези хора са невежи. Един арабин би те разпознал по татуировката. Задържали са те, защото в развалините на Куюнджик са разположени войсковите части на пашата, които са предназначени да потеглят срещу шаммарите.

Мохамед Емин се изплаши.

— Срещу шаммарите ли? Аллах, помогни ни! Тогава веднага трябва да се връщам.

— Не е необходимо. Знаем какъв е планът на заместника. Походът срещу шаммарите засега е само претекст за събирането на войсковите части. Мютесарифът иска да нападне първо джесидите. За да не разберат, той се преструва, че ще тръгне срещу шаммарите. Но впоследствие има намерение да нападне и вас.

— Сигурен ли си в това?

— Съвсем, защото лично говорих с Шекиб Халил паша. Трябва да се върна при него и да направя разузнаване за пасищата на шаммарите.

— Да, но ако той бързо се справи с джесидите, сигурно ще използва възможността веднага да хвърли войската си и срещу шаммарите.

— Мютесарифът няма да успее толкова бързо да се справи с джесидите, можеш да бъдеш сигурен. А след това кратката пролет ще е минала. Идват горещите дни, растенията увяхват и равнината изсъхва. Бедуините се изтеглят със стадата си в планините Шаммар или Синджар и войската на пашата ще погине безславно, ако ви нападне.

— Имаш право, ефенди. Тогава спокойно можем да продължим пътя си. Но аз не го знам.

— Вдясно от нас е посоката за Аин Сифни – обясних аз, – вляво е пътят за Джерайе и Баадри. До Баадри обаче не бива да ни виждат, затова ще е добре да се придържаме все покрай брега на Каусер. Щем Джерайе остане зад нас, няма да е необходимо повече да се крием.

— Колко път има до Баадри?

— Три часа.

— Ефенди, ти си от една толкова далечна страна, а , познаваш тези земи по-добре от мен.

— Това не бива да те учудва, защото подробно се осведомих за местността, през която се минава, за да стигнем до Амадие.

Това е всичко. Но сега напред!

Въпреки че двата пътя, които искахме да избегнем, се мираха на половин час един от друг, все пак успяхме да останем незабелязани. Щом видехме да се приближават хора отдясно, ние се отклонявахме наляво, а съзирахме ли хора отляво – препускахме надясно. В това отношение моят далекоглед много ми помагаше и само благодарение на него можехме да се чувстваме в безопасност. Най-сетне забелязахме Баадри.

Вече почти десет часа седяхме върху седлата и затова бяхме доста изморени, като стигнахме до планинските масиви, в чието подножие беше селото, представляващо седалище на духовния водач на поклонниците на дявола, както и на мирския глава на племето. Първия човек, когото срещнахме и поздравихме, попитахме за името на бея. Той смутено ме погледна. Съвсем бях забравил, че повечето джесиди не говорят арабски.

— Беин адъ не? (Как се казва бейт?) – попитах аз на турски.

— Али бей – отвърна той.

— Нереди отуруор? (Къде живее?)

— Гел сени гьотюрюрюм! (Ела, ще те заведа!)

Джесидът ни придружи до една голяма, построена от камъни къща.

— Ичерде дуриор (Там вътре живее той) – каза мъжът, а след това се отдалечи.

В селото беше много оживено. Освен къщите и колибите забелязах и доста шатри, пред които бяха вързани коне и магарета, а между тях насам-натам щъкаха хора. Те бяха толкова много, че нашето идване, изглежда, изобщо не им направи впечатление.

— Сихди, я виж там! – каза Халеф. – Познаваш ли го? Той ми показва едно магаре, вързано до входа на къщата. Наистина това беше магарето на нашия бюлюк емини! Скорчих от седлото и влязох вътре. Тогава чух тънкия фалцет на храбрия Ифра:

— Ти наистина ли няма да ми дадеш друго жилище?

— Нямам друго – сухо отвърна един глас.

— Ти си кехаята¹ тук, трябва да намериш.

— Вече ти казах, че нямам друго. В Баадри е пълно с поклонници и няма повече свободни места. Защо твоят ефенди не носи палатка със себе си?

— Моят ефенди ли? Той е емир, велик бей, който е прославен от всички джесидски князе.

— И къде е той?

— Емирът ще дойде по-късно. Най-напред трябва да залови един пленник.

— Да хване пленник ли? Да не си луд?

— Един избягал пленник.

— Аха!

— Той има ферман от султана и още един ферман, и много писма от мютесарифа, а ето ти и моето удостоверение.

— Твоят господар трябва да дойде лично!

— Какво? Той има право на диш-параси, а ти казваш, че трябва лично да дойде? Ще говоря с шейха.

— Той не е тук.

— Тогава ще говоря с бея.

— Иди при него!

— Да, ще отида. Аз съм бюлюк емини на султана, имам трийсет и пет пиастъра месечна заплата и не ме е страх от някакъв си кехая. Чува ли?

¹ Кехая – старейшина. – Бел. нем. изд.

— Да, трийсет и пет пиастъра на месец! – чух го да казва почти весело. – И какво още получаваш?

— Какво още ли? Ще ти кажа. Два фунта хляб, седемнайсет лота¹ месо, три лота масло, пет лота ориз, един лот сол и лот и половина подправки дневно, освен това също и сапун, растително масло и смазка за ботуши. Разбра ли? А ако се надсмиваш над носа ми, който вече липсва, ще ти разкажа как го изгубих. Това се случи, когато бяхме пред Севастопол, Намирах се сред истински дъжд от куршуми...

— Нямам време да те слушам. Да кажа ли на бея, че искаш да говориш с него?

— Кажи му! Но не забравяй да споменеш, че няма да позволя да ме отпратите току-така!

Значи моята особа беше предмет на този шумен разговор. Влязох, последван от Мохамед Емин и Халеф. Кехаята тъкмо се канеше да отвори една врата, но при появата ми отново се обърна.

— Ето, идва самият емир! – каза Ифра. – Сега ще ти запояда да се подчиниш!

Най-напред се обърнах към бюлюк емини:

— Ти тук? Как стигна до Баадри?

По лицето му се изписа леко смущение, но той не ми остана длъжен:

— Не ти ли казах, че ще избързам напред, твое превъзходителство?

— Къде са другите?

— Калкмъш дитмиш! (Изчезнаха, офейкаха, духнаха!)

— Накъде?

— Не знам, ефенди.

— Сигурно си видял!

— Само малко. Когато пленникът избяга, всички се спуснаха след него, също и моите хора и арнаутите.

— А ти защо не ги последва?

— Беним ешек – магарето ми не искаше, господарю. А освен това трябваше да тръгна за Баадри, за да ти осигурия подслон.

— А ти видя ли добре избягалия пленник?

— Че как можем да го видя? Бях легнал на земята по очи, а когато станах, за да се включа в преследването, той вече беше изчезнал.

¹ Лот – мярка за тегло; 1 лот == 15 г. – Бел. нем. изд.

За мен това беше добре дошло заради сигурността на Мохамед Емин.

— Другите ще дойдат ли скоро?

— Кой знае! Зависи от Аллах. Той сочи пътя на правоверните насам или натам, надясно или наляво, както реши, защото пътищата на хората са записани в книги такдид (книгата на провидението).

— Али бей тук ли е? – попитах старейшината на селото.

— Да. Бу капънън ичинде! (Зад тази врата!)

— Кажи му, че искам да говоря с него!

Докато той влизаше в другата стая, Ифра смушка дребничкия Халеф в ребрата и поглеждайки към Мохамед Емин, му каза тихо:

— Кой е този арабин?

— Един шейх.

— Откъде е?

— Срегнахме го по пътя. Приятел е на моя сихди и ще остане при нас.

— Чок бакшишлер верирме? (Дава ли много бакшиш?)

— Бу кадар! (Толкова!) – каза Халеф, като разпери десетте пръста на ръцете си.

За добрия бюлюк емини това беше достатъчно, както забелязах по сияещата му физиономия. После вратата се отвори и старейшината на селото се върна. Зад него се появи млад мъж с поразително хубава фигура. Беше висок, строен, с правилни черти на лицето и с очи, чийто плам привличаше. Носеше фино избродирани панталони и хубав жакет, а изпод тюрбана му се подаваха буйни, великолепни къдрици. В пояса му беше затъкнат един нож, чиято дръжка беше изкусно украсена.

— Хош гелдин! (Добре дошли!) – каза той, като най-напред подаде ръка на мен, след това на шейха, а накрая и на Халеф. Обаче, изглежда, изобщо не забелязваше бюлюк емини.

— Аф буюрун султанъм (прощавай, господарю, че влизам в твоя дом) – отговорих аз. – Вечерта приближава и исках да те попитам дали някъде тук при теб ще се намери място, където да можем да подслоним глава за почивка.

Бейт внимателно ме огледа от глава до пети и след това отвърна:

— Не е редно един пътник да бъде питан откъде идва и накъде отива. Но моят кехая ми каза, че си бил емир.

— Не съм емир и изобщо не съм арабин, нито пък турчин, а алеман от далечна Европа.

— Немец ли? Не познавам този народ и още не съм виждал никого от неговите синове. Но чух за един, с когото много бих искал да се запозная.

— Мога ли да попитам защо?

— Защото трима от моите хора му дължат живота си. Той ги е освободил от тежко пленничество и ги е завел при хадедихните.

— Те тук, в Баадри ли са?

— Да.

— А не се ли казват Пали, Селек и Мелаф?

Али бей изненадано отстъпи крачка назад.

— Ти ги познаваш?

— Да. Именно аз се казвам Кара Бен Немзи и съм немецът, за когото говориш. Този човек е Мохамед Емин, шейхът на хадедихните, а другият е Халеф Омар, моят придружител.

— Възможно ли е? Каква изненада! Сени куджаклайъм! (Трябва да те прегърна!)

Али бей ме притегли към себе си и ме целуна по двете бузи.

Същото направи с Мохамед Емин и Халеф, само че не целуна Халеф. След това ме хвана за ръка.

— Челебим, мюнасиб гелдин. (Господарю, идваш точно навреме.) Имаме голям празник, на който обикновено чужди хора не се допускат, но ти трябва да се радваш заедно с нас. Остани тук, докато траят тържествата, и въобще колкото искаш.

— Ще остана, ако това се харесва на шейха. Трябва да знаеш, че сърцето му го тегли напред, за което също ще ти разкажем.

— Знам. Но въпреки всичко ви моля да останете. Моята къща е и ваша, а моят хляб е и ваш хляб. Бъдете наши братя!

Докато минавахме през вратата, чух Ифра да казва на старейшината:

— Чу ли, старче, колко прославен емир е моят ефенди? Затова окажи и на мен подобаващата чест!

Покоите, в които влязохме, бяха скромно подредени. Шейхът и аз трябваше да седнем от двете страни на Али бей. Той все още не беше пуснал ръката ми, но продължаваше внимателно да ме наблюдава.

— Значи ти си мъжът, който е разбил враговете на хадедихните?

— Искаш да ме накараш да се изчервя от срам ли?

— ... и който през нощта сам, без чужда помощ е убил един лъв! Бих искал да бъда като теб. Християнин ли си?

— Да.

— Всички християни са по-силни от другите хора. Но и аз съм християнин.

— Джесидите християни ли са?

— Те са всякакви. Взели са най-доброто от всички религии.

— Сигурен ли си в това?

Али бей сбърчи вежди.

— Казвам ти, ефенди, че в тези планини не може да властва нито една религия, защото нашият народ е разделен, племената ни са разединени, а сърцата – разкъсани. Една добра религия трябва да проповядва любов. Но една доброволна, бликаща от душата любов не може да хване корен при нас, защото почвата на нивата ни се състои от омраза, жажда за мъст, предателство и жестокост. Ако имах достатъчно власт, бих проповядвал любов, но не с устните си, а с меч в ръка, защото там, където трябва да вирее едно благородно цвете, най-напред трябва да бъдат изтръгнати бурените. Или мислиш, че една проповед е в състояние да превърне една зехерлилахана¹ в карамфил? Градинарят може да направи цветовете на отровното растение по-кичести и по-красиви, но отровата ще си остане коварно скрита в тях. Казвам ти, че проповедта на моя меч ще направи от вълците агнета. Който обърне внимание на тази проповед, ще бъде щастлив, но който се съпротивлява, ще го смажа. Едва тогава ще мога да прибера меча в ножницата си и да се върна в моята шатра, за да се радвам на делото си. Щом веднъж любовта възтържествува, тогава значи е вярно това, което свещената книга на християните казва за нея: „мухабет битмес“ (любовта никога не пресъхва).

Очите му блестяха, страните му се бяха зачервили, а тембърът на гласа му идваше от дълбините на душата му. Али бей беше не само хубав, но и благороден мъж. Той познаваше тъжната орис на своята страна и може би имаше качества на герой.

— Значи ти смяташ, че християнските проповедници, които идват от далечни страни, не могат да направят тук нищо? – попитах аз.

— Така е – заяви сериозно бейт. – Ние, джесидите, познаваме вашата свещена книга. В нея се казва: „Худанън съзю чекиджедир, каяларъ езер“ (“Словото Божие е чук, който разбива скали“). Но можеш ли да разбиеш с чук водата? Можеш

¹ Зехерлилахана – отровна билка. – Бел. нем. изд.

ли да смажеш с него изпаренията, които се издигат над блатата и унищожават живота. Попитай мъжете, дошли тук от Америка! Те много поучаваха и говориха: продаваха и подаряваха много хубави неща; работиха сред нас дори като печатаря. И хората ги слушаха, приемаха подаръците им, покръстиха се, а след това отидоха да грабят, да крадат и убиват, както преди. Свещената книга беше отпечатана на нашия език, но нито един човек тук не може да чете или пише. Мислиш ли, че благочестивите мъже трябваше да ни научат да четем и пишем? Сега нашите пера трябва да бъдат само от остра стомана. Ти ме гледаш учудено. Мислиш, че мирът е по-добър от войната и лопатата по-добра от боздугана? Аз също смятам така. Но може ли да има мир, ако той не се извоюва със сабя? Не трябва ли ние тук първо да носим боздугана, за да можем по-късно да работим с лопатата? Я погледни самия себе си! Имаш много оръжия и те са по-добри от нашите. Защо ги носиш? Ходиш ли с тях и в Алемания, когато предприемаш някое пътуване?

— Не – трябваше да призная.

— Ето, виждаш ли? Вие можете да идете в келисе¹ и да се молите на Аллах спокойно, да седнете при учителя си и да слушате гласа му без страх, да почитате родителите си и да наставлявате децата си без опасения. Живеете в градината Еден² изпълнени с упование, защото главата на вашата змия е смазана. Ние обаче все още чакаме героя, който ще усмири и успокои „писъците в планините“, за които разказва вашата книга. И ти казвам, че той ще дойде. Няма да е руснакът или англичанинът, нито пък турчинът, който ни изцежда, не и персиецът, който така учтиво ни лъже и мамии. Първо мислехме, че това ще е Бонапарт, великият шах на французите. Но сега знаем, че лъвът не бива да очаква помощ от орела, защото царствата на двамата са различни. Чувал ли си някога за страданията на джезидите?

— Да.

— Живеехме в мир и сговор до Джебел Синджар, но бяхме поробени и прогонени. Беше през пролетта, реката бе излязла от коритото си и разрушила моста. Тогава нашите старци, жени и деца живееха на бивак долу при Мосул край реката. Подгонили ги към бучащата вода или ги избивали като диви животни, а жителите на Мосул стояли горе по хълмовете на града и ликували, гледайки това изстребление. Тези, които ос-

¹ Келисе – църква. – Бел. нем. изд.

² Еден – рай. – Бел. нем. изд.

танали живи, не знаели къде да се приютят и тръгнали през планината Маклуб към Бухтан, Шейкхан, Мисури, към Сирия и дори минали руската граница. Там се сдобили с родина, там работят и ако видиш къщите им, градините или нивите им, ще се зарадваш, защото там цари усърдие, ред и чистота, докато тук навсякъде ще намериш само мръсотия и мързел. Това обаче привлича другите и когато имат нужда от пари, ни нападат и убиват нас и нашето щастие. След три дни ще празнуваме празника на нашия най-велик светец. От много години насам не сме имали възможност да го празнуваме, защото по пътя за Шейх Ади поклонниците рискуваха живота си. Но тази година, изглежда, нашите врагове няма да ни нападнат и след толкова време отново ще можем да почетем нашия светец. Челебим, мюнасиб гелдин (Господарю, ти идваш тъкмо навреме). Наистина не бихме искали на празника ни да има чужди хора, но ти си благодетел на сънародниците ми и ще бъдеш добре дошъл при нас.

Нищо не ми беше по-приятно от тази покана, защото тя ми даваше възможност да се запозная с нравите и обичаите на тези загадъчни поклонници на дявола. Риджал еш шейтан или шейтан халки ми бяха описани в много лоша светлина, а се явяваха пред мен в съвсем друга, така че бях любопитен да си изясня какво всъщност представляват.

— Много благодаря за любезната покана! – отвърнах аз. – С удоволствие бих останал при теб, но трябва да свършим една работа, която изисква от нас скоро да напуснем Баадри.

— Знам каква е тази работа – отвърна Али бей. – Въпреки това можеш да вземеш участие в празника.

— Знаеш каква е работата ни?

— Да. Искате да идете при Амад ал Гандур, сина на шейх Мохамед Емин. Той се намира в Амадие.

— Откъде знаеш?

— От тримата мъже, които си спасил. Но сега няма да можете да го освободите.

— Защо?

— Мютесарифът, изглежда, се страхува от нападение на източните кюрди и свиква в Амадие много войскове части, повечето от които вече са пристигнали в крепостта.

— Колко са?

— Двама юсбашии с двеста души от шести пехотен полк Анадоли ордусу в Диарбекир и трима юсбашии с триста души

от трети пехотен полк Ирак Ордусу в Керкук, заедно с петстотин души подчинени на бимбашията.

— А Амадие на дванайсет часа път ли е оттук?

— Да. Но пътищата са толкова лоши, че няма да можеш да стигнеш за един ден. Обикновено се пренощува в Келоки или Спидури и едва на другата сутрин се продължава през стръмните, трудни за преминаване планини Гара, зад които се намира равнината и скалистата котловина на Амадие.

— Какви войски има в Мосул?

— Части от втори драгунски и четвърти пехотен полк на Иракската дивизия. Те също са тръгнали. Една част трябва да потегли срещу бедуините, а друга ще мине през нашите планини, за да се отправи към Амадие.

— Колко души наброява втората?

— Хиляда – командвана от един миралай, при когото има и един алай емини.¹ Аз познавам миралая. Някога той уби жената и двамата синове на пир² Камек и се казва Омар Амед.

— Знаеш ли къде се събират?

— Тези, които трябва да тръгнат към бедуините, се крият в развалините на Куюнджик. От моите съгледвачи разбрах, че се канят да потеглят вдругиден. Останалите обаче ще са готови едва по-късно.

— Мисля, че си погрешно осведомен от съгледвачите си.

— Как така?

— Наистина ли вярваш, че Шакиб Халил паша ще докара войски чак от Диарбекир, за да ги използва срещу източните кюрди? Не му ли е по-близо втори пехотен полк от Иракската дивизия, намиращ се в Сюлеймание. И не се ли състои трети полк в по-голямата си част от кюрди? Вярваш ли, че той ще допусне грешката да изпрати триста души от тях срещу собствените им съплеменници?

Али бей сериозно се замисли, а после каза:

— Говориш умни думи, но не ги разбирам.

— Частите, които са в Куюнджик, имат ли при себе си топове?

— Не.

— Когато се предприема поход в равнината, се вземат и оръдия. А част, която няма такива, е определена по-скоро за бойни действия в планините.

— Тогава моят съгледвач се е объркал. Хората, които са

¹ Алай емини – полкови писар. – Бел. нем. изд.

² Пир – светец (при джесидите). – Бел. нем. изд.

скрити в развалините, няма да тръгнат срещу бедуините, а за Амадие.

— И ще потеглят едва вдругиден, нали така? Тогава ще пристигнат тук тъкмо за празника ви.

— Ефенди!

Джесидът каза само тази дума, но в тона му се криеше ужас.

— Помисли, че нито западната или източната част на Шейх Ади, а само южната и северната са достъпни за войските! – продължих аз. – На десет часа път оттук, на юг, край Мосул се събират хиляда души, а на дванайсет часа път оттук в Амадие се обединяват петстотин души. Шейх Ади ще бъде обграден и няма да е възможно никакво бягство.

— Господарю, наистина ли така е замислено?

— Действително ли вярваш, че петстотин души са достатъчни, за да нахлуят в земите на кюрдите от Беруари и Бухтан, Тияри, Кал, Хакиари, Турк, Гара, Бос Даг и Шуируан? Още на третия ден кюрдите ще им противопоставят шест хиляди воини.

— Имаш право, те ще се отправят към нас!

— След като се убеди, че съществува такава опасност, чуй следното: от устата на самия мютесариф знам, че иска да ви нападне в Шейх Ади.

От разговора ми с Шекиб Халил му разказах всичко, което потвърждаваше моите заключения. Като свърших, той стана и направи няколко крачки напред-назад.

— Благодаря ти, ефенди, че спасяваш всички нас! Ако надейно ни нападнат хиляда и петстотин войници, с нас ще е свършено. Сега обаче ще ми бъде много приятно, ако те наистина дойдат. Пашата умишлено ни залъгва, че сме в безопасност, за да ни подмами да тръгнем на поклонение към Шейх Ади. Много хитро е измислил всичко, но едно нещо не е предвидил: мишките, които иска да хване, ще бъдат толкова много, че ще могат да смачкат котките. Добре би било засега на никого да не казваме това, за което току-що говорихме. Разреши ми да се отдалеча за малко.

Али бей излезе.

— Как ти харесва той, ефенди? – попита Мохамед Емин.

— Както и на теб.

— И това било мерди шейтан, поклонник на дявола? – попита Халеф. – Представях си джесида с паст на вълк, с очи на тигър и с нокти на вампир.

— Е, все още ли вярваш, че джесидите ще ти попречат да идеш на небето? – усмигнах се аз на дребосъка.

— Не бързай, сихди! Чувал съм, че много често дяволът приема образ на красавец, за да може по-сигурно да измами правоверния.

В този момент вратата се отвори и влезе един мъж с очарователна външност. Облеклото му беше ослепително бяло, снежнобяла беше и косата му, спускаща се по гърба му на дълги къдрави кичури. Сигурно беше на осемдесет години. Бузите му бяха хлътнали, дълбоко в кухините бяха потънали и очите му, но погледът му беше смел и проникателен, а начинът, по който влезе и затвори вратата, напомняше почти младежка ловкост.

Гъстата му гарвановочерна брада, която тежко се спускаше до пояса, странно контрастираше с блестящата белота на косата му. За да изразим почитта си към старостта, ние веднага станаме. Той се поклони пред нас и ме поздрави със звучен глас:

— Гюнешиниз хич бирзаман съонмерсин! (Слънцето ви никога да не залязва!) – А след това добави: – Хун бе курманджи? (Говорите ли кюрдски?)

Този въпрос беше зададен на кюрдския диалект на курманджите, а когато неволно се забавих с отговора, той каза:

— Шима зазадша зани?

Това беше същият въпрос, само че на зазадшински диалект. Двата диалекта са от най-значителните в кюрдския език, който тогава все още не знаех. Затова не разбрах думите, но отгатнах смисъла им и отговорих на турски:

— Аллах берекет версин. (Господ да ви дари с благословията си.) Сени анламаис. (Не те разбираме.) Рисадерим тюркче сьой-ле! (Моля те, говори на турски!)

Предложих му да седне на моето място, както изискваше уважението към възрастта му. Той попита:

— Аламан мисин? (Ти немец ли си?)

— Да.

— Мусаде ет сени кисаклайъм! (Позволи ми да те прегърна!)

Старецът сърдечно ме притисна към себе си, но не седна на предложеното място, а там, където беше седял беят преди това.

— Името ми е Камек – започна той. – Али бей ме изпраща при вас.

— Камек ли? Беят вече ни говори за теб.

— С какво ме е споменал?

— Ще ти причини болка да го чуеш.

— Болка ли? Камек никога не чувства болка. Всички болки, на които сърцето на един човек може да издържи, изпитах в един-единствен час. Как би могло тогава за мен все още да съществува страдание?

— Али бей каза, че познаваш миралай Омар Амед.

По лицето му не трепна нито един мускул, а докато отговаряше, гласът му звучеше съвсем спокойно.

— Познавам го, но той все още не ме познава. Той уби жена ми и синовете ми. Защо го споменавах?

— Извинявай, но Али бей сам ще ти разкаже!

— Знам, че не искате да говорите! Но Али бей няма тайни от мен. Той ми каза каквото си му съобщил за намеренията на турците. Наистина ли мислиш, че ще дойдат, за да развалят празника ни?

— Да.

— Ще ни намерят по-добре подготвени, отколкото преди, когато изгубих душата си. Имаш ли жена и деца?

— Не.

— Тогава не можеш да разбереш как живея и че всъщност отдавна съм умрял. Но ще ти разкажа после. Знаеш ли за Тел Афар?

— Чел съм за него.

— Къде?

— В описанията за тази страна, а също и в... Ти си пир, известен светец на джесидите. Сигурно знаеш и свещената книга на християните?

— Притежавам на турски език онази част от нея, която се нарича „Геврат“.¹

— Е, тогава значи си чел и книгата на пророк Исая?

— Знам я. Исая е първият от шестнайсетте пророци.

— Провери в тази книга 37-ма глава! В нея 12-ият стих гласи: „Спасиха ли боговете на езичниците всички онези, които бяха унищожени от моите деди, Гозам, Харам и Резеф, а и синовете на Еден до Таласар?“ Този Таласар е Тел Афар.

Камек ме погледна изненадано.

— Значи във вашата свещена книга пише за градовете на нашата страна, които са съществували преди много хилядолетия?

— Да, така е.

— Вашият kitab е по-голям от Корана. Но чуй! Когато турците ни нападаха, живеях в Микран, в подножието на Дже-

¹ Геврат – Старият завет. – Бел. нем. изд.

бел Синджар. Избягах с жена си и двамата си синове в Тел Афар, защото той е укрепен град и имам един приятел, който ме прие при себе си и ме скри. Но тираните нахлуха и там, за да избият всички джесиди, намерили там убежище. Скривалището ни беше открито, а за проявеното състрадание моят приятел – застрелян. Завързаха ме и ме изведоха с жена ми и децата извън града. Там горяха огньовете, в които трябваше да намерим смъртта си, и течеше кръвта на изтезаваните. За да ми причини болка, един мюсюлманин прободете с ножа си бузите ми. Ето, още можеш да видиш белезите. Синовете ми бяха смели момчета. Те видяха страданието ми и се нахвърлиха върху моя мълчител. Тогава завързаха и тях, а същото се случи и с майка им. Отсякоха десните ръце на двамата, а после ги завлякоха до огъня и ги хвърлиха в пламъците. Изгориха също и жена ми, а аз трябваше да гледам всичко това. После мюсюлманинът извади ножа си от лицето ми и бавно го заби в гърдите ми. Когато се събудих, беше нощ, но аз се намирах сред труповете. Острието не беше засегнало сърцето ми, но лежах потънал в локва от собствената си кръв. Сутринта ме намери един халдеец и ме скри в развалините на Кара тепе. Изминаха няколко седмици, докато вече можех да се изправлям, а косата ми беше побеляла в часа на смъртта на моите близки. Тялото ми отново живееше, но душата ми беше мъртва. Сърцето ми изчезна. На негово място тупти и пулсира едно име, името Омар Амед, защото така се казва онзи мюсюлманин. Сега той е миралай.

Пир Камек разказа това с монотонен, безразличен тон, който ме развълнува много повече и от най-пламенното излияние на непримирима жажда за мъст. Разказът прозвуча толкова безизразно, сякаш бе изречен от сомнамбул. Страхно беше за слушане!

— Искаш ли да си отмъстиш? – попитах аз.

— Отмъщение ли? Какво е отмъщението? – отговори старецът по същия начин. – То е лошо, вероломно дело. Ще накажа миралая, а след това тялото му ще отиде там, където душата ми отдавна се намира. Ще останете ли за празника ни?

— Още не знаем.

— Съгласете се! Ако тръгнете, намерението ви няма да се увенчае с успех. Но ако останете, можете да се надявате, че то ще успее, защото тогава на пътя ви вече няма да има нито един турчин, а джесидите ще могат лесно да ви подкрепят.

Старецът говореше вече с друг тон, а в очите му се появи предишният живот.

— Нашето присъствие би могло да попречи на празника ви – казах аз с намерение евентуално да узная нещо повече за сектата му.

Камек направи отрицателен жест.

— Вярваш ли на лъжите, които разправят за нас? Сравни ни с други и ще видиш при нас чистоплътност и чистота! Чистотата е това, към което се стремим – чистота на тялото и чистота на духа, чистота на речта и чистота на учението. Чиста е водата, чист е и огънят. Затова обичаме водата и кръщаваме с нея. Затова почитаме светлината като знак на чистия Бог, за когото вашият китаб казва, че той живее в Нур, в светлина, до която никой не може да стигне. Вие се освещавате с мукадес су (светена вода), а ние с мукадес атеш. Ние слагаме ръка в пламъка и благославяме с нея челото, както вие правите това с вода. Вие казвате, че Исус Христос е бил на Земята и отново ще дойде. Ние също знаем, че някога той е ходел сред хората, и вярваме, че ще се върне, за да ни отвори портите на небето. Известно ни е кога е бил човек, но не знаем кога ще дойде отново и затова правим всичко, което е заповядал на своите, когато ги е намерил да спят в градината Гетсемане:

„Игфая дошмемек ичин уяник дуруп дуа единиз!“ („Събудете се и се молете да не изпадате в изкушение!“) Затова си служим с петела, който е символ на бдителността. Не постъпвате ли и вие така? Разказвали са ми, че християните често поставяли по покривите на къщите и църквите си петел, направен от ламарина и отгоре позлатен. Вие използвате ламаринен петел, а ние жив. Затова ли сме идолопоклонници или лоши хора? Вашите свещеници са по-мъдри, а учителите ви са по-добри. И ние бихме могли да имаме по-добри учители, ако имахме по-мъдри свещеници. Аз съм единственият сред всички джесиди, който може да чете вашия китаб, и затова говоря с теб, както никой друг тук не би могъл да го направи!

— Защо не повикате свещеници, които да просветят вашите? – възразих аз.

— Защото не искаме да имаме нищо общо с вашето разединение – обясни той. – Учението на християните е разединено. Ако някога можете да ни кажете, че сте единни, ще бъдете добре дошли при нас. Ако християните от Европа ни изпратят учители, всеки от които говори различни неща, те самите ще си причинят големи вреди. Във вашата книга Исус казва: „Тарик ве хак икат ве хаят беним. (Аз съм пътят, истината и животът.)“ Защо европейците имат толкова много пътища и толкова

много истини, щом всъщност има само Един, който е животът? В това е причината, поради която ние не спорим за Спасителя, който вече е бил тук, а се пазим чисти и го чакаме да дойде.

В този момент Али бей отново влезе, а това, честно казано, ми беше много приятно. Моят стремеж да узная колкото може повече за поклонниците на дявола за малко не ме постави в затруднено положение пред този кюрд. При упрека за разцеплението на вярата в моята собствена родина трябваше да замълча за съжаление! Пирът стана и каза:

— Аллах да е с теб, а също и с мен! Аз ще вървя по пътя, по който трябва, но ние отново ще се срещнем.

Камек излезе. Али бей махна след него с ръка и каза:

— Това е най-мъдрият човек сред джесидите, никой не може да се сравнява с него. Той е бил в Иран и Индия, в Ерусалим и Стамбул, много е видял и научил, дори е написал и една книга.

— Книга ли? – попитах аз учудено.

— Да. Той е единственият сред нас, който може да пише правилно. Пир Камек желае нашият народ да стане някога толкова умен и благонравен, колкото хората от Европа, а това можем да научим само от книгите на франките. За да могат тези книги някога да бъдат написани на нашия език, той е записал много стотици думи от нашите диалекти. Това е неговата книга.

— Чудесно! Къде е тази книга?

— В моята къща, в неговия дом. Пир Камек е светец. Той обикаля из страната и навсякъде го приемат сърдечно. Цял Кюрдистан е негово жилище, но истинският му дом е при мен.

— Мислиш ли, че той ще ми покаже тази книга?

— Разбира се, с удоволствие!

— Веднага ще го помоля. Къде отиде той?

— Сега няма да можеш да го намериш, защото пир Камек отиде да бди над своите хора. Но ще получиш книгата му. Ще ти я донеса. Ала преди това ми обещавайте, че ще останете!

— Искаш да кажеш, че трябва да отложим пътуването до Амадие?

— Да. Тук бяха трима мъже от Калони. Те са от Бадинан, клон на племето мисури, много храбри и умни, и са ми предани. Изпратих ги в Амадие на разузнаване при турците. Същевременно те ще се опитат да намерят и Амад ал Гандур. За да ви направя услуга, им поръчах да приемат тази задача особено присърце, а докато те донесат известия, ще останете при мен!

Съгласихме се на драго сърце. От радост Али бей ни прегърна още веднъж и ни помоли:

— Сега елате с мен, за да ви види и моята жена!

Бях учуден от поканата, но разбрах, че джесидите съвсем не държат жените си под ключ така, както правят турците. Въобще При тях цари друг дух, а и никъде в Ориента не си спомних за семейния живот в родината така, както при тях. Наистина обикновените хора не притежаваха яснотата на религиозните възгледи на пир Камек, но в сравнение с лицемерния грък, пазарящия се арменец, отмъстителния арабин, мързеливия турчин, измамните перси и хищните кюрди, трябваше да се науча да уважавам без основание грозно очернения „поклонник на дявола“. Неговата култура се лута между халдеизма, исляма и християнството, но последното никъде не би могло да намери по-благоприятна почва, както при джесидите, в случай че благочестивите мисионери разберат, че трябва да държат малко сметка и за техните нрави и обичаи.

Вън пред къщата, до магарето си, седеше бюлюк емини. Двамата ядяха; магарето – ечемик, а башибозукът – сушени синджар смокини, от които имаше пред себе си цели нанизии. Дъвчейки, той разказваше на многочислен рояк слушатели за геройските си подвизи. Халеф се присъедини към него. Ние, останалите трима, се отправихме към онази част на къщата, където живееше господарката.

Тя беше много млада и носеше на ръце малко момченце. Хубавата ѝ черна коса беше сплетена на дълги плитки, а челото ѝ бе покрито с множество искрящи жълтици.

— Добре дошли, господари! – поздрави тя съвсем протичко.

Али бей ни каза нейното име, а след това ѝ назова нашите. За съжаление съм забравил как се казваше. Взех момченцето от ръцете ѝ го погалих. Изглежда, тя оцени този жест по достойнство и беше много горда. Малкият бей беше мило, много чисто детенце и изобщо не приличаше на онези дебели и рано превърнали се във възрастни деца, каквито обикновено са те при турците. Али бей ме попита къде предпочитаме да се нахраним, дали в нашите покои или в жилището на жената, и аз веднага реших да останем тук. На малкия поклонник на дявола, изглежда, много му хареса при мен. Той закачливо ме гледаше с малките си тъмни очички, скубеше брадата ми, размахваше крачета и ръчички от удоволствие и понякога изпелтваше по някоя дума, която нито той, нито аз разбирахме. По от-

ношение на кюрдския език и двамата бяхме на еднакво ниво, така че продължих да си играя с него и по време на яденето, за което майката ми се отблагодари, като слагаше пред мен най-вкусни ястия, а след това ми показа градината си.

Най-много ми се услади курша – ястие от сметана, печена във фурна и след това поръсена със захар и полята с мед; а в градината останах възхитен от цъфтежа на чудесните огнени, кичести цветове на едно дърво. Арабите го наричат бинт ал онсул – дъщеря на консула.

След това Али бей ме заведе да ми покаже жилището ми. То се намираще върху площадката на покрива, така че можех да се възхищавам на най-чудесен изглед. Като влязох в „стаята“, забелязах върху ниската масичка една дебела тетрадка.

— Книгата на пира – обясни Али в отговор на въпросителния ми поглед.

Веднага я грабнах и седнах на дивана. Беят излезе усмихнат, за да не ми пречи в заниманията със скъпоценната находка. Тетрадката съдържа много думи и изрази, написани на арабски и на няколко кюрдски диалекта. Скоро разбрах, че няма да ми е трудно да науча кюрдски. Реших да използвам престоля си тук колкото може по-ползотворно.

Междувременно започна да се смрачава и долу до потока, където момичетата наливаха вода, а няколко момчета им помагаша, прозвуча следната песен:

*Идва мома християнка на чеимата за вода,
смятам аз да я издебна ненадейно зад гърба.
Една целувка ще открадна по розовата ѝ страна,
ако ще след туй в окови в Русия да се озова.*

Това беше една ритмична и много мелодична песен, каквато в Ориента не навсякъде може да се чуе. Заслушах се, но за съжаление изпяха само този куплет. Станах и реших да изляза. Навън цареше оживление, защото непрекъснато идваха още хора и палатките бързо никнеха една след друга. Усещаше се, че предстои голям празник. Като излязох пред вратата, забелязах, че около дребния бюлюк емини се е събрало доста голямо множество, а той все още разказваше на висок глас.

— Бил съм се също при Сайда – хвалеше се той, – а след това и на остров Кандиа, където победихме бунтарите. После се сравах в Бейрут под командването на прославения Мустафа Нури паша, чиято храбра душа сега живее в рая. Тогава все още имах нос, но го изгубих в Сибир, където отидох с Шекиб ефенди и Кямил паша подгони Михаил Обренович.

Добрият башибозук явно сам вече не знаеше при какви обстоятелства беше загубил носа си.

— Всъщност бях нападнат при Букурещ – продължи Ифра.

— Действително се сравах много храбро и повече от двайсет мъртви врагове лежаха около мен, когато един войник замахна със сабята си. Всъщност ударът трябваше да ми разцепи главата, но тъй като се отдръпнах назад, той улучи, но...

В този момент някъде съвсем наблизо се разнесе рев, какъвто никога досега не бях чувал в живота си. Звучеше така, сякаш към високото, пронизително изсвирване на корабна сирена се присъединява вик на пуяк, а после следващо онова многогласно стенание, което може да се чуе, когато при свирене на орган свърши въздухът. Присъстващите уплашено се втренчиха в съществуването, издало тези загадъчни звуци. Ифра обаче каза спокойно:

— Какво се чудите? Това беше моето магаре! Не може да понася тъмнината, затова реве през цялата нощ, докато отново се съмне.

Хм! Щом обстоятелствата бяха такива, значи магарето бе много мило създание. Ревът му беше в състояние да съживи и мъртвец. Би ли могъл някой да мисли за сън и почивка, ако всяка нощ трябваше да слуша музикалните излияния на този четирикрак оперен певец, който явно имаше в белите си дробове дискантов тромбон, в гърлото си – гайда, а в ларинкса – мундшущи и клапи на десет кларнета!

Впрочем вече за четвърти път слушах разказа за носа на бюлюк емини. Изглежда, било е писано никога да не го чуя докрай.

— Значи животното ще реве през цялата нощ? – попита някой.

— Да, цяла нощ – потвърди бюлюк емини със смирение на мъченик. – По веднъж на всеки две минути.

— Ами отучи го от това!

— Лесно е да се каже. Как?

— Не знам.

— В такъв случай запази този съвет за себе си! Вече всичко съм изпробвал, но напразно: бой, глад и жажда.

— Тогава поговори веднъж сериозно с магарето си, за да разбере, че причинява злини!

— Държал съм му и сериозни, и любезни речи. То ме гледа, слуша ме спокойно, клати глава и продължава да реве..

— Много странно. Животното сигурно те разбира, но няма желание да ти направи тази услуга.

— Да, често съм чувал, че животните разбират хората, защото понякога в тях се вселява душата на някой покойник, прокълнат да изкупи греховете си. Човекът, който се крие в това магаре, сигурно е бил глух, но в никакъв случай ням.

— Трябва да се опиташ да разбереш от кое племе е бил. На какъв език говориш с магарето?

— На турски.

— А ако това е душата на някой персиец, арабин или пък гяур, който не разбира турски?

— Аллах акбар, вярно! Не съм се сещал!

— Защо винаги, когато говориш с магарето си, то поклаща глава? Духът му не разбира турски. Говори с него на друг език!

— Но дали ще е този, на който трябва? Ще помоля нашия господар. Хаджи Халеф Омар ми каза, че ефендите може да говори езиците на всички народи. Може би той ще открие къде е живял духът на моето магаре. И Сюлейман¹ можел да разбира какво говорят животните.

— Имало е и други, които са умеели това. Знаеш ли разказа за богатия мъж, чиито синове говорели дори с камъни?

— Не.

— Тогава ще ви го разкажа! „Де вакхта бени Израил меру ки дуалетлю хебу, мир; ду лау ви мен, малеви пюр ма, хаански, ви ма. Ва херду ляве ви ва хаания кхюе парве дикерин, пев чунжек девес...“

— Спри! – прекъсна го Ифра. – На какъв език говориш?

— На нашия. На курманджи.

— Не го разбирам. Разкажи го на турски!

— И ти си като магарето, което разбира само своя език. Но как да разказвам кюрдска история на турски? Ще прозвучи по съвсем друг начин!

— Е, хайде опитай!

— Добре! И така: Някога, по времето на децата израилеви, имало един богат мъж, който умрял. Оставил двама синове, голямо богатство и една къща. Когато двамата синове решили да разделят къщата, се скарали. Единият казал: „Това е моята къща!“ Другият също твърдял: „Къщата е моя!“ Тогава по волята Божия от стената се надигнала една тухла и казала:

¹ Сюлейман – Соломон. – Бел. пр.

„Не ви ли е срам? Тази къща не е нито твоя, нито негова. Някога аз бях могъщ крал и дълги години ме знаеха в цял свят. След това умрях. Много време лежах в гроба, изгних и се превърнах в прах. После дойде един човек и направи от мен тухла. В продължение на четирийсет години бях къща, след което се разпаднах. Седемдесет и три години лежах в полето. Тогава отново дойде един човек – пак се превърнах в тухла и ме вградиха в тази къща. Намирам се тук вече триста и трийсет години и не знам какво ще бъде от днес нататък. Засега поне не ме боли душата...“

Разказвачът бе прекъснат. Явно историята беше отегчителна за магарето и както стана ясно на всички, то явно не разбираше турски. Животното разтвори паст и изрева един двоен трилер, който можеше да бъде сравнен само с едновременното звучене на кларнет и счупена туба. Тогава един мъж си проправи път през събралите се, влезе в коридора и като ме видя, каза:

— Ефенди, вярно, че си пристигнал! Едва сега разбрах, тъй като бях в планината. О, колко се радвам! Позволи ми да те поздравя!

Това беше Селек. Той хвана ръката ми и я целуна. Този начин за изразяване на уважение е нещо обичайно при джесидите.

— Къде са Пали и Мелаф? – попитах го аз.

— Те срещнаха пир Камек и тръгнаха с него към Мосул. Трябва да занеса на Али бей една вест. Ще те видя ли след това?

— Тъкмо се канех да отида при него. Тайно ли е съобщението ти?

— Възможно е. Но за теб сигурно ще е разрешено да го чуеш. Ела!

Отидохме в жилището на жената, където се намираще боят.

Явно достъпът в него беше разрешен за всеки. И Халеф беше тук. Добрият хаджия пак ядеше.

— Али бей – каза Селек, – бях в планините зад Босан и имам нещо да ти съобщавам.

— Говори!

— Могат ли да го чуят всички?

— Да.

— Мислехме, че наместникът на Мосул възнамерява да изпрати петстотин турци в Амадие, за да се защитава от кюрдите. Но това; не е вярно. Двестата души, които идват от Диарбекир, минаха през Урмели и се крият в горите на Тура Гарах.

— Кой ти го каза?

— Един секач от Мугаиши. Срегнах го, като се спускаше към Кара Куонли, където беше салът му. А и тристата души от Керкук не са на път за Амадие. Минаха пред Алтън Кьопрю за Ербил и Гирдоши и сега са от горната страна на Мар Матей на река Газир.

— Кой те осведоми?

— Един зибарски кюрд, който ходил до Каусер, за да мине през Босен за Дехук.

— Зибарите са благонадеждни хора, никога не лъжат и мразят турците. Вярвам на това, което са казали двамата мъже. Знаеш ли долината Идис и Гомел, встрани и малко над Калони?

— Малко хора я знаят. Но аз често съм ходил там.

— Могат ли говедата, конете и овцете да бъдат отведени и скрити там?

— Който добре познава гората, ще успее да го стори.

— Колко време е необходимо, за да скрием там нашите жени и деца, а също и животните?

— Половин ден. Ако се мине през Шейх Ада и се изкачи тясната клисура над гроба на светеца, нито един турчин няма да забележи какво правим.

— Ти си най-добрият познавач на местността. По-късно ще говоря с теб повече за това, но дотогава не казвай на никого нищо! Бих искал да те помоля да се погрижиш за нашия ефенди, но сигурно и другаде имат нужда от теб.

— Мога ли да му изпратя моя син Юсуф?

— Направи го!

— Той говори ли добре кюрдски? – попитах аз.

— Юсуф разбира и диалекта курманджи, а също и заза.

— Тогава ми го изпрати. Ще ми бъде от полза.

Селек си тръгна и започнаха приготовленията за вечерята. Тъй като гостоприемството на джесидите е безгранично, в нея взеха участие може би двайсет души, а в чест на Мохамед Емин и в моя чест бяха извикани музиканти. Оркестърът се състоеше от трима души. Те свиреха на тамбура, кеменче и булюре – три инструмента, които биха могли да се сравнят с нашите флейта, китара и цигулка. Музиката беше нежна и благозвучна. Изобщо, както по-късно разбрах, джесидите имаха много по-добър музикален вкус от привържениците на исляма.

Докато траеше вечерята, дойде Юсуф, синът на Селек, с когото се оттеглих в „покоите си“, за да мога с негова помощ да разчета почерка на пир Камек. Духовният кръгозор на мла-

дежа беше много тесен, въпреки това обаче получих от него достатъчно разяснения. Пир Камек беше най-образованият сред поклонниците на дявола, затова само у него можеха да изкристализират така знанията и начинът на мислене, с които ме беше изненадал. Всички останали бяха по-стеснителни и не биваше да се учудвам, че вземат символа за самата същност на нещата, а към обичаите си са привързани повече по навик, отколкото по вътрешно убеждение. Тайнственото в начина им на преклонение пред Бога беше това, в чиято власт се намираха, както въобще в Ориента имат склонност повече към тъмното и тайнственото, отколкото към ясното и откритото.

Разговорът ни не мина без смущения, защото в почти равномерни интервали от по няколко минути прозвучаваше отвратителният, пронизващ до мозъка на костите рев на магарето, на чиято продължителност изобщо не можеше да се издържи. Понасяха го и дори му се присмиваха, докато из Баадри все още кипеше живот и продължаваха да пристигат поклонници. Но след като всички останали шумове все пак затихнаха и хората легнаха да спят, гръмливият рев на сивушкото стана непоносим. Тогава започнаха да се чуват отделни гласове, които в началото само кисело мърмореха, ала скоро преминаха в шумна разправия.

Но вместо да дзплашат магарето, тези гневни викове явно го окуражиха още повече да напегне усилията си. То напълно забрави за трелите си, а паузите между тях ставаха все по-кратки, докато накрая ревовете му се сляха в непрекъсната музика, която спокойно би могла да бъде определена като адска.

Тъкмо ставах, за да се притека на помощ, когато долу се надигна неясен шум. Хората се приближаваха на тъпли към дребния бюлюк емини. Не можах да разбера какво говореха с него, но във всеки случай Ифра се беше видял толкова натясно, че не знаеше какво да прави, защото след известно време чух стъпките му. Качваше се при мен.

— Спиш ли вече, ефенди?

Всъщност този въпрос беше съвсем излишен, защото той видя, че ние двамата седим над книгата напълно облечени. Но в страха си дребният шишко явно не можеше да намери по-добро предисловие.

— И още питаш? – отвърнах аз. – Как би могло да се спи при тези ужасни песни, които твоето магаре изпълнява?

— Ефенди! Точно там е въпросът! Аз също не мога да заспя. Всички идват при мен и искат да отведа животното в гората

и да го завържа, иначе щели да го застрелят. Не мога да позволя да се стигне дотам, защото трябва да върна магарето в Мосул, иначе ще ме накажат с бастонада и ще изгубя мястото си в частта.

— Тогава го отведи в гората!

— Не може, емир!

— Защо?

— Няма да допусна магарето да бъде изядено от някой вълк? В гората има вълци.

— Тогава остани при него и го пази!

— Да, но биха могли да дойдат два вълка!

— Е?

Единият ще изяде магарето, а другият мен.

— Това ще е добре дошло, защото тогава няма да те накажат с бастонада.

— Ти се шегуваш! Някои казаха да дойда при теб.

— При мен ли? Защо?

— Ефенди, вярваш ли, че магарето има душа?

— Това със сигурност има – пошегувах се аз.

— Може би е друга, различна от собствената му душа!

— Къде е тогава неговата? Може би са се разменили – неговата душа е в теб, а твоята душа е отишла в него. Сигурно ти си магарето и се страхуваш като заек, а то е бюлюк емини и реве като лъв. Какво бих могъл да направя при това положение?

— Ефенди, съвсем сигурно е, че магарето ми има друга душа. Но не е турска, защото не разбира езика на османлиите. Ти говориш всички езици на земята, затова те моля да дойдеш долу. Като поговориш с магарето, бързо ще разбереш кой се крие в него. Персиец ли е, туркменец ли е, или арменец. А може и руснак да е влязъл в него, щом не ни оставя на мира.

— Наистина ли мислиш, че...

В този момент животното отново извиси глас, и то с такава сила, че цялото разбунтувано множество изрева заедно с него.

— Аллах керим, те ще убият магарето! Господарю, бързо ела долу, иначе с него е свършено, а и с душата му също!

Ифра хукна надолу и аз го последвах. Тогава ми хрумна нещо весело. Дали да не си направя шега? Може би щеше да е несправедливо, но възгледите на бюлюк емини за душата на неговия сивушко ми създадоха настроение, на което не можех да устоя. Като слязох долу, гълпата вече ме чакаше.

— Кой знае някакъв начин да накараме това животно да млъкне? – попитах аз.

Никой не отговори. Само Халеф се обади накрая:

— Сихди, само ти можеш да направиш това.

Значи моят хаджия беше от „истинските правоверни“. Приблжих се към магарето и хванах юздите му. След като на висок глас му поставих няколко въпроса на немски, език, който тук никой не разбираше, сложих ухото си до муцуната му и се заслушах. После се престорих на изненадан и се обърнах към Ифра:

— Бюлюк емини, как се казва баща ти?

— Йасър Мехмед.

— Не е той. Как се казва бащата на твоя баща?

— Сюлейман Чауш.

— Така е. Къде е живял?

— В Хирменлю, северозападно от Адрианопол.

— Вярно е. Някога той е яздил от Хирменлю до Хаскъой и за да ядоса магарето си, му вързал тежък камък на опашката. Пророкът обаче казал: „Ешеклерини сев!“ (“Обичай магарето си!“) Сега духът на твоя дядо трябва да изкупи тази постъпка. На моста Сърат, който води към рая, той е трябвало да се върне и да се всели в това магаре. Дядо ти е вързал за опашката на магарето си камък и сега душата му може да бъде освободена само ако на животното, в което живее душата му, също бъде завързан камък за опашката. Искаш ли да я освободиш, Ифра?

— Искам, ефенди! – извика дребосъкът.

Той по-скоро щеше да се разплаче, отколкото да се размее, защото мисълта, че неговият дядо линее в това магаре, измъчваше религиозния мюсюлманин.

— Каж ми всичко, което трябва да направя, за да спася душата на бащата на моя баща!

— Донеси един камък и въже! – заповядах аз.

Магарето забеляза, че се занимаваме с него. Отвори муцуна и изрева.

— Бързо, Ифра! Това ще му е за последен път! Хванах Опашката на животното, а храбрият башибозук върза камъка за края ѝ. След като направихме това, магарето обърна глава назад, за да отстрани камъка с муцуната си. Естествено не успя. После животното се опита да отхвърли камъка от опашката си, но той беше твърде тежък и то успя само да го залюлее като махало, камъкът обаче веднага спря, защото се удари в краката му. Явно магарето беше смаяно. Гледаше надолу, раз-

махваше замислено уши, изпръхтя и накрая отвори муцуна, за да изреве – но глас не се чу. Съзнанието, че най-хубавото му украшение е вързано и обездвижено, отнемаше на животното възможността да изрази чувствата си в страшни звуци.

— То наистина не реве повече! – извика башибозукът. – Ефенди, ти си най-мъдрият човек, когото съм виждал!

Аз отново се върнах горе, казах на Юсуф да си върви и легнах да спя. Но поклонниците стояха долу още дълго време, за да видят дали чудото наистина е трайно.

Още в ранни зори бях събуден от царящото из селото оживление. Отново бяха започнали да идват нови поклонници, част от които оставаха в Баадри, а след кратка почивка продължаваха към Шейх Ади. Първият, който се появи при мен, беше Мохамед Емин.

— Видя ли какво става долу пред къщата? – попита ме той.

— Още не.

— Тогава погледни!

Приближих се до ръба на покрива и погледнах надолу. Стотици хора стояха около магарето и го гледаха с разширени от учудване очи. Разказваха си един на друг случилото се, а щом ме забелязаха, страхопочитателно се отдръпнаха назад.

Не бях възнамерявал да предизвиквам подобно нещо. Поведох се по веселото си хрумване, но в никакъв случай не исках да засилвам глупавите суев依ия на тези хора.

Скоро дойде и Али бей. Като ме поздравяваше, той се смееше:

— Ефенди, благодарение на теб спяхме спокойно. Ти си велик вълшебник. Магарето ще започне ли да реве, щом камъкът бъде махнат?

— Сигурно. Животното се страхува през нощта и се окуражава със звука на собствения си глас. Но с този дребен трик направих така, че ревят му да секне.

— Ще дойдете ли с мен да закусите?

Отидохме в женските покои. Там вече бяха Халеф, до него Юсуф – моят преводач от кюрдски, а също и Ифра, направил необикновено печална физиономия. Жената на бея ме поздрави с любезна усмивка.

— Сабахл кер! (Добро утро!) – поздрави тя.

— Сабахл кер – отвърнах. – Кейфата чава? (Как си?)

— Канджа! Ту чава? (Добре! А ти?)

— Шукер чоде, канджа! (Слава богу, добре!)

— Но ти говориш кюрдски! – извика Али бей изненадан.

— Казвам само това, което научих снощи от книгата на пира – усмихнах се аз. – А то е твърде малко.

— Елате насам и седнете!

Най-напред поднесоха кафе с меден сладкиш, после овнешко печено, което се ядеше нарязано на тънки, широки парчета. Заедно с него се пиеше арпа, нещо като светла бира, която турците обикновено наричат арпасую – ечемичена вода. Всички споделиха тази закуска, само бюлюк емини унило дъвчеше настрана.

— Ифра, защо не дойдеш при нас? попитах го аз.

— Не мога да ям.

— Какво ти е?

— Мъка ми е, ефенди. Досега съм яздил, бил и ругал магарето си, толкова рядко съм го чистил и мил, а понякога съм го оставял дълго време да гладува. И ето сега чувам, че това е бащата на моя баща. Той седи вълн и камъкът все още виси на опашката му!

Бюлюк емини беше достоен за съжаление и съвестта ми се разбунтува. Но, от друга страна, положението беше толкова комично, че не можах да се сдържа да не се разсмея.

— Ти се смееш? – каза Ифра с упрек. – Ако имаше магаре, което да е бащата на твоя баща, щеше да плачеш. Трябва да те заведа до Амадие, но не мога, защото никога повече няма да възседна духа на моя дядо.

— Но не е и необходимо да го правиш. Поначало не е възможно, защото никой не може да яхне дух.

— И какво ще яздя тогава?

— Магарето си!

Башибозукът ме погледна напълно объркан.

— Но нали магарето ми е дух. Ти самият го установи.

— Само се пошегувах.

— Казваш ми това, за да ме успокоиш!

— Не, казвам ти го, защото ми е жал, че толкова на сериозно си взел шегата ми.

— Ефенди, ти само искаш да ме утешиш! Защо магарето ми толкова често хукваше да бяга подплашено? Защо ме е хвърляло толкова пъти? Защото е знаело, че не е магаре и че съм син на неговия син. И защо камъкът помогна веднага щом направих това, което душата на магарето беше ти заръчала?

— Тя нищо не ми е казвала и искам да ти открия защо моето средство помогна. Не си ли забелязал, че когато кукурига, петелът затваря очи?

Час по-късно яздехме с Юсуф на разходка в светлото утро. Мохамед Емин предпочиташе да остане в стаята си и въобще да се показва пред хората колкото може по-малко.

— Знаеш ли къде е долината Идис? – попитах спътника си. Юсуф отговори утвърдително.

— За колко време може да се стигне дотам? – продължих с въпросите си.

— Два часа.

— Искам да я видя. Ще ме заведеш ли?

— Както заповядаш, ефенди. По прекия път ли ще минем, или през Шейх Ади?

— Хм! Ти какво предлагаш?

— Прекият път е по-къс, но и по-трудно проходим.

— Въпреки това ще изберем него.

— Ще издържи ли конят ти? Наистина това е най-хубавото животно, което някога съм виждал, но то сигурно е привикнало само към равнината.

— Тъкмо ще го изпитам днес.

Баадри остана зад нас. Пътят, който съвсем не беше утъпкана пътека, се изкачваше стръмно нагоре и после изведнъж се спускаше надолу, но моят вран кон се справи достойно. Хълмовете, които отначало бяха покрити само с храсти, вече бяха обрасли с тъмни, гъсти гори, под чиито широколистни и иглолистни корони яздехме. Накрая пътеката ставаше толкова непроходима, че трябваше да слезем от седлата и да водим конете. Налагаше се да проверяваме всяко място, преди да стъпим. Конят на Юсуф беше свикнал с такъв вид терени; вървеше много по-сигурно и от опит умееше по-добре да разпознава опасните места. Но моят жребец притежаваше безпогрешен инстинкт и изключителна предпазливост и напълно се убедих, че с малко упражняване би могъл да стане много добър катерач. Днес Рих показа, че не се уморява, докато другият кон се потеше, а накрая дори започна да се задъхва.

Бяха изминали почти два часа, когато стигнахме до един гъсталак, зад който скалите се спускаха почти отвесно надолу.

— Това е долината – каза водачът ми.

— А как ще слезем долу?

— Има само един път, там по стръмнината.

— Виждал съм го.

— Задръж по някакъв начин очите му отворени и той ще престане да кукурига. А сега внимавай! Не си ли наблюдавал досега, че винаги, когато се нагани да реве, магарето ти повдига опашка?

— Да, ефенди, наистина прави така!

— Тогава се погрижи магарето ти да не може да си вдигне опашката и то ще се откаже да реве.

— Наистина ли е така? – попита шишкото слисан.

— Наистина! Опитай тази вечер, когато отново ще започне да реве, защото се страхува от тъмнината.

— Значи бащата на моя баща наистина не е омагьосан?

— Не е. Уверявам те. Нали коранът забранява магьосничество.

— Хамдулиллях! Хиляди пъти благодаря на Аллаха!

Ифра изхвъркна навън и свали камъка от опашката на животното. След това бързо се върна, за да вземе и той участие в закуската.

Това, че по-низшият имаше право да стои на една маса с бея, отново ми доказа колко патриархално живеят джесидите.

— Добре ли е утъпкан?

— Не, почти не се различава от почвата наоколо. Ела!

Последвах Юсуф покрай гъстите храсти, които така плътно опасваха ръба на долината, че човек, чужд по тези места, дори не би предположил, че тя съществува. След известно време стигнахме до едно място, където водачът отново слезе от коня. Той посочи надясно.

— Оттук през гората може да се стигне до Шейх Ади, но само един джесид би могъл да намери пътя. А наляво той се спуска към долината.

Юсуф разгърна храстите и тогава видях пред себе си широка котловина, чиито стени се издигаха стръмно нагоре и за спускане и изкачване имаше само едно място – това, където се намирахме в момента. Тръгнахме надолу, водейки конете си за юздите. Щом стигнахме там, вече можех да обхвана с поглед цялата долина. Тя беше достатъчно голяма, за да намерят в нея убежище няколко хиляди души, а от множеството дупки в скалите наред с други следи можеше да се предположи, че неотдавна тук са живели хора. Дъното на котловината беше гъсто обрасло с трева, което улесняваше изхранването на стадата. В няколко издълбани в земята дупки имаше достатъчно вода за утоляване жаждата на много пресъхнали гърла.

Пуснахме конете да пасат и легнахме в тревата. Веднага започнах разговора със забележката:

— Природата не би могла да създаде по-добро скривалище от това.

— Долината вече е била използвана с такова предназначение, ефенди. При последното преследване на джесидите повече от хиляда души намериха тук убежище. Затова никой от нас няма да я издаде. Възможно е отново да ни потрѣбва.

— Изглежда, тъкмо така ще стане.

— Знам. Сега обаче не става дума само за преследване заради вярата ни, а за нападение с цел да ни ограбят. Шекиб Халил паша изпраща срещу нас хиляда и петстотин души, които ще искат да ни нападнат ненадейно, но той се заблуждава. От много години насам не сме празнували големия празник, затова ще дойде всеки, който има възможност, така че ще можем да противопоставим на турците няколко хиляди готови за бой мъже.

— Всички ли са въоръжени?

— Всички. Сам ще видиш колко много се стреля по време на нашия празник. Дори и мютесарифът не се нуждае от толко-

ва барут за войниците си за цяла година, колкото ни трѣбва на нас за тържествените залпове през трите дни.

— Защо ви преследват?

— Ужким заради вярата ни, ефенди. Но вече ти казах, че в момента, а също и в останалите случаи истинските причини са други. На пашата му е все едно каква ни е вярата. Той има само една цел – да стане богат – и за това трѣбва да му съдействат ту арабите или халдейците, ту кюрдите или джесидите. Или мислиш, че вярата ни е толкова лоша, та заслужава да бъде унищожена?

— Нямам представа каква е – отговорих аз.

— Нищо ли не си чувал за нея?

— Много малко, но не вярвам на тези приказки.

— Да, ефенди, много неверни неща се говорят за нас. А не научи ли нещо от баща ми или от Пали и Мелаф?

— Не или поне нищо съществено. Но мисля, че ти ще ми кажеш някои неща.

— Ние никога не говорим с чужди хора за нашата вяра.

— Че аз чужд ли съм ти?

— Не. Ти си спасил живота на баща ми и спътниците му, а както разбрах от бея, си ни предупредил да се пазим от турците. Ти си единственият човек, на когото бих разказал нещо. Но трѣбва да ти призная, че и аз самият не знам всичко.

— Има ли при вас тайни, които не всеки може да знае?

— Не. Но няма ли във всяка къща неща, които се знаят само от родителите? Нашите свещеници са нашите бащи.

— Мога ли да ти задавам въпроси?

— Питай! Но те моля да не назоваваш едно име!

— Знам какво имаш предвид. Но тъкмо за това нещо искам да узная някои работи. Ще ми отговаряш ли, ако избягвам думата?

— Доколкото мога, да.

Думата, за която намеквахме, беше името на дявола, което джесидите никога не произнасят. Думата шейтан е толкова забранена, че дори внимателно се избягва употребата и на подобни на нея думи. Когато например джесидите говорят за някоя река, казват „нахр“, но никога „шат“, защото тази дума много прилича на първата сричка на „шейтан“. Думата „кейтан“ (ресна или нишка) се избягва, както и думите „нал“ (подкова) и „малун“ (проклет). „Поклонниците на дявола“ говорят за дявола само с описания, и то със страхопочитание. Наричат го Мелек ел Кут, могъщия крал, или Мелек таус, крал паун.

— Наред с добрия Бог вие имате и едно друго същество, нали? – започнах аз обяснението си.

— Наред с Бога ли? Не. Съществото, което имаш предвид, е по-низше от Бога. Този Мереклерин Краличеси¹ е бил най-висшият сред небесните същества, но Господ е негов създател и господар.

— Къде е сега?

— Той се опълчи срещу Бога и Господ го прокуди.

— Къде?

— На земята и на всички звезди.

— Значи сега Мереклерин Краличеси е господар на всички, които живеят в джехената?

— Не, нали вие вярвате, че той ще бъде вечно нещастен?

— Да.

— А вярваш ли, че Господ е всеблаг, милостив, състрадателен?

— Да.

— Затова и прощава Господ – и на хората, и на ангелите, които вършат прегрешения спрямо него. Ние вярваме в това и съжаляваме този, когото ти имаш предвид. Сега той може да ни навреди, ето защо не назоваваме името му. По-късно, когато отново получи властта си, ще може да възнагради хората, затова не говорим нищо лошо за него.

— Вие го почитате и му се молите?

— Не, защото и той е Божие създание като нас. Но се въздържаме да го оскърбваме.

— Какво означава петелът, който присъства на вашите богослужения?

— Тази птица е символ на бдителността. Божият син не ви ли е разказвал за девиците, които очаквали жениха?

— Разбира се.

— Пет от тях заспали и след това нямали право да отидат на небето. Тоест те не били бдителни. А знаеш ли разказа за младежа, който се отрекъл от майстора си?

— Да.

— В онзи час петелът изкукуруигал. Ние си спомняме за всичко това и вземаме петела като знак за предупреждение да бдим и да очакваме великия жених.

— Вярвате ли на това, което пише в книгата на християните?

¹ Мереклерин Краличеси – цар на ангелите. – Бел. нем. изд.

— Вярваме, въпреки че не знаем всичко, каквото се разказва в нея.

— А вие нямате ли свещена книга, в която е записано вашето учение?

— Имахме една. Пазеше се в Баашейка, но чух, че се е изгубила.

— Какви са вашите свещени обреди?

— Ще ги научиш всичките в Шейх Ади!

— Можеш ли да ми кажеш кой е Шейх Ади, мъжът на чието име е названо мястото.

— Той е бил светец и живее при Бога.

— Вие молите ли му се?

— Не. Само го почитаме, като се молим на Бога на неговия гроб.

— Какви свещеници има при вас?

— Първо са пирите. Всъщност думата „пир“ означава „стар човек“. Но в случая значи „свят човек“.

— Как се обличат пирите?

— Могат да се обличат, както им харесва. Те водят благочестив живот и Господ им дава сила с молитва да лекуват всички болести на тялото и душата.

— Има ли много пири?

— Познавам само трима. Пир Камек е най-великият от тях.

— По-нататък?

— След тях са шейховете. Те трябва да научат арабски така, че да могат да разбират нашите свещени песни.

— Тези песни на арабски ли се пеят?

— Да.

— А защо не на кюрдски?

— Не знам. След шейховете се избират пазачите на свещения гроб, които да поддържат там огъня и да обслужват поклонниците.

— Те имат ли някакво по-особено облекло?

— Ходят целите облечени в бяло и като знак на сана си носят червен или жълт пояс. След тези шейхове идват проповедниците, които наричаме кавали. Те имат право да свирят на свещените инструменти и ходят от село на село, за да поучават вярващите.

— Какви са тези свещени инструменти?

— Дайре и флейта. А на големи празници кавалите трябва да могат и да пеят.

— А те как се обличат?

— Могат да носят всякакви цветове, но обикновено избират белия. Турбанът им обаче трябва да е черен, за да се отличават от шейховете. След тях са факирите, които изпълняват най-обикновените служби на гроба или пък другаде. Обичаят изисква да носят тъмни дрехи и напременно на турбана си имат червена кърпа.

— Кой ръкополага в сан вашите свещеници?

— Не ги ръкополагат, защото санът им е наследствен. Ако свещеникът умре и не остави след себе си син, длъжността му се прехвърля върху най-голямата му дъщеря.

Това беше изключително интересно, особено в една ориенталска страна.

— А кой е най-висшият от всички свещеници?

— Шейхът на Баадри. Още не си го виждал, защото сега той е в Шейх Ади, за да подготви празника. Имаш ли други въпроси?

— Още много! Кръщавате ли вашите деца?

— И ги кръщаваме, и ги обрязваме.

— А има ли нечисти храни, които не бива да ядете?

— Не ядем свинско месо и не използваме синя боя, защото небето е толкова възвишено, че не можем да даваме цвета му на нашите земни неща.

— А имате ли кибля?¹

— Да. Когато се молим, обръщаме лицето си натам, откъдето този ден е изгряло слънцето. Също и мъртъвците поставяме така, че лицето им да е в тази посока.

— Знаеш ли откъде произхожда вашето учение?

— Шейх Ади, светецът ни го е дал. Ние самите обаче сме дошли от земите по долното течение на Ефрат. След това бащите ни са се преселили в Сирия до Синджар и накрая са се озовали тук.

Искаше ми се да го питам още много неща, но отгоре се чу вик и като погледнахме натам, видяхме Селек, който тъкмо се канеше да се спусне при нас. Не след дълго той дойде.

— За малко не ви застрелях – гласеше поздравът му.

— Нас ли? Защо? – попитах аз.

— Като ви гледах отгоре, ви взех за чужди, а такива нямат право да влизат в тази долина. После обаче ви познах. Дойдох да проверя дали има нужда от някакви приготовления.

— За посрещане на бегълците ли?

¹ Кибля – югоизток, посоката, в която е гробът на Мохамед и в която се обръщат по време на Молитва. – Бел. пр.

— На бегълците ли? – повтори той. – Ние няма да бягаме. Освен това разказах на бея колко хитро си измамил враговете на шаммарите в онази долина, където сте ги пленили, и решихме да направим същото.

— Искате да подмамите турците тук ли?

— Не. В Шейх Ади. Но невъоръжените поклонници трябва да бъдат скрити тук по време на боя. Беят заповяда така, а шейхът е съгласен.

Селек провери водата в пещерите, а след това ни попита дали ще се върнем с него. И така отново изведохме конете си горе, яхнахме ги и се отправихме към Баадри. Като пристигнахме, заварих бея развълнуван.

— След като ти тръгна, получих важни вести – каза той. – Турците от Диарбекир са вече на река Гомел, а тези от Керкук също са стигнали до нея откъм долната страна на Джебел Маклеб.

— Значи твоите съгледвачи са се върнали вече от Амадие?

— Те изобщо не са стигнали дотам, защото е трябвало да се разделят, за да наблюдават тези войкови части. Вече е ясно, че заплануваното нападение е насочено само срещу нас.

— Това вече известно ли е на хората ви?

— Не, защото врагът може да узнае, че ще ни завари подготвени. Казвам ти, ефенди, че или ще умра, или ще дам на Шейх Халил паша добър урок, който той никога няма да забрави.

— Ще остана при теб до началото на боя.

— Благодаря ти! Но ти няма да се биеш!

— Защо?

— Ти си мой гост. Господ ми е поверил живота ти.

— Господ сам би могъл да го пази най-добре. А възможно ли е да съм твой гост и да те оставя сам да тръгнеш на бой? Трябва ли твоите хора да разказват за мен, че съм страхливец?

— Те никога не биха казали подобно нещо. Не си ли бил гост на мютесарифа? Не носиш ли неговия паспорт и неговите писма в джоба си? А сега искаш да се биеш срещу него? Не трябва ли да запазиш ръката си за сина на твоя приятел, когото искате да освободите? И не можеш ли да ми служиш, без да убиваш враговете ми?

— Всичко, което казваш, е правилно. Не искам да убивам, а по възможност да помогна да не се пролива кръв.

— Остави тази грижа на мен, ефенди! Не съм жаден за кръв. Искам само да отблъсна тираните.

— И как смяташ да направиш това?

— Знаеш, че в Шейх Ада вече са пристигнали три хиляди поклонници. До започването на празника ще станат шест хиляди, ако не и повече.

— Мъже, жени и деца ли?

— Да. Жените и децата ще изпратя в долината Идис, а мъжете ще останат. Частите от Диарбекир и Керкук ще се обединят по пътя от Калони насам, а тези от Мосул ще дойдат през Джерайе или Аин Сифни. Искат да ни обградят в долината на светеца. Ние обаче ще се изкачим зад гроба и щом те влязат в нея, ще застанем около долината. Тогава бихме могли да ги избием до крак, ако не се предадат. В противен случай обаче ще изпратя при пашата парламентъор и ще поставя условията си, при които ще ги освободя. После той ще трябва да се оправдава пред падишаха в Стамбул.

— Шекиб Халил ще представи случая пред султана в невярна светлина.

— Да, но наместникът няма да успее да измами падишаха, защото предварително съм подготвил известие и до Стамбул, което ще го изпревари.

Трябваше да призная пред себе си, че Али бей беше не само смел, но и много умен и далновиден мъж.

— А мен за какво ще ме използваш? – попитах го аз.

— Ти ще тръгнеш с онези, които трябва да пазят нашите жени, деца и имущество.

— Смятате да вземете имуществото със себе си?

— Колкото успеем да отнесем. Още днес ще наредя да кажат на жителите на Баадри, че трябва да донесат всичко в долината Идис, но тайно, за да не бъде разкрит планът ми.

— А Шейх Мохамед Емин?

— Шейхът на хадехидните ще дойде с теб. Сега не бихте могли да отидете в Амадие, тъй като пътят дотам вече не е безопасен.

— Турците би трябвало да се съобразят с буюрулдуто на падишаха и препоръчителните писма на мютесарифа.

— Разбира се. Но там има много хора и от Керкук. Твърде възможно е някой от тях да разпознае Мохамед Емин.

Още докато говорехме, в къщата влязоха двама мъже. Бяха мои стари познати. Пали и Мелаф, които бяха въвн от себе си от радост, че ме виждат, и ми целунаха ръцете.

— Къде е пирът? – попита Али бей.

— На гроба на Йонас до Куюнджик. Изпраща ни да ти

кажем, че ще бъдем нападнати рано сутринта на втория ден от празника.

— Знае ли пир Камек под какъв претекст ще ни нападне пашата?

— Един турчин бил убит от двама джесиди в Малтае. Шекиб Халил искал да залови убийците в Шейх Ади.

— В Малтае двама джесиди са били убити от трима турци, това е истината. Виждаш ли, ефенди, какви са турците. Убиват хората ми, за да имат повод да нападнат земите ни. Ще намерят каквото търсят!

Тръгнах с моя преводач Юсуф нагоре към жилището си, за да продължа езиковите си занимания. Мохамед Емин седеше при мен безмълвен, пушеше лулата си и много се чудеше, че полагам толкова усилия да чета една книга и се мъча да разбирам думите на един чужд език. Това правих през целия ден, а също и вечерта. И следващият ден мина в такива занимания.

Между другото бях забелязал, че жителите на Баадри откарват имуществото си, без да вдигат шум.

В една от стаите на нашата къща се лееха голямо количество куршуми. Искам да спомена още, че през цялото това време магарето на бюлюк емини повече не се обади, защото неговият господар и учител му завързваше камък на опашката веднага щом започнеше да се смрачава.

Непрекъснато пристигаха поклонници, поединично, на цели семейства или по-големи групи. Много от тях бяха бедни и ги поверяваха на благотелността на други. Някой докарваше коза или охранен вол, богати хора подаряваха един или два вола, а на няколко пъти дори видях да водят цели стада. Това бяха лепти за ближните или жертвени дарове, които заможните хора докарваха до Свещения гроб, за да не чувстват лишения бедните им братя. Толкова много хора идваха и си отиваха, но моите башибозуци бяха безследно изчезнали и повече никога не научих какво се беше случило с тях.

На третия ден, но първи от празника, отново седях с преводача си над книгата. Беше още преди изгрев-слънце. Толкова се бях задълбочил в работата си, че не забелязах кога е влязъл бюлюк емини.

— Емир! – извика шишкото, след като вече многократно се беше окашлял.

— Какво има?

— Хайде!

Едва сега забелязах, че башибозукът беше обул ботуши-

те си и сложил шпорите. Бързо дадох книгата на Юсуф и скочих. Напълно бях забравил, че трябва да се изкъпя и да си сложа чисто бельо, ако исках достойно да се появя на гроба на светеца. Взех бельото със себе си, слязох долу и забързах извън селото. Потокът гъмжеше от къпещи се и трябваше да вървя доста дълго, докато намеря място, където мислех, че няма да ме наблюдават.

Изкъпах се и смених бельото си, нещо, което човек не може да прави често при пътуване из Ориента. След това се чувствах като новороден и вече се готвех да напусна мястото, когато забелязах леко раздвижване в храстите, растящи по брега на потока. Животно ли се криеше там или човек? Бяхме в готовност за война и нямаше да навреди, ако проверях по-отблизо нещата. Тръгнах натам съвсем несприинудено, откъснах няколко цветенца и уж неволно се приближих до мястото, където бях забелязал споменатото раздвижване. Застанах с гръб към храстите, но след това внезапно се обърнах и скочих сред гъсталака. Пред мен клечеше човек. Беше все още млад, но приличаше на войник, въпреки че единственото оръжие, което забелязах у него, беше един нож. През дясната му буза минаваше широк белег. Той се изправи и се опита бързо да излезне, но здраво го хванах за ръката.

— Какво правиш тук? – попитах го аз.

— Нищо.

— Кой си?

— Един... джесид – каза той неуверено.

— Откъде?

— Казвам се Ласа и съм от Дасини.

Бях чувал, че Дасините са едни от най-знатните семейства на джесидите. Но човекът с белега изобщо не ми приличаше на поклонник на дявола.

— Попитах те, какво правиш тук?

— Исках да се къпя.

— Къде ти е бельото?

— Нямам.

— Ти си бил тук преди мен, значи си имал правото да останеш, вместо да се криеш. Къде спа тази нощ?

— При... при... при... Не му знам името.

— Един джесид не отива при човек, чието име не знае. Ела с мен и ми покажи хазяина си!

— Преди това трябва да се изкъпя.

— Ще го направиш после. Хайде!

Мнимият Дасини се опита да се освободи от хватката ми.

— С какво право ми говориш по този начин? – изръмжа той.

— С правото на предпазливия. Не ти вярвам.

— Аз също мога да не ти вярвам.

— Сигурно. Дори те моля да го сториш. После ще ме заведеш в селото и ще се разбере кой съм.

— Върви където щеш!

— Така и ще направя, но ти ще ме придружиш.

Погледът му спря върху пояса ми. Той забелязва, че не нося оръжие, и по лицето му разбрах, че възнамерява да извади ножа си. Затова стиснах китката му още по-здраво и го дръпнах рязко, което го принуди да излезе от храста.

— Какво си позволяваш? – стрелна ме той с поглед.

— Нищо. Тръгвай с мен, дерекап (веднага)!

— Пусни ръката ми, иначе...

— Иначе какво?

— Ще употребя сила!

— Употреби!

— Ето...

Той измъкна ножа си и замахна към мен. Тогава обаче хванах и другата му ръка.

— Жал ми е за теб. Изглежда, не си страхливец – казах аз.

Стиснах ръката му толкова силно, че той изпусна ножа, който аз вдигнах, а после хванах човека за дрехата.

— Сега тръгвай напред, иначе... Вземи оттук бельото ми и го носи!

Непознатият го удари на молба.

— Господарю, пощади ме!

— Как се осмеляваш да молиш за това?

— Ти джесид ли си?

— Не.

— Тогава защо искаш да ме заведеш в селото?

— Ще ти кажа: ти си турски войник, шпионин!

Той пребледня.

— Грешиш, господарю! Щом не си джесид, освободи ме!

— Джесид или не – тръгвай!

Той се извиваше в ръцете ми, но бе принуден да дойде с мен. Сензацията, която предизвикахме, като стигнахме в Баадри, не беше малка, а възбудената тълпа ни придружи до къщата на бея. Той беше в селямлъка, където заведох непознатия.

Недалеч от вратата седеше моят башибозук, по чието ли-

це се изписа изненада, като минахме край него, но пленникът не го забеляза. Ифра сигурно познаваше заподозрения.

— Кого ми водиш? – попита Али бей.

— Един чужденец, когото заварих до потока. Беше се скрил на едно място, откъдето може да се обхване с поглед цялото село, а също и пътя към Шейх Ади.

— Кой е той?

— Твърди, че се казва Ласа и че бил Дасини.

— Тогава би трябвало да го познавам. Но няма нито един Дасини с такова име.

— Когато го принудих да тръгне с мен, той ме нападна с нож. Ето го. Прави с него каквото искаш.

Излязох от стаята. Бюлюк емини все още стоеше във.

— Познаваш ли човека, когото доведох? – осведомих се аз.

— Да. Какво е направил, ефенди? Сигурно неправилно си го преценил, сихди. Той не е нито крадец, нито разбойник.

— А какво?

— Насър ага е колагаси¹ в моя полк. Той е приятел на миралай Омар Амед.

— Добре. Кажи на Хаджи Халеф да оседлава конете!

Върнах се в селямлъка, където в присъствието на Мохамед Емин и на няколко от намиращите се там старейшини беше започнал разпитът.

— От колко време си в храстите?

— Откакто този мъж се къпеше там.

— Този мъж е ефенди, запомни това! Ти не си Дасини и изобщо не си джесид. Как ти е името?

— Няма да ти кажа!

— Защо?

— Горе в кюрдските планини имам кръвно отмъщение и не трябва да казвам кой съм и как се казвам.

— Откога един колагаси има нещо общо с кръвното отмъщение на свободния кюрд? – попитах го аз.

Насър ага се сепна и пребледня още повече, отколкото на потока.

— Колагаси? Какво искаш да кажеш? – попита той въпреки това смело.

— Казвам, че много добре познавам Насър ага, довереника на миралай Омар Амед, и не бих могъл да се излъжа.

— Ти... ти... ти ме познаваш? Улахи, тогава с мен е свършено. Такава е моята орис!

¹ Колагаси – шабен офицер с чин между капитан и майор. – Бел. нем. изд.

— Е да, нямаш късмет. Признай честно какво правеше тук! Ако кажеш истината, може би няма да ти се случи нищо лошо.

— Нямам какво да ти признавам.

Тогава беят скочи ядосан.

— В такъв случай с теб е св...

Прекъснах го с рязко движение на ръката и се обърнах към пленника:

— Това за кръвното отмъщение истина ли е?

— Да, ефенди!

— Тогава друг път бъди предпазлив. Ако ми обещаеш незабавно да се върнеш в Мосул и да отложиш отмъщението, си свободен.

— Ефенди! – извика беят изплашен. – Помисли само, че ние...

— Знам какво искаш да кажеш – прекъснах го отново. – Този мъж е шабен офицер на падишаха, колагаси, от когото някога може би ще стане генерал, а ти живееш с пашата в приятелство и ненарушим мир. Съжалявам за причиненото от мен безпокойство на този офицер и подчертавам, че ако го бях познал веднага, нямаше да се случи абсолютно нищо. Нали ми обещавах незабавно да се върнеш в Мосул?

— Обещавам.

— Отмъщението ти някой джесид ли засяга?

— Не.

— Тогава върви и Аллах да те пази, отмъщението ти да не стане опасно за самия теб!

Насър ага стоеше учуден. Само преди няколко мига той смяташе, че е изправен пред смъртта, а сега беше свободен.

— Благодаря ти, ефенди! Аллах да благослови и теб, и всички твои близки!

След това той излезе. Може би се страхуваше, че ще се разкаем за великодушното си.

— Какво направи? – попита Али бей повече ядосан, отколкото учуден.

— Най-доброто, което можех да направя – отговорих аз.

— Най-доброто ли? Този човек е шпионин! Той трябва да бъде наказан със смърт!

— Правилно!

— И ти му подаряваш свободата? Не го ли принуди да направи признание?

Другите джесиди също гледаха мрачно. Но това не ме смути и попитах бея:

— Какво щеше да научиш от признанието му?
— Може би много!
— Нищо повече от това, което вече знаеш. А между другото Насър ага, изглежда, е мъж, който по-скоро ще умре, отколкото да издаде нещо.

— Тогава щяхме да го убием.

— И каква щеше да е ползата?

— Че ще има един шпионин по-малко.

— Да, но последствията биха могли да бъдат и съвсем други. Колагасито със сигурност е бил изпратен, за да разбере дали подозираме нещо за подготвяното нападение. Ако го бяхме убили или ако го бяхме задържали в плен, той нямаше да се върне при своите и те щяха да узнаят, че вече сме предупредени. Обаче тъй като Насър ага отново получи свободата си, миралай Омар Амед със сигурност ще сметне, че нямаме ни най-малка представа за нападението на мютесарифа. Те ще си кажат така:

„Би било голяма глупост да освободят шпионин, ако са убедени, че ще бъдат нападнати.“ Имам ли право?

— Извинявай, ефенди! Мислите ми не могат да отидат толкова далеч, колкото твоите. Но аз ще изпратя след колагасито съгледвач, за да се убедя, че наистина ще си отиде.

— И това не бива да правиш. Именно така бихме могли да насочим вниманието на Насър ага към онова, което искаме да прикрием с освобождаването му. Той няма да остане тук, а сега и бездруго пристигат достатъчно много хора, от които би могъл да се осведомиш дали са го срещнали.

И в това успех да се наложи. За мен беше много приятно удовлетворението от свързването на две преимущества: бях спасил живота на един човек, който само си беше изпълнявал дълга, а в същото време осуетих плана на мютесарифа. С тези мисли се отправих към женските покои. Преди това обаче извадих от подаръците, които бях получил за спомен от Исла Бен Мафлай, една гривна с медальон на нея.

Малкият бей също се беше вече събудил. Докато майка му го държеше, аз се опитах да нарисувам миловидното му лице. Общо взето, опитът ми бе сполучлив, защото всички деца си приличат. След това сложих хартийката в медальона и дадох гривната на майката.

— Носи я като спомен от алемана! – помолих я аз. – В нея се намира лицето на сина ти; върху хартията то ще остане вечно младо, дори и когато той остарее.

Тя погледна рисунката и остана възхитена. За пет минути жената я показа на всички обитатели на къщата, както и на другите присъстващи, а аз едва се спасих от проявите на благодарност. След това всички тръгнахме, но не с чувството, че отиваме на празник, а с нагласата, че ни чака сериозно изпитание.

Али бей беше облякъл най-хубавите си дрехи. Той яздеше с мен отпред, а после следваха знатните хора на Баадри. Мохамед Емин се намираше до нас. Беше в лошо настроение, тъй като пътуването ни до Амадие се отлагаше. Пред нас се движеше цяла група музиканти със свирки и дайрета. Отзад вървяха жените, повечето от които караха магарета, натоварени с килими, възглавници и какви ли не други неща.

— Подготви ли всичко в Баадри? – попитах аз бея.

— Да. До Джерайе има постове, които веднага ще ми съобщат за приближаването на врага.

— Ще оставиш Баадри на турците без защита?

— Те ще минат през него тихо, за да не привлекат вниманието ни преждевременно.

Оттук нататък започнаха веселбите. Бяхме наобиколени от ездачи, които демонстрираха бой със саби, а от всички страни непрекъснато се разнасяха изстрели. Пътят ставаше все потесен, а на места се изкачваше толкова стръмно по планината, че трябваше да слизаме от седлата и да вървим един зад друг, водейки конете си. Едва след един час стигнахме до върха на прохода и вече можехме да видим зелената гориста долина на Шейх Ади.

Всеки, който съзреше белия клинообразен връх на гробницата, изпразваше пушката си, а отдолу непрекъснато отговаряха изстрели, сякаш се водеше голяма престрелка, чието ехо отекваше в планините. Зад нас идваха все нови и нови колони, а щом се спуснахме по склона, видяхме, че и отдясно, и отляво под дърветата лежат много поклонници. Тук те си отпочиваха от трудното изкачване, като се наслаждаваха на гледката на светинята и прекрасния планински пейзаж, който за обитателите на равнината беше истинско чудо.

Още не бяхме стигнали до гробницата, когато срещу нас се зададе мир шейх хан, духовният водач на джесидите, начело на голям брой шейхове. Наричаха го емир хаджи и вероятно беше от рода на Омайядите. Неговото семейство се считаше за едно от най-знатните при джесидите и го назоваваха Пасмир или Бейсадес.

Самият мир шейх хан беше държелив старец, излъчващ

благост и достолепие и явно изобщо не беше горделив, защото се поклони пред мен и дори ме прегърна като свой син.

— Алейк селям и рахмет Аллах. Сер сере мен ат. (Мирът и милостта на Господ да бъдат с теб! Добре сте ми дошли!) – поздравява той.

— Чоде шогхолета раст инит! (Господ да е с теб в делото ти!) – отговорих. – Но не би ли искал да говориш с мен на турски? Все още не разбирам добре езика на вашата страна.

— Обръщай се към мен, както ти е угодно, и бъди гост в дома на този, до чийто гроб засвидетелстваме почитта си към всемогъществото и милостта.

Като приближихме гробницата, слязохме от седлата. По даден от него знак конете ни бяха отведени, а Али бей, Мохамед Емин и аз тръгнахме заедно с него към гроба. Най-напред се приближихме до обграден със зид двор, който вече беше пълен с хора. После стигнахме до вътрешния двор, в който джесидите влизаха само боси. Последвах примера им, събух обувките си и ги оставих на входа.

Във вътрешния двор имаше много дървета, чиято сянка даряваше прохлада на поклонниците. Върху кичест олеандър се гушеха множество цветове, а една огромна лоза образуваше беседка, към която ни поведе мир шейх хан, за да се настаним там. Няколко шейхове и кавали си почиваха под дърветата, но иначе бяхме сами.

В този двор се издига същинската постройка на гробницата, над която се извисяват две бели кули, открояващи се ярко и красиво на фона на тъмната зеленина на долината. Върховете на кулите не са позлатени, а стените им образуват много ъгли, между които се гонят светлината и сянката. Над свода бяха изсечени няколко фигури, в които разпознах лъв, змия, брадва, мъж и гребен. Както видях по-късно, вътрешната постройка се дели на три главни части, едната от които е по-голяма от другите две. Това помещение се подпира от колони и арки и има кладенец, чиято вода се смята за свещена. С нея кръщават децата. В един от двата по-малки сектора се намира истинският гроб на светеца. Над него се издига голям купол, направен от глина и измазан с гипс. Като единствено украшение отгоре е постлана зелена бродирана покривка, а вътре гори вечен огън.

Глината, от която е изградена гробницата, от време на време се подновява, понеже пазителите на светинята правят от нея малки топчета, които поклонниците обичат да купуват и си пазят за спомен, а може би също и като свещен амулет,

който носят на верижка. Тези топчета се намират в един съд, поставен до вече споменатата лоза, и имат различна големина: от размера на грахово зърно, до този на глинените или стъклените топчета, с каквито си играят при нас децата.

Във второто по-малко помещение също има един гроб, с чието съдържание обаче, изглежда, и самите джесиди не са наясно.

В стената, опасваща светинята, има множество ниши, в които се слагат факлите, когато се прави празничното осветление. Гробницата е заобиколена от постройки, служещи за жилища на свещениците и слугите на гроба. Цялото селище се намира в тясна клисура, чиито скали се издигат стръмно нагоре от всички страни. То самото обаче се състои само от няколко обикновени къщи и в него освен светинята има предимно само постройките за подслоняване на поклонниците. Всяко племе или по-голям род от джесидите има там по една такава къща, предназначена само за него.

Вън пред зида се бе разпрострял истински панаир. Всевъзможни видове тъкани и предмети висяха по клоните на дърветата, изложени за Продан. Предлагаха се различни плодове и храни. Тук човек можеше да си купи оръжия, украшения и всякакви ориенталски джунджурии. Ако тези хора не бяха облечени в носите си, щях да помисля, че съм в родината си, толкова ведро и непринудено, безобидно и добросърдечно беше пъстрото оживление в селото на светеца. Наистина тези поклонници на дявола все повече печелеха моето благоразположение и аз напълно бих се съгласил с това, което по-късно в Константинопол ми каза за тях един пътешественик, пребивавал няколко седмици в Тел Ус-куф:

„Оклеветяват поклонниците на дявола, защото те са по-добри от клеветниците си. Ако бяха по-многобройни и не така разпръснати, биха могли да бъдат немците на Азия и никъде християнството няма толкова големи изгледи за успех, както при тези хора. Мисля, че някои презокеански мисионери обрисуват толкова невярно джесидите само за да могат да придадат изключително голямо значение на някой малък успех в покръстването.“

Правейки наблюденията си, не давах много воля на любознателността си, за да не прилича тя на досадно любопитство, и може би тъкмо затова нашият разговор беше толкова сърдечен, сякаш бяхме членове на едно семейство и сме се познавали и уважавали още от деца. Най-напред заговорихме за пред-

стоящото нападение, но скоро тази тема беше изоставена, защото се оказа, че Али бей най-грижливо е взел всички необходими мерки. След това разговорът се насочи към Мохамед Емин и моята особа, нашите преживявания и настоящи намерения.

— Може би ще се окажете в опасност и ще ви потрябва помощ – каза мир шейх хан. – Ще ви дам един знак, който ще ви осигурява подкрепата на всички джесиди, на които го покажете.

— Благодаря ти. Някакво писмо ли ще бъде? – попитах аз.

— Не. Един Мелек та'ус.

Едва не подскочих от изненада. Та това беше наименованието на дявола! Името на онова животно, което според някои клеветнически слухове стояло на олтара по време на богослужението на джесидите, за да изгася свещите, когато трябва да започнат тайните свещеноедействия. Всъщност това представляваше и „документът“, който мир шейх хан доверява на всеки свещеник, на когото възлага специална задача! И тази толкова тайнствена дума, за която са се водили безкрайно много спорове, той произнасяше сега така безобидно.

Направих възможно най-непринудена физиономия и попитах:

— Един Меле таус ли? Мога ли да попитам какво е това?

Любезно, почти с тон на баща, обясняващ на невежия си син, духовният водач на джесидите отговори:

— Меле таус наричаме онзи, чието истинско име сред нас никога не се споменава. Мелек таус се нарича също и животното, което при нас е символ на смелост и бдителност. Меле таус наричаме и изображението на това животно, което давам на онзи, на когото имам доверие. Знам всичко, което разправят за нас, но знам също, че не е необходимо да се оправдаваме пред теб. Говорих с един човек, който е бил в много християнски църкви. Той ми каза, че в тях имало картини на Божията майка. Божия син и на много светци. Но вие сигурно знаете, че знакът на Бога-баща е гълъбът, който е и знакът на Божия дух. Вие се молите на местата, където са тези картини, но аз никога няма да повярвам, че боготворите самите картини. За вас ние мислим това, което отговаря на истината, а вие за нас това, което не е вярно. Кой е по-разумен: вие или ние? Погледни към вратата на гробницата! Мислиш ли, че се кланяме на тези изображения?

— Не.

— Виждаш там лъв, змия, брадва, мъж и гребен. Джесидите не могат да четат. Затова посредством картините им се каз-

ва това, което трябва да узнаят. Те не биха могли да разберат писмените знаци, но тези картини няма да забравят никога, защото са ги видели на гроба на своя светец. Шейх Ади е бил човек, затова не се прекланяме пред него, но се събираме на гроба му, както децата се събират на гроба на баща си.

— Той ли е създател на вероизповеданието ви?

— Нашият светец ни е дал вярата, но не и обичаите. Вярата живее в сърцето, но нравите се създават в земите, в които живеем, и от страната, намираща се върху тези земи. Шейх Ади е живял преди Мохамед. Към неговото учение спадат и онези догми от Корана, които ние сме признали като добри и благотворни.

— Разказват, че шейх Ади е правил и чудеса.

— Чудеса може да прави само Бог, но когато ги прави, това става чрез ръката на някой човек. Погледни там вътре! Ще видиш един кладенец, направен от шейх Ади. Той е бил в Мека преди Мохамед. Още тогава Зем Зем е бил свещен извор. Светецът взел от Зем Зем вода и напръскал с нея тези скали. Камъните веднага се разтворили и нагоре бликнала вода. Така са ни разказвали. Никога не задължаваме да вярва в това, защото чудото и бездруго е налице. Или не е чудо, че от един твърд мъртъв камък тече жива вода? За нас тя е символ на чистотата на нашата душа, затова я смятаме за свещена, а не защото може би произхожда от извора Зем Зем.

Мир шейх хан прекъсна разказа си, понеже в този момент се отвори външната порта, за да пропусне дълго шествие от поклонници, всеки от които носеше факел. Тези факли бяха благодарствени и жертвени дарове за излекуване на някоя болест или за избавление от някоя опасност. Бяха предназначени за шейх Шемс¹, светещия символ на божествената чистота.

Всички поклонници бяха добре въоръжени. Сред оръжията им, разбира се, видях най-чудати кюрдски пушки. Цевта и ложата на едната от пушките бяха свързани с двайсет дебели, широки железни пръстена, което правеше невъзможно точно прицелване. Друга – подобна на байонет – приличаше на вилица, защото от двете страни на цевта бяха закрепени като зъбци два щика; Мъжете даваха факлите си на свещениците и един след друг пристъпваха към мир шейх хан, за да му целунат ръка, като свеждаха или сваляха оръжието си.

Вечерта на празника факлите сяха да се използват за осветяване на свещеното място и цялата му околност. При това

¹ Шемс – слънце. – Бел. нем. изд.

не биваше да се гори обикновено растително масло или дори асфалт и нефта, които се считат за нечисти. Разрешена е употребата само на сусамово масло.

Щом шествието на поклонниците се отдалечи, последва кръщаването и обрязването на около двайсет деца, част от които бяха доведени от много далеч.

По-късно аз се отдалечих с Мохамед Емин, за да направя обиколка из долината. Най-силно впечатление ми направиха многобройните факли, изложени за Продан. По моя бегла прещенка бяха може би десет хиляди. Търговците въртяха блестяща търговия, защото стоката буквално им беше измъквана от ръцете.

Тъкмо бяхме застанали пред един продавач на изделия от стъкло, когато видях, че по планинската пътека се спуска бялата фигура на пир Камек. За да отиде до светилището, той трябваше да мине покрай нас. Щом ни видя, Камек спря.

— Добре дошли тук като гости на шейх Шемс! Ще опознаете светинята на джесидите.

Като го забелязаха, много хора наобиколиха пир Камек и всеки се опитваше да докосне и целуне ръката му или края на дрехата му. Той се обърна към събралите се с приветствие. Дългата му бяла коса се вееше от утринния вятър, очите му блестяха, а от жестовете му личеше истинското му въодушевление. Към това се прибавяха и изстрелите на пристигащите отгоре, а от долината им отговаряше задружен залп. За съжаление не можах да разбера много от словото му, защото го държа на кюрдски, а и говореше много бързо. Накрая Камек запя някаква песен, която се поде от всички и чието начало Юсуф, пристигнал също току-що, ми преведе.

„О, великодушни и милостиви Боже, който храниш всички мравки и пълзящи змии, направляваш деня и нощта. Ти, който си жив, най-велик, безпристрастен; който изпраща тъмнината на нощта и светлината на деня! О, Мъдър, властвай с мъдростта си! О, Силен, властвай със силата си! О, Жив, властвай над смъртта!“

Когато песента свърши, множеството се разпръсна и пирът се приближи до мен.

— Разбра ли какво казах на поклонниците?

— Само някои неща. Знаеш, че не владее езика ви.

— Казах им, че ще принесе жертва на шейх Шемс и сега мъжете отидоха в гората, за да донесат необходимите дърва. Ако искаш да присъстваш на жертвоприношението, си добре

дошъл. Но сега извинявай, ефенди! Ето, вече идват биковете за жертвоприношението.

Пир Камек се приближи до гробницата, към чиято стена тъкмо водеха дълга редица от волове. Ние бавно го последвахме.

— Какво ще стане с животните? – попитах преводача си.

— Ще бъдат заклани.

— За кого?

— За шейх Шемс.

— Може ли слънцето да яде бикове?

— Не, то отстъпва даровете на бедните.

— Само месото ли?

— Всичко: месото, костите, вътрешностите и кожата. Мир шейх хан се занимава с разпределението.

— А кръвта!

— Тя не се пие, а се заравя в земята, защото душата е в кръвта.

Това беше схващането според Стария завет, че животът, душата се намират в кръвта. Разбрах, че тук не става дума само за езическо жертвоприношение, а за засвидетелстване на любовта, което трябва да даде възможност на бедните да честват празничните дни без грижи за прехраната.

Щом стигнахме до мястото, мир шейх хан тъкмо излизаше от вратата, следван от пир Камек, няколко шейхове, кавали и голям брой факири. Всички държаха в десниците си по един нож. Мястото беше заобиколено от голяма група воители, които държаха пушките си готови за стрелба. Тогава мир шейх хан хвърли връхната си дреха, скочи върху първия бик и заби ножа си в шийния му прешлен с такава точност, че животното веднага рухна мъртво на земята. В същия миг от стотици гърла екнаха ликуващи викове и изтрещяха също толкова изстрели.

Мир шейх хан се оттегли, а пир Камек продължи започнатото. Заслужаваше си да се види тази неповторима гледка: как мъжът с бяла коса и черна брада скачаше от един бик на друг и ги поваляше подред с един точен удар на ножа. При това действие не се проля нито капка кръв. След него обаче се приближиха шейховете, за да отворят артериите на вратовете на жертвените животни, а факирите се приближиха с големи съдове, за да съберат кръвта. Щом и това свърши, доведоха голям брой овце, първата от които отново бе убита от мир шейх хан, а останалите бяха заклани от факирите.

Тогава Али бей се приближи към мен.

— Искаш ли да ме придружиш до Калони? – попита той. – Трябва да си осигуря подкрепата на бадинаните.

— Не живеете ли в разбирателство с тях?

— Щях ли тогава да избирам сред тях моите съгледвачи? – гласеше контравъпросът. – Техният предводител ми е приятел.

Но има случаи, в които човек трябва да е колкото може по-предпазлив. Ела!

Не беше необходимо да вървим дълго, за да стигнем до голямата, изградена от груби камъни къща, в която Али бей живееше по време на празника. Тук вече ни чакаше жена му. На терасата бяха постлани много килими, върху които ние седнахме, за да закусим. Оттук можехме да обхванем с поглед почти цялата долина. Навсякъде седяха хора. Всяко дърво се беше превърнало в палатка.

От другата страна вдясно от нас имаше един храм, посветен на шейх Шемс, на слънцето. Той беше построен така, че първите лъчи на слънцето да падат върху него. Когато по-късно влязох вътре, видях само четири голи стени, без никакви предмети, от което можеше да се направи заключение, че тук става дума само за идолопоклонничество. Но в един улей на пода течеше светла водна струя, а по чистата варовикова стена видях написани на арабски думите: „О Слънце, о светлина, о живот от Бога!“

От външната страна на храма седяха няколко семейства на богатите кочери.¹ Мъжете бяха насядали край стената, облечени в светли жакети и тюрбани, и имаха фантастични оръжия. Жените носеха копринени дрехи, а косите им бяха сплетени на дълги плитки, в които имаше затъкнати цветя. Челата им бяха украсени със златни и сребърни монети, а около шии-те им висяха дълги нанизы от пендари, стъклени перли и гравирани камъни.

Пред мен до ствола на едно дърво седеше един човек от Синджар. Кожата му беше тъмнокафява, но дрехите му бяха бели и чисти. Той оглеждаше околността с пронизателен поглед и от време на време отстраняваше дългата коса от лицето си. Пушката му имаше груб, стар затвор и запалването ставаше с фитил, а ножът му бе с лошо издялана дръжка. Личеше си, че този човек умее да борави с тези прости оръжия. До него край малък огън седеше една жена и печеше ечемичена питка, а над него, в клоните на дървото, се катереха две полуголи

¹ Кочери – скитащи племена. – Бел. нем. изд.

кафяви момченца, които вече също носеха свои ножове, затъкнати в увито около телата им тънко въже.

Недалеч от тях се бяха разположили много градски жители, вероятно от Мосул. Мъжете хранеха мършавите си магаре-та, жените бяха бледи и бедно облечени, жива картина на мизерията, мъката и робството, на което са изложени тези хора.

После забелязах мъже, жени и деца от Шейх Хан, от Сирия, Мидид и Самсат, от Мардин и Нисибин, от областта на Кенда-пи и Делмамикан, от Кокан и Кочалиан, та дори и от района на Тузик и Делмагумгумуку. Стари и млади, бедни и богати, всички бяха чисти. Някои бяха украсили тюрбаните си с щраусови пера, а други едва прикриваха голотата си. Но всички носеха оръжие. Държаха се помежду си като братя и сестри. Нито една жена и нито едно момиче не криеха лицата си от непознатите – това бяха членове на едно голямо семейство, което се срещаше тук.

В този момент екна залп и видях как мъжете на по-малки или по-големи групи се отправиха към гробницата.

— Какво правят онези хора там? – попитах аз Али бей.

— Отиват да си вземат месо от принесените в жертва животни.

— А има ли някакъв надзор при тази работа?

— Да. Идват само бедните. Те се нареждат по реда на племената и местоживеенето си. Придружават ги техните водачи или показват документ от него.

— Вашите свещеници нищо ли не получават от месото?

— От тези бикове не. В последния ден на тържествата обаче се убиват няколко животни, които трябва да бъдат съвсем бели. Тяхното месо е за свещениците.

— Имам още един въпрос! – продължих аз. – Могат ли вашите свещеници да вършат грехове?

— Че защо да не могат? Нали са хора?

— Също и мир шейх хан ли? Пировете и светците?

— И те.

— Мислиш ли, че и великият светец шейх Ади е вършил грехове?

— И той е бил грешник, защото не е бил бог.

— А оставяте ли греховете да тежат на душите ви?

— Не. Отстраняваме ги.

— Как?

— Чрез символи на чистотата, с огън или вода. Знаеш, че още вчера или днес сме се изкъпали. Като правим това, ние

изповядваме греховете си и тържествено се вричаме, че се отказваме от тях. Тогава водата ги отнася. А довечера ще видиш как ще пречистим душите си с пламъци.

— Вярваш ли, че душата не умира с тялото?

— Как би могла да умре, щом е от Бога?

— Как ще ми го докажеш, ако не вярвам в това?

— Шегуваш се. Не пише ли във вашия китаб: „Ве юзюне хаят нефесини нефх еиледи“ (“Той му вдъхна живо дихание през носа“)?

— Добре, щом душата не умира, къде остава тя след смъртта на тялото?

— Ти отново вдъхваш въздуха, след като го издишаш. Също и Божият дъх се връща обратно при него, след като е пречистен от греховете... Но хайде да тръгваме!

— На какво разстояние оттук е Калони?

— Дотам има четири часа езда.

Конете ни бяха долу. Яхнахме ги и излязохме от долината, без някой да ни придружава. Пътят се изкачваше по стръмния склон на планината, а щом стигнахме до билото, пред нас се ширна планинска местност обрасла с гъсти гори, набраздена от многобройни долини. Тези земи се населяваха от племената на кюрдите мисури, част от които са и бадинаните. Пътят ни ту се спускаше надолу, ту се изкачваше нагоре или лъкатушеше между голи скали, ту минаваше през гъсти гори. По склоновете видяхме няколко малки селца, но къщите им бяха изоставени. На места трябваше да минаваме през студените води на някой див планински поток, устремяващ се към Гомел, за да се влее с нея в Газир, която продължава към пълноводната Саб и заедно с нея излива водите си в Тигър при Ески Кушаф. Споменатите къщи бяха заобиколени от лозя, край които растяха сусам, жито и памук. Особена красота им придаваха цветовете и плодовете на добре гледаните смокинови, орехови, наркови, праскови, черешови, черничеви и маслинови дървета.

Никой не ни срещна, защото всички джесиди, които обитаваха земите до Джулемберг вече се намираха в Шейх Ади.

Вече от два часа бяхме на път, когато чухме, че някой ни вика.

От гората излезе един мъж. Беше кюрд, обут в широки панталони, чиито крачоли долу бяха разтворени, а босите му крака – обути в селски обувки с върви. Тялото му бе покрито от риза с четириъгълен отвор около шията, която висеше чак до прасците му. Гъстата му коса се спускаше на къдрави кичу-

ри по раменете, а на главата си носеше странна филцова шапка, приличаща на огромен паяк, чието кръгло тяло покриваше темето му, а дългите му крака висяха отстрани върху раменете му. В пояса си носеше нож, вулия с барут, торбичка с куршуми, но пушка не се виждаше.

— Ни връол киер! (Добър ден!) – поздрави ни той. – Накъде е тръгнал храбрият Али бей?

— Чоде тавешкет (Господ да те пази) – отговори боят. – Ти ме познаваш? От кое племе си?

— Аз съм бадинан, о, бей!

— От Калони ли?

— Да, от Калахони, както го наричаме ние.

— Все още в къщите си ли живеете?

— Не. Вече се преместихме в колибите.

— Те сигурно са някъде наблизо?

— Защо мислиш така?

— Когато един воин се отдалечава на голямо разстояние от жилището си, взема със себе си и пушка. А твоята не е с теб.

— Отгатна. С кого искаш да говориш?

— С твоя вожд Хюсеин ага.

— Слез от коня и ме последвай!

Скочихме от седлата и поведохме конете за юздите. Наистина не разбирах всичко, но с помощта на това, което вече бях научил междувременно, успях да схвана смисъла на водения разговор. Кюрдът ни поведе към вътрешността на гората, където видяхме издигната от отсечени дървета преграда, зад която имаше много колиби, направени само от пръти, клони и листа. В преградата беше оставен един отвор, през който можеше да се минава. Видяхме лудуващи между колибите и дърветата деца, докато възрастните, мъжете и жените се занимаваха с разширяването и укрепяването на преградата. Върху една от по-големите колиби седеше мъж. Това беше вождът, застанал на това място, за да вижда всичко наоколо и да може по-добре да ръководи работата. Щом Хюсеин ага видя моя спътник, скочи отгоре и се запъти към нас.

— Добре дошъл! Господ да увеличи богатството ти! С тези думи вождът на бадинаните му подаде ръка и накара една жена да разстеле одеяло, върху което седнахме. Изглежда, изобщо не ме забелязваше. Един джесид би се отнесъл учтиво и с мен. Същата жена, която вероятно беше съпругата му, донесе три лули, издялани доста грубо от портокалово дърво, а едно младо момиче поднесе една паница, в която имаше грозде и

резени от пити с мед. Хюсеин извади от пояса си торбичката с тютюн, изработена от котешка кожа, отвори я и я предложи на Али бей.

— Таклиб бела нарек, аубеин мабатал (Тези церемонии са излишни между нас) – каза той.

Тогавя кюрдът бръкна с мръсните си ръце в меда и извади с пръсти едно парче, което пхна в устата си. Беят напълни лулата си и я запали.

— Кажи ми, ние с теб приятели ли сме? – започна разговора Али бей.

— Да, между теб и мен има приятелство – гласеше простичкият отговор.

— А между твоите и моите хора?

— Също и между тях.

— Ще ме помолиш ли за помощ, ако дойде враг и те нападне ненадейно?

— Ако не съм достатъчно силен, за да го победя сам, ще те помоля за помощ.

— А ти би ли ми помогнал, ако поискам подобно нещо?

— Ако твоят враг не е мой приятел, ще го направя.

— Пашата на Мосул приятел ли ти е?

— Турчинът е мой враг и враг на всички свободни кюрди. Той е разбойник, който краде стадата ни и продава дъщерите ни.

— Чу ли, че Шекиб Халил ще ни нападне в Шейх Ади?

— Научих го от моите хора, които ти използваш за съгледвачи.

— Враговете ще минат през твоите земи. Какво смяташ да правиш?

— Ще видиш. – Хюсеин ага посочи с ръка към колибите наоколо. – Напуснахме Калахони и си построихме колиби в гората. Сега издигаме стена, зад която да можем да се защитаваме, като ни нападнат турците.

— Те няма да ви нападнат.

— Откъде знаеш?

— Предполагам. Ако войските на пашата искат да ни изненадат, то преди това трябва да избягват всякакви битки и вдигане на шум. Така че ще минат през земите ти кротко и тихо. Може би дори ще се откажат от широкия път и ще минат през горите, за да стигнат незабелязано до склоновете на Шейх Ади.

— Мислите ти са правилни.

— Но след като войниците ни победят, ще се обърнат срещу вас и ще ви нападнат.

— Ти няма да се оставиш да те победят.

— Ще ми помогнеш ли?

— Да. Какво трябва да направя? Да изпратя ли бойците си в Шейх Ади?

— Не, защото имам достатъчно воители, за да се справя с турците. Само трябва да скриеш бойците си и да оставиш турските войници да минат свободно, за да мислят, че са в безопасност.

— И да не тръгвам след тях ли?

— Не. Но ще им преградиш пътя, за да не могат войските да се върнат назад. Проходът при втория хълм отгук към Шейх Ади е толкова тесен, че през него могат да минат един до друг само двама души. Ако направиш там един вал с двайсет души, ще си в състояние да спреш хиляда турци.

— Ще го направя. Но какво ще ми дадеш в замяна?

— Ако не се намесиш в битката, така че сам да победя враговете си, ще получиш петдесет пушки, но ако влезеш в боя и се държиш храбро, ще ти дам сто турски пушки.

— Сто турски пушки! – извика Хюсеин ага въодушевен. Той с такава бързина бръкна в меда и пхна голямо парче в устата си, та си помислих, че ще се задави с него. – Сто турски пушки! – повтори той, дъвчейки. – Ще удържиш ли на думата си?

— Лъгал ли съм те някога?

— Не. Ти си ми брат, другар, приятел, съратник и аз ти вярвам. Ще заслужиш пушките.

— Ще ги заслужиш обаче само ако най-напред позволиш на турците да минат необезпокоявани.

— Няма да видят и един от моите хора!

— А след това ще попречиш на войниците да се върнат, ако аз не успея да ги обградя и пленя.

— Ще блокирам не само прохода, но и страничните долини, така че турците да не могат да мръднат нито надясно, нито наляво, или пък напред, или назад.

— Това е добре. Но все пак не искам да се пролива много кръв. Войниците не са виновни, те са длъжни да се подчиняват. А ако бъдем жестоки, падишахът в Стамбул е достатъчно могъщ, за да изпрати голяма войска, която да ни унищожи.

— Разбирам те. Един добър пълководец трябва да умее да предвижда нещата докрай дори и след победата. Кога ще дойдат турците?

— Техните военачалници ще организират всичко така, че да нападнат Шейх Ада утре на зазоряване.

— Изненадата ще бъде за самите войници. Знам, че си храбър воин. Ти ще направиш с турците същото, което направиха хадедихните с враговете си долу в равнината.

— Ти си чул и за това?

— Че кой не го знае? Вестта за такива подвизи бързо се разпространява през планини и долини. Мохамед Емин превърна хората си в най-богатото племе по тези места.

Али бей скришом ми се усмихна, а след това каза:

— Не е лесно да се пленят хиляди хора, без да се стигне до битка.

— Е, този подвиг не би могъл да извърши дори и самият Мохамед Емин, макар да е силен и храбър. При него е бил някакъв чужд пълководец.

— Чужденец ли? – попита Али бей. Него го дразнеше това, че бадинанът не ми обръщаше внимание, и използва възможността да го засрами.

— Да, един чужденец – отговори Хюсеин ага. – Не знаеш ли?

— Разкажи ми.

Кюрдът направи това по следния начин:

— Мохамед Емин, шейхът на хадедихните, седял пред палатката си и провеждал съвета на старейшините на своето племе. Тогава един облак се разтвори и към тях се приближил ездач, чийто кон се приземил в средата на кръга от старейшини.

— Ес селям алейкюм! – поздрави той.

— Алейкюм ес селям! – отвърнал Мохамед Емин. – Кой си ти, чужденец, и откъде идваш?

Конят на ездача бил черен като нощта. А той самият носел ризница, на ръцете и краката си брони, а също и шлем от истинско злато. Около шлема му бил навит шал, изтъкан от хуриите в рая, защото в тъканта му кръжали хиляди живи звезди. Дръжката на копието му била от чисто сребро, а върхът му блестял като лъч от светкавица; под него пък били закрепени брадите на сто убити врагове. Камата му искряла като диамант, а мечът му можел да разсича стомана и желязо.

— Аз съм пълководец от далечна страна – отвърнал обгърнатият в сияния мъж. – Аз те обичам и преди един час чух, че племето ти ще бъде изстребено. Затова яхнах коня си, който може да лети като мисълта на човек, и дойдох да те предупредя.

— Кой иска да унищожи племето ми? – попитал Мохамед Емин.

Небесният мъж назовал името на врага.

— Сигурен ли си в това?

— Моят щит ми казва всичко, което става по земята. Погледни тук!

Мохамед Емин погледнал златния щит. В средата му имало благороден гранат, пет пъти по-голям от мъжки юмрук, и в него той съзрял всички свои врагове; как те се събират, за да потеглят срещу него.

— Господи, каква войска! – извикал той. – С нас е свършено.

— Не е, защото аз ще ви помогна – казал чужденецът. – Събери всичките си воини около стъпаловидната долина и чакай, докато ти доведе враговете!

Той дал знак на коня си, яхнал го отново и изчезнал зад облака. Мохамед Емин обаче въоръжил хората си и потеглил към стъпаловидната долина, обсадил я от всички страни, така че врагът спокойно да може да влезе в нея, но да не може да се измъкне оттам. На другата сутрин непознатият герой отново дошъл. Той сияел като хиляда слънца и тази светлина заслепила враговете така, че те затворили очи и го последвали по стъпалата на долината и влезли в нея. Там обаче чужденецът обърнал щита и враговете на хадедихните отворили очи. Тогава видели, че се намират в една долина, от която нямало изход, и се предали. Мохамед Емин не убил противниците си, но взел част от стадата им и им поискал налог, който те трябвало да му плащат всяка година, докато свят светува. Това разказа кюрдът и млъкна.

— И какво станало с непознатия пълководец – попита бейт.

— Ес селям алейкюм! – казал той. – После черният му жребец се издигнал в облаците и изчезнал! – гласеше отговорът на кюрда.

— Тази история е много приятна за слушане. Но знаеш ли дали наистина се е случило точно така?

— Точно така е било. По онова време, когато хадедихните разказвали това в Селамийе, там били и петима мъже от Джелу. После те минаха оттук и разказаха всичко на мен и на хората ми.

— Имаш право – каза Али бей, – тази история се е случила, но не така, както си я чул. Искаш ли да видиш черния кон на този сераскер?

— Али бей, това е невъзможно!

— Възможно е, защото е наблизо. Ей там онзи вран жребец!

— Шегуваш се, бей!

— Не се шегувам, а ти казвам истината.

— Жребецът е прекрасен и никога досега не съм виждал такъв, но това е конят на този мъж.

— А този мъж е непознатият сераскер, за когото ти разказа.

— Невъзможно!

Кюрдът отвори толкова широко уста от учудване, че можеше да му се направи най-подробен зъболекарски преглед.

— Невъзможно ли казваш? Лъгал ли съм те някога? Уверявам те още веднъж, че наистина е така.

Очите и устата на Хюсеин ага се разтваряха все по-широко. Той ме гледаше вцепенен и неволно протегна ръка към меда, но не го улучи и бръкна в торбичката с тютюн. Без да забелязва това, той си взе от него и мушна доста голямо количество от наркотичната трева между снежнобелите си зъби. Този тютюн веднага предизвика толкова бързи и силни спазми, че вождът на бадинаните моментално затвори челюсти и избълва съдържанието на устата си в лицето на моя добър Али бей.

— В името на Пророка! Истина ли е? – попита той още веднъж, съвсем изумен.

— Вече те уверих, че е така – засмя се изцапаният човек, бършейки лице с края на дрехата си.

— О, сераскер – обърна се кюрдът към мен, – атина та иншиллях, кеира! (Да даде Господ посещението ти да донесе щастие!)

— Ще ти донесе щастие, обещавам ти – казах аз завалено, но той ме разбра.

— Черният ти жребец е тук – продължи той, – но къде е щитът с граната, бронята ти, шлемът, копието, сабята?

— Чуй какво ще ти кажа! Аз съм непознатият воин, който беше при Мохамед Емин, но не съм слизал от небето. Идвам от една далечна страна, но не съм неин сераскер. Не съм имал нито златни, нито сребърни оръжия. Ето тук виждаш оръжията ми такива, каквито са, с които не ме е страх и от многоброен враг. Да ти покажа ли как стрелят?

— Серета, серета, серета хамшер та Али бей! (В името на баща ти и твоя приятел Али бей не прави това!) – замоли се той изплашен. – Ти си свалил от себе си ризницата, копието, щита и мечта, за да вземеш тези пушки, които са може би още по-опасни. Не знам какво да ти дам, но ми обещавай, че ще бъдеш мой приятел!

— Каква ще е ползата да станеш мой приятел? В тази страна има една поговорка, която гласи: Дишмшни бе акил ши иари бе акил читире. (Един враг с разум е по-добър от приятел без ум.)

— Неразумен ли бях, господарю?

— Не знаеш ли, че гостите трябва да се поздравяват, особено пък ако идват с някой приятел?

— Имаш право. Ти ме наказва с тази поговорка. Разреши ми да ти отговоря с друга: Бечук ласиме тхабей месинан бебе. (Малкият трябва да се подчинява на големия.) Бъди ти големият! Аз ще ти се подчинявам.

— Най-напред послушай моя приятел Али бей! Той ще победи и тогава твоите турски пушки са ти в кърпа вързани.

— Ти се гневиш? Прости ми! Сер серета мен, бу калмета, та чу таксир накем. (Кълна се в главата си, че за да ти служи, нищо няма да пожалея.) Взemi това грозде и яж, взemi този тютюн и пуши!

— Благодарим ти – отвърна Али бей, който беше свикнал само с чиста храна. – Ядохме още преди да тръгнем и не бива да губим време, а да се връщаме в Шейх Ади.

Той стана и аз направих същото. Хюсеин ага ни придружи до пътеката и още веднъж обеща да изпълни дълга си възможно най-добре. А ние поехме по обратния път.

край

Послеслов

„Каквото поиска Аллах, става,
а каквото не иска – не става.“

Ето че най-после Аллах поиска на български език да започне да излиза шесттомникът на Карл Май „Под сянката на падишаха“, или „Спомени за пътешествия из турската империя“,¹ съдържащ едни от най-търсените и обичани приключенски романи от Ориента, които по своята значимост, художествена стойност и влияние върху читателите се нареждат непосредствено след трилогията „Винету“. Ето и заглавията на отделните романи:

„През пустинята“, „През дивия Кюрдистан“, „От Багдад до Стамбул“, „Из дебрите на Балканите“, „През страната на скипетарите“ и „Жълтоликия“.

Някой би възразил, че на нашия книжовен пазар отдавна се продават заглавията „През пустинята“ и „През дивия Кюрдистан“, но нека се имат предвид поне следните три съображения:

1) Да се спре поредицата след издаването на втория том е най-малкото равностойно, да речем, на издаването само на първата част от „Граф Монте Кристо“. Тоест представете си да не знаете какво става по-нататък след бягството на главния герой от крепостта Иф или пък да се издаде само половината от интересен криминален роман и останалото да се предостави на въображението на отчаяния читател. Казвам всичко това, защото убийството при солените езера в Тунис, а и други престъпления биват наказани едва в следващите части от шесттомника и изобщо целият приключенски епос получава завършен вид едва на Адриатическото крайбрежие („Жълтоликия“).

2) Досега предлаганите варианти на първите два тома представляват съкращения *наполовина* оригинал.

3) За единия от тях е използван френският превод-адаптация на съответния роман.

Това са все дела (разбирай престъпления) в сферата на преводната ни литература, които са немислими в страна с установено законодателство в областта на книгоиздаването. Но нека самите читатели преценят какви поражения са нанесени на споменатите два романа.

¹ Издателство „Атика“ използва правото си да даде на шесттомника едно по-привлекателно за съвременния читател заглавие – „Преследване в Ориента“. – Бел. изд.

Предисторията на шесттомника сигурно представлява интерес за любопитния читател на приключенска литература. Почти всички от по-известните произведения на писателя, създадени особено през неговите първи два творчески периода (творческият път на Карл Май се разделя на четири творчески периода), излизат на книжовния пазар значително по-късно във формата на отделни романи, подредени след години в познатите ни 74 тома събрани съчинения. Както трилогията „Винету“, така и предлаганата шесттомна поредица са представлявали отначало по-къси или по-дълги приключенски разкази, отпечатани първо в различни вестници и списания. Така например в основата на шесттомника са текстове, които Карл Май публикува с прекъсване дълги години в католическия седмичник „Дойчер Хаусшац“, Пустет Ферлаг, Регенсбург, между 1888 – 1888, като наново подрежда и преразпределя поредица от разкази, написани за издателя Фезенфелд. И така шестте разказа, започнали да излизат на страниците на „Дойчер Хаусшац“ от януари 1881 г., по-късно се обединяват (едва в 1892) и образуват първия том „През пустинята“ и първата половина от втория „През дивия Кюрдистан“. Ето как до края на 1892 шестте познати ни тома излизат във формата на отделни книги, като в края на шестия том „Жълтоликия“ се появява и значително по-късно написаният епиграм за смъртта на врания жребец Рих.

Драматичното действие в огромния по своя обем приключенски ориентало-балкански цикъл (3765 страници във варианта на Фезенфелд) се разгръща почти изцяло в границите на тогавашната огромна Османска империя, такава, каквато е била около 1870. Незабравимите герои на Карл Май изминават пътя от Тунис в посока към Египет, от Нил до кюрдските планини, после през Багдад стигат до Истамбул и през Мелник до Адриатическото крайбрежие. Главолонните поврати, опасностите, които трябва да преодолеят по своя път в борбата си срещу престъпността, тиранията и несправедливостта, са само една от причините, които оставят у нас незабравими впечатления и ни карат да изпитаме неповторими емоции. И както е типично за Карл Май, динамичното действие, приключенията и загадките започват незабавно – Кара Бен Немзи и Хаджи Халеф се натъкват неочаквано на следа в пясъка, която ги отвежда до човешки труп, жертвата на кърваво злодеяние. Оттук нататък за читателите вече няма покой.

Но макар и съвсем накратко, се налага да направим и един друг паралел, за да оценим по достойнство художествените пос-

тижения на писателя както в целия му „ориенталски“ цикъл, така и в споменатите шест тома. Въпреки че, когато става дума за индианските романи на Карл Май или за неговия цикъл от Дивия запад, не бива да забравяме, че в случая имаме работа с едно напълно самотно и оригинално творчество, все пак трябва да се има предвид и фактът, че по онова време преди Карл Май съществува дългогодишна школа и традиция в индианския роман или в романа на Дивия запад. Ще спомена само няколко имена, за които е доказано, че са повлияли „индианското“ творчество на немския писател. Това е преди всичко Фенимър Купър, както и Чарл Сийлсфилд, Фридрих Герстекер и Мьолхаузен. Обаче „ориенталски“ или „източен“ приключенски роман не е дотам развит, нито има такива именити предшественици. Ето защо и в това отношение трябва да отдадем заслуженото на Карл Май. Прави са литературоведите, които твърдят, че за масовия немски читател от онези десетилетия „душата и духът на Ориента“ са разкрити най-вече благодарение на приказките от „Хиляда и една нощ“ и на романите на Карл Май. За несравнимото майсторство на писателя, създадо тези бестселъри на приключенския жанр, сбито, но много съдържателно, говори мисълта на Вл. Мусаков: „Карл Май успя да оживи дори и пустинята.“

Интересна е оценката за шестте тома и на известният издател Фезенфелд, който при търсенето на „четивни и касови“ материали за издателството си се натъква на „Под сянката на падишаха“ от „някой си Карл Май. Започнах да чета и вече не можах да се откъсна от този приключенски разказ. Забравих всичко, и семейство, и работа, и ядене, и пиене! Да събера тези разкази, разпокъсани в отделни списания, да ги подреда в книги и в този вид да ги даря на немската младеж, на целия народ – ето тази мисъл не ми даваше повече покой“.

Както винаги по законите на черно-бялата живопис, типична за жанра, двата лагера са ясно очертани – от една страна са „рицарите“, защитаващи доброто – Кара Бен Немзи (ориенталският вариант на Олд Шетърхенд), неговият слуга или по-скоро приятел Хаджи Халеф и техните спътници, а от другата страна са престъпниците – братята Хамд и Баруд ал Амазат, Абрахим Мамур, Абу Саиф, Манах ал Барша, както и Жълтоликлия с цялата си банда. Макар че непрекъснато повтарящите се мотиви и похвати, неразделни атрибути на приказката, възприети и от приключенския жанр (ненапрасно Карл Май сам се нарича хакавати – разказвач на приказки) като борбата на

доброто срещу злото, преследване, отвличане, пленяване, освобождаване, подслушване, двубои, загадки, тайни и тяхното разкриване и какво ли още не, поне теоретично, на пръв поглед би следвало да доведат до еднообразие и известно спадане на читателския интерес, на практика става тъкмо обратното – талантът на писателя винаги намира нови варианти, а непрекъснатата смяна на кулисите, новите усложнения, новите действащи лица и новите опасности дават своите положителни резултати. Разбира се, с инструментариума на приключенския жанр Карл Май сътворява един наистина незабравим „ориенталско-балкански“ епос. Ала тези както и повечето романи на писателя не са изградени еднопластово, не са така елементарни и повърхностно конципирани, както, да речем, книгите на един Салгари. Колкото и да са изтъркани думите „идейност“ или „идейни“ и философски внушения, ми се струва, че не можем да минем без тях, ако желаем да разберем структурните особености, дълбочината, многопластовостта на тези романи, както и авторовата стратегия при създаването им, а оттам и истинската им стойност.

Още първият том „През пустинята“ започва така: „Истина ли е, сихди, че искаш да си останеш гяур, неверник, който е по-презрян и от псе и по-отвратителен от плъх, който се храни с нечистотии?“ Това са думи на незабравимия Хаджи Халеф Омар Бен Хаджи Абул Абас Ибн Хаджи Дауд ал Госарах към Кара Бен Немзи. Така започва един от вечните им спорове (в случая на верска основа), които, лишени от всяка натрапчивост, често развеселяват читателите. В крайна сметка нито Кара Бен Немзи става мюсюлманин, нито пък Хаджи Халеф християнин, макар че най-сетне той прояжда и шунка. Ала под честото комичната „покривка“ нещата са по-дълбоки и по-сериозни. Неведнъж в романите на Карл Май става дума за религиозни въпроси и нашего брата, възпитаван дълги години във войнстващ атеизъм, махва с ръка и понякога е склонен да прескочи подобни „скучни“ места, както явно са постъпвали и някои „преводачи“. Но религиозният въпрос и морал са неделима част от мирогледа на писателя. Карл Май възлага големи надежди на религията за превръщането на „човека-животно“ в „благороден човек“. Не е вярно, че писателят противопоставя християнството на мюсюлманството. Тъкмо обратното доказват особено по-късните му произведения. Често той подчертава непреходните стойности и в двете религии в духа на религиозната толерантност, за която непрекъснато пледира. Стремещът му

към „обща световна религия“, пропагандирането на практическото християнство му навличат упреци и от протестанти, и от католици. А колко съвременни са неговите мисли в това отношение! Но този далеч не е единственият сериозен проблем, занимаващ писателя. Интересно е, че в определени исторически периоди отделни произведения на Карл Май предизвикват в определени среди отрицателни реакции. Даже и някои от предлаганите шест романа! Но, слава Богу, те са конюнктурни! Да оставим настрана факта, че само допреди десетина години по принцип Карл Май бе нежелан у нас, но така например нежелан беше (или още е?) романът „През дивия Кюрдистан“ в съседна Турция. Защо? Защото хуманистът Карл Май защитава правото на живот и самостоятелно развитие на кюрдите. А именно той не би могъл да напише тази своя книга „малко тъй по-иначе“. И какво? Да не я издаваме ли? Или да се съобразяваме с лошото настроение на д-р Ковачевич, литературоведка от сръпския университет, която в своя статия гневно протестира срещу това, че, видите ли, в своите „балкански романи“ (4, 5, 6 том от шесттомника) Карл Май споменавал всички други националности, като сърби, българи, скипетари (албанци), турци, цигани, румънци, само не и македонци, макар героите му да преминават през българския град Мелник и после през географската област, наречена Македония. Но това е просто едно лично мнение по националния въпрос на Балканите на един писател, творил преди около век! Може би е дразнещ и фактът, че тъкмо там Карл Май прави един кратък исторически екскурс, споменавайки за Златния век в развитието на българската култура и държава при цар Симеон? Но пък за нас точно тези пасажии имат голяма стойност! Няма да правим капитал и от факта, че образите на българите (Илия, Анка, Яник) са положителни, защото това може да е резултат както на чиста случайност, така и на обичайната любов на писателя към потиснатите, но просто сме длъжни да направим достойние на нашия читател прекрасния образ на българката Анка, носителка на голяма морална чистота. Заслужава нашето внимание и напълно правдивата картина на някогашния Мелник, оживено търговско средище с население от около 17 000 души, описан така увлекателно от Карл Май, град, който няма почти нищо общо със съвременната музейна руина.

Интересни изводи могат да се направят и от един кратък паралел между сагата (цикъла) за Дивия запад и ориенталската сага (цикъл), родени под перото на писателя. Докато в Дивия

запад Олд Шетърхенд има до себе си най-често един Винету, направо легендарен образ, който му е най-малкото равностоеен, то при пътешествията и приключенията в ориенталския цикъл (има предвид не само споменатите шест тома) най-близкият сподвижник на главния герой е Хаджи Халеф Омар, един симпатичен и весел герой, чийто ръст е обратно пропорционален на неговата болезнена жажда за слава и мания за самоизтъкване, и то чрез близостта си с главния герой. Споровете и преживяванията с това жизнено, храбро и своенравно човече са източник на неподправен хумор и не напразно той е един от най-големите любимци на читателите. Но малкият Халеф с голямото име иначе не е равностоеен на Кара Бен Немзи. В някои литературни анализи Халеф е сравняван със Санчо Панса и в това има нещо вярно. Но само нещо. По-важното в композиционно отношение и във функционално значение е ролята на този образ като коректив, като инструмент, чрез който често се стига до истината, до разкриването на загадката, до важни морално-философски обобщения. Във функционално отношение този образ донякъде е аналогичен на образа на Сам Хокинс.

Подобни двойки герои са по-типични за криминалната литература, поточно за детективския роман, и в това няма нищо чудно, понеже Май в композиционно отношение често си служи с похватите на криминалното четиво, използва също така и негови мотиви. Затова по-скоро бих казал, че отношенията на Кара Бен Немзи и Халеф напомнят тези между Шерлок Холмс и доктор Уотсън, като естествено това сравнение се прави с известни уговорки и резерви.

Безспорни са увлечението и интересът на Карл Май към Ориента. Писателят се прекланя пред неговата мъдрост, завладян е от неговата загадъчност, натъжен е от неговата съдба. За него, пацифиста, демократа и хуманиста; няма нищо по-важно от разбирателството между Изтока и Запада, от мирното сътрудничество между Ориента и Окцидента. Колко актуални тъкмо днес са думите му от неговия роман „Ардистан“: „Нека пътищата, водещи от Запада към Изтока, да не бъдат повече пътища на войната, а пътища на мира! Нека спрат транспортите с оръжия и войници! Нека разцъфти търговията! Тогава човекът ще бъде достоен за името човек!... И ако дойде решаващият и труден час, в който както в Далечния изток, така и в Далечния запад трябва да се реши съдбовният въпрос дали да бъде мир или война, Изтокът и Западът ще застанат един до

друг като могъщи неразделни приятели и ще накарат народите да оставят мечовете си да ръждясат!“

Големият и нестихващ интерес на читателите към приключенските романи от поредицата „Под сянката на падишаха“ намира своето логично отражение и в ранното и нееднократно филмиране на тези романи. Първият нем филм по приключения от Ориента датира още от 1920 година. А първият озвучен филм, и то създаден без значителни отклонения от самото произведение (за разлика от филмите, базиращи се на цикъла за Дивия запад) е завършен през 1936 година под заглавието „През пустинята“. Изобщо в една трета от всичките 23 филма, снимани по произведения на Карл Май, действието се развива в Ориента. „Ориенталските“ филми са снимани предимно в Испания, а филмът „Жълтоликия“, прожектиран и у нас под злощастното заглавие „Шутът“, е заснет в Югославия и България. Създадени са и два по-значителни телевизионни сериала: „С Карл Май в Ориента“ и „Кара Бен Немзи Ефенди“. Да споменем и най-известните изпълнители на ролята на Кара Бен Немзи: Фред Раупах (загинал през Втората световна война), американец Лекс Баркър, известен и у нас, както и Карл Михаел Фоглер.

Някои от направените по-горе бележки може би обясняват огромния интерес към творчеството на Карл Май особено през тази юбилейна за автора година, когато се навършват 150 години от рождението му и 80 години от неговата кончина. Романите му са преведени на 29 езика, последните от които са японски и литовски. Общият им тираж е вече далеч над 100 милиона и никой не може точно да го изчисли. Но всъщност нека предоставим на нашия читател сам да си отговори на въпроса, защо романите на „необикновения литературен феномен“ Карл Май в много европейски страни се превърнаха в трайни бестселъри и нека при тази своя преценка той не се влияе от мнението на Алберт Айнщайн, който казва: „Повечето приключенски книги, които съм чел, са ми доскучавали, но романи-те на Карл Май никога!“.

Веселин Радков